

ስለኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አተረጓጎም ።

፩ - መግቢያ¹

ከፒተር ፡ ኤል ፡ እስትራውስ ።

የዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ አላማ ፡ ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ አንዳንድ ፡ ጠቅላላ ፡ መሠረተ-አሳቦችን ፡ ማቅረብና ፡ መመርመር ፡ ነው ። ሕጉ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ መዋል ፡ ከጀመረ ፡ አሥር ፡ ዓመታት ፡ ያህል ፡ በያልፋዎ ፡ እንኳን ፡ ይህን ፡ ሕግ ፡ በትክክለኛው ፡ ለመረዳትና ፡ በሥራም ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ ብዙ ፡ ሰዎች ፡ አሁንም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ችግር ፡ ያጋጥማቸዋል ። ሕጉ ፡ በጣም ፡ ጥልቅና ፡ የተወሳሰበ ፡ ከመምሰሉም ፡ በላይ ፡ ብዙዎቹ ፡ የሕጉ ፡ ፅንሰ- አሳቦች ፡ ለኢትዮጵያውያን ፡ የሕግ ፡ ባለሙያዎች ፡ አዲስ ፡ ናቸው ። ስለዚህ ፡ የሕጉን ፡ አመሠራረት ፡ በሚገልጽ ፡ ጽሑፍ ፡ አማካይነት ፡ የጠለቁና ፡ የተወሳሰቡ ፡ የሚመስሉ ፡ ነገሮች ፡ በማስወገድ ፡ ሕጉን ፡ ከቀን ፡ ወደ ፡ ቀን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የማዋሉን ፡ ተግባር ፡ ለማቃለል ፡ ይቻል ፡ ይሆናል ።

1. ስለወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ አተረጓጎም ፡ ጠቃሚ ፡ ጽሑፎች ።
 ጁ ፡ አንድደስሰዙ ፡ ጁኔራል ፡ ፓርት ፡ እሸ ፡ ዘ ፡ ፒናል ፡ ሎው ፡ እሸ ፡ ናርዌይ ፡ ገጽ ፡ ፳፯ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ።
 ጁ ፡ ግራቭን ፡ “ሌ ፡ ፕሪንስፕ ፡ ደላ ፡ ሌጋሊቲ ፡ ዳናሎግ ፡” ሬቩ ፡ ፒናል ፡ ሱዊስ ፡ ፲፱፻፶፩ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፸፮ ።
 ሐርት ፡ ኤንድ ፡ ባክስ ፡ ዘ ፡ ሊጋል ፡ ፕሮሴስ ፡ ምዕራፍ ፡ ፮ ።
 ለጋ ፡ “ሌ ፡ ፑቩዋር ፡ ደንተርፕረሪታሲዮ ፡ ዳይ ፡ ገዥ ፡ ፒናል ፡ እን ፡ ፍራንስ” ሬቩ ፡ ፒናል ፡ ሱዊስ ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ገጽ ፡ ፶፬ ።
 ለግር ፡ “ኮንሲደራሲዮን ፡ ሲዩር ፡ ሌ ፡ ላኩን ፡ ኤ ፡ ለንተርፕረሪታሲዮን ፡ አንድርዋ ፡ ፒናል ፡” ሬቩ ፡ ደ ፡ ድሩዋ ፡ ፒናል ፡ ኤ ፡ ክራሚናሎዝ ፡” ሾል ፡ ማ፯ ፡ (፲፱፻፷፮) ፡ ገጽ ፡ ፴፫ ።
 ኤስ ፡ ማህሰብ ፡ ላ ፡ ፎርስ ፡ ኦብሊጋቲዋር ፡ ደላ ፡ ሎዋ ፡ ፒናል ፡ ፑር ፡ ለገዥ ።
 ሬዲን ፡ “ስታቸዋሪ ፡ ኢንተርፕረሪቲቫን” ሃርቫርድ ፡ ሎው ፡ ሪቪው ፡ ሾል ፡ ማ፯ ፡ ገጽ ፡ ፯፻፶፫ ።
 ጁ ፡ ዊሊያምስ ፡ “ላንተዌጅ ፡ ኤንድ ፡ ዘ ፡ ሎው” ሎው ፡ ኩዋርተርሊ ፡ ሬቪው ፡ ሾል ፡ ጫ፩ ፡ ገጽ ፡ ፸፩ ፡ ፩፻፸፱ ፡ ፪፻፺፫ ፡ እና ፡ ፫፻፹፬ ፡ ሾል ፡ ጫ፪ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፹፯ ።
 በተለይ ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ ጠቃሚ ፡ ጽሑፎች ።
 ጁ ፡ ግራቭን ፡ “ዘ ፡ ፒናል ፡ ኮድ ፡ እሸ ፡ ዘ ፡ ኤምፓየር ፡ እሸ ፡ ኢትዮፒያ” የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐት ፡ ሾል ፡ ፩ ፡ ገጽ ፡ ፱፻፷፮ ።
 ጁ ፡ ግራቭን ፡ “ሌኢቶፒ ፡ ሞዴርን ፡ ኤ ፡ ላ ፡ ኮዲፊካሲዮን ፡ ዲ ፡ ኦቩ ፡ ድሩዋ” ሬቩ ፡ ፒናል ፡ ሱዊስ ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፺፰ ።
 ጁ ፡ ግራቭን ፡ “ደ ፡ ላንቲክ ፡ እ ፡ ኦቩ ፡ ድሩዋ ፡ ፒናል ፡ ኢትዮፒያ” ላቪ ፡ ገዥ ፡ ሱዊስ ፡ ፳፻፲፫ ፡ ቁጥር ፡ ፬፻፵፩-፬፻፵፮ ።
 ጁ ፡ ግራቭን ፡ “ቪር ፡ እን ፡ ኦቩ ፡ ድሩዋ ፡ ፒናል ፡ ኢትዮፒያ” ሬቩ ፡ ኢንተርናሲዮናል ፡ ደ ፡ ክራሚና ሎግ ፡ ኤ ፡ ፖሊስ ፡ ፔክኒክ ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፶ ።
 ፒ ፡ ግራቭን ፡ እን ፡ ኢንትርናሽቫን ፡ ቱ ፡ ኢትዮፒያን ፡ ፒናል ፡ ሎው ፡ (ቁጥሮች ፡ ፩-፹፱-የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ) (ሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ፲፱፻፷፮) ።
 ሌሎችም ፡ ታችኛው ፡ ያልወጡ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ የሚመለከቱ ፡ እንደ ፡ አክሲፖዚ ፡ ደ ፡ ሞቲቶ ፡ ሕጉን ፡ የጻፈው ፡ ኮሚቴ ፡ ሰብሰባ ፡ ነጥቦች ፡ የመጀመሪያው ፡ የሕጉ ፡ ረቂቅና ፡ የመሳሰሉት ፡ ጽሑፎች ፡ በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ በሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ ይገኛሉ ።

ጽሑፉ ፡ ስለአተረጎም ፡ ጠቅላላ ፡ መግለጫ ፡ ለመስጠት ፡ የተሰናዳ ፡ በመሆኑ ፡ እንደ ፡ “ቸልተኝነት ፡” ያሉ ፡ ፅንሰ - አሳቦችንና ፡ እንደ ፡ “መግደል ፡” ያሉ ፡ ወንጀሎችን ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ አይመለከትም ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ እና ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፶፮ ፡ የተመለከተውን ፡ “የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡” የተባለውን ፡ መሠረተ - አሳብ ፡ ጽሑፉ ፡ በሰፊው ፡ ይመለከታል ። ይህ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ መሠረተ ፡ አሳብ ፡ የሕጉን ፡ አተረጎም ፡ የሚወስንና ፡ የሚመራ ፡ በመሆኑ ፡ በጽሑፉ ፡ ውስጥ ፡ በግልጽ ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነ ፡ ቦታ ፡ አለው ። በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ጠቅላላ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ስለሚገኙት ፡ ሌሎች ፡ መሠረተ - አሳቦች ፡ ለማወቅ ፡ የሚፈልግ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ የሕግ ፡ አዋቂ ፡ መመልከት ፡ የሚገባው ፡ በዶክተር ፡ ፊሊፕ ፡ ግራቭን ፡ የተጻፈውን ፡ እና ፡ በ፲፱፻፷፮ (እ.ኤ.አ.) ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ያሳተመውን ፡ እን ፡ ኢንትርጻክቨን ፡ ቱ ፡ ኢትዮፒያን ፡ ፔናል ፡ ሎው ፡ (አርት ፡ ፩—፹፬ ፡ ፒናል ፡ ኮድ) ፡ የሚል ፡ መጽሐፍ ፡ ነው ። የዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ የአማርኛ ፡ ትርጉም ፡ በፋኩልቲው ፡ በመዘጋጀት ፡ ላይ ፡ ነው ። ዶክተር ፡ ግራቭን ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ዋና ፡ አርቃቂ ፡ ልጅ ፡ ሲሆኑ ፡ ለብዙ ፡ ጊዜ ፡ በፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ውስጥ ፡ የሰሩ ፡ ናቸው ።

ከዚህ ፡ በታች ፡ የተጻፈው ፡ እንደ ፡ ቀድሞዎቹ ፡ አንቀጾች ፡ የግርጌ ፡ ማስታወሻዎች ፡ የበዙበት ፡ አይደለም ። ደራሲው ፡ አሳብ ፡ ለማግኘት ፡ የተመለከታቸውን ፡ ምንጮች ፡ ደጋግሞ ፡ መጥቀስ ፡ ጽሑፉን ፡ አደናጋሪ ፡ ስለሚያደርገው ፡ በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ የሚሰጡት ፡ ማብራሪያዎችና ፡ መግለጫዎች ፡ ሁሉ ፡ የተመለከቱት ፡ በዋናው ፡ ሐተታ ፡ ውስጥ ፡ ነው ። ከአንዳንድ ፡ በቀጥታ ፡ ከተወሰዱ ፡ ‘ጥቅሶች’ ፡ በስተቀር ፡ አሳብ ፡ ለማግኘት ፡ የተመለከትናቸው ፡ ምንጮች ፡ ሁሉ ፡ በየተራው ፡ በመመደብ ፡ በጽሑፉ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ክፍሎች ፡ መግቢያ ፡ ላይ ፡ ተሰጥተዋል ። በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ የሚገኙት ፡ ምንጮች ፡ ጎላ ፡ ባለ ፡ ቀለም ፡ ተጽፈዋል ።

ይህን ፡ ጽሑፍ ፡ የማዘጋጀት ፡ ሥራ ፡ በበለጠ ፡ ሊቃለል ፡ የቻለው ፡ ከኒው ፡ ዮርክ ፡ የኢንተርናሽናል ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ እና ፡ ኢየሩሳሌም ፡ እሥራኤል ፡ ከሚገኘው ፡ ከኒብሩ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ በተደረገ ፡ የገንዘብ ፡ እርዳታ ፡ ነው ። ከሥራ ፡ ጓደኞቹም ፡ መካከል ፡ በተለይ ፡ ዊልያም ፡ ኢውንግን ፡ ስታንሊ ፡ ፊሸርንና ፡ ማይክል ፡ ኪንድረድን ፡ ስለ ፡ አቀረቡልኝ ፡ አሳብና ፡ ዕርዳታ ፡ ከልብ ፡ አመሰግናቸዋለሁ ።

የአተረጎም ፡ ችግር ፡ የሚፈጠረው ፡ የሕግ ፡ ባለሙያው ፡ ወይም ፡ ጻፏው ፡ አስቸጋሪ ፡ ጉዳይ ፡ በሚገጥመው ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነው ። የአንዳንድ ፡ ጉዳይ ፡ ፍሬ ፡ ነገሮች ፡ ቀርበውለታል ፤ እነዚህም ፡ ነገሮች ፡ በሕግ ፡ ረገድ ፡ የሚያስከትሉትን ፡ ውጤቶች ፡ ለማወቅ ፡ ይፈልጋል ። እንደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ባለ ፡ በመጽሐፍ ፡ የተሰናዳ ፡ ሕጎች ፡ (ኮድስ) ፡ ባሉበት ፡ አገር ፡ የመጀመሪያው ፡ ደረጃ ፡ ለጥያቄው ፡ መልስ ፡ ለማግኘት ፡ አግባብ ፡ ያለውን ፡ የሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ መመልከት ፡ ነው ። አንዳንዴ ፡ የሕጉ ፡ ቃል ፡ ግልጽ ፡ ይሆንና ፡ ለጥያቄው ፡ ትክክለኛውን ፡ መልስ ፡ ወዲያውኑ ፡ ለማግኘት ፡ ይቻላል ፡ ይሆናል ። በእንደዚህ ፡ ያለው ፡ ጊዜ ፡ ተርጓሚው ፡ ብዙ ፡ ልፋት ፡ የለበትም ። ነገር ፡ ግን ፡ የሕጉ ፡ ቃል ፡ በቀጥታ ፡ ጉዳዩን ፡ የማይመለከት ፡ ሲሆን ፡ በሚያገኘው ፡ ማብራሪያ ፡ ሁሉ ፡ በመጠቀም ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ ሕግ ፡ የትኛው ፡ እንደሆነ ፡ ለማወቅ ፡ መመራመር ፡ ያስፈልገዋል ።

ይህ ፡ ጽሑፍ ፡ የሥነ ፡ ሥርዓቱን ፡ ሦስት ፡ ደረጃዎች ፡ በሙሉ ፡ የሚገልጽ ፡ ነው ። እነዚህም ፡ ደረጃዎች ፡ በሕጉ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ አግባብ ፡ ያለውን ፡ ሕግ ፡

መመልከት ፡ (እና ፡ የትኛው ፡ ተገቢ ፡ እንደሆነ ፡ መምረጥ) ፡ ትርጉሙ ፡ “ግልጽ ፡”
መሆን ፡ አለመሆኑን ፡ መወሰን ፡ እና ፡ ግልጽ ፡ ካልሆነ ፡ ለተፈለገው ፡ ጥያቄ ፡ አጥ
ጋቢ ፡ መልስ ፡ የሚገኝበትን ፡ ዘዴ ፡ መፈለግ ፡ ናቸው ። የጽሑፉ ፡ አደረጃጀት ፡ የመ
ጨረሻዎቹን ፡ ሁለት ፡ ደረጃዎች ፡ ማለት ፡ “ግልጽ ፡” የትኛው ፡ ነው ፡ ድንጋጌው።
ግልጽ ፡ ካልሆነ ፡ ምን ፡ ማድረግ ፡ ይቻላል ፡ የሚሉትን ፡ ጥያቄዎች ፡ አጥብቆ ፡ ይመ
ለከታል ። በዚህም ፡ ምክንያት ፡ የትኛው ፡ ነው ፡ ተገቢ ፡ የሕግ ፡ ቁጥር ፡ የሚለውን ፤
አስፈላጊ ፡ ጥያቄ ፡ በቅጡ ፡ ሳይመለከት ፡ ያለፈ ፡ ይመስል ፡ ይሆናል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡
አንባቢው ፡ አንዴ ፡ የሕጉን ፡ መጽሐፍ ፡ የቅደም ፡ ተከተል ፡ አቀማመጥና ፡ ይህ ፡
አቀማመጥ ፡ ለአንድ ፡ በተለይ ፡ ለቀረበ ፡ ጥያቄ ፡ እንዴት ፡ መልስ ፡ ለመስጠት ፡
እንደሚያስችል ፡ ከተረዳ ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ የሕግ ፡ ቁጥር ፡ የትኛው ፡ እንደሆነ ፡
ለማወቅ ፡ ይችላል ። ስለዚህ ፡ አንባቢው ፡ ስለ ፡ አተረጓጎም ፡ በሚማርበት ፡ ጊዜ ፡
የሚተረጎማቸው ፡ ተገቢ ፡ ድንጋጌዎች ፡ የትኞቹ ፡ እንደሆኑ ፡ ፈልጎ ፡ የማግኘትና ፡
ለይቶ ፡ የማወቅ ፡ ችሎታው ፡ እየተሻሻለ ፡ ይሄዳል ፡ ማለት ፡ ነው ።

በኢትዮጵያ ፡ የዚህ ፡ ዓይነቱን ፡ የመረጃ ፡ ዘዴ ፡ መልክና ፡ አካሄድ ፡ የሚወስኑ ፡
ብዙ ፡ ልዩ ፡ የሆኑ ፡ ምክንያቶች ፡ አሉ ። ምናልባት ፡ ከነዚህ ፡ ዋናው ፡ ችግር ፡
የሕግ ፡ ባለሙያው ፡ ወይም ፡ ዳኛው ፡ ሊያገኛቸው ፡ የሚችለው ፡ የሕግ ፡ ትችት ፡
መጻሕፍት ፡ ቁጥር ፡ ክፉኛ ፡ መወሰን ፡ ነው ። ግፉ ፡ ቢል ፡ ስለሕጉ ፡ ለማወቅ ፡ ቢፈ
ልግ ፡ የሚጠቀምባቸው ፡ ጽሑፎች ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ የአማርኛ ፡ የእንግሊ
ዝኛ ፡ እና ፡ ሕጉ ፡ መጀመሪያ ፡ የረቀቀበት ፡ ፈረንሳይኛ ፡ ቅጂዎች ፡ የሕጉ ፡ አርቃቂ
ዎች ፡ ስለሕጉ ፡ ዓላማ ፡ መግለጫ ፡ የሰጡባቸው ፡ ታሪካዊ ፡ ጽሑፎች ፡ ለምሳሌ ፡ የሕጉ ፡
የመጀመሪያ ፡ ረቂቅ ፡ የሕጉ ፡ አዘጋጅ ፡ ለኮሚሲዮን ፡ (የፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ ኮሚሲ
ዮን) ፡ የጻፈው ፡ መግለጫ ፡ በዚህ ፡ ኮሚሲዮንና ፡ በፓርላማ ፡ ስለሕጉ ፡ የተደረጉት ፡
ክርክሮች ፡ ባለፈው ፡ ጊዜ ፡ በተነሱት ፡ ጉዳዮች ፡ ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ እና ፡
የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የሰጡት ፡ የፍርድ ፡ ሐሰታ ፤ የኢትዮጵያን ፡ ሕግ ፡ የሚ
ያውቁ ፡ ሰዎች ፡ ስለወንጀለኛው ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ የሰጡት ፡ ትችት ፤ የሕጉ ፡ ረቂቅ ፡
ሲጻፍ ፡ አርቃቂው ፡ የተገለገለባቸው ፡ ምንጮች ፡ እና ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ፍትሕ ፡ አዲስ ፡
ሆነው ፡ አግባብ ፡ ያላቸውን ፡ ፅንሰ - አሳቦች ፡ የሚገልጹ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ጽሑፎች ፡
እና ፡ የኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ድንጋጌዎች ፡ የተወሰዱባቸው ፡ የውጭ ፡
አገር ፡ ድንጋጌዎች ፡ ናቸው ።

ከነዚህ ፡ ጽሑፎች ፡ አንዳንዶቹ ፡ እንዲያውም ፡ አይገኙም ። ሌሎቹም ፡ የሚገ
ኙት ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ በዩኒቨርሲቲው ፡ የሕግ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ ውስጥ ፡ ብቻ ፡
ነው ። ለዚያውም ፡ ለመረዳት ፡ የተጣራ ፡ የውጭ ፡ ሀገር ፡ ቋንቋ ፡ ዕውቀት ፡ ይጠይ
ቃሉ ። ከሕጎቹ ፡ መጻሕፍትና ፡ በኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ መጽሐፍት ፡ ውስጥ ፡ ከሚወጡ ፡
የፍርድ ፡ ጉዳዮችና ፡ አንቀጾች ፡ በስተቀር ፡ ሌሎች ፡ በአማርኛ ፡ ቋንቋ ፡ የተደረሱ ፡ የሕግ ፡
ጽሑፎች ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ግዛት ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ፈጽሞ ፡ አይገኙም ። የዚህ ፡
የሕግ ፡ ጽሑፍ ፡ እጥረት ፡ የሚያስከትለው ፡ ዋና ፡ ውጤት ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ኢትዮጵያ
ውያን ፡ የሕግ ፡ ባለሙያዎችና ፡ ዳኞች ፡ ስለሕጉ ፡ ማብራሪያ ፡ ቢፈልጉም ፡ የሚያገ
ኙት ፡ ያንኑ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫውን ፡ ሕግ ፡ ቃልና ፡ አደረጃጀት ፡ ብቻ ፡ መሆኑ ፡
ነው ። በዚህም ፡ ምክንያት ፡ ይህ ፡ ጽሑፍ ፡ የሕጉ ፡ መጽሐፍ ፡ ቋንቋና ፡ አደረጃጀት ፡
በአተረጓጎም ፡ ረገድ ፡ ጥቅም ፡ የሚሰጡበትን ፡ ዘዴ ፡ አጥብቆ ፡ ይመለከታል ። ሆኖ
ም ፡ ጽሑፉ ፡ የማይመለከታቸው ፡ አስፈላጊና ፡ አስቸጋሪ ፡ የሆኑ ፡ ጥያቄዎች ፡ አሉ ።
እነሱም ፡ በአተረጓጎም ፡ ረገድ ፡ የሕጉ ፡ ታሪካዊ ፡ ጽሑፎች ፡ ምን ፡ ያህል ፡ አስፈላ
ጊኑት ፡ አላቸው? አንዱን ፡ የሕግ ፡ ቁጥር ፡ በአንድ ፡ ዓይነት ፡ ተርጉሞ ፡ ፍርድ ፡ የሰጠ ፡
ፍርድ ፡ ቤት ፡ ለወደፊቱም ፡ ያንኑ ፡ የሕግ ፡ ቁጥር ፡ በዚያው ፡ ዓይነት ፡ ለመተርጎም ፡

ይገደዳል፡ ወይ ? በሕግ፡ አዋቂዎች፡ የተጻፉ፡ የሕግ፡ ትችቶችና፡ ሕጎችም፡ የተወሰደባቸው፡ የውጭ፡ ሀገር፡ ሕጎች፡ ምን፡ ያህል፡ አስፈላጊነት፡ ሊሰጣቸው፡ ይገባል? የሚሉት፡ ጥያቄዎች፡ ናቸው ።

በተለይ፡ በጣም፡ ቅር፡ የሚያሰኘው፡ ደግሞ፡ የእንግሊዝኛውና፡ የፈረንሳይኛው፡ ቅጂዎች፡ እንደልብ፡ አለመገኘት፡ ነው ። ብዙ፡ ጊዜ፡ የአማርኛው፡ ድንጋጌዎች፡ ከእንግሊዝኛው፡ ወይም፡ ከፈረንሳይኛው፡ ወይም፡ ምናልባት፡ በሁለቱም፡ ቋንቋ፡ ከተጻፈ፡ የሕግ፡ ረቂቅ፡ የተተረጎሙ፡ በመሆናቸው፡ አልፎ፡ አልፎ፡ ስሕተት አይታጣም ። ምንም፡ እንኳ፡ በሕግ፡ በተደነገገው፡ መሠረትና፡ የሕግ፡ ባለሙያዎችና፡ ዳኞች፡ በደንብ፡ የሚያውቁት፡ የአማርኛውን፡ ቅጂ፡ ቢሆንም፡ የሕግ፡ ተማሪዎቻችን፡ እንዳረጋገጡልን፡ አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ ግልጽ፡ የሚሆኑትና፡ ለመረዳት፡ የማያስቸግሩት፡ የእንግሊዝኛውና፡ የፈረንሳይኛው፡ ቅጂዎች፡ ናቸው ። አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ ይህ፡ የሚሆንበት፡ ምክንያት፡ የአማርኛ፡ ቋንቋ፡ በደንብ፡ የረገ፡ ትክክለኛ፡ የሆኑ፡ የሕግ፡ ቃላት፡ ስለሌሉት፡ ነው ። ስለዚህም፡ ተርጓሚዎች፡ ግልጽ፡ ባልሆኑ፡ ቃላትና፡ የዋናውን፡ ትርጉም፡ መንፈስ፡ በደንብ፡ በማይገልጹ፡ ረጃጅም፡ የመግለጫ፡ ዐረፍተ፡ ነገሮች፡ መጠቀም፡ ይኖርባቸዋል ። በዚህ፡ ምክንያት፡ ነው፡ የሦስቱንም፡ ቋንቋዎች፡ ትርጉም፡ መመልከት፡ ድንጋጌዎችን፡ ለመረዳት፡ በጣም፡ ጠቃሚ፡ የሚሆነው ።

የዚህ፡ ዓይነቱ፡ የሦስቱን፡ ትርጉሞች፡ የማነፃፀር፡ ተግባር፡ እንዳንደ፡ በአማርኛው፡ ቅጂ፡ ውስጥ፡ በግልጽ፡ ያልተጻፉትን፡ የተፈጻሚነት፡ ወሰኖች፡ ያሳያል ። ለምሳሌ፡ የዚህ፡ ዓይነቱ፡ ሁኔታ፡ በወንጀለኛ፡ መቅጫው፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፬፻፸፪፡ ይታያል ።

የእንግሊዝኛው፡ የቁጥር፡ ፬፻፸፪(፩)፡ ትርጉም፡ እንዲህ፡ ይላል ፡-

“(፩) በሕዝብ፡ ጸጥታ፡ ሕይወት፡ ወይም፡ በሰው፡ ወይም፡ በንብረት፡ ክፍያል፡ ወንጀል፡ ለመሥራት፡ ወይም፡ ለማዘጋጀት፡ ከአንድ፡ ሌላ፡ ወይም፡ ቁጥራቸው፡ ከአንድ፡ ከበለጠ፡ ሌሎች፡ ጋር፡ ያደመ፡ ወይም፡ ሌላውን፡ ከአድማው፡ እንዲገባ፡ ያደረገ፡ አድማው፡ ውጤት፡ ካገኘ፡ ከሦስት፡ ወር፡ በማያንስ፡ እስራትና፡ በገንዘብ፡ መቀጮ፡ ይቀጣል ።”

በዚህ፡ የሕግ፡ ቁጥር፡ ውስጥ፡ ‘ክፍያል፡ ያል፡ ወንጀል’ የሚባለው፡ ከአምስት፡ አመት፡ በላይ፡ በጽኑ፡ እስራት፡ የሚያስቀጣ፡ ወንጀል፡ ነው ።”

በመጨረሻው፡ የተሰመረበት፡ ክፍል፡ በአማርኛው፡ ቅጂ፡ ውስጥ፡ ፈጽሞ፡ አልተጻፈም፡ የፈረንሳይኛውም፡ ቅጂ፡ እንደ፡ እንግሊዝኛው፡ ሲሆን፡ ይህ፡ በአማርኛው፡ ውስጥ፡ የተተወው፡ የፓርላማው፡ ማሻሻያ፡ ወይም፡ አውቆ፡ የተደረገ፡ ለውጥ፡ ለመሆኑ፡ ምንም፡ ማስረጃ፡ የለም ። እንዲህ፡ ዓይነቱ፡ የትርጉም፡ ልዩነት፡ ሲኖር፡ ዳኛው፡ ምን፡ ማድረግ፡ እንዳለበት፡ በኋላ፡ በዝርዝር፡ የምንመለከተው፡ ጉዳይ፡ ስለሆነ፡ አሁን፡ ትተነዋል ።

አንድ፡ ደግሞ፡ ልንዘነጋው፡ የማይገባን፡ ነገር፡ ባሁኑ፡ ጊዜ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫውን፡ ሕግ፡ በሥራ፡ ላይ፡ የሚያውሉት፡ ዳኞችና፡ ጠበቆች፡ ተገቢውን፡ የሕግ፡ ትምህርት፡ ያልወሰዱ፡ መሆናቸውን፡ ነው ። አርቃቂዎቹ፡ ሰፊ፡ መግለጫ፡ በመስጠትና፡ አደረጃጀቱን፡ ግልጽ፡ በማድረግ፡ ሕጉን፡ ስለጻፉ፡ ይህን፡ ችግር፡ አስበው፡ በታል፡ ለማለት፡ ይቻላል ። ይሁን፡ እንጂ፡ መግለጫዎቹን፡ እንዴት፡ እንደምንጠቀምባቸው፡ የአደረጃጀቱን፡ ተግባር፡ እና፡ አርቃቂዎቹ፡ ሕጉን፡ በሥራ፡ ላይ፡ የማይገቡትን፡

ዋል : አላፈነት : የተጣለባቸው : ሰዎች : የተባለውን : ሕግ : በእንዴት : ያለ : አኳኋን : ይረዱታል : ብለው : እንዳሰቡ : መረዳት : አለብን = በተጨማሪም : የአተረጓጎም : መግለጫ : በሚሰጥበት : ጊዜ : አንድ : ልንጠነቅቅበት : የሚገባን : ነገር : አለ = ይኸውም : በጣም : በተወሳሰበና : በተራቀቀ : የአተረጓጎም : ዘዴ : የሕግ : ትምህርት : በተስፋፋባቸው : አገሮች : ተቀባይነት : ቢኖረውም : አለመመራት : ነው = በተለይ : ስለወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : በምንነጋገርበት : ጊዜ : ራሳችንን : በቀላል፡ የአተረጓጎም : ዘዴዎች : የመወሰን : ጠቃሚነት : ከፍተኛ : ነው = ተራውም : ሰው : ጭምር : በወንጀለኛ : መቅጫው : ሕግ : የተፈቀደውንና : የተከለከለውን : በግልጽ : እንዲረዳ : ማድረግ : ያስፈልጋል ፤ ምክንያቱም : መሳሳት : ወደ : እስር : ቤት : መሄድን : ሊያስከትል : ስለሚችል : ነው =

አንድ : የመጨረሻና : ምናልባትም : በጣም : ከባድ : የሆነችግር፡አቆ = የአተረጓጎም : “ደንበች” አለመኖራቸውንና : የዚህ : ጽሑፍ : ዓላማ : ዳኛውና : የሕግ : አዋቂው : የሚያጋጥሙአቸውን : ጉዳዮች : እየመረመሩ : “ተገቢ” ወይም : “ትክክለኛ” ውጤት : ለማግኘት : እንዲችሉ : ተብሎ : የተሰናዳ : አለመሆኑን : መረዳት : ያስፈልጋል = ወደፊት : የሚሆንበት : ሁኔታዎች : አሉ = በነዚህም : ሁኔታዎች : ሕግ : አውጪው : ክፍል : የአጠራጣሪውን : ሁኔታ : መወገጃ : ያልወሰነ : ወይም : አጠራጣሪ : ሁኔታ : መኖሩን : ያላሰበበት : ሊሆን : ይችላል = ውጤቱም : በሕጉ : አጠራጣሪ : ሁኔታ : ሲኖር : ማናቸውም : መልስ : እንደሁኔታው : ሊሰጥና : “ትክክለኛ” ነው : ሊባል : ይቻላል = በርግጥ : የሕግ : ባለሙያው : ምርጫ : በሚያደርግበት : ጊዜ : ከሌሎች : አንዱን : የሚወስንበት : የማሳበራዊ : ኑሮን : ጉዳይ : በሚመለከት : ምክንያት : ሊሆን : ይችላል = ነገር : ግን : ዋናው : ነገር : ምርጫው : ለሕግ : ዐዋቂው : የተተወ : መሆኑና : በአስተዋይነት : ቢጠቀምበትም : ባይጠቀምበትም : ማንም : አስቀድሞ : እርሱ : የሚያደርገው : ምርጫ : የማይፈቀድ : ወይም : ስሕተት : ነው : ለማለት : አለመቻሉ : ነው = በዚህም : ምክንያት : የዚህን : ጽሑፍ : ዓላማ : እንደሚከተለው : መግለጽ : ያሻል = ሕግ : አውጪው : ክፍል : የቀረባቸው : መፍትሔዎች : አጠራጣሪ : በሚሆኑበት : ጊዜ : ውሳኔ : ለመስጠት : የሚያገለግሉትን : መምሪያዎች : በማቅረብ : ዳኛው : ወይም : የሕግ : ባለሙያው : መሠረት : በሌለው : ወይም : ተገቢ : ባልሆነ : መንገድ : ለቀረበው : ጉዳይ : ውሳኔ : እንዳይሰጥ : ለማድረግ : ነው = ጽሑፉ : ከዚህ : የበለጠ : ጥቅም : ሊሰጥ : አይችልም = የሕግ : ባለሙያው : ዋና : መሣሪያና : የሥራውም : ውጤት : መለኪያ : የሕሊና : ዳኝነትና : የ“ፍትሕ” ስሜት : ናቸው =

፪/ አግባብ : ያለውን : ሕግ : ስለመፈለግ ፤²

ለጊዜው : ጠብብ : ስለአለውና : በወንጀለኛ : መቅጫው : ሕግ : ውስጥ : ለቀረበው : ጉዳይ : አግባብ : ያለው : ሕግ : የትኛው : ነው : ስለሚለው : ጥያቄ : እንነጋገራለን = ይህንንም : ለማድረግ : በመጀመሪያ : የወንጀለኛ : መቅጫው : የተደራጀባቸውን : መሠረተ-አሳቦች : መመርመር : ያስፈልጋል = እነዚህን : መሠረተ-አሳቦች : ስለአተረጓጎም : በቀጥታ : በምንነጋገርበት : ጊዜ : እንደገና : በዝርዝር : እንመረምራለን = አሁን : ለመመልከት : የምንፈልገው : የሕጉን : ቃልና : አቀማመጥ : በማየት : ሳንድ : ጥያቄ : ወይም : ጉዳይ : አግባብ : ያላቸውን : ድንጋጌዎች : ለመወሰን : የሚቻልበትን : ዘዴ : ነው =

2. ጂ : ግራቨን : “ዘ : ጥናል : ኮድ : አቭ : ዘ : ኢምፓየር : አቭ : ኢትዮፒያ” : የኢትዮጵያ : ሕግ : መጽሐት : ፳ : ፩ : ፲ጽ : ፪፻፹፰ና : የሚከተሉት =

ለዚህም ፡ ወደፊት ፡ ደጋግመን ፡ የምንጠቀምበትን ፡ አንድ ፡ ምሳሌ ፡ እንመልከት።
 እንደ ፡ አፋር ፡ ያሉ ፡ አንዳንድ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ጎሣዎች ፡ ዘላኖች ፡ ናቸው ፤ መኖሪያ
 ቸውም ፡ ከዕንጨትና ፡ ከሰሌን ፡ በተሠራ ፡ በቀላሉ ፡ ካንዱ ፡ ቦታ ፡ ተተክሎ ፡ ተነቅ
 ሎና ፡ ተጭኖ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ቦታ ፡ ሊዛወር ፡ በሚችል ፡ መጠለያ ፡ ውስጥ ፡ ነው ። ለም
 ሳሌ ፡ አንድ ፡ አፋር ፡ የተባለውን ፡ መጠለያ ፡ አፍርሶ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ቦታ ፡ ከወሰደ ፡ በኋላ ፡
 አሁን ፡ መጠለያውን ፡ ለመትከል ፡ ከግመል ፡ ጀርባ ፡ ላይ ፡ በማውረድ ፡ ላይ ፡ ነው ፡
 እንበል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ሌባ ፡ ከቁጥቋጠ ፡ ወጥቶ ፡ መሳሪያዎቹን ፡ ሊወስድበት ፡ ይሞ
 ክራል ። ሌባው ፡ የጦር ፡ መሳሪያ ፡ አልያዘም ። አፋርንም ፡ አያስፈራራም ። መከራው ፡
 በግመሉ ፡ ላይ ፡ የተጫነውን ፡ ፍራሽ ፡ ይዘ ፡ ለመሮጥ ፡ ብቻ ፡ ነው ። አፋርም ፡ ሀብ
 ቱን ፡ ለመከላከል ፡ ሌባውን ፡ በጦር ፡ ይወጋዋል ። ሌባውም ፡ ይሞታል ። ከወንጀለኛ ፡
 መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ አፋር ፡ ላደረገው ፡ ወንጀል ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ ሕግ ፡ የት
 ኛው ፡ ነው ? ምንም ፡ እንኳ ፡ አግባብ ፡ ያለውን ፡ ሕግ ፡ ለማግኘት ፡ ሕጉ ፡ እንዲጠ
 ቀስ ፡ የሚያስፈልገው ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ መታወቅ ፡ ቢኖርበትም ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ
 ውን ፡ የአደረጃጀት ፡ መሠረተ—አሳቦች ፡ ማወቅም ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። የወንጀለኛ ፡
 መቅጫው ፡ ሕግ ፡ በውነቱ ፡ በጥንቃቄ ፡ በቅደም ፡ ተከተል ፡ የተደራጀ ፡ ነው ። ይህም ፡
 ድርጅት ፡ የግልጽነት ፡ ጠባያቸው ፡ እየጨመረ ፡ የሚሄድ ፡ አያሌ ፡ ንዑስ ፡ ክፍሎችን ፡
 እያዘ ፡ ነው ። የመጀመሪያው ፡ የሕጉ ፡ በሦስት ፡ ክፍሎች ፡ መከፈል ፡ ምናልባት ፡ በደ
 ንብ ፡ የታወቀ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ። ክፍል ፡ ፩ ፡ ጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ብዙ ፡ ያወንጀል ፡ ተግ
 ባሮችን ፡ የሚመለከቱ ፡ ጠቅላላ ፡ መሠረተ—አሳቦችን ፡ የያዘ ፡ ክፍል ፡ ነው ። ክፍል ፡ ፪ ፡
 ልዩ ፡ ክፍል ፡ ብዙዎችን ፡ ከፍ ፡ ያሉ ፡ ወንጀሎችን ፡ “ወንጀሎች” ናቸው ፡ ብለን ፡
 የምናስባቸውን ፡ የያዘ ፡ ነው ። ክፍል ፡ ፫ ፡ የደንብ ፡ ተላላፊ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ (ኮንትራቫንሲ
 ዮን) ፡ ቀለል ፡ ያሉ ፡ የወንጀል ፡ ተግባሮችን ፡ በሚኒስትሮች ፡ የሚወጡ ፡ ድንጋጌዎ
 ጥንና ፡ ተመሳሳይ ፡ የሆኑ ፡ ቀላል ፡ ቅጣቶችን ፡ የሚያስከትሉ ፡ ደንቦችን ፡ አብራርቶ ፡
 የሚገልጽ ፡ ነው ። ፫ኛው ፡ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ በተጨማሪ ፡ ለነዚህ ፡ ቀላል ፡ ጥፋቶች ፡ ብቻ ፡
 የሚያገለግሉ ፡ ጠቅላላ ፡ መሠረተ—አሳቦችን ፡ የያዘ ፡ ነው ። እነዚህ ፡ ታላላቅ ፡ ክፍ
 ሎች ፡ እያንዳንዳቸው ፡ በንዑሳን ፡ ክፍሎች ፡ ተከፍለዋል ። እነዚህ ፡ ንዑሳን ፡ ክፍሎ
 ጥም ፡ ራሳቸው ፡ ተከፋፍለዋል ፤ ይህ ፡ መከፋፈል ፡ ይቀጥልና ፡ በመጨረሻው ፡ ሊከ
 ፈል ፡ ወደማይቻለው ፡ ወደ ፡ ሕጉ ፡ ቁጥር ፡ ይደርሳል ። እያንዳንዱ ፡ የወንጀለኛ ፡
 መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ንዑስ ፡ ክፍል ፡ የሕጉ ፡ ቁጥር ፡ ሳይቀር ፡ ንዑስ ፡ ክፍሉ ፡ በጠቅላላው ፡
 የመጽሐፉ ፡ አቀማመጥ ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ ቦታ ፡ የሚያሳይ ፡ አርዕስት ፡ ተሰጥቶ
 ታል ። ስለዚህ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ንዑሳን ፡ ክፍ
 ሎች ፡ መሰየም ፡ የተብራራ ፡ መደበኛ ፡ የድንጋጌዎች ፡ ግንኙነቶች ፡ አቀማመጥ ፡
 አለ ፡ ማለት ፡ ነው ። ይህ ፡ መደበኛ ፡ አቀማመጥ ፡ የሕጎቹን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ክፍሎች ፡
 ትርጉም ፡ አላማና ፡ ውስጣዊ ፡ ግንኙነቶችን ፡ እንዲያሳይ ፡ ተብሎ ፡ የተሠራ ፡ ነው ።
 እነዚህን ፡ ነገሮች ፡ መረዳት ፡ ለማንኛውም ፡ የወንጀል ፡ ጉዳይ ፡ አግባብ ፡ ያላቸውን ፡
 ደንቦች ፡ ለይቶ ፡ ለማግኘት ፡ ይረዳል ። ዘግየት ፡ ብለን ፡ ይህ ፡ መደበኛ ፡ አቀማመጥ ፡
 ደንቦቹ ፡ አከራካሪ ፡ በሚሆኑበት ፡ ጊዜ ፡ የእነዚህን ፡ ደንቦች ፡ አላማዎችና ፡ ትርጉ
 ሞች ፡ ለመረዳት ፡ እንዴት ፡ እንደሚጠቅመን ፡ እንመለከታለን ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ድርጅት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መደቦችንና ፡ አርዕስቶችን ፡ በደ
 ንብ ፡ ስለሚያሳይ ፡ ለአንድ ፡ ጉዳይ ፡ አግባብ ፡ ያላቸውን ፡ ድንጋጌዎች ፡ ለማግኘት ፡
 ስንፈልግ ፡ በመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ ላይ ፡ መመልከት ፡ ያለብን ፡ የመጽሐፉን ፡ ማውጫ ፡
 ነው ። አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ጥሩ ፡ የመጀመሪያ ፡ እርምጃ ፡ የሚሆነው ፡ ዝርዝር ፡ ወንጀ
 ሎች ፡ ከተመለከቱበት ፡ ቦታ ፡ የተፈጸመውን ፡ ወንጀል ፡ ለይቶ ፡ ማውጣቱ ፡ ነው ።
 ይህም ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ የተጻፉትን ፡ ፪፻፵፯ ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ከማየት ፡
 ያድነናል ። ምክንያቱም ፡ በዚህ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ዝርዝር ፡ ወንጀሎች ፡ ስላልተጻፉ ፡ ነው ።

ከላይ ፡ ለሰጠነውም ፡ የአፋር ፡ ሰው ፡ ጉዳይ ፡ የደንብ ፡ ተላላፊ ፡ መቅጫ ፡ ሕግንም ፡ አስወገድን ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ምክንያቱም ፡ ሌባውን ፡ መግደል ፡ ወንጀል ፡ ከሆነ ፡ እንደ ፡ ክፍተኛ ፡ ወንጀል ፡ ሳይቆጠር ፡ ስለማይቀር ፡ ነው ፡ በዚህም ፡ ዓይነት ፡ ፍለጋችን ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ከሚገኙት ፡ ጅጅጅ ፡ ቁጥሮች ፡ ሁለተኛው ፡ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ብቻ ፡ ወደሚገኙት ፡ ፬፻፵፪ ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ተቃላት ፡ ማለት ፡ ነው ።

ሁለተኛው ፡ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ ራሱ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ የወንጀል ፡ ክፍል ፡ ዓይነቶችን ፡ የሚያሳዩ ፡ አርዕስት ፡ በተሰጣቸው ፡ አራት ፡ “መጻሕፍት ፡” ተከፍሏል ፡ በአፋርም ፡ ጉዳይ ፡ የምንመለከተው ፡ “ በሌሎች ፡ ሰዎችና ፡ በቤተ ፡ ዘመድ ፡ ላይ ፡ ስለሚደረጉ ፡ ወንጀሎች ፡” የሚል ፡ አርእስት ፡ የተሰጠውን ፡ ጅኛውን ፡ መጽሐፍ ፡ ነው ፡ ምክንያቱም ፡ ሌባው ፡ ግለሰብ ፡ እንጂ ፡ “መንግሥት ፡” (፫ኛ ፡ መጽሐፍ) ፡ ወይም ፡ የ“ሕዝብ ፡ ቃቅሞችና ፡ የማኅበራዊ ፡ ኑሮ ፡” (፬ኛ ፡ መጽሐፍ) ፡ ወይም ፡ “ሀብቶች” (፮ኛ ፡ መጽሐፍ) ፡ ስላልነበረ ፡ ነው ፡ አሁን ፡ እንግዲህ ፡ ለማጣራት ፡ የሚቀሩን ፡ ፩፻፳፮ ፡ ቁጥሮች ፡ ብቻ ናቸው ፡ ጅኛው ፡ መጽሐፍ ፡ ራሱ ፡ በአራት ፡ “እንቀጻች” ፡ ተከፍሏል ፡ እንቀጻ ፡ ፩ ፡ “በሰው ፡ ሕይወትና ፡ በሰው ፡ አካል ፡ ላይ ፡ ስለሚደረጉ ፡ የወንጀል ፡ ሥራዎች” የሚለው ፡ ለምንመለከተው ፡ ጉዳይ ፡ በይበልጥ ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ ይመስላል ፡ በእንቀጻ ፡ ፩ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙት ፡ ፴፩ ፡ ዝርዝር ፡ ወንጀሎች ፡ ደግሞ ፡ የሦስት ፡ “ምዕራፎች ፡” ተከፍለዋል ፡ ምዕራፍ ፡ ፩ ፡ “በሕይወት ፡ ላይ ፡ ስለሚደረጉ ፡ ወንጀሎች ፡” የሚለው ፡ ደግሞ ፡ ለጉዳዮችን ፡ በይበልጥ ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ ይመስላል ፡ ምዕራፍ ፡ ፩ ደግሞ ፡ በሁለት ፡ ክፍሎች ፡ ተመድቧል ፡ እነርሱም ፡ ክፍል ፡ ፩ ፡ “መግደልና ፡ አደራረጉ ፡” እና ፡ ክፍል ፡ ፪ ፡ “በዕንስ ፡ ሕይወት ፡ ስለሚደረግ ፡ ወንጀል ፡” ናቸው ፡ ክፍል ፡ ፪ን ፡ ትተን ፡ የሚቀሩን ፡ በክፍል ፡ ፩ ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ ፪ ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ናቸው ፡ ከነዚህ ፡ በቀጥታ ፡ የምናስወግዳቸው ፡ “ራሱን ፡ እንዲገድል ፡ ስለማንሳሳትና ፡ ስለ ፡ ማገዝ ፡” የሚለውን ፡ ቁጥር ፡ ፮፻፳፭ን ፡ እና ፡ “ሕጻንን ፡ ስለመግደል ፡” የሚለውን ፡ ቁጥር ፡ ፮፻፳፮ ፡ ነው ፡ እንግዲህ ፡ ቀሪዎቹ ፡ አምስት ፡ ቁጥሮች ፡ መነበብ ፡ አለባቸው ።

እነሱንም ፡ በማንበብ ፡ ቁጥር ፡ ፮፻፳፪ን ፡ ወዲያውኑ ፡ እናስወግዳለን ፡ ምክንያቱም ፡ አፋር ፡ አገዳደሉ ፡ አስቀድሞ ፡ በማሰብ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ በጣም ፡ አዳጋች ፡ ስለሆነና ፡ ገዳዩ ፡ “በተለይ ፡ ጨካኝ ፡ ነውረኛ ፡ ወይም ፡ አደገኛ ፡” መሆኑን ፡ የሚያሳይ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ባለመኖሩ ፡ ነው ፡ ነገር ፡ ግን ፡ “መሠረቱ” የሚለውን ፡ ቁጥር ፡ ፮፻፳፩ ፡ እና ፡ ቁጥር ፡ ፮፻፳፫ን ፡ ፮፻፳፬ን ፡ እና ፡ ፮፻፳፯ን ፡ በማንበብ ፡ የሚነሡ ፡ አያሌ ፡ ጥያቄዎች ፡ አሉ ፡ “የወንጀሉ ፡ ምክንያት ፡” ምንድነው ? “ሆነ ፡ ተብሎ ፡ የተደረገ ፡ ነው ?” “በቸልተኝነት ፡ የተደረገ ፡ ነው ?” በ፮፻፳፫ ፡ ውስጥ ፡ የተገለጸው ፡ ወንጀል ፡ ሆነ ፡ ተብሎ ፡ የተደረገ ፡ ወንጀል ፡ ነው ? ወይስ ፡ በቸልተኝነት ፡ የተደረገ ፡ ወንጀል ? ወይስ ፡ ከሁለቱ ፡ ማንኛውም ፡ አይደለም ? “በአስፈላጊ ፡ ሁኔታ ፡ የሆነ ፡ አድራጎት ፡” እና ፡ “ስለ ፡ ሕጋዊ ፡ መከላከል ፡” የተባሉት ፡ ምንድን ፡ ናቸው ? የመግደሉ ፡ ተግባር ፡ በተፈጸመበት ፡ ጊዜ ፡ የአፋር ፡ መጠለያ ፡ “ቤት ፡” ነው ፡ ሊባል ፡ ይችላል ፡ ነበር ፡ ወይ? እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ በአተረጓጎም ፡ ረገድ ፡ የሚነሱ ፡ ጥያቄዎች ፡ ናቸው ፡ እነሱንም ፡ ወደፊት ፡ እንመለከታቸዋለን ፡ የእነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ጥያቄዎች ፡ መነሳት ፡ የአተረጓጎም ፡ ሥራ ፡ ከመጀመሩ ፡ በፊት ፡ መፈለግና ፡ መመርመር ፡ የሚገባቸው ፡ አግባብ ፡ ሊኖራቸው ፡ የሚችሉ ፡ ሌሎች ፡ ድንጋጌዎች ፡ ሊገኙ ፡ መቻላቸውን ፡ ያሳያል ።

የመጀመሪያውን ፡ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ ማለት ፡ ጠቅላላውን ፡ ክፍል ፡ መረዳት ፡ እስፈላጊ ፡ የሚሆነው ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ነው ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደተባለው ፡ ሁሉ ፡ ይህ ፡ ክፍል ፡ ለወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ በሙሉ ፡ የሚያገለግሉ ፡ ጠቅላላ ፡ መሠረተ—

አሳቦችን ፡ የያዘ ፡ በመሆኑ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ለቀረቡት ፡ ጥያቄዎች ፡ ለሁሉም ፡ ባይሆን ፡ ላንዳንዶቹ ፡ መልስ ፡ ለመስጠት ፡ ሳይችል ፡ አይቀርም ።

ጠቅላላው ፡ ክፍልም ፡ ራሱ ፡ በጥንቃቄ ፡ የተደራጀ ፡ ነው ። ይህ ፡ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ በሁለት ፡ መጻሕፍት ፡ ይከፈላል ። የመጀመሪያው ፡ አጥፊ ፡ ስለሆኑ ፡ ማለት ፡ “የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግን ፡ ስለመጠስና ፡ ስለወንጀል ፡ አድራጊው ፡” የሚገልጽ ፡ ሲሆን ፡ ሁለተኛው ፡ ደግሞ ፡ ስለቅጣት ፡ የሚናገር ፡ ነው ። እነዚህም ፡ መጻሕፍት ፡ እያንዳንዳቸው ፡ በቅደም ፡ ተከተል ፡ በአንቀጾች ፡ በምዕራፎች ፡ በክፍሎች ፡ በንዑስ ፡ ክፍሎችና ፡ በሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ተከፋፍለዋል ። ይህም ፡ ድርጅት ፡ አግባብ ፡ ያለውን ፡ ሕግ ፡ ለማግኘት ፡ እንዴት ፡ እንደሚረዳ ፡ በምሳሌ ፡ ለመረዳት ፡ በ፩ኛ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ የተመለከቱትን ፡ ሁለት ፡ አንቀጾች ፡ በመዘርዘር ፡ እንመለከታለን ። በቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ የተመለከቱት ፡ ጥያቄዎች ፡ ክፍሎቹ ፡ የሚመለከቱአቸውን ፡ ነጥቦች ፡ ለማሳየት ፡ የቀረቡ ፡ ናቸው ።

አንቀጽ ፡ ፪ ፡- ስለወንጀልና ፡ ስለአሠራሩ ።

ምዕራፍ ፡ ፩ — ስለወንጀል ፡ ሥራ ፡ (በምን ፡ አኳኋን ፡ ነበር ፡ ወንጀሉ ፡ የተፈጸመው ፡ የትና ፡ መቼ ፡ ነበር ?)

ምዕራፍ ፡ ፪ — የሕግ ፡ መጣስ ፡ ሥራ ፡ አፈጻጸም ፡ ደረጃ ፡ (የወንጀሉ ፡ ሥራ ፡ ተጀመረ ፡ የሚባለው ፡ ምን ፡ ጊዜ ፡ ነው ? በዚህን ፡ ጊዜ ፡ ወንጀሉን ፡ ለመተው ፡ ይቻላል ፡ ወይ ?)

ምዕራፍ ፡ ፫ — በወንጀል ፡ ሥራ ፡ ተካፋይ ፡ ስለመሆን ፡ (በወንጀል ፡ ሥራው ፡ ተካፋይ ፡ በመሆን ፡ ጥፋተኞች ፡ የሚባሉት ፡ እንዴት ፡ ያሉት ፡ ሰዎች ፡ ናቸው?)

ምዕራፍ ፡ ፬ — ታትመው ፡ በሚወጡ ፡ ጽሑፎች ፡ በሚሠሩ ፡ ወንጀል ፡ ተካፋይ ፡ ስለመሆን ፡ (ያለ ፡ ሕግ ፡ ታትመው ፡ በሚወጡ ፡ ጽሑፎች ፡ ያንድን ፡ ሰው ፡ አላፈነት ፡ የሚወስኑ ፡ ልዩ ፡ ደንቦች ፡ ምን ፡ ምን ፡ ናቸው?)

አንቀጽ ፡ ፫ ፡ ወንጀል ፡ አድራጊውን ፡ የሚያስቀጡ ፡ ሁኔታዎች ፡

ምዕራፍ ፡ ፩ — የወንጀል ፡ አላፈነት ፡ (በአእምሮና ፡ በአካላዊ ፡ ምክንያቶች ፡ ይቅርታ ፡ የሚደረግላቸው ፡ እንዴት ፡ ያሉት ፡ ሰዎች ፡ ናቸው? ይቅርታውስ ፡ እስከምን ፡ ድረስ ፡ ነው ?)

ክፍል ፡ ፩ — መደበኛ ፡ አላፈነት ፡ (ዐዋቂዎች) ፡

ክፍል ፡ ፪ — ጥፋተኞች ፡ ስለሆኑ ፡ አካለ ፡ መጠን ፡ ስላላደረሱ ፡ ወጣቶች ።

ምዕራፍ ፡ ፪ — በወንጀል ፡ ሥራ ፡ አጥፊ ፡ ስለመሆን ፡ (ወንጀል ፡ ነው ፡ የተባለውን ፡ ሥራ ፡ የሚያስቀጡ ፡ የሚያስምሩ ፡ ወይም ፡ ይቅርታ ፡ የሚያስገኙ ፡ ተግባሮች ፡ የትኞቹ ፡ ናቸው?)

ክፍል ፡ ፩ — አሳብ ፤ ቸልተኛነትና ፡ ድንገተኛ ፡ አጋጣሚ ፡ ነገር ፡ (አጥፊው ፡ የወንጀል ፡ አላፈነት ፡ እንዲኖረው ፡ አሠራሩ ፡ እንዴት ፡ መሆን ፡ አለበት ?)

ክፍል ፡ ፪ — በሕግ ፡ የተፈቀደ ፡ አድራጎት ። የማያስቀጡና ፡ ይቅርታ ፡ የሚያስጡ ፡ ሁኔታዎች ፡ (ሕገ ፡ ወጡን ፡ ተግባር ፡

የሚፈቅዱ ፡ ለሕገ ፡ ወጡ ፡ ተግባር ፡ የማያስቀጡና ፡ ይቅርታ ፡ የሚያሰጡ ፡ ሁኔታዎች ፡ ምን ፡ ምን ፡ ናቸው ፡)

ክፍል ፡ ፫— ቅጣትን ፡ የሚያቀሉና ፡ የሚያከብሩ ፡ ሁኔታዎች ፡ (ለሕገ ፡ ወጥ ፡ ተግባር ፡ በገሚስ ፡ ቅጣትን ፡ የሚያቃልሉ ፡ ወይ ም ፡ የሚያስጨመሩ ፡ ሁኔታዎች ፡ ምን ፡ ምን ፡ ናቸው ፡)

አንቀጽ ፡ ፪ ፡ ስለወንጀል ፡ አላፊነት ፡ ቀጥተኛ ፡ መልሶች ፡ የሚገኙላቸውን ፡ ጥያቄዎች ፡ የሚመለከት ፡ ነው ። እነዚህም ፡ ጥያቄዎች ፡ ጥፋተኛ ፡ የሚያሰኙት ፡ ተግባሮች ፡ ምን ፡ ምን ፡ ናቸው ፡ የተፈጸሙት ፡ በማን ፡ ነው ፡ በምንስ ፡ ሁኔታ ፡ ነው ፡ የሚሉ ፡ ናቸው ። አንቀጽ ፡ ፫ ፡ የሚናገረው ፡ ስለጥፋተኛነት ፡ ደረጃ ፡ ነው ። የተፈጸመው ፡ ሥራ ፡ የሚያስቀጣ ፡ ነው ፡ ወይ ፡ የሚያስቀጣ ፡ ከሆነ ፡ ቅጣቱ ፡ ምን ፡ ድረስ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ በአፋሩ ፡ ጉዳይ ፡ ለተነሱት ፡ ጭብጦች ፡ አግባብ ፡ ያለውን ፡ ተጨማሪ ፡ ሕግ ፡ ለማግኘት ፡ ከተፈለገ ፡ የት ፡ ቦታ ፡ መመልከት ፡ እንደሚገባ ፡ ለማወቅ ፡ ይቻላል ። በቁጥር ፡ ፭፻፳፪ ፡ መሠረት ፡ መገኘት፡ያለበት ፡ “የውጤቱ ፡ ከነገሩ ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ ያለው ፡ መሆን” ፡ ለአላፊነት ፡ (ለተቀጭነት) ፡ እንደ ፡ ቀጥተኛ ፡ ሁኔታ ፡ ስለሆነ ፡ ከአንቀጽ ፡ ፫ ፡ ይልቅ ፡ በአንቀጽ ፡ ፪ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኝ ፡ ይመስላል ። በርግጥም ፡ በአንቀጽ ፡ ፪ ፡ ምዕራፍ ፡ ፩ ፡ ውስጥ ፡ “ውጤቱ ፡ ከነገሩ ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ ያለው ፡ ስለመሆኑ” ፡ የሚለውን ፡ ቁጥር ፡ ፳፬ን ፡ እናገኛለን ። ደግሞም ፡ ቸልተኛነትን ፡ ዐውቆ ፡ ማጥፋትን ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነ ፡ አድራጎችን ፡ እና ፡ ሕጋዊ ፡ መከላከልን ፡ የመሳሰሉ ፡ ጉዳዮች ፡ የአእምሮ ፡ ሁኔታዎችንና ፡ ይቅርታ ፡ የሚያስገኙ ፡ ሁኔታዎችን ፡ ስለሚመለከቱ ፡ በአንቀጽ ፡ ፫ ፡ ምዕራፍ ፡ ፪ ፡ ውስጥ ፡ መገኘት ፡ አለባቸው ። በዚህም ፡ ምዕራፍ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙትን ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ አርዕስት ፡ ከተመለከትን ፡ በኋላ ፡ የሚከተሉትን ፡ አግባብ ፡ ያላቸው ፡ ናቸው ፡ ለማለት ፡ እንችላለን ። እነዚህም ፡ ቁጥር ፡ ፶፯ ፡ መሠረቱ ፡ የወንጀል ፡ ጥፋትና ፡ ድንገተኛ ፡ አጋጣሚ ፡ ነገር ፡ ቁጥር ፡ ፶፰ ፡ አውቆ ፡ ስለማጥፋት ፡ ቁጥር ፡ ፶፱ ፡ በቸልተኛነት ፡ ስለሚደረግ ፡ ጥፋት ፡ ቁጥር ፡ ፳፬ ፡ በሕግ ፡ የታዘዙ ፡ ወይም ፡ የተፈቀዱ ፡ ተግባሮች ፡ ቁጥር ፡ ፸፩ ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነውን ፡ አድራጎች ፡ ስለመተላለፍ ፡ ቁጥር ፡ ፸፪ ፡ አስፈላጊ ፡ ግዴታ ፡ የሆነውን ፡ የመብት ፡ ወሰን ፡ ስለመተላለፍ ፡ ቁጥር ፡ ፸፬ ፡ ስለሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ (ስለአልሞት ፡ ባይ ፡ ተጋዳይነት) ፡ ቁጥር ፡ ፸፮ ፡ የመከላከልን ፡ ሕጋዊ ፡ መብት ፡ ከመጠን ፡ ስለማሳለፍ ፡ ናቸው ።

Abgucialin fal

በመጨረሻም ፡ “ቤት” ፡ የሚለው ፡ በቁጥር ፡ ፭፻፳፬ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ ቃል ፡ ትርጉም ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ የማይገኝ ፡ መሆኑን ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ። ምንም ፡ እንኳ ፡ ቃሉ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ብዙ ፡ ቦታ ፡ የሚገኝ ፡ ቢሆንም ፡ ይህ ፡ ቃል ፡ አንድ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መሠረተ—አሳብን ፡ ያዘለ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ በጣም ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ቃሉ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ትርጉም ፡ ቢሰጠው ፡ በጣም ፡ ጠቃሚ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ “ቤት” ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ ደንበኛ ፡ ትርጉም ፡ ብናውቅም ፡ አጥፊነትንም ፡ ሆነ ፡ የቅጣትን ፡ ደረጃ ፡ ለመወሰን ፡ ፈጽሞ ፡ የማይረዳን ፡ በመሆኑ ፡ ይህ ፡ ቃል ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ምንም ፡ ቦታ ፡ አይኖረውም ።

አሁን ፡ እንግዲህ ፡ እነዚህን ፡ “አግባብ ፡ ሊኖራቸው ፡ የሚችሉትን” ፡ ደንቦች ፡ ማለት ፡ አራቱን ፡ የልዩ፡ክፍል ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮችና ፡ አያሌ ፡ የጠቅላላውን ፡ ክፍል ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ወስዶ ፡ ተርጉሞ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ ነው ። ደግሞም ፡ ያንዱ ፡ ወይም ፡ የሁሉም ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ትርጉም ፡ ፈጽሞ ፡ ግልጽ ፡ መሆኑን ፡ ግንኙነታቸው ፡ ምን ፡ እንደሆነና ፡ በሕግም ፡ ረገድ ፡ የሚያስከትሉት ፡ ውጤት ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ መጠን

የቅ፡ ያስፈልጋል። ከዚህ፡ በታች፡ የተጻፈው፡ ስለአተረጎጡም፡ የተሰጠ፡ መግለጫ፡ ሲሆን፡ በመጀመሪያ፡ የሕግ፡ ቁጥሮችን፡ አንድ፡ በአንድ፡ ስለመተርጎም፡ ቀጥሎም፡ የወንጀሉኛ፡ መቅጫውን፡ ሕግ፡ በጠቅላላው፡ በመውሰድ፡ የሚደረገውን፡ የመተርጎም፡ ተግባር፡ እንመለከታለን ።

፫/ አንድ፡ የሕግ፡ አውጪ፡ ክፍል፡ ደንብ፡ በቃላት፡ በኩል፡ የሚያጋጥመው፡ ችግር፡³

አንድ፡ ዳኛ፡ አግባብ፡ ያለውን፡ ድንጋጌ፡ ካገኘ፡ በኋላ፡ ራሱን፡ የሚጠይቀው፡ ጥያቄ፡ “ለእነዚህ፡ የሕግ፡ ቃላት፡ ምን፡ ትርጉም፡ ሊሰጣቸው፡ ይችላል?” የሚል፡ ነው። አንድ፡ ልዩ፡ ጉዳይ፡ ሲቀርብ፡ ይህ፡ ጥያቄ፡ አጠቃላይውን፡ ጊዜ፡ የሚከተለውን፡ መልክ፡ ይወስዳል፡- “የዚህ፡ ድንጋጌ፡ ኃይል፡ ቃል፡ በዚህ፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ ተፈጻሚ፡ ሊሆን፡ ይችላል፡ ወይ?”

የዚህ፡ ጥያቄ፡ መልስ፡ አጠቃላይውን፡ ጊዜ፡ ቀላል፡ ይመስል፡ ይሆናል። ሕግ፡ አውጪው፡ ክፍል፡ በግልጽና፡ በቀጥተኛ፡ አነጋገር፡ ሕጉን፡ ጽፎት፡ ይሆናል፡ ወይም፡ ለድንጋጌው፡ ቃላት፡ ሊሰጥ፡ የሚችለው፡ ማንኛውም፡ ዓይነት፡ ትርጉም፡ ለጉዳዩ፡ አግባብ፡ ያለው፡ ይሆናል። ይሁንና፡ ይህ፡ ከላይ፡ የተሰጠው፡ ጥያቄ፡ ዳኞች፡ ወይም፡ የሕግ፡ ዐዋቂዎች፡ ለአንድ፡ ጉዳይ፡ አግባብ፡ ያለውን፡ ደንብ፡ በሚፈልጉበት፡ ጊዜ፡ ሁሉ፡ የሚገጥማቸው፡ ነው። ሕግ፡ በቃላት፡ ላይ፡ የተመሠረተ፡ ሙያ፡ ነው። ቃላት፡ የሰዎች፡ አሳብ፡ መግለጫ፡ ናቸው። ሕግ፡ አውጪዎችም፡ የሚጠቀሙባቸው፡ መሣሪያዎች፡ እነርሱ፡ ብቻ፡ ናቸው። ሕግ፡ ዐዋቂውም፡ አውቆም፡ ሆነ፡ ሳያውቅ፡ የሚወስደው፡ የመጀመሪያ፡ እርምጃ፡ ሕጉን፡ አንብቦ፡ ቃላቱ፡ ምን፡ ትርጉም፡ እንደሚሰጡ፡ ራሱን፡ መጠየቅ፡ ነው።

እዚህ፡ ላይ፡ የሕጉ፡ ቃላት፡ ተፈላጊነት፡ አላቸው፡ ወይ? ተፈላጊነታቸውስ፡ እስከምን፡ ድረስ፡ ነው? የሚል፡ ጥያቄ፡ ሊነሳ፡ ይችላል። በአንዳንድ፡ መንግሥታት፡ አዳም፡ መሠረት፡ የአንድ፡ ባለሥልጣን፡ ፍላጎት፡ ከሕጉ፡ ቃላት፡ በላይ፡ ነው። በዓለማችን፡ ውስጥ፡ አከራካሪ፡ የሕግ፡ ጉዳዮች፡ በልማዳዊ፡ ሕግ፡ ባለፉት፡ የፍርድ፡ ቤቶች፡ ውሳኔዎችና፡ ለዳኛው፡ ትክክል፡ መስሎ፡ በታየው፡ መሠረት፡ የተወሰኑባቸው፡ ቅንጅቶች፡ ኖረዋል። ይህ፡ ከፊተኛው፡ ማለት፡ የባለሥልጣኑ፡ ቃል፡ ከሕግ፡ ከሚበልጥበት፡ ሁኔታ፡ የተሻለ፡ ቢሆንም፡ ለተጻፉ፡ ደንቦች፡ ከፍተኛ፡ አስተያየት፡ የማይሰጥበት፡ ሁኔታ፡ መሆኑ፡ የማይካድ፡ ነው። የተጻፈው፡ ሕግ፡ የበላይ፡ ነው፡ ብለን፡ ብንስማማም፡ የተጻፈውን፡ ሕግ፡ መሠረት፡ አድርገን፡ ምን፡

3. ለዚህ፡ ክፍል፡ መሠረት፡ የሆነው፡ ጽሑፍ፡-
 ጂ፡ ዊሊያምስ፡ “ላንተጭጅ፡ ኤንድ፡ ዘ፡ ሎው፡” ሎው፡ ከ-ዋርተርሊ፡ ሪቪው፡ ሾል፡ ጅጅ፡ ገጽ፡ ፸፩፡
 ፩፻፸፱፡ ፪፻፺፫፡ እና፡ ፫፻፹፩፡ ሾል፡ ፳፪፡ ገጽ፡ ፫፻፹፯፡ ነው።
 በተጨማሪም፡-
 አንገረኔአስ፡ ላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፻፪-፻፫፡ እና፡ ፻፲፩።
 ጂ፡ ፍራንክ፡ ከርትስ፡ አን፡ ትራያል፡ ገጽ፡ ፪፻፺፫፡ እና፡ የሚከተሉት።
 ኢ፡ ፍርይንድ፡ ሌጂስሌቲቭ፡ ሪፐሌቭን፡ ምዕራፍ፡ ፲፱፡ በተለይም፡ ገጽ፡ ፩፻፳-፲፯፡ ፪፻፵፱-፪፻፳፭።
 ሆንስ፡ ኤንድ፡ ላክስ፡ ላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፩፻፲፩፻፶፯-፶፰፡ ፩፻፲፪፻፲፱-፳፩።
 ኢ፡ ሌቪ፡ “አን፡ ኢንትርጻክሽን፡ ቱ፡ ሊጋል፡ ሪዝኒንግ፡” ዩኒቨርሲቲ፡ ሎው፡ ሪቪው፡
 ሾል፡ ፲፭፡ ገጽ፡ ፳፻፩፡ ፳፻፫፡ ፳፻፳።
 ደ፡ ፔይን፡ “ዘ፡ ኢንቴንሽን፡ ኦቭ፡ ዘ፡ ሌጂስሌቸር፡ ኢን፡ ዘ፡ ኢንተርፕራቴሽን፡ ኦቭ፡ ኢስታቲዩትስ፡” ከርንት፡ ሊጋል፡ ፕሮብሌምስ፡ ገጽ፡ ፶፮፡ ፶፱-፩፻፳፭፡ ፩፻፳፭።
 ራዲን፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፳፻፳፭።
 ጂ፡ ስቶን፡ ሊጋል፡ ሲስተም፡ ኤንድ፡ ሎዮርስ፡ ሪዝኒንግስ፡ ገጽ፡ ፴፩-፴፬፡ ይመለከታል።

ያህል ፡ ለመመራመር ፡ እንችላለን ፡ የሚል ፡ ጥያቄ ፡ ሊቀርብ ፡ ይችላል ፡ ለምሳሌ ፡ ሰውን ፡ “በጩቤ ፡” ማስፈራራት ፡ የሚከለክል ፡ ሕግ ፡ ቢወጣ ፡ ይህ ፡ ሕግ ፡ አንዱን ፡ ሰው ፡ በጠብመንጃ ፡ ባስፈራራ ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ፡ ወይ? ሁለቱም ፡ ሰውን ፡ በብርቱ ፡ የሚያስፈሩ ፡ አደገኛ ፡ መሣሪያዎች ፡ ናቸው ፤ ይህንን ፡ መመሳሰል ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ ደንቡን ፡ የሕጉ ፡ ኃይል ፡ ቃል ፡ በቀጥታ ፡ ሳይጠቅሰው ባለፈው ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ ለማድረግ ፡ ይቻላል ፡ ወይ?

መጀመሪያ ፡ ነገር ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ የማንም ፡ ቃል ፡ ወይም ፡ ዳኞችም ፡ ራሳቸው ፡ የሕጉ ፡ ምንጮች ፡ አለመሆናቸውን ፡ በግልጽ ፡ ይናገራል ። በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ መሠረት ፡ ሕግ ፡ ማውጣት ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱና ፡ የፓርላማው ፡ ተግባር ፡ ነው ። ሕጎችም ፡ በጽሑፍ ፡ በመጽሐፍ ፡ መልክ ፡ የወጡት ፡ ይህንን ፡ የሕገ መንግሥቱን ፡ ምርጫ ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ በኢትዮጵያ ፡ ስለ ማንኛውም ፡ የሕግ ፡ ጭብጥ ፡ ለመነጋገር ፡ ስንፈልግ ፡ ከሕጎቹ ፡ ቃላት ፡ መጀመር ፡ አለብን ።

አሁን ፡ ደግሞ ፡ የሚቀረገን ፡ ጥያቄ ፤ የሕጉ ፡ መንፈስ ፡ ወይም ፡ ዓላማ ፡ “ጩቤ ፡” የሚለው ፡ ቃል ፡ “ጠመንጃንም ፡” እንዲያጠቃልል ፡ የሚፈቅድ ፡ ቢሆንም ፡ የሕጉ ፡ ቃል ፡ ራሱ ፡ ይህን ፡ አተረጓጎም ፡ ሊወስን ፡ ይችላል ፡ ወይ? የሚለው ፡ ነው ። በኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ውስጥ ፡ ቃላት ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ የፍርድ ፡ ቤቶችን ፡ የአተረጓጎም ፡ ተግባር ፡ የተወሰነ ፡ ያደርጉታል ፤ የዚህን ፡ ምክንያት ፡ በኋላ ፡ እንመለከታለን ። በጠቅላላው ፡ አንድ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ያለ ፡ ደንብ ፡ የሚያገለግለው ፡ ቃሉ ፡ ለሚገልጸው ፡ ጉዳይ ፡ ነው ፡ በዚህም ፡ ምክንያት ፡ ቃሉ ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ ላይ ፡ የተሰበሰቡ ፡ አያሌ ፡ ቃላት ፡ የሚሰጡትን ፡ ትርጉም ፡ መረዳት ፡ በጣም ፡ አስፈላጊ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ።

ይህም ፡ ተግባር ፡ በመጀመሪያ ፡ ቀላል ፡ መስሎ ፡ ቢታይም ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አስቸጋሪ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ቃላት ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ በጣም ፡ ግልጽ ፡ የሆነ ፡ ትርጉምን ፡ ለመስጠት ፡ የማይችሉ ፡ የሐሳብ ፡ መለዋወጫ ፡ መሳሪያዎቻችን ፡ ስለሆኑ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ አንዳንድ ፡ ቃላት ፡ ተናጋሪው ፡ ለማለት ፡ የፈለገው ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ሲሆን ፡ ለሰሚው ፡ ደግሞ ፡ ሌላ ፡ ትርጉም ፡ ይሰጡታል ፤ ከዚህም ፡ በላይ ፡ እነዚህ ፡ ቃላት ፡ ራሳቸው ፡ በተለምዶ ፡ አነጋገር ፡ ደግሞ ፡ ሌላ ፡ ትርጉም ፡ ሊኖራቸው ፡ ይችላል ። በሕግ ፡ ረገድ ፡ ደግሞ ፡ የቃላት ፡ ፍች ፡ መለያየት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ነገርን ፡ ያስከትላል ፡ ይኸውም ፡ ያንድ ፡ ቃል ፡ ትርጉም ፡ መሰጠት ፡ በአንድ ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ ነጻነትን ፡ ወይም ፡ ብዙ ፡ ዓመታት ፡ በእስር ፡ ቤት ፡ ማሳለፍን ፡ ሊያስከትል ፡ ይችላል ። የቃላት ፡ በጣም ፡ ግልጽ ፡ ያልሆነ ፡ ትርጉም ፡ መሰጠት ፡ የሚፈጠርበት ፡ ምክንያት ፡ ቃላት ፡ ጠቅላላ ፡ ዕንሰ—አሳቦችን ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ የሐሳብ ፡ ደረጃዎች ፡ ከፋፍለው ፡ ስለሚገልጹ ፡ ነው ። አንድ ፡ ቃል ፡ አያሌ ፡ ሰዎች ፡ የሚሰማሙበት ፡ አንድ ፡ “ዋና ፡ ትርጉም ፡” ይኖረዋል ፤ ይኸው ፡ ቃል ፡ “አከራካሪ ፡” የሚሆንበት ፡ ሁኔታም ፡ አለ ፤ ሦስተኛ ፡ ደግሞ ፡ ብዙ ፡ ሰዎች ፡ የሚሰማሙበት ፡ ቃሉ ፡ ጨርሶ ፡ የማይሠራበት ፡ ሁኔታ ፡ ይኖራል ።

እንደ ፡ ምሳሌም ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫውን ፡ ቁጥር ፡ ፭፻፳፬ (ሀ)ን ፡ እና ፡ ሌሎች ፡ ድንጋጌዎች ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነውን ፡ “ቤት ፡” የሚለውን ፡ ቃል ፡ ትርጉም ፡ እንመለከታለን ። ቁጥር ፡ ፭፻፳፬ (ሀ) ፡ የሚያገለግለው ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ “ባልሞት ፡

4. ወይይቱ ፡ በከፍል ፡ ዘጠኝ ፡ ፻፶፩ ፡ ገጽ ፡ ይጀምራል ።

ባይ : ተጋዳይነት፡ሳይሆን : ወይም : አስፈላጊ : ግዴታ : ሳይኖረው : በመኖሪያ : ቤቱ : ወይም : ባጥሩ : ግቢ : ባሉት : ቤቶች : በኃይል : ወይም : በተንኩል : የገባውን : ሰው : ለማስወገድ : ሲል : የገደለ : እንደሆነ :” ነው ። “ቤት :” የሚለው : ቃል : ይህን : ያህል : የተሠወረ : ሳይሆን : ግልጽ : ነው ። “ቤት :” ምን : ማለት : እንደሆነና : አንድ : ነገርም : “ቤት :” ለመሆኑና : ላለመሆኑ : ብዙ : አያከራክርም ። አንድ : ቋሚ : የሆነ : ከጭቃ : የተሠራ : በውስጡም : አንድ : ቤተሰብ : የሚኖርበት : “ቤት :” በሚለው : ቃል : ሊገለጽ : መቻሉ : አጠራጣሪ : አይደለም ። ይህም : ማንም : ሰው : ከሳይ : የተጠቀሰው : ነገር : “ቤት :” መሆኑን : አይክድም : ማለት : ነው ። ደግሞም : ባጥር : የተከበበ : ጣራ : የሌለው : የከብቶች : በረት : “ቤት :” ነው : ብሎ : የሚከራከር : የለም ። ይሁን : እንጂ : አከራካሪ : ሁኖቱ : የሚፈጠረው : በከተማ : ውስጥ : በሚገኝ : ባንድ : ሕንፃ : ውስጥ : የሚገኘውን : ክፍል : (የአንድ : ሰው : መኖሪያ) : “ቤት :” ብለን : እንጥራ : ያልን : እንደሆነ : ነው ። በመሠራት : ላይ : ያለው : ያንድ : አፍር : መኖሪያ : “ቤት :” ቢባል : አከራካሪ : ወይም : አጠራጣሪ : ሁኔታ : መፈጠሩ : ግልጽ : ነው ። ለዚህም : ቁጥራቸው : ከአንድ : በላይ : የሆነ : ሰዎችን : ብንጠይቅ : የተለያዩ : መልሶች : እንደምናገኝ : አይካድም ። ፓርላሜንቱም : ይህን : ጉዳይ : አስቦበት : ቢሆን : ኖሮ : በአባሎቹ : መካከል : አለመስማማት : ሳይፈጠር : አይቀርም ። ነበር ። ሆኖም : ፓርላሜንቱ : በነገሩ : ያሰበበት : አለመሆኑ : ግልጽ : ነው ። ነገሩም : ወደፊት : በፍርድ : ቤት : አከራካሪ : ጉዳይ : ሆኖ : ባይቀር ብም : እንኳን : የሕግ : ባለሙያዎች : በቃሉ : ትርጉም : እንደማይሰማሙ፡፡ግልጽ፡፡ነው።

ምንም : እንኳ : እንደ : “ቤት :” ባለ : ግልጽ : ቃል : የትርጉም : አጠራጣሪነት : በጣም : ጠበብ : ያለ : ቢሆንም : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ውስጥ : ሌሎች : አስፈላጊ : የሆኑ : የትርጉማቸው : አጠራጣሪ : ሁኖቱ : በጣም : ሰፊ : ያለ : ቃላት : መኖራቸው : የታወቀ : ነው ። ለምሳሌ : እንደ : “ሰብሰባ” (ጋንግ) : “አያሌ” : እና “መጀመር” ያሉ : ቃላት : ለሰሚ : ሰፊ : ያሉ : አጠራጣሪ : ትርጉሞች : ይሰጣሉ ። ለምሳሌ : አንድ : ሰው : የ“ሰብሰባ” (ጋንግ) : አባል : መሆኑን : ለማወቅ : ይፈለግ : ይሆናል ። ወይም : ከሌሎች : “አያሌ” ሰዎች : ጋር : አንድ : ተግባር : የፈጸመ : መሆኑን : ለማወቅ : ይፈለግ : ይሆናል ። ነገር : ግን : የሚነሳው : ጥያቄ : “አያሌ” ሰዎች : ወይም : “ሰብሰባ” የሚባሉት : ስንት : ሲሆኑ : ነው ? አንድ : ሰው : ብቻ : በርግጥ : አይደለም ። አስራ : ስምንት : በእርግጥ : ናቸው ። ግን : ሁለትስ ? ሶስትስ ? አራት ? አምስት ? ስድስት ? ሰባት ? ያልጥርጥር : እንባብያን : ሁሉ : ከላይኞቹ : ቁጥሮች : የትኞቹ : ናቸው፡፡ “አያሌ” የሚለውን ጥያቄ ቢጠየቁ የተለያዩ መልሶች መስጠታቸው አይቀርም።

በመጨረሻም : አንዳንድ : ቃላት : የማይጨበጡ : ነገሮች : መጠሪያ : በመሆናቸው : አብዛኛውን : ጊዜ : አጠራጣሪ : ሁኔታን : ይፈጥራሉ ። እነዚህም : ቃላት : ሲጠሩ : ብዙ : ጊዜ : ስሜትን : የሚቀሰቅሱ : ናቸው ። ከእነዚህም : ጥቂቶቹ ፤ “የተዛባ : መጥፎ : ጠባይ ።” “ትክክለኛ ።” “ጥሩ ።” “መጥፎ ።” የተባሉት : ቃላት : ናቸው ። የእነዚህ : ቃላት : ትርጉሞች : በሰው : ልጅ : ታሪክ : ውስጥ : አብዛኛውን : ጊዜ : ኃይልን : የተመረኮዘ : አልፎ : አልፎም : ምክንያትን : የተመረኮዘ : አለመግባባትን : አስከትለዋል ። እንዲጋግሚ : ሆኖ : ግን : እንደነዚህ : ያሉት : ቃላት : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ውስጥ : ብዙ : ጊዜ : ተደጋግመው : የማይመጡና : ቢገኙም : ባጠገባቸው : በሚገኙት : ሌሎች : ቃላት : የተበራረሩና : የተገለጹ : ናቸው ። ዘግቶት : ብለን : እነዚህን : በወንጀለኛ : መቅጫው : ሕግ : ውስጥ : መጻፍ : ተገቢ : መሆን : አለመሆኑን : በዝርዝር : እንመለከታለን ።⁵

5. ውይይቱ : በክፍል : አ/ሥር : ለ : ገጽ : ፫፻፳፩ : ይገኛል ።

እዚህ ፡ ላይ ፡ የሕግ ፡ አወጣጥ ፡ ሥራ ፡ በቃላት ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ መጠቀምን ፡ እንደ ሚጠይቅ ፡ እና ፡ ከቃላቱም ፡ ጋር ፡ አጠራጣሪ ፡ ሁኔታ ፡ የሚፈጥር ፡ መሆኑን ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ። ከዚህም ፡ አጠራጣሪ ፡ ሁኔታ ፡ የተነሣ ፡ ቃላቱ ፡ ለልዩ ፡ ልዩ ፡ ሰዎች ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ትርጉሞችን ፡ ይሰጣሉ ። አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አንድ ፡ ደንብ ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ ወይም ፡ የሌለው ፡ ስለመሆኑ ፡ መግባባት ፡ ይኖራል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የደንቡ ፡ ቃል ፡ በሚሰጠው ፡ ትርጉም ፡ መሠረት ፡ ደንቡ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ሊውል ፡ የሚችልበት ፡ የማይችልበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ የሕጉ ፡ አተረጓጎም ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ሕጉን ፡ ሲያወጣ ፡ በአእምሮው ፡ ውስጥ ፡ በነበረው ፡ ዓላማ ፡ መመራት ፡ አለበት ። ዳኛው ፡ ሕጉ ፡ ሊሰጥ ፡ ከሚችለው ፡ ብዙ ፡ ሌሎች ፡ ትርጉሞች ፡ መካከል ፡ ሊመርጥ ፡ ይችላል ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ዳኛው ፡ በይበልጥ ፡ ለጉዳዩ ፡ አግባብ ፡ ያለውን ፡ ትርጉም ፡ የሕጉን ፡ ዓላማና ፡ የባለጉዳዮቹን ፡ ፍላጎት ፡ በመመልከት ፡ ውሳኔ ፡ ይሰጣል ። ሆኖም ፡ ዳኛው ፡ ምርጫ ፡ ማድረጉን ፡ ምርጫም ፡ እንዳለውና ፡ የያንዳንዱም ፡ ምርጫ ፡ የሚያስከትለውን ፡ ውጤት ፡ ካልተገነዘበ ፡ የሚሠራው ፡ ሥራ ፡ አጥጋቢ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ አይቻልም ። ምክንያቱም ፡ የሚሠራው፣ በደረሰው ፡ ወይም ፡ በጭፍን ፡ ስለሆነ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ አንዱ ፡ የመተርጎም ፡ ተግባር ፡ ቃላት ፡ የሚፈጥሩትን ፡ አጠራጣሪ ፡ ሁኔታ ፡ ማወቅ ፡ ነው ። ይህም ፡ ለሕጉ ፡ ቃላት ፡ ሊሰጡ ፡ ከሚችሉት ፡ ትርጉሞች ፡ መካከል ፡ የመምረጡ ፡ ወሰን ፡ እስከ ፡ ምን ፡ ድረስ ፡ እንደሆነ ፡ ማወቅ ፡ ማለት ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በተመለከትነው ፡ የፈጠራ ፡ ጉዳይ ፡ ውስጥ ፡ የተጠቀሰው ፡ አፋር ፡ መከሰስ ፡ ያለብኝ ፡ በግዳይ ፡ ወንጀል ፡ ሳይሆን ፡ በቁ. ፪፻፳፬ ፡ ነው ፡ ምክንያቱም ፡ የመኖሪያ ፡ “ቤቴን” በኃይል ፡ ወይም ፡ በተንኩል ፡ የገባውን ፡ ሰው ፡ ለማስወገድ ፡ ስል ፡ ነው ፡ የገደልኩት ፡ ብሎ ፡ ተከራከረ ፡ እንበል ። ከዳኞቹ ፡ አንደኛው ፡ “ይህ ፡ ቤት ፡ ነው” ሲል ፡ ሌላው ፡ ደግሞ ፡ “ይህ ፡ ፈጽሞ ፡ ቤት ፡ አይደለም” ይል ፡ ይሆናል ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ መልሱን ፡ ከቃሉ ፡ ለማግኘት ፡ አለመቻላቸውን ፡ ካልተረዱ ፡ ትርፉ ፡ መጫጫህ ፡ ብቻ ፡ ይሆናል ። ዳኞቹ ፡ መገንዘብ ፡ ያለባቸው ፡ ማናቸውም ፡ ምርጫ ፡ ለነሱ ፡ የተተወ ፡ መሆኑንና ፡ ሕጉ ፡ ለጉዳዩ ፡ አግባብ ፡ እንዳለውና ፡ እንደ ፡ ሌለው ፡ መወሰን ፡ የነርሱ ፡ ፋንታ ፡ መሆኑን ፡ ነው ።

ይህ ፡ ቃላት ፡ የሚፈጥሩት ፡ “አጠራጣሪ ፡ ሁኔታ” ነው ። አጠራጣሪ ፡ ሁኔታ ፡ በዚህ ፡ ብቻ ፡ አይወሰንም ። ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ “ቤት” ወይም ፡ እንደ ፡ “አያሌ” ያለውን ፡ ቃል ፡ አንድ ፡ ትርጉም ፡ ብቻ ፡ እንዳለው ፡ አድርገን ፡ በመውሰድ ፡ አጠራጣሪ ፡ ሁኔታ ፡ የሚፈጠረው ፡ ቃሉ ፡ በአንድ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ ሊሆን ፡ ስለመቻሉ ፡ ሁሉ ፡ ሰው ፡ በማይስማማበት ፡ ጊዜ ፡ ነው ፡ ብለናል ። ነገር ፡ ግን ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አንድ ፡ ቃል ፡ ከአንድ ፡ በላይ ፡ የሆኑ ፡ ዋና ፡ ትርጉሞች ፡ ይኖሩታል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ተርጓሚው ፡ ወይም ፡ የቃላቱን ፡ ፍቺ ፡ ወሳኝ ፡ ከብዙ ፡ አከራካሪ ፡ ትርጉሞች ፡ መካከል ፡ አንዱን ፡ መምረጥ ፡ ይኖርበታል ። ለምሳሌ ፡ እንደ ፡ “ዐውቆ ፡ መሥራት” ወይም ፡ “ተግባር” ያሉ ፡ ቃላት ፡ በሕጉ ፡ ውስጥ ፡ ብዙ ፡ የትርጉም፣ ክርክርና ፡ አለመግባባትን ፡ የፈጠሩ ፡ ናቸው ። በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ “ዐውቆ ፡ መሥራት” ብዙ ፡ ትርጉም ፡ ሊሰጠው ፡ ይችላል ። እነዚህም ፡ የተከለከለ ፡ ነገርን ፡ ለማድረግ ፡ መመኘት ፡ ለማድረግ ፡ መፍቀድ ፡ ሕግ ፡ ለመጣስ ፡ መመኘት ፡ “ክፉ” ለማድረግ ፡ ወይም ፡ “ጉዳት” ለማድረስ ፡ መመኘት ፡ ወዘተ ፡ ናቸው ። ስለዚህም ፡ ተርጓሚው ፡ ከብዙዎቹ ፡ ትርጉሞች ፡ መካከል ፡ አንዱን ፡ መምረጥ ፡ አለበት ። ቃሉም ፡ በጣም ፡ አስፈላጊ ፡ በሚሆንበት ፡ ጊዜ ፡ ሕጉ ፡ ራሱ ፡ ትርጓሜ ፡ በመስጠት ፡ ይረዳል ። ለምሳሌ ፡ “ዐውቆ ፡ ማጥፋት” በቁጥር ፡ ፶፰ ፡ ውስጥ ፡ ትርጉም ፡ ተሰጥቶታል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ አሁንም ፡ ቢሆን ፡ ዳኛው ፡ ሊሰጡ ፡ ከሚችሉት ፡ ትርጉሞች ፡

መካከል : አንዱን : መምረጥ : ያስፈልገው : ይሆናል = ምንም : እንኳ : ዳኛው : ምር
ጫ : ማድረጉን : ባያውቅም : ጉዳዩን : ባንድ : ዓይነት : መንገድ : መወሰኑ : ከሚፈ
ልገው : ውጤት : ጋር : የተያያዘውን : ማንኛውንም : ትርጓሜ : ተቀብሎ : ከሚፈል
ገው : ውጤት : ጋር : በትክክለኛ : አስተሳሰብ : መሠረት : ያልተያያዘውን : ማንኛ
ውንም : ትርጓሜ : ማስወገዱን : ያመለክታል = ስለዚህም : ውሳኔ : በሚሰጥበት : ጊዜ
ላንድ : ቃል : የግድ : አንድ : ዓይነት : ትርጉም : መስጠት : አለበት : ማለት : ነው =

ቃላት : ምንጊዜም : ስለሚፈጥሩት : ግልጽ : ያልሆነ : ትርጉም : ስንነጋገር :
እርስ : በርሳችን : በቃላት : ስንነጋገር : ሀሳባችንን : ለመግለጽ : በደንብ : የሚያስች
ሉን : መሆናቸውን : መርሳት : የለብንም = ተግባራችንን : የምናከናውነው : በቀጥ
ታና : ግልጽ : በሆነ : ዘዴ : በቃላት : ሃሳብንን : ለመግለጽ : መቻሉን : በማመን : ነው =
አብዛኛውን : ጊዜ : የሕጉ : ትርጉም : ግልጽ : ስለሆነ : የሕግ : አውጪውን : አሳብ :
ማግኘቱ : አያዳግትም = ይህ : ጽሑፍ : ትርጉማቸው : ግልጽ : ያልሆነ : ቃላትን : አጥ
ብቆ : ቢመለከትም : ይህንን : ፍሬ : ነገር : መዘንጋት : የለብንም =

በተጨማሪም : አጠራጣሪ : ሁኔታዎች : ሁሉ : ሊወገድ : በማይችል : የቋንቋ :
አጠራጣሪነት : ላይ : ብቻ : አለመመሥረታቸውን : ማስተዋል : ይገባል = ሕግ :
አውጪው : ክፍል : በጣም : ግልጽ : የሆነ : የአጻጻፍ : ዘዴን : ሳይመርጥ : ሊቀር :
ይችላል = አንዳንዴም : ሕግ : አውጪዎቹ : ራሳቸው : በአንድ : ቀጥተኛ : በሆነ :
ትርጉም : ባለመስማማት : አከራካሪውን : ቃል : ዝም : ብለው : ፍርድ : ቤት :
በመሰለው : ይወስነው : ብለው : በሕጉ : ውስጥ : ያስገቡት : ይሆናል = ለምሳሌ :
“ሰብሰባ” (ጋንግ) : የሚባለው : ሶስት : አራት : አምስት : ወይም : ስድስት : ሰዎችን :
የያዘ : ጓድ : ነው : ሳይሉ : አከራካሪውን : ቃል : እንዳለ : ጽፈውት : ውሳኔ
ውን : ለፍርድ : ቤቶች : ይተዋሉ = አንዳንዴም : ቃሉ : አጠራጣሪ : መሆኑን : ሳይገ
ነዘቡ : በመቅረት : ትርጓሜ : ሳይሰጡት : ሊተውት : ይችላሉ = ወይም : በግድየለ
ሽነት : መንገድ : በማሰብ : ችግሩን : ሳይገነዘቡት : አልፈውት : ይሆናል : ወይም :
ደግሞ : ሰዎችን : ለማስፈራራትና : እንዲታዘዙ : ለማድረግ : ዳኞቹም : ሕብረተ :
ሰቡ : ሲለዋወጥ : ደንቡን : ከጊዜው : ሁኔታ : ጋር : እያስማሙ : ይተርጉሙት : በማ
ለት : የሕጉ : ቃል : በዕውቀት : ሥውር : የተደረገ : ሊሆን : ይችላል = ሕግ : አውጪ
ው : ክፍል : ከዚህ : በላይ : ከተዘረዘሩት : በአንዱ : ምክንያት : በፍርድ : ቤቶች : ላይ
ከሚገባው : በላይ : የሥራ : ሸክም : ጭናባቸው : ይሆናል = ሆኖም : በዘመናዊው :
አስተሳሰብ : ውስጥ : አንዳንድ : አጠራጣሪ : የሕግ : ሁኔታዎች : ሊወገዱ : አይች
ሉም : የሚል : አስተያየት : አለ = መጀመሪያ : ነገር : ቃላት : ራሳቸው : ይህን :
ያህል : ግልጽ : ካልሆኑ : ከነዚህ : ቃላት : የሚሠሩት : ዐረፍተ : ነገሮችም : አጠ
ራጣሪ : ሁኔታ : መፍጠራቸው : የማይካድ : ነው = ሕግ : አውጪው : ክፍል
ግልጽ : የሆኑ : ቃላትን : በመምረጥ : ወይም : ፈቃዱን : የሚያመለክት :
ትርጓሜ : እዚያው : በመስጠት : ይህን : ችግር : በጣም : ሊያቃልል : ይችላል =
ይሁን : እንጂ : አጠራጣሪ : ሁኔታዎችን : በሙሉ : ፈጽሞ : ሊያጠፋ : ስለማይችል :
እነዚህ : ማብራሪያዎች : ጊዜ : ከመውሰዳቸውም : በላይ : ራሳቸው : የአደናጋሪ :
ሁኔታዎች : ምንጭ : ሊሆኑ : ይችላሉ = ሁለተኛ : ሕግ : አውጪው : ክፍል : የሚሠ
ራው : አንድ : የተጨበጠ : ጉዳይ : ይዞ : አይደለም = ሕግ : አውጪው : ክፍል :
ለዳኞች : የሚቀርቡትን : የተጨበጡ : ጉዳዮች : ይዞ : የመሥራት : ዕድል : የለውም :
የርሱ : ተግባር : የሕብረተ : ሰቡን : ጠቅላላ : ፕሮብሌሞች : የሚመለከት : ነው =
ሕግ : አውጪው : ክፍል : ወደፊት : የሚነሱትን : ጉዳዮች : ሁሉ : ለመተንበይና : መ
ፍትሔዎቻቸውን : በሙሉ : አስቀድሞ : ለማዘጋጀት : አይችልም : ዋና : ዋናዎቹን :

ፕሮብሌሞች፣ የሚመለከቱ፣ ቃላትን፣ ማቀናበባ፣ ከባድ፣ ሥራ፣ መሆኑ፣ ግልጽ፣ ነው፣ በአንድ፣ ሕግ፣ ውስጥ፣ ቃላትን፣ ከመጠን፣ በላይ፣ ማብዛት፣ በሕጉ፣ ከተወገዱት፣ ችግሮች፣ የባሉትን፣ ሌሎች፣ ችግሮች፣ ሊፈጠር፣ ይችላል ።

እንግዲህ፣ ከዚህ፣ የሚከተለው፣ መደምደምያ፣ ማንም፣ ሰው፣ ከሚያስበው፣ የበለጠ፣ ከባድ፣ የአተረጓጎም፣ ችግር፣ ይገጥመዋል፣ ማለት፣ ብቻ፣ ሳይሆን፣ ይህ፣ ሥራ፣ በፍጹምነት፣ ሊካሄድ፣ የሚገባው፣ በፍርድ፣ ቤቶች፣ መሆኑን፣ ያሳያል። አንድ፣ ጊዜ፣ የፖለቲካ፣ ጸሐፊዎች፣ “ፍርድ፣ ቤቶች፣ ሥራቸው፣ ሕጉን፣ መናገር፣ ብቻ፣ መሆን፣ አለበት።” ሲሉ፣ የዳኞች፣ ሕጉን፣ መፍጠር፣ ግን፣ የሥልጣን፣ ግፍያ፣ ስለሚሆን፣ ሥራቸው፣ ሕግ፣ አውጪው፣ ክፍል፣ ያወጣውን፣ ሕግ፣ በሚቀርብላቸው፣ ጉዳይ፣ ላይ፣ ተፈጻሚ፣ ማድረግ፣ ብቻ፣ መሆን፣ አለበት፣ ብለው፣ ነበር። አሁን፣ እንደምንገነዘበው፣ እንደዚህ፣ ያለው፣ አስተያየት፣ ሊጻፍ፣ አይችልም። ሕግ፣ አውጪው፣ ክፍል፣ ሕግ፣ ሲያወጣ፣ ዳኞች፣ ሕጉ፣ ምን፣ እንደሚል፣ ለመወሰን፣ የሚችሉበት፣ ሰፊ፣ ምርጫ፣ ይኖራቸዋል። ሕግ፣ አውጪው፣ ክፍል፣ ወደፊት፣ ሊነሱ፣ ለሚችሉት፣ ክርክሮች፣ ሁሉ፣ መፍትሔ፣ ለመስጠት፣ አለመቻሉና፣ በግልጽ፣ ለሚታዩት፣ ዋና፣ ዋና፣ ክርክሮች፣ መፍትሔ፣ የሚሆን፣ ሕግ፣ የማውጣቱ፣ ጉዳይ፣ አስፈላጊነት፣ ዳኞች፣ በብዙ፣ ክርክሮች፣ ሕጉ፣ ምን፣ መሆን፣ እንደሚገባው፣ መምረጥ፣ እንዳለባቸው፣ ያሳያል። በአንዳንድ፣ ጉዳዮች፣ ላይ፣ ሕጉ፣ ግልጽ፣ ሆኖ፣ ይገኛል፣ ለዚህ፣ ጉዳይ፣ ይህ፣ ሕግ፣ አግባብ፣ አለው፣ ወይንም፣ የለውም፣ ብሎ፣ ለመቁረጥ፣ ይቻላል። ይህም፣ የሚሆነው፣ አብዛኛውን፣ ጊዜ፣ ሕግ፣ አውጪው፣ ክፍል፣ ሥራውን፣ በሚገባ፣ ሲያከናውን፣ ነው። በሌሎች፣ ጉዳዮች፣ ላይ፣ ደግሞ፣ ሕጉ፣ ግልጽ፣ ሳይሆን፣ ይቀራል፣ በዚህ፣ ጊዜ፣ ዳኛው፣ በሕጉ፣ የቋንቋ፣ አቀማመጥ፣ መሠረት፣ ሕጉ፣ ለአንድ፣ ጉዳይ፣ አግባብ፣ አለው፣ ወይም፣ የለውም፣ ብሎ፣ ለመወሰን፣ ነፃ፣ ይሆናል። በዚህም፣ ምርጫው፣ ዳኛው፣ አንድን፣ ሰው፣ ረዘም፣ ወይም፣ አጠር፣ ላለ፣ ጊዜ፣ ወደ፣ ወህኒ፣ ቤት፣ በመስደድ፣ ወይም፣ ሰውየውን፣ ጨርሶ፣ በመልቀቅ፣ ሕጉን፣ ራሱ፣ ሠራው፣ ማለት፣ ነው።

ይህ፣ እውነት፣ ከሆነ፣ ለየንዳንዱ፣ ጉዳይ፣ አንድ፣ ቀጥተኛ፣ መፍትሔ፣ ከሕጉ፣ ውስጥ፣ ለማግኘት፣ የሚሻ፣ ዳኛ፣ ለእውነተኛው፣ መንገድ፣ ዐይኑን፣ ጨፍ኷ል፣ ማለት፣ ነው። ሕጉ፣ መፍትሔ፣ ሊሰጣቸው፣ የሚችሉ፣ ጉዳዮች፣ ሊኖሩ፣ ይችላሉ። ነገር፣ ግን፣ መፍትሔ፣ የማይሰጣቸው፣ ጉዳዮችም፣ አሉ። ዳኛው፣ ሕጉ፣ መፍትሔ፣ የማይሰጣቸው፣ ጉዳዮች፣ በገጠሙት፣ ጊዜ፣ ሕግ፣ አውጪው፣ ክፍል፣ አከራካሪ፣ ለሆነው፣ ቃል፣ ትርጉም፣ ካልሰጠ፣ በስተቀር፣ የዚህ፣ ጉዳይ፣ መልስ፣ በሕጉ፣ ቃል፣ ትክክለኛ፣ ትርጉም፣ ውስጥ፣ ይገኛል፣ ብሎ፣ ማሰብ፣ ዋጋ፣ ቢስ፣ ይሆናል። በዚህም፣ ጊዜ፣ የዳኛው፣ ተግባር፣ ይህ፣ አከራካሪ፣ ቃል፣ ምን፣ ትርጉም፣ ሲሰጠው፣ ይገባል፣ ብሎ፣ መጠየቅ፣ ነው። ይህም፣ ማለት፣ ከላይ፣ እንደተዘረዘረው፣ ሁሉ፣ ዳኛው፣ በመጀመሪያ፣ የሕጉን፣ ትክክለኛ፣ ትርጉም፣ ብቻ፣ ሳይሆን፣ ከፊቱ፣ ለቀረበለት፣ ጉዳይ፣ አግባብ፣ ሊኖራቸው፣ የሚችሉትን፣ ትርጉሞች ሁሉ፣ ማግኘት፣

6. ግላሴ፣ “ፕሮግራም፣ ደ፣ ላ፣ ሌጋሊቲ፣ አን፣ ማቲዩር፣ ናታሚ፣ አንድ፣ ድሩዋ፣ ኮጂ፣ ኤ፣ አን፣ ድሩዋ፣ ኩቱሚየ፣” ኑቮ፣ ዳዩ፣ ድሩዋ፣ ፔናል፣ ኤ፣ ክሪሚናሎግር፣ ቮል፣ ጁጁ፣ ገጽ፣ ፳፻፺፬፣ በተጨማሪም፣ በክፍል፣ ዘጠኝ(ለ)፣ ገጽ፣ ፫፻፵፮፣ የተዘረዘሩትን፣ ጽሑፎች፣ ይመለከታል። እነዚህም፣ ማህሰብ፣ ላይ፣ በተጠቀሰው፣ አርዕስት፣ ታሪካዊ፣ መግቢያ፣ እና፣ ገጽ፣ ፶፣ ተርጓሚነት፣ “ፕሮግራም፣ እሾ፣ ሊጋሊቲ፣ አንድ፣ ቴሌኦሎጂካል፣ ኮንሰትራክሽን፣ እሾ፣ አስታሪቶች፣ አን፣ ክሪሚናሎሎው” አስካንዲኔቪያን፣ አስታዲስ፣ አን፣ ሎው፣ ገጽ፣ ፪፻፲፩፣ ፪፻፲፫፣ የሚከተሉት ።

ይኖርበታል ። ከዚህም ፡ በኋላ ፡ ለጉዳዩ ፡ መፍትሔ ፡ ለመስጠት ፡ ከነዚህ ፡ ትርጉሞች ፡ ውስጥ ፡ አንዱን ፡ መምረጥ ፡ ይኖርበታል ። ይህንን ፡ ምርጫ ፡ ከማድረጉም ፡ በፊት ፡ ለጉዳዩ ፡ ፍትሕ ፡ ለመስጠት ፡ መምሪያ ፡ ሊያገኝ ፡ የሚችለው ፡ ከየት ፡ እንደሆነ ፡ ለመጠየቅ ፡ ይችላል ።⁷

፩ - የሕጉን ፡ ዓላማ ፡ (ሕጉ ፡ የወጣበትን ፡ ምክንያት) ፡ ማወቅ ፡ የሕጉን ፡ ትርጉም ፡ ለመረዳትና ፡ ምርጫም ፡ ለማድረግ ፡ ስለመርዳቱ ።⁸

ሕግ ፡ ተርጓሚ ፡ የሆነው ፡ ከፍል ፡ አንድ ፡ ሕግ ፡ ለመተርጎም ፡ በሚነሳበት ፡ ጊዜ ፡ በመጀመሪያ ፡ ሕጉ ፡ ስለምን ፡ እንደሚናገርና ፡ ለምንስ ፡ ሊያገለግል ፡ እንደተፈለገ ፡ ይመረምራል ። ይህንንም ፡ ሲያደርግ ፡ አንዳንድ ፡ እምነቶችን ፡ ይዞ ፡ ነው ። እነዚህም ፡ አመኔታዎች ፡ ፩ኛ/ የሕግ ፡ ማውጣቱ ፡ ተግባር ፡ ዓላማ ፡ ያለው ፡ መሆኑን ፡ የሚያከናውነውም ፡ ተግባር ፡ አንዳንድ ፡ ለሕብረተሰብ ፡ ስብ ፡ አስፈላጊ ፡ ከሆኑ ፡ ግቦች ፡ መድረስ ፡ መሆኑን ፡ ፪ኛ/ የሕጉ ፡ ቃላትና ፡ የአቀራረብ ፡ አቅድ ፡ ይህንን ፡ የሕጉን ፡ ዓላማ ፡ እንዲገልጹና ፡ እንዲያሳዩ ፡ ተመርጠው ፡ የቀረቡ ፡ መሆናቸውን ፡ ፫ኛ/ የሕጉን ፡ ተፈጻሚነት ፡ በዓላማው ፡ ውስጥ ፡ ለተጠቀሱት ፡ ጉዳዮች ፡ ብቻ ፡ መወሰን ፡ እንዳለበት ፡ ሲሆኑ ፡ እንግዲህ ፡ አንድ ፡ ሕግ ፡ በአንድ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ አግባብ ፡ የሚኖረው ፡ የሕጉ ፡ ዓላማና ፡ ቃላቱም ፡ በአንድነት ፡ ጉዳዩን ፡ የሚመለከቱ ፡ ሲሆኑ ፡ ነው ። የነዚህ ፡ መሠረተ - አሳቦች ፡ አስፈላጊነት ፡ ጥልቅ ፡ ምርምር ፡ እንዲሰጣቸው ፡ ይጠይቃል ።

በመጀመሪያም ፡ የሕግ ፡ ማውጣቱ ፡ ተግባር ፡ አንድ ፡ ዓላማ ፡ አለው ፡ ያልነው ፡ በኑሮ ፡ ላይ ፡ የሕብረተሰብ ፡ ስቡን ፡ የጋራ ፡ የአስተያየት ፡ ዝንባሌ ፡ የሚያሳይ ፡ ነው ። እርምጃችንን ፡ ወደ ፡ አንድ ፡ ግብ ፡ በምናመራበት ፡ ጊዜ ፡ ወደዚህ ፡ ግብ ፡ እንድናመራ ፡ ያደረጉን ፡ ምክንያቶች ፡ መኖራቸውን ፡ እናምናለን ። በተለይም ፡ የሕግ ፡ አውጪው ፡

7. “ሻሚት ፡ “ኮንስትራክሽን ፡ ሎቭ ፡ ስታቲዩትስ” እስካንዲኔቪያን ፡ እስታዲስ ፡ ኢን ፡ ሎው ፡ ገጽ ፡ ፩፻፺፮”
8. የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ በሚተረጎምበት ፡ ጊዜ ፡ የሕግ ፡ አውጪውን ፡ ዓላማ ፡ መፈለግ ፡ ተገቢ ፡ መሆኑን ፡ ማንኛውም ፡ ተቺ ፡ የሚያውቀው ፡ ወይም ፡ ሊያውቀው ፡ የሚገባው ፡ ተራ ፡ ነገር ፡ ነው ። ከርክፍ ፡ ይህ ፡ እንዲሁ ፡ እንደሚሠራ ፡ ነው ። የሚቀጥሉት ፡ ጽሑፎች ፡ ስለተለመዱት ፡ ተክኒኮች ፡ (ዘደዎች) መግቢያ ፡ ይሰጣሉ ።
ኦክሎፍ ፡ “ቴሌኦሎጂካል ፡ ኮንስትራክሽን ፡ ሎፍ ፡ እስታቲዩትስ” እስካንዲኔቪያን ፡ እስታዲስ ፡ ኢን ፡ ሎው ፡ ገጽ ፡ ፫፻፮ ።
ሰም ፡ ራፍሌክሺንስ ፡ እን ፡ ዘሪዲንግ ፡ ሎቭ ፡ እስታቲዩትስ” ኮሎምቢያ ፡ ሎው ፡ ሪቪው ፡ ሸልዩም ፡ ፵፯ ፡ (፲፱፻፵፯) ፡ ገጽ ፡ ፮፻፳፮ ።
ጂኒ ፡ ሚቶድ ፡ ዲ ፡ ኢንተርፕሪታሲያን ፡ ኤ ፡ ሶርስ ፡ አን ፡ ድናዋ ፡ ፕሪብ ፡ ፖሲቲብ ፡ ()
ሁለት ፡ ሸልዩሞች ፡
ጆ ፡ ግራቩን ፡ “ላናሎዢ ፡ አንድናዋ ፡ ፕናል ፡ ሱዊስ” ሪቪው ፡ ደ ፡ ሲያንስ ፡ ክሪሚናል ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ገጽ ፡ ፮፻፶፫ ።
ሀርትና ፡ ሳክስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ምዕራፍ ፡ ፳ ።
ካንተርቪትና ፡ ፓተርሰን ፡ “ሊጋል ፡ ሳይንስ ፡ — ኤ ፡ ስመሪ ፡ ሎቭ ፡ ኢትስ ፡ ሚቶድሎጂ” ።
ኮሎምቢያ ፡ ሎው ፡ ሪቪው ፡ ሸል ፡ ፳፭ ፡ (፲፱፻፳፰) ፡ ፯፻፶፫፻፱ ።
ግህሰብ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፶፬—፶፯ ።
ፕይን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
ራዲን ፡ “ኤ ፡ ሸርት ፡ ዌይ ፡ ዊዝ ፡ ስታቲዩትስ” ሀርቨርድ ፡ ሎው ፡ ሪቪው ፡ ሸል ፡ ፶፯ ፡ (፲፱፻፵፱) ገጽ ፡ ፫፻፶፰
ሻሚት ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ።
አስቶን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፴፩—፴፬ ።
ቶርንቲቱት ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ።

ክፍል : የተመሠረተው : በሕብረተ : ሰብ : አቋም : ላይ : አስፈላጊ : ለሆኑ : ጭብ
ጦች : መምሪያና : ሕግ : ለማውጣት : ስለሆነ : የሚያወጣው : መምሪያም : ሆነ : ሕግ :
የወጣበት : ምክንያት : እንዳለው : ያምናል = ሕግ : አውጪው : እንዲያደርግ : የምን
ፈልገው : ይህን : ነው = ከዚህ : የተለየ : ሥራ : ቢሠራ : ግን : የሚነቀፍበትን : መን
ገድ : ከፈተ : ማለት : ነው = እንግዲህ : ሁልጊዜ : አንድ : ሕግ : ሲወጣ : የምንጠይ
ቀው : ይህ : ሕግ : ለምን : ወጣ ? ከግቡ : ሊያደርሰው : የሚፈልገውስ : ዓላማ : ምን
ድንገት ? ብለን : ነው =

በሁለተኛው : እምነታችን : የአንድ : ሕግ : ቃላትና : የአቀራረቡ : አቅድ :
የሚመረጡት : የሕጉን : ዓላማ : ለማሳየት : ነው : ላልነው : መቃወሚያ : ሊኖር :
ይችላል = ይኸውም : ሕግ : አውጪዎች : አንዳንዴ : ስለሚሳሳቱና : እንዲያውም :
ሚዛናዊ : ሳይሆኑ : ስለሚቀሩ : ነው = በጠቅላላውም : እውነት : ሆኖ : ሳይገኝም :
ሊወቀስ : የሚገባው : ሕግ : አውጪው : ክፍል : ነው : እንጂ : እምነታችን : አይደ
ለም = በተጨማሪም : ሕግ : አውጪው : ሊፈጽም : ይገባዋል : ብለን : የምንጠብቅ
በት : ተግባር : በከፊል : ይህ : ነው = በርግጥም : ፍርድ : ቤቶች : በተመሳሳይ : መስ
መር : እነዚህን : እምነቶች : መሠረት : በማድረግ : የሕጉ : ቃላትና : የአቀራረቡ :
አቅድ : የሕጉን : ዓላማ : እንዳዘሉ : ቆጥረው : ቢሠሩባቸው : እምነታችንን : ዋጋ :
ያለው : ለማድረግ : ይረዳሉ = ሕግ : አውጪውም : ክፍል : ፍርድ : ቤቶች : እንደ
ዚህ : የሚሠሩ : መሆናቸውን : ሲገነዘብ : ዓላማው : ከግቡ : እንዲደርስለት : ምኞቱ :
ከሆነ : የሚያወጣው : ሕግና : የሕጉም : አቀራረብ : አቅድ : የሕጉን : ዓላማ : የሚያ
ስረዳ : ማድረግን : በፍጥነት : ለመማር : ይችላል =

የሕግ : አውጪው : ክፍል : ቃል፣ ፍርድ : ቤቶችን : ይወስናቸዋል : እንዳል
ነው : ሁሉ : የሕግ : አውጪው : ክፍል : ግብም : ፍርድ : ቤቶችን : ይወስናቸዋል :
የሚለው : ሦስተኛው : እምነታችን : በኢትዮጵያ : መንግሥት : አቅዋም : ውስጥ :
በፍርድ : ቤቶችና : በሕግ : አውጪው : መካከል : ስላለው : ግንኙነት : ያለውን : የአ
ስተሳሰብ : ዝንባሌ : የሚያሳይ : ነው = ይህ : እምነት : የፍርድ : ቤቶችን : ነፃነት :
እንደመወሰን : የሚቆጠር : ስለሆነ : ዝቅ : ብለን : እንመረምረዋለን = ለጊዜው :
ለሕግ : ትርጉም : ለመስጠት : በሚደረግ : የትርጉም : ምርጫ : ተግባር : ውስጥ :
እንደ : አንድ : አስፈላጊ : ደረጃ : ወስደነው : እናልፋለን =

አንድ : ሰው : የሕግ : አውጪውን : ግብ : እንዴት : አድርጎ : ገልጾ : ለማየት :
እንደሚችል : ከማስረዳታችን : በፊት : ግብ : የሚለው : ቃል : በዚህ : አንቀጽ :
ውስጥ : ምን : ትርጉም : እንዳለው : እንመለከታለን = “ግብ” ማለት : ሕግ : አውጪው :
በአእምሮው : ያየው : ያሰበው : ወይም : የነበረው : “ዓላማ” : ነው = የወንጀለኛ :
መቅጫ : ሕግ : ቁጥር : ፩ : ግብን : እንደዚህ : ባለው : ትርጉሙ : በመጠቀም : “የወ
ንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ግብ : ስለጠቅላላው : ጥቅም : ሥርዓትን : ሰላምን : የመንግ
ሥትንና : የዜጎችን : ጸጥታ : መጠበቅና : ማረጋገጥ : ነው” ይላል = እንደዚህ : ያለው :
“ግብ” የሚለው : ቃል : አግባብና : ማንኛውም : የሕግ : አውጪውን : “ግብ” የሚ
መለከት : ወይይት : አንዳንድ : ጊዜ : ‘የሕግ : አውጪው : ፍላጎት : (Legislative
Intent) ተብሎ : ሲጠቀስ : ከምንሰማው : ተለይቶ : መታወቅ : አለበት =
አብዛኛውን : ጊዜ : ይህ : ምናልባት : ሊጠየቅ : የሚችለው : “ሕግ : አውጪው :
ስለዚህ : ችግር : ወይም : ጥያቄ : አስቦበት : ቢሆን : ኖሮ : ምን : ያደርግ : ነበር ?”
የሚለው : ጥያቄ : “ሕግ : አውጪው : ክፍል : ስለዚህ : ችግር : ወይም : ጥያቄ :
ምን : ለማድረግ : ወይም : ምን : እንዲደረግ : ነው : የፈለገው ?” ወደሚለው : በጣም :
አጠራጣሪ : ወደሆነው : ጥያቄ : ተለውጦ : ይገኛል = ሁለተኛውን : ጥያቄ : ስንጠ

ይቅ ፡ ለአንድ ፡ ለገጠመን ፡ ችግር ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ሕጉን ፡ ባወጣበት ፡ ጊዜ ፡ በዚህ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ መፍትሔ ፡ እንደሰጠውና ፡ ይህም ፡ መፍትሔ ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ ካላወቅን ፡ ችግሩን ፡ ልናስወግደው ፡ ያለመቻላችንን ፡ ተቀብለናል ፡ ማለት ፡ ነው ። ዳኞች ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በፍርዳቸው ፡ ሕግ ፡ መፍጠራቸውን ፡ ለማመን ፡ ስለማይፈልጉ ፡ ለሚገጥመን ፡ ችግር ፡ ሁሉ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ የተሰጠ ፡ መፍትሔ ፡ አለ ፡ የሚለው ፡ አስተሳሰብ ፡ አስተያየትን ፡ የሚሰብ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ እንደዚህ ፡ ያለውን ፡ አስተሳሰብ ፡ መቀበል ፡ የሉብንም ፡ ሕግ ፡ አውጪዎቹ ፡ ለዳኞች ፡ ቀርበው ፡ ከሕጉ ፡ ቃላት ፡ ውስጥ ፡ መልስ ፡ ላያገኙ ፡ የሚችሉትን ፡ ጥያቄዎች ፡ እንኳን ፡ አስበው ፡ መፍትሔ ፡ ሊሰጧቸው ፡ ይቅርና ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ እንደማያስገቡትም ፡ ተገንዝበናል ። የሕጉን ፡ ቃላት ፡ በመመልከት ፡ ብቻ ፡ ሕግ ፡ አውጪዎቹ ፡ ወይም ፡ ከመካከላቸው ፡ አብዛኛዎቹ ፡ ሕጉን ፡ ባወጡበት ፡ ጊዜ ፡ ሕጉን ፡ የሚመለከት ፡ አንድ ፡ ችግር ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ መፍትሔ ፡ እንዲሰጠው ፡ አስበው ፡ ነገር ፡ ብሎ ፡ ለመናገር ፡ መቻሉ ፡ በጣም ፡ አጠራጣሪ ፡ ነው ።

ከሕጉ ፡ ቃል ፡ ሳይወጣ ፡ ለአንድ ፡ ችግር ፡ በርከት ፡ ያሉ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መፍትሔዎች ፡ መስጠት ፡ መቻሉን ፡ ቢረዳም ፡ ሕጉ ፡ ለጥያቄው ፡ ወይም ፡ ለችግሩ ፡ የሚሰጠው ፡ መፍትሔ ፡ አንድ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ራሱን ፡ ለማሳመን ፡ ካልሞከረ ፡ በስተቀር ፡ ዳኛው ፡ የሕጉን ፡ ጠቅላላ ፡ ዓላማና ፡ ሊያከናውናቸው ፡ የሚፈልገው ፡ ተግባሮች ፡ ምን ፡ እንደሆኑ ፡ ለማወቅና ፡ ለመወሰን ፡ ከፍተኛ ፡ ችግር ፡ ይገጥመዋል ።

የሕጉን ፡ ዓላማ ፡ መመርመር ፡ ሕጉ ፡ በግልጽ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የሚውልበትንና ፡ የማይውልበትን ፡ ጊዜ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ በነዚህ ፡ መካከል ፡ ለሚገኙት ፡ አጠራጣሪ ፡ ጉዳዮች ፡ መፍትሔ ፡ ለመስጠት ፡ ሊታሰብባቸው ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ጉዳዮች ፡ ከማስረዳት ፡ በስተቀር ፡ ሌላ ፡ ጥቅም ፡ አይሰጥም ። ይህም ፡ የሚሆንበት ፡ የመጀመሪያው ፡ ምክንያት ፡ የሕጉ ፡ ዓላማ ፡ ለአንድ ፡ ለተወሰነ ፡ ችግር ፡ መፍትሔ ፡ ለመስጠት ፡ በማያስችል ፡ በጣም ፡ በተጠቃለለ ፡ አገላለጽ ፡ ስለሚሰጥ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ዓላማ ፡ ሕብረተ ፡ ሰቡ ፡ የማይቀበላቸውን ፡ አድራጎች ፡ ለመቆጣጠር ፡ ነው ፡ ስንል ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ስለነፍስ ፡ ግዳይ ፡ የተጻፉት ፡ አንቀጾች ፡ ዓላማቸው ፡ ቀጥተኛ ፡ የሆነ ፡ መሠረትን ፡ በመያዝ ፡ ነፍስ ፡ ገዳይ ፡ እንደ ፡ አገዳደሉና ፡ እንደሁኔታው ፡ የጥፋቱንና ፡ የቅጣቱን ፡ ልክ ፡ መወሰን ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ ጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ አንቀጽ ፡ ፳፻፳፫ ፡ እና ፡ ፳፻፳፭ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ግንኙነት ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ ለማወቅ ፡ ስላለው ፡ ልዩ ፡ ችግር ፡ መፍትሔ ፡ ለመስጠት ፡ አይረዳም ። ተርጓሚው ፡ የገጠሙትን ፡ ምርጫዎች ፡ እንዲያስታርቅ ፡ በጣም ፡ የሚረዱት ፡ በሚገባ ፡ ግልጽ ፡ ሆነው ፡ የሚገኙት ፡ ግቦች ፡ ብቻ ፡ ናቸው ።

ሁለተኛ ፡ ደግሞ ፡ ቃላት ፡ ግልጽና ፡ ቀጥተኛ ፡ ትርጉም ፡ ያላቸው ፡ ባለመሆናቸው ፡ ብዙ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ትርጉሞች ፡ ሊሰጣቸው ፡ እንደመቻሉ ፡ መጠን ፡ የሕጉም ፡ ዓላማ ፡ ወይንም ፡ መንፈስ ፡ በአቀማመጡና ፡ በሚመለከተው ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ቀጥተኛና ፡ ግልጽ ፡ ላይሆን ፡ ይችላል ።

ሁልጊዜም ፡ ባይሆን ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ የሚያስባቸው ፡ ግቦች ፡ በዛ ፡ ያሉና ፡ አንዳንድም ፡ ተጻራሪዎች ፡ ናቸው ። ወይም ፡ ደግሞ ፡ ከሕግ ፡ አውጪዎች ፡ መካከል ፡ አንዳንዶቹ ፡ ከሌሎቹ ፡ ለመስማማት ፡ ሲሉ ፡ ወይም ፡ ተገደው ፡ የሚፈልጉትን ፡ ፖሊሲ ፡ ሲተዉት ፡ ወይም ፡ በስምምነት ፡ አሳባቸውን ፡ በክፈል ፡ ሲለውጡ ፡ ይህ ፡ አድራጎታቸው ፡ የሕጉን ፡ ዓላማ ፡ ስውር ፡ ሊያደርገው ፡ ይችላል ። ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ ያወጀቸውን ፡ የልዩ ፡ ልዩ ፡ ሕጎች ፡ ዓላማዎች ፡ ግንኙነት ፡ ሳያስተውል ፡ ይቀር ፡ ይሆናል ። ለምሳሌ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ “የመንግሥቱን ፡ ፀጥታ ፡” ለማስከበር ፡ የሚለው ፡ ዓላማ ፡ “የዜ

ጎቶን ፡ ፀጥታ ፡ ማስከበር ፡ ከሚለው ፡ ዓላማ ፡ ጋር ፡ ሊገረር ፡ ይችላል ። የዜጎቹን ፡ ፀጥታ ፡ ለማስከበር ፡ ያለፍርድ ፡ መቅጣት ፡ ወይም ፡ ሳያጠፋ ፡ ለምርመራና ፡ ለፍርድ ፡ ወደ ፡ ፍርድ ፡ ሸንጎ ፡ የሚወሰዱበት ፡ ሁኔታ ፡ እንዳይኖር ፡ ያስፈልጋል ። ለጊዜው ፡ የመንግሥቱን ፡ ፀጥታ ፡ ለማስከበር ፡ ሲባል ፡ እነዚህ ፡ መብቶች ፡ ይደፈሩ ፡ ይሆናል ። እንግዲህ ፡ የሕግ ፡ አውጪውን ፡ ፖሊሲ ፡ የሚከተሉ ፡ የማይቀሩ ፡ ቀጥተኛ ፡ ያልሆኑ ፡ አጠራጣሪ ፡ ነገሮች ፡ ስለሚኖሩ ፡ ተርጓሚው ፡ አንድ ፡ ግልጽ ፡ የሆነ ፡ ቀጥተኛ ፡ ዓላማ ፡ ለሕጉ ፡ ለመወሰን ፡ እንዳይችል ፡ ወይም ፡ የተቀበለውን ፡ ዓላማ ፡ እስከፍጸሚው ፡ ተከትሎ ፡ እንዳይሠራበት ፡ በጥርጣሬ ፡ ይዋልላል ።

ይሁንና ፡ በእነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ጥንቃቄዎች ፡ ምክንያት ፡ ሊያደናግረን ፡ የማይገባ ፡ አንድ ፡ መሠረታዊ ፡ አሳብ ፡ አለ ። ይኸውም ፡ ማንኛውም ፡ ሕግ ፡ ተርጓሚ ፡ በፍትሕና ፡ በተፈጥሮ ፡ ጻኝነት ፡ ተወስኖ ፡ ሳያሰብና ፡ ሳይጨነቅ ፡ በእንጉሉ ፡ የሚመጡ ለትጥቆቻችን ፡ አሉ ፡ የሚለው ፡ አሳብ ፡ ነው ። ጥያቄዎቹም ፡ ሕጉ ፡ የሚናገረው ፡ ስለምንድነው? ምን ዓላማን ፡ ተመርኩብን? የተደነገገው? ሊያስወግዳቸው የፈለገው ፡ ችግሮች ስለየቶቹ ፡ ናቸው? እንዲያመጣው ፡ የታሰበው ፡ ውጤት ፡ ወይም ፡ ለውጥስ ፡ ምንድነው? ናቸው? አንድ ፡ ሕግ ፡ ሳንድ ፡ ጉዳይ ፡ አግባብ ፡ እንዳለው ፡ ወይም ፡ እንደሌለው ፡ ከሕጉ ፡ ቃል ፡ ብቻ ፡ ለማወቅ ፡ በማይቻልበት ፡ ጊዜ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱትን ፡ ጥያቄዎች ፡ ለመጠየቅ ፡ የሕጉን ፡ ዓላማ ፡ መመርመር ፡ ቢያንስ ፡ ቢያንስ ፡ አጠራጣሪ ፡ ሁኔታዎችን ፡ ሊያጠብቅ ፡ ይችላል ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ትክክል ፡ ነው ፡ የሚባለውን ፡ ውሳኔ ፡ ባያስገኝም ፡ ጻኛው ፡ ተቃራኒ ፡ ውሳኔ ፡ እንዳይሰጥ ፡ በርከት ፡ ካሉት ፡ መልሶች ፡ መካከል ፡ አንዱን ፡ በመምረጥ ፡ ያለውን ፡ ነፃነት ፡ በደንብ ፡ የሚሠራበትን ፡ መምሪያ ፡ ያገኛል ።

የተጨበጠ ፡ ምሳሌ ፡ ለመውሰድ ፡ በግመል ፡ ላይ ፡ የጫነውን ፡ የመኖሪያ ፡ ጎጆውን ፡ መሥሪያ ፡ ዕቃ ፡ ሲወስድበት ፡ አግኝቶ ፡ ሰው ፡ የገደለውን ፡ ከላይ ፡ የተመለከትነውን ፡ የአፋሩን ፡ ተወላጅ ፡ ጉዳይ ፡ እንመርምር ። አፋሩ ፡ ክስ ፡ የቀረበበት ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ ሲሆን ፡ እሱ ፡ የቀረበው ፡ ክርክር ፡ ሰው ፡ የገደለው ፡ “በመኖሪያ ፡ ቤቱ ፡ በኃይል ፡ ወይም ፡ በተንኮል ፡ የገባውን ፡ ሰው ፡ ለማስወገድ ፡ ሲል” ፡ ስለሆነ ፡ ክሱ ፡ ወደ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ መለወጥ ፡ አለበት ፡ የሚል ፡ ነው ። ለጊዜው ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ አፋሩ ፡ የሰጠው ፡ ትርጉም ፡ ሊሰጠው ፡ ይችላል ። እንበል ፡ እንግዲህ ፡ አሁን ፡ ያለው ፡ አከራካሪ ፡ ጉዳይ ፡ (ጭብጥ) ፡ ይህ ፡ ቁጥር ፡ አፋሩ ፡ በሚለው ፡ መንገድ ፡ መተርጎም ፡ አለበት ፡ ወይ ፡ የሚል ፡ ነው ።

ቁጥር ፡ ፳፻፳፫ንና ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ን ፡ ስናነብ ፡ ሁለቱም ፡ ስለነፍስ ፡ ግዳይ ፡ ወንጀል ፡ እንደሚናገሩና ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ አግባብ ፡ የሚኖረው ፡ “በቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ የተጻፉት ፡ የቅጣት ፡ ማቃለያ ፡ ሳይኖሩ ፡ ሰውን ፡ ለገደለ ፡ ወንጀለኛ” ፡ መሆኑን ፡ እንረዳለን ። በቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ የሚሰጠው ፡ ቅጣት ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ ከሚሰጠው ፡ ቅጣት ፡ ያነሰ ፡ ነው ። (እርግጥ ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ ሕግ ፡ ተፈልጎ ፡ የቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ ቅጣት ፡ በአልሞት ፡ ባይ ፡ ተጋዳይነት ፡ ሊቃለል ፡ ይችላል) ። ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ በቀጥታ ፡ አግባብ ፡ ሊኖረው ፡ የሚችለው ፡ ሚቹ ፡ አፋሩ ፡ ገጣጥም ፡ ሰርቶ ፡ ከተቀመጠበት ፡ ቤት ፡ ሊገባ ፡ ሲሞክር ፡ ቢገደል ፡ ነበር ። ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ በትክክል ፡ አግባብ ፡ ሊኖረው ፡ የማይችለውና ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ አግባብ ፡ ሊኖረው ፡ የሚችለው ፡ አፋሩ ፡ ሚቹን ፡ የገደለው ፡ ያልተጫነቸውን ፡ ግመል ፡ ሊሰርቅ ፡ ሲሞክር ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ ነበር ። እንግዲህ ፡ ይህንን ፡ ልዩነት ፡ በፈጠረበት ፡ ጊዜ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ያስብበት ፡ የነበረው ፡ ዓላማ ፡ ምን ፡ ነበር? በኢትዮጵያ ፡ ሕብረተ ፡ ሰብ ፡ ‘ቤት’ ፡ ምን ፡ የተለየ ፡ ዋጋ ፡ ቢሰጠው ፡ ነው ፡ ቤቱን ፡ ለማስከበር ፡ የኃይል ፡ ሥራ ፡ የሠራ ፡ ሰው ፡ ሌላ ፡ ንብረቱን ፡ ለማስከበር ፡ የኃይል ፡ ሥራ ፡ ከሠራ ፡ ሰው ፡ የተለየ ፡ ይቅርታ ፡ ወይም ፡ ያነሰ ፡ ቅጣት ፡ የሚሰጠው?

ለነዚህ ፡ ጥያቄዎች ፡ ልንሰጣቸው ፡ ከምንችለው ፡ መልሶች ፡ ውስጥ ፡ ጥቂቶቹ ፡ ከዚህ ፡ የሚከተሉት ፡ ናቸው ፡ ቤትን ፡ ለመሰበርና ፡ ለመዘረፍ ፡ በሚሞከሩ ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡ ተደጋግሞ ፡ የተፈጸመ ፡ የነፍስ ፡ ግዳይ ፡ ወንጀል ፡ ሕግ ፡ አውጪውን ፡ አሳስቦት ፡ ለዚህ ፡ ወንጀል ፡ በጠቅላላው ፡ ተገቢ ፡ የሆነ ፡ ሕግ ፡ ማውጣቱ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ ቤትን ፡ ለኢትዮጵያውያን ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ዋጋ ፡ እንዳለው ፡ ንብረት ፡ ቆጥሮት ፡ ቤትን ፡ ከዘራፊ ፡ በመከላከል ፡ የሚያደርገውን ፡ ግዳይ ፡ በከፊል ፡ ይቅርታ ፡ የሚያሰጥ ፡ አድርጎት ፡ ይሆናል ። ወይም ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ በመንፈሳቸው ፡ የተቀረጸ ፡ ጥልቅ ፡ የግላዊነት ፡ ስሜት ፡ ስላላቸው ፡ ይህንን ፡ ግላዊነትና ፡ ብቸኝነታቸውን ፡ የሚነካባቸው ፡ ሰው ፡ ደም ፡ የሚያፈላ ፡ ንዴት ፡ እንዳደረሰባቸው ፡ ቆጥሮት ፡ በዚህ ፡ በደም ፡ ፍላጎት ፡ የተፈጸመ ፡ ግዳይ ፡ በከፊል ፡ ይቅርታ ፡ እንደሚያሰጥ ፡ ቆጥሮት ፡ ይሆናል ። ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ብዙዎቹ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ከላይ ፡ በተመለከትናቸው ፡ ምክንያቶች ፡ የተነሳ ፡ እንደዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ አገዳደል ፡ ትክክለኛና ፡ የማያስቀጣ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ ማመናቸውን ፡ በመገንዘቡ ፡ በልዩ ፡ ሕግ ፡ እምነታቸው ፡ እውነት ፡ ወይም ፡ ትክክል ፡ ያለመሆኑን ፡ ሊገልጽ ፡ ፈልጎ ፡ ይሆናል ። እንግዲህ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ን ፡ በማወጅ ፡ ሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ (አልሞት ፡ ባይ ፡ ተጋዳይነት) ፡ ንብረትን ፡ በመከላከል ፡ በኩል ፡ አስከምን ፡ ድረስ ፡ እንደሚጠቀም ፡ መግለጹ ፡ ይሆናል ፤ ቃለ ፡ አንክሮው ፡ ያረፈው ፡ ተግባሮች ፡ ቀላል ፡ ቅጣት ፡ ማስከተላቸው ፡ ላይ ፡ ሳይሆን ፡ በመሠረቱ ፡ ማስቀጣታቸውን ፡ ማሳየቱ ፡ ላይ ፡ ነው ።

በሕጉ ፡ ውስጥ ፡ ሊኖሩ ፡ ከሚችሉት ፡ ከነዚህ ፡ ከላይ ፡ ከተጠቀሱትም ፡ ሆኑ ፡ ከሌላ ፡ ዓላማዎች ፡ መካከል ፡ አግባብ ፡ ያለውን ፡ ለመምረጥ ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ሕብረተሰብ ፡ ጠባይና ፡ ስለ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ መሠረታዊ ፡ አሳቦች ፡ አንዳንድ ፡ ነገሮች ፡ ማወቅ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ረገድ ፡ ደራሲው ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ሕብረተሰብ ፡ ጠባይ ፡ ያለው ፡ ዕውቀት ፡ ይህን ፡ አንቀጽ ፡ የሚያነበው ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ከሚኖረው ፡ ዕውቀት ፡ ያነሰ ፡ ነው ። የዚህ ፡ አንቀጽ ፡ አቅጣጫ ፡ አሁን ፡ የሚያመራው ፡ ግብንና ፡ ትርጉምን ፡ ለመገመት ፡ ሊረዳን ፡ ወደሚችለው ፡ ወደ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ መሠረተ—አሳቦች ፡ ነው ።

፩ - ስለ ፡ መጽሐፍ ፡ አቋም ፡ (ድርጅት)፦

ሀ/ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ የተጻፈው ፡ በመጽሐፍ ፡ (ኮድ) ፡ መልክ ፡ ነው ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ የወጣው ፡ በመጽሐፍ ፡ መልክ ፡ ነው ፡ ማለቱ ፡ በአንድ ፡ የሕግ ፡ ድንጋጌ ፡ አተረጓጎም ፡ ላይ ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ ላይመስል ፡ ይችላል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ሕግን ፡ በመጽሐፍ ፡ መልክ ፡ (ኮድ) ፡ በማጠቃለል ፡ ዘዴ ፡ ከመጠቀም ፡ ይገኛሉ ፡ ተብለው ፡ የሚጠበቁት ፡ ውጤቶች ፡ አግባብ ፡ አላቸው ። በኢትዮጵያም ፡ ሆነ ፡ በአውሮፓ ፡ እንደተለመደው ፡ የሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ (ኮድ) ፡ ማለት ፡ በአንድ ፡ ጊዜ ፡ በአንድ ፡ ሰው ፡ ወይም ፡ በቅርብ ፡ በመተባበርና ፡ በመረዳዳት ፡ በሚሠሩ ፡ ሰዎች ፡ የረቀቀና ፡ እንደ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ አግባብ ፡ ያላቸውን ፡ ደንቦች ፡ ግልጽ ፡ በሆነና ፡ በተቀነባበረ ፡ መንገድ ፡ የሚያቀርብ ፡ ነው ። ይህ ፡ አገላለጽ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ተገቢ ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፡

9. ግራቭን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፪፻፳፩ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ፡ ኢክስፖዚ ፡ ደ ፡ ሞቲቫ ፡ እላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ በተጨማሪም ፡ ማህሰብ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፶፯ ፡ ሴረኒ ፡ “ዘ ኮድ ፡ ኢን ፡ ዘ ፡ ኪዝ ፡ ሎው ፡ 1” ሽኛርትስ ፡ ውስጥ ፡ እንደሚገኘው ፡ ዘ ፡ ኮድ ፡ ናፖሊዎን ፡ (፲፱፻፶፮) ገጽ ፡ ፶፩ ፡ እስቶን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ፳፪—፳፻፲፪ ፡ ተመልከት ።

ለተጠቃለሉት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕጎች ፡ ደግሞ ፡ የማይስማማ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ይቻላል።
 በተጠቃለሉ ፡ ሕጎች ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙት ፡ የሕግ ፡ ክፍሎች ፡ የተዘጋጁት ፡ በልዩ ፡
 ልዩ ፡ ጊዜ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሰዎች ፡ አያሌ ፡ የሆኑ ፡ ዓላማዎችን ፡ ለመፈጸም ፡ በልዩ ፡
 ልዩ ፡ አካላት ፡ ነው ፡ ሕግ አውጪው ፡ በተጠቃለለው ፡ ሕግ ፡ ያሉትን ፡ የሕግ ፡ አንቀ
 ጾች ፡ በጸፈበት ፡ ወቅት ፡ ዓላማው ፡ በየጊዜው ፡ የተነሱትን ፡ ጥቃቅን ፡ ችግሮች ፡ ለማ
 ሰወገድ ፡ እንጂ ፡ የአንድን ፡ ሕግ ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ በሚገባ ፡ በቅደም ፡ ተከተል። ፡
 ግጭት ፡ በማይፈጠር ፡ ዘዴ ፡ ለማቀናበርና ፡ ለማቅረብ ፡ ሙከራ ፡ ወይም ፡ ጥረት ፡
 አላደረገም ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ጊዜ ፡ ተጽፏል ፡ በአንድነት ፡ ተጠቃለው ፡ በሚገኙት ፡
 ባልተቀናበሩ ፡ ሕጎችና ፡ በመጽሐፍ ፡ መልክ ፡ (ኮድ) ፡ በተጻፉ ፡ ሕጎች ፡ መካ
 ከል ፡ ያለውን ፡ ልዩነት ፡ ማነፃፀር ፡ ስለ ፡ ሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ በምንነጋገርበት ፡ ጊዜ ፡
 ሊረዱን ፡ የሚችሉ ፡ አንዳንድ ፡ አመኔታዎችን ፡ አጉልቶ ፡ ያሳየናል ።

1/ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙ ፡ አንቀጾች ፡ የተስማሙና ፡
 የማይጋጩ ፡ ናቸው ፡ ብሎ ፡ በመገመት ፡ በሕጉም ፡ ስምምነት ፡ ያላቸውና ፡
 የማይጋጩ ፡ ውጤቶችን ፡ መሻት ፡ ይገባል ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ የረቀቀው ፡ ሙከራቸውን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡
 ተፈጻሚነት ፡ የሚኖረው ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ እጥር ፡ ምጥን ፡ ብሎ ፡ ግልጽ ፡
 በሆነ ፡ መንገድ ፡ ለማቅረብ ፡ በሞከሩ ፡ አርቃቂዎች ፡ ነው ። ይህም ፡ ጥረታቸው ፡
 አርቃቂዎቹ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ በምክንያታዊ ፡ አስተሳሰብ ፡ ላይ ፡ የተ
 መሠረተ ፡ ቅንብር ፡ እንዲኖረው ፡ መሞከራቸውን ፡ ያመለክታል ። ከሕጉ ፡ መጽሐፍ ፡
 ቅንብር ፡ የሚጠብቅበት ፡ ውጤት ፡ ለዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ የወንጀል ፡ ሥራዎች ፡ ጉዳይ ፡
 ከኢትዮጵያውያን ፡ የትክክለኛ ፡ ፍርድና ፡ የአእምሮ ፡ ዳኝነት ፡ ጋር ፡ የሚስማሙ ፡
 መፍትሔዎች ፡ መስጠት ፡ ነው ። ይኸው ፡ ቅንብር ፡ ላንድ ፡ ጥያቄ ፡ የሚቃረኑና ፡
 የሚጋጩ ፡ መልሶች ፡ እንዲሰጥ ፡ ወይም ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ተመሳሳይ ፡ አድርገው ፡
 የሚወስዷቸውን ፡ ጉዳዮች ፡ በሚጋጩ ፡ መንገዶች ፡ እንዲያቀርብላቸው ፡ ወይም ፡ የሚ
 ቃረኑ ፡ መፍትሔዎች ፡ እንዲሰጣቸው ፡ አይጠበቅም ። ይህም ፡ ማለት ፡ የወንጀለኛ ፡
 መቅጫው ፡ ሕግ ፡ የተጻፈበትን ፡ ሁኔታ ፡ ካወቅን ፡ ሕጉ ፡ በኢትዮጵያውያን ፡ ትክክ
 ለኛ ፡ ፍርድና ፡ የአእምሮ ፡ ዳኝነት ፡ ላይ ፡ ተመስርተው ፡ ሊገለጹ ፡ የሚችሉና ፡ እርስ፡
 በርሳቸውም ፡ ወደ ፡ ማይጋጩ ፡ ውጤቶች ፡ የሚመራ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ሕጉ ፡ በምክንያ
 ታዊ ፡ አስተሳሰብ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ዐቅድ ፡ አለው ፡ ለማለት ፡ እንችላለን ። ይህ
 ንን ፡ ማድረግ ፡ ካልቻልን ፡ ግን ፡ የሕግ ፡ አውጪው ፡ ሥራ ፡ አጥጋቢ ፡ አለመሆኑ ፡
 ይታወቀናል ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ አንዱ ፡ ዓላማ ፡ የተስማሙና ፡ የማይጸ
 ረሩ ፡ ደንቦችን ፡ ማውጣት ፡ ከሆነ ፡ ሕጉን ፡ ተርጉሞ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የሚያውል ፡ ሰው ፡
 ሁሉ ፡ የሕጉ ፡ አንቀጾች ፡ የተስማሙና ፡ የማይጸረሩ ፡ መሆናቸውን ፡ አምና ፡ የተስ
 ማሙና ፡ የማይጸረሩ ፡ ውጤቶች ፡ መፈለግ ፡ አለበት ። ይህም ፡ ማለት ፡ በመጀመር ፡
 ያ ፡ የተጨበጠ ፡ ጉዳይ ፡ ሳይቀርብለት ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግን ፡
 ለመተርጎም ፡ መነሳት ፡ የለበትም ። አንድ ፡ የሕግ ፡ አንቀጽ ፡ በጠቅላላው ፡ የወንጀ
 ለኛ ፡ ሕግ ፡ አቀማመጥ ፡ ውስጥ ፡ ምን ፡ ስፍራ ፡ እንደሚይዝ ፡ ለማወቅ ፡ ከሌሎቹ ፡
 አንቀጾች ፡ ጋር ፡ ባለው ፡ ግንኙነት ፡ መሠረት ፡ መታየት ፡ አለበት ። እንደዚህ ፡ ያለ
 ውን ፡ አሠራር ፡ በከፊል ፡ የቁጥር ፡ ፭፻፳፫ንና ፡ ፭፻፳፬ን ፡ ግንኙነት ፡ ከአፋሩ ፡ ጉዳይ ፡
 ጋር ፡ አያይዘን ፡ በተነጋገርን ፡ ጊዜ ፡ ተመልክተናል ። ይኸውም ፡ ስለነፍስ ፡ መግ
 ደል ፡ ወንጀል ፡ ቁጥር ፡ ፭፻፳፫ ፡ እና ፡ ቁጥር ፡ ፭፻፳፬ ፡ ስለ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የነፍስ ፡ ግዳይ።

ወንጀሎች : መናገራቸውን : አምነን : ምን : ዓይነቱ : አገዳደል : በየትኛው : ቁጥር : ውስጥ : እንደሚገባ : ለመወሰን : አጥጋቢና : ቀጥተኛ : የሆነ : የመለያ : መሠረት : እንዲኖር : ያስፈልጋል : ብለናል ። በተጨማሪም : የወንጀለኛ : መቅጫው : ሕግ : ቁጥሮች : የተሰማሙና : የማይጸረፉ : ናቸው : ብሎ : ማመን : የአንዱ : ቁጥር : ትርጉም : ግልጽ : በሆነ : ወይም : ተርጓሚው : ፍቺ : በሰጠው : ጊዜ : የዚህን : ፍቺ : የተሰጠውን : ቁጥር : ትርጉም : መሠረት : በማድረግ : የሌላውን : ቁጥር : ፍቺ : ምን : እንደሆነ : ለመወሰን : ይረዳል ። እንግዲህ : በቁጥር : ጅጅጅ : ውስጥ : ‘ቤት’ የሚለውን : ቃል : ትርጉምና : የቁጥር : ጅጅጅንና : ግንኙነት : ማወቅ : ‘ቤት’ የሚለው : ቃል : በቁጥር : ጅጅጅ : ውስጥ : ምን : ትርጉም : እንዳለውና : በቁጥር : ጅጅጅ : ጅጅጅ : እና : ጅጅጅ : መካከል : ያለውን : ግንኙነት : ለመመሥረት : ሊረዳን : ይችላል ። እንግዲህ : የወንጀለኛ : መቅጫውን : ሕግ : ትርጉም : ለማብራራት : ሊረዱ : የሚችሉትን : የጋራ : ጠባዩን : አካሄዱንና : መሠረታዊ : አጻጻፉን : በቅርብ መገንዘብ : ተገቢ : ነው ። ስለተቃለለ : የነፍስ : መግደል : ወንጀል : የሚናገረው : ቁጥር : ጅጅጅ : የቤትን : መድፈር : መከላከል : ተግባር : የተመረከው : ነው ። እንደዚሁም : ቁጥር : ጅጅጅ : ስለተቃለለ : የማቁሰል : ወንጀል : ይናገራል ። ይህም : እነዚህ : ሁለት : ቁጥሮች : አንድ : ዓይነት : ትርጉም : ሊሰጣቸው : እንደሚገባ : ያመለክታል ። ምክንያቱም : በአተረጓጎም : ግጭትና : መግረር : እንዳይፈጠር : ነው ።

በተጠቃለሉት : ሕጎች : ሥር : እንደዚህ : ካለ : መደምደሚያ ፣ ለመድረስ : አይቻልም ። አንድ : የገጃገጃ : ዓ : ም : አዋጅ : ከአንድ : ከገጃገጃ : አዋጅ : ጋር : የሚመሳሰል : አንቀጽ : (ቁጥር) : ቢኖረው : ሁለቱም : ቁጥሮች : የሚናገሩት : ስለአንድ : ነገር : እንኳን : ቢሆን : ከአንዱ : ወደሌላው : በምክንያት : ለመሄድ : ከፍ : ያለ : ጥንቃቄ : ማድረግ : ያስፈልጋል ። ሁለቱን : ቁጥሮች : ያረቀቀው : አንድ : ሰው : ነው ? እንዳይጋጩና : እንዳይገረፉ : ታስቧል ? መሠረታዊ : የጋራ : አቀራረብ : አላቸው ? የሚሉት : ጥያቄዎች : መጠየቅ : አለባቸው ። ለነዚህ : ጥያቄዎች : የሚሰጠው : መልስ : አሉታ : ይሆናል ። ይህም : ተመሳሳይ : ትርጉም : ሊሰጣቸው : ይገባል : የሚለውን : አጀማመር : ውድቅ : ያደርገዋል ። በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : በኩል : መጻረርና : መጋጨት : አይገኝበትም : ብሎ : መነሳት : ዋጋ : ያለውና : ጠቃሚ : ሆኖ : ብናገኘው : የዚህ : ምክንያት : የሚሆነው : የወንጀለኛ : መቅጫውን : እንዲፈጠር : ያደረገው : የተለየና : ጠቃሚ : የሆነው : የአፈጣጠሩ : (የአመጣጡ) : ሥነ : ሥርዐት : ነው ።

ይህም : የሚያመለክተን : በወንጀለኛ : መቅጫው : ውስጥ : የሕብረትና : የተጠቃለለ : አቀራረብ : የሌለው : ጉዳይ : ከመጽሐፉ : የተሰማማና : የተቀነባበረ : ዝግጅት : የወጣ : ልዩ : ሁኔታ : መሆኑን : ነው ። ለምሳሌ : አንድ : ሰው : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ረቂቅ : በወጣበት : ጊዜ : ወይም : ከዚያ : በኋላ : ሕግ : አውጪው : ለሕጉ : ማሻሻያ : ማውጣቱን : ካወቀ : ከፍ : ያለ : ጥረትና : ምርመራ : ካላደረገ : በስተቀር : በዚህ : መሻሻል : በተደረገበት : ክፍል : ውስጥ : ግጭትና : መግረር : ላለመኖሩ : እርግጠኛ : ለመሆን : አይችልም ። የሚያሳዝነው : ነገር : ደግሞ : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ውስጥ : እንደዚህ : ያለውን : ጥረት : ያደረገ : ሰው : አለመኖሩ : ነው ። ሕጉን : ያረቀቀው : ሰው : በመጀመሪያ : በጠቅላላው : ክፍል : ውስጥ : ካንዳንድ : ከተለዩ : ጉዳዮች : በስተቀር : ወንጀል : የተፈጸመበት : ሰው : ወንጀሉ : እንዲፈጸምበት : የሚያደርገው : ስምምነት : ወንጀሉን : ለፈጸመው : ሰው : መከላከያ : ሊሆነው : ይችላል : ብሎ : ነበር ። የልዩ : ክፍል : አንቀጾች : (እንደ : ቁጥር : ጅጅጅ(ሐ) : የተጻፉት : እነዚህን : የተለዩ : ጉዳዮች : ለማሳየት : ነበር ። በኋላ : ግን : ወንጀል : የተፈጸመበት : ሰው : ያደረገው : ስምምነት : መከላከያ : እንዳይሆን : ተወ

ሰነ። ይህም፡ ውሳኔ፡ በወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፳፯፡ ይታያል ። ነገር፡ ግን፡ እንደ፡ አንቀጽ፡ ፳፻፵፪ (፩)(ሀ)፡ ያሉት፡ የልዩ፡ ክፍል፡ ድንጋጌዎች፡ ይህ ግን፡ ለውጥ፡ ለማመልከት፡ እንደገና፡ ተሻሽለው፡ አልተጻፉም ። እንደዚህ፡ ባሉት፡ ጊዜዎች፡ ማለት፡ ሕግ፡ አውጪው፡ የሕጉን፡ መጋጨትና፡ መጸረር፡ ለማስወገድ፡ ባልጣረበት፡ ጊዜ፡ ተርጓሚው፡ በሕጉ፡ ስምምነትንና፡ አለመጸረርን፡ ለማግኘት፡ የሚያደርገው፡ ድካም፡ ከንቱ፡ ይሆናል ። ይሁንና፡ ተርጓሚው፡ ከቻለ፡ በአተረጓጎሙ፡ በሕጎቹ፡ መካከል፡ ስምምነትና፡ አለመግረር፡ እንዲኖር፡ ለማድረግ፡ የሕግ፡ አውጪውን፡ ስህተት፡ በተቻለው፡ ለመቀነስ፡ ይሞክር፡ ይሆናል ። ነገር፡ ግን፡ እንደዚህ፡ ዓይነቱ፡ አሠራር፡ የተርጓሚውን፡ አርቆ፡ አስተዋይነት፡ የሚጠይቅና፡ በርሱ፡ ፈቃድ፡ የሚከናወን፡ ነው ።

2/ በወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ውስጥ፡ ቃላት፡ ተመሳሳይ፡ ትርጉም * አላቸው፡ ብሎ፡ መገመት፡ ተገቢ፡ ነው ።

አንድ፡ ቃል፡ በወንጀለኛው፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ውስጥ፡ በተመለከተ፡ ጊዜ፡ አንድ፡ ዓይነት፡ ትርጉም፡ ይሰጠዋል፡ ተብሎ፡ የሚደረገው፡ ግምት፡ በጠቅላላው፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫው፡ መጽሐፍ፡ በተቀናባበረ፡ በተሰማማና፡ በማይጋጭ፡ መንገድ፡ የተጻፈ፡ ነው፡ ከሚለው፡ እምነት፡ ጋር፡ የተያያዘ፡ ነው ። ይሁንና፡ አስፈላጊ፡ ስለሆነ፡ ለብቻ፡ ልንነጋገርበት፡ ይገባል ። ይህም፡ እምነት፡ —ለምሳሌ፡ “ቤት” የሚለው፡ ቃል፡ በአንድ፡ ድንጋጌ፡ ውስጥ፡ አንድ፡ ትርጉም፡ ከተሰጠው፡ ይህ፡ ቃል፡ በወንጀለኛ፡ መቅጫው፡ መጽሐፍ፡ ሌላ፡ ድንጋጌዎች፡ ውስጥ፡ በተገኘ፡ ጊዜ፡ ሁሉ፡ መጀመሪያ፡ የተሰጠው፡ ትርጉም፡ ይሰጠዋል፡ ማለት፡ ነው ።

ከዚህ፡ በፊት፡ ሁሉም፡ ባይሆኑ፡ ብዙዎቹ፡ ቃላት፡ አያሌ፡ ትርጉም፡ ስለሚኖራቸው፡ በአተረጓጎሙም፡ አጠራጣሪ፡ ሁኔታዎችን፡ እንደሚፈጥሩ፡ ተገንዝበናል ። ለነዚህ፡ ቃላት፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ሰዎች፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ትርጉም፡ ይሰጧቸዋል ። ይሁንና፡ አንድ፡ ሰው፡ ወይም፡ በቅርብ፡ በመተባበር፡ የሚሠሩ፡ ሰዎች፡ አንድን፡ ቃል፡ እየደጋገሙ፡ ሲጠቀሙበት፡ ለዚህ፡ ቃል፡ አንድ፡ የተወሰነ፡ ትርጉም፡ ሰጥተውት፡ በየተገኘበት፡ ቦታ፡ ሁሉ፡ ይኸው፡ ትርጉም፡ እንዲኖረው፡ መፈለጋቸው፡ አይቀርም ። ሕግ፡ አውጪዎች፡ ለአንድ፡ ለሚጠቀሙበት፡ ቃል፡ ወይም፡ አገላለጽ፡ የተወሰነ፡ ትርጉም፡ እንዲኖረው፡ የሚያደርጉትን፡ ጥረት፡ ማወቅ፡ ይህንን፡ የምናደርገውን፡ አመኔታ፡ ያጠነክረዋል ። እንደገና፡ ይህ፡ አመኔታ፡ በተጠቃለሉት፡ ሕጎች፡ ስር፡ በተለያዩ፡ ጉዳዮች፡ ላይ፡ ለሚገኙ፡ ለአንድ፡ ቃል፡ ለደረግ፡ አይችልም ። ይህም፡ የተጻፈው፡ በልዩ፡ ልዩ፡ ጊዜ፡ በልዩ፡ ልዩ፡ ሰዎች፡ ለልዩ፡ ልዩ፡ ዓላማ፡ ስለሆነ፡ የቃሉ፡ ትርጉም፡ አንድ፡ ነው፡ ብሎ፡ ለመገመት፡ ምክንያት፡ አይኖረንም ።

ይህም፡ እምነት፡ ሁለት፡ ውጤቶችን፡ ሊያስከትል፡ መቻሉ፡ መታወቅ፡ አለበት ። የመጀመሪያው፡ ከዚህ፡ በፊት፡ እንደተመለከትነው፡ የአንድ፡ ቃል፡ ትርጉም፡ በሕጉ፡ መጽሐፍ፡ በአንዱ፡ ክፍል፡ ባለው፡ አግባብ፡ ግልጽ፡ ሆኖ፡ ያልተገኘ፡ እንደሆነ፡ ይኸው፡ ቃል፡ በሕጉ፡ መጽሐፍ፡ በሌላ፡ ቦታ፡ እንደገና፡ ተጽፎ፡ ከአግባቡ፡ ግልጽ፡ ትርጉም፡ ኖሮት፡ የተገኘ፡ እንደሆነ፡ የዚህ፡ ቃል፡ ትርጉም፡ ከሁለተኛው፡ ቦታ፡ ሲገኝ፡ ይችላል፡ ማለት፡ ነው ። ሁለተኛው፡ ደግሞ፡ አንድ፡ ቃል፡ አንድ፡ ቦታ፡ ላይ፡ አንድ፡ ትርጉም፡ ከተሰጠው፡ ያው፡ ቃል፡ በሌላ፡ ቦታ፡ ተደግሞ፡ ሲጻፍ፡ ያንን፡ የፈተኛውን፡ ትርጉም፡ ይዞ፡ የገባ፡ መሆኑ፡ ነው ። እንግዲህ፡ ለአንድ፡ ቃል፡ የተወሰነ፡ ትርጉም፡ የመሰጠቱ፡ ተግባር፡ ቀደም፡ ብለው፡ በተሰጡት ትርጉሞች፡ ለመጠቀም፡ ከማስቻሉም፡ በላይ፡ ለአንድ፡ ቃል፡ የተሰጠው፡ ትርጉም፡

በአንድ ፡ ቦታ ፡ ሳይወሰን ፡ ያው ፡ ቃል ፡ በሚገኝባቸው ፡ ክፍሎች ፡ ውስጥ ፡ ሁሉ ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ መሆኑ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ በምንተረጉምበት ፡ ጊዜ ፡ የምን መለከተው ፡ የያዘነውን ፡ ድንጋጌ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ጠቅላላው ፡ ውጤት፡የተስማማና፡ የማይጸረር ፡ እንዲሆን ፡ የምንተረጉመው ፡ ቃል ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ፡የሚ ገኝበትን ፡ ቦታ ፡ ሁሉ ፡ መሆን ፡ አለበት ። አንድን ፡ ቃል ፡ በምንተረጉምበት ፡ ጊዜ ፡ ይህ ፡ ትርጉም ፡ የወንጀለኛውን ፡ መቅጫ ፡ የሌላውን ፡ ክፍል ፡ እንዴት ፡ ሊነሳው ፡ ይችላል ፡ ብለን ፡ መጠየቅ ፡ አለብን ። አንድ ፡ ሁልጊዜ ፡ ሊታወስ ፡ የሚገባው ፡ ነገር ፡ አለ ። በዚህ ፡ አንቀጽ ፡ ውስጥ ፡ ለሚሰጥ ፡ ሌላ ፡ አስተያየት ፡ እንደሚሆነው ፡ ሁሉ ፡ የዚህ ፡ አመኔታ ፡ ትክክለኛነት ፡ እርግጠኛ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ሕግ ፡ አውጪዎች ፡ እንደሌሎቻችን ፡ ሁሉ ፡ ሰዎች ፡ ናቸው ። ስሕተትም ፡ ይሠራሉ ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ለአንድ ፡ ቃል ፡ ተጸራሪ ፡ ትርጉም ፡ እንዳይኖረው ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ጥረት ፡ ቢያደርጉና ፡ እን ደተለመደውም ፡ ቃላት ፡ ተመሳሳይና ፡ የማይፃረር ፡ ትርጉም ፡ እንደተሰጣቸው ፡ ማመን ፡ ተገቢ ፡ ቢሆንም ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ተሳስተው ፡ አንድ ፡ ቃል ፡ ተፃራሪ ፡ ትር ጉም ፡ እንዲሰጠው ፡ ያደርጋሉ ። እንደዚህ ፡ ያለው ፡ አጋጣሚ ፡ በተለይ ፡ የሚበዛው ፡ “ንብረት”ና ፡ “ተግባር”ን ፡ በመሳሰሉ ፡ ሕጋዊ ፡ መደምደሚያ ፡ ቃላት ፡ ላይ ፡ ነው ። እነዚህ ፡ ቃላት ፡ በየአግባባቸው ፡ የተመሠረቱ ፡ ብዙ ፡ የተለያዩ ፡ ትርጉሞች ፡ አሏቸው ። ተርጓሚው ፡ ሁልጊዜ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ እነዚህን ፡ ቃላት ፡ በግልጽና ፡ በማይፃረር ፡ መንገድ ፡ ለመጠቀም ፡ መቻሉን ፡ በጥንቃቄ ፡ መመልከት ፡ ይኖርበታል ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ ልዩ ፡ አስተያየት ፡ ልንሰጠው ፡ የሚ ገባ ፡ ነገር ፡ አለ ። ይኸውም ፡ ዳኞቹ ፡ የሚሠሩባቸው ፡ የአግርኛ ፡ የሕግ ፡ መጻሕፍት ፡ መጀመሪያ ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ወይም ፡ በፈረንሳይኛ ፡ ተጽፈው ፡ ወደ ፡ አግርኛ ፡ የተተ ረጉሙ ፡ መሆናቸውን ፡ ነው ። የሕግ ፡ አርቃቂው ፡ የቃላትን ፡ ስምምነትና ፡ አለመጻ ረር ፡ ለማግኘት ፡ ያደረገው ፡ ጥረት ፡ ተርጓሚዎቹ ፡ ይህንኑ ፡ ዓላማ ፡ ከግብ ፡ ለማድ ረስ ፡ ካልጣሩ ፡ በስተቀር ፡ በቀላሉ ፡ ከንቱ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ።

3/ ቢያንስ ፡ በመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ለሚገጥሙን ፡ ችግሮች ፡ ሁሉ ፡ መፍትሔዎቻቸውን ፡ ከወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ አቀራረብና ፡ ድርጅት ፡ መሻት ፡ ይኖርብን ፡ ይሆናል ።

በመጽሐፍ ፡ መልክ ፡ የተዘጋጀ ፡ ሕግ ፡ (ኩድ) ፡ አንድን ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ የሚመለከ ቱትን ፡ ሕጎች ፡ አጠቃሎ ፡ ለማቅረብ ፡ የተዘጋጀ ፡ ስለሆነ ፡ ቢያንስ ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ በውስጡ ፡ ብዙ ፡ ያልታሰበባቸውን ፡ ጉዳዮች ፡ እንዳሉ ፡ መቁጠር ፡ የለብንም ። ይኸውም ፡ በዚህ ፡ ክፍል ፡ የሚፈጠር ፡ ችግር ፡ በመጽሐፉ ፡ አቀራረብና ፡ ድርጅት ፡ ውስጥ ፡ መልስ ፡ አለው ፡ ብለን ፡ ማመን ፡ ይኖርብናል ። እንደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ በደንብ ፡ የረቀቀ ፡ መጽሐፍ ፡ የተጠቃለሉ ፡ ደንቦች ፡ ለማውጣት ፡ በሚደረገው ፡ ሙከራ ፡ የሕጉ ፡ መጽሐፍ ፡ በዚህ ፡ ክፍል ፡ ያሉትን ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ ችግሮችን ፡ መመል ከቱ ፡ አይቀርም ። እንደዚህ ፡ ከሆነ ፡ በዚህ ፡ ክፍል ፡ ለሚገኝ ፡ ለአንድ ፡ የሕግ ፡ ችግር ፡ መልስ ፡ በምንፈልግበት ፡ ጊዜ ፡ መልሱ ፡ ከሕጉ ፡ መጽሐፍ ፡ አቀራረብ ፡ ውስጥ ፡ ወይም ፡ በሱ ፡ ላይ ፡ በተመሠረተ ፡ ምክንያት ፡ ውስጥ ፡ ሊገኝ ፡ መቻሉን ፡ አምነን ፡ ልንነሳ ፡ እንችላለን ።

ይህም ፡ አመኔታ ፡ አርቃቂው ፡ የሕጉን ፡ መሠረታዊ ፡ አስተሳሰብ ፡ በመጀመሪያ ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ አስፍሮ ፡ በተጨማሪ ፡ የልዩ ፡ ልዩ ፡ ወንጀሎችን ፡ ዝርዝር ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ በሰጠበት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ጠንክር ፡ ይላል ። እንግዲህ ፡ ሌሎች ፡ አውጭዎቻችን ፡ ወን ጀለኛ ፡ መቅጫዎች ፡ እንደ ፡ ሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ አስፈላጊ ፡ ሁኔታና ፡ የወንጀል ፡

ሃላፊነት ፡ ያሉትን ፡ መሠረታዊ ፡ አከራካሪ ፡ አስተሳሰቦች ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ እንዲያብራራ ፡ ሲተወለት ፡ የኢትዮጵያው ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ግን ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ የመገኘትን ፡ የቅጣት ፡ ደረጃዎችን ፡ ለመመስረት ፡ በሚደረገው ፡ እርምጃ ፡ በሚነሱት ፡ አከራካሪ ፡ ጭብጦች ፡ ላይ ፡ ሁሉ ፡ የተስፋፋ ፡ ማብራሪያ ፡ ሲሰጥ፡ይኸል ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ ይህንን ፡ አስተያየት ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ዳኞች ፡ በተመራመረና ፡ ጠለቅ ፡ ባለ ፡ አስተያየት ፡ እንዳይሠሩ ፡ ይወስናቸዋል ፡ እስከገደለት ፡ ለማስፋት ፡ አይቻልም ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ የሚሠራው ፡ ፍጹም ፡ ባልሆኑና ፡ አጠራጣሪ ፡ ትርጉም ፡ ሊሰጡ ፡ በሚችሉ ፡ የሃሳብ ፡ መግለጫዎች ፡ ማለት ፡ በቃላት ፡ ነው ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ የሚያወጣው ፡ ሕግ ፡ ሊሠራባቸው ፡ የሚችሉትን ፡ ጉዳዮች ፡ በሙሉ ፡ አስቀድሞ ፡ ሊገምትና ፡ ሊያውቅ ፡ አይችልም ። እንዲገምትና ፡ እንዲያውቅም ፡ አይጠበቅም ። እንደዚህ ፡ ዓይነቶቹን ፡ ዝርዝር ፡ ጉዳዮች ፡ የሚመለከትና ፡ የሚወስን ፡ ዳኛው ፡ ነው ። ልንሰጠው ፡ የሚገባንና ፡ ልንሰጠው ፡ የምንችለው ፡ አስተያየት ፡ ሕጉን ፡ ለማጠቃለልና ፡ ለማያያዝ ፡ የተደረገው ፡ ሙከራ ፡ በአጻጻፉ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ውጤት ፡ እንድንሻ ፡ ማበረታቻና ፡ በበቂ ፡ ምክንያት ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ መምሪያ ፡ መስጠቱን ፡ ነው ።

4/ የወንጀለኛ ፡ መቅጫውን ፡ ድንጋጌዎች ፡ የተደራረቡ ፡ ሁኔታዎችን ፡ እንዳይፈጥሩ ፡ አድርጎ ፡ መተርጎም ፡ ተገቢ ፡ ነው ።

በልዩ ፡ ልዩ ፡ ጊዜ ፡ ለልዩ ፡ ልዩ ፡ ጉዳዮች ፡ ወጥተው ፡ አንድነት ፡ የተከማቹ ፡ እንደ ፡ “የተጠቃለሉ ፡ ሕጎች” ፡ ባሉ ፡ ሕጎች ፡ ትርፍና ፡ የተደጋገሙ ፡ ድንጋጌዎች ፡ ይኖራሉ ፡ ብለን ፡ መጠርጠራችን ፡ አይቀርም ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ አንድ ፡ ሕግ ፡ ሲያወጣ ፡ ከብዙ ፡ ዓመታት ፡ በፊት ፡ ይህንን ፡ ጉዳይ ፡ በመመልከት ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ መኖሩን ፡ ላይገነዘብ ፡ ይችላል ። ቢያውቅም ፡ እንኳን ፡ አንድ ፡ በሕጉ ፡ የሚሠራ ፡ የውጪ ፡ ሰው ፡ ሁለቱ ፡ መፃረራቸውን ፡ እንደሚመረምር ፡ አይገነዘብም ። እንደዚህ ፡ ያለ ፡ መፃረር ፡ ወይም ፡ ግጭት ፡ በሚፈጠርበት ፡ ጊዜ ፡ አንዱ ፡ ሕግ ፡ ሌላውን ፡ በከፊል ፡ ወይም ፡ በሙሉ ፡ ሊያሻሽለው ፡ የታሰበ ፡ መሆኑን ፡ መመርመር ፡ ያስፈልጋል ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ የሁለቱ ፡ ሕጎች ፡ ግንኙነቶች ፡ ምን ፡ እንዲሆን ፡ እንዳሰበ ፡ ለማወቅ ፡ በጣም ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። ያውም ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ አስበበት ፡ እንደሆነ ፡ ነው ። ሕጎችን ፡ ለማጠቃለል ፡ የሚደረገው ፡ ከፍተኛ ፡ ጥረት ፡ እንደዚህ ፡ ያለውን ፡ ከባድ ፡ ችግር ፡ ለማቃለል ፡ ነው ።

በመጽሐፍ ፡ መልክ ፡ የቀረበ ፡ ሕግ ፡ (ኮድ) ፡ ማንኛውም ፡ ዓይነት ፡ የሕግ ፡ ክምችት ፡ ሳይሆን ፡ በአንድ ፡ ጊዜ ፡ የረቀቀ ፡ ነው ። ግልጽና ፡ አጭር ፡ የሆነ ፡ አቀራረብ ፡ እንዲኖረው ፡ የሚፈልገው ፡ አርቃቂ ፡ የሚጽፈው ፡ አንቀጽ ፡ ሁሉ ፡ የተለየ ፡ ተግባር ፡ እንዲኖረው ፡ ይፈልጋል ። ትርፍ ፡ ወይም ፡ አንዴ ፡ የተጻፉትን ፡ አንቀጾች ፡ መደጋገም ፡ ውጤቱ ፡ ማደናገር ፡ ስለሆነ ፡ አርቃቂው ፡ የማያስፈልጉ ፡ ወይም ፡ ተደጋጋሚ ፡ አንቀጾችን ፡ እያወቀ ፡ ወይም ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ አይጽፍም ። እንግዲህ ፡ የሕጉ ፡ መጽሐፍ ፡ የተለየ ፡ ጠባይ ፡ መያዝና ፡ አርቃቂዎቹ ፡ የተቀናባበረና ፡ የማይጸረር ፡ የሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ ለማቅረብ ፡ ያደረጉት ፡ ጥረት ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ቃላት ፡ ተመሳሳይ ፡ ትርጉም ፡ ተስጥቷቸዋል ። የሚለውን ፡ አመኔታ ፡ እንደሚያጠነክርልን ፡ ሁሉ ፡ ይኸው ፡ ጉዳይ ፡ አንድ ፡ አንቀጽ ፡ ተደጋግሞ ፡ የሚጻፈው ፡ በስሕተት ፡ ስለሆነ ፡ በአተረጓጎም ፡ መወገድ ፡ እንደሚገባው ፡ የምናደርገውን ፡ አመኔታ ፡ ትክክለኛ ፡ ያደርገዋል ። እንግዲህ ፡ አንድን ፡ ጉዳይ ፡ የሚመለከቱ ፡ ሁለት ፡ አንቀጾች ፡ በምናገኝበት ፡ ጊዜ ፡ ሁለቱም ፡ አንቀጾች ፡ ለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ በተለያየ ፡ አኳኋን ፡ አግባብ ፡ ሊኖራቸው ፡ የሚችሉበትን ፡ ዘዴ ፡ በአተረጓጎማችን ፡ መሻት ፡ አለብን ።

ለምሳሌ፡ ቁጥር፡ ፭፻፺፬(፪)፡ “ለከብረ፡ ንጽሕና፡ ተቃራኒ፡ የሆነ፡ ተግባር፡ አስራ፡ አምስት፡ ዓመት፡ ባልሞላት፡ ልጅ፡ ፊት፡ ሆነ፡ ብሎ፡” በሚፈጽም፡ ሰው፡ ላይ፡ ጽኑ፡ እስራት፡ እንዲፈረድበት፡ ያዛል። ቁጥር፡ ፮፻፳ (፪) ደግሞ፡ “አውቆ፡ ከእስራት፡ አምስት፡ ዓመት፡ በታች፡ በሆነ፡ አካለ፡ መጠን፡ ባልደረሰ፡ ልጅ፡ ፊት፡ (ለመልካም፡ ጠባይ፡ ተቃራኒ፡ የሆነ፡ ማንኛውንም፡ የርኩሰት፡ ተግባር)፡ ፈጽሞ፡ የተገኘ፡ ሰው፡” በእስራት፡ እንዲቀጣ፡ ያዛል። “ሆነ፡ ብሎ፡” “አውቆ፡” የሚሉት፡ ቃላት፡ በዘልማድ፡ ተመሳሳይነት፡ ስላላቸውና፡ እነዚህም፡ ሁለት፡ ቁጥሮች፡ ሊለዩ፡ የሚችሉት፡ በነዚህ፡ ቃላት፡ ስለሆነ፡ እነዚህ፡ ሁለት፡ ቁጥሮች፡ ተደጋግመው፡ የተጻፉ፡ ይመስላሉ። እንግዲህ፡ እነዚህ፡ ሁለት፡ ቁጥሮች፡ የተለያዩ፡ ተግባር፡ አላቸው፡ ብለን፡ እንጀምር። የተለያዩ፡ ቅጣት፡ ማዘላቸው፡ ይህንን፡ ሊያመለክተን፡ ይችላል። እንግዲህ፡ ተግባራቸው፡ ምን፡ እንደሆነ፡ ለመፈለግ፡ ከተጻፉበት፡ ቃላት፡ ወጣ፡ ብለን፡ እንመልከት።

ግልጽ፡ በሆነ፡ አተረጎምንም፡ ሊወገድ፡ የሚገባውን፡ መደጋገምና፡ ሆነ፡ ብሎ፡ በተቀራረቡ፡ ቁጥሮች፡ ላይ፡ በከፊል፡ ሕግ፡ አውጪው፡ ያደረጋቸውን፡ መደጋገም፡ ለይተን፡ ማወቅ፡ ይኖርብናል። የቁጥር፡ ፭፻፺፬(፪) ና፡ የቁጥር፡ ፮፻፳(፪)፡ ቃላት፡ በጣም፡ የተመሳሰሉ፡ በመሆናቸው፡ አንድ፡ ሰው፡ በአንዱ፡ ስር፡ ተቀጥቶ፡ በሌላው፡ ሊቀጣ፡ የማይችልበትን፡ ምክንያት፡ ለማወቅ፡ በጣም፡ አስቸጋሪ፡ ነው። ሁለቱ፡ ቁጥሮች፡ በመጽሐፉ፡ ውስጥ፡ ባላቸው፡ አቀማመጥ፡ ለየት፡ ብለው፡ ይገኛሉ። ይህም፡ በተግባር፡ የሚለያዩ፡ መሆናቸውን፡ ያሳያል። ይህ፡ መፍትሔ - ቢስ፡ መሳይ፡ መደጋገማቸው፡ ቢቻል፡ በአተረጎምም፡ መቃናት፡ አለበት። በሌላ፡ በኩል፡ ደግሞ፡ ሕግ፡ አርቃቂው፡ ሆነ፡ ብሎ፡ በከፊል፡ ተደጋግመው፡ እንዲገኙ፡ ላደረጋቸው፡ ቁጥሮች፡ ምሳሌ፡ የሚሆኑ፡ ስለ፡ ስርቆት፡ የሚናገረው፡ ቁጥር፡ ፮፻፴ ና፡ ስለ፡ ከባድ፡ ስርቆት፡ የሚናገረው፡ ቁጥር፡ ፮፻፴፮፡ ናቸው። ሕግ፡ አውጪው፡ አንዳንድ፡ ከፍተኛ፡ ቅጣት፡ የሚያስከትሉ፡ የስርቆት፡ ተግባሮች፡ መኖራቸውን፡ ተገንዝቧል። ማለት፡ ነው። ስርቆት፡ ከሆነ፡ ቁጥር፡ ፮፻፴፡ መሟላት፡ አለበት። ከባድ፡ ስርቆት፡ የሚሆነው፡ ግን፡ በዚህ፡ ላይ፡ በ፮፻፴፮፡ ከተመለከቱት፡ ሁኔታዎች፡ ውስጥ፡ አንድ፡ ወይም፡ ሁለቱ፡ ሲሟሉ፡ ነው። እንግዲህ፡ በቁጥር፡ ፮፻፴፡ በከባድ፡ ስርቆት፡ የሚቀጣ፡ ሰው፡ ሕግ፡ አስከባሪው፡ በአንድ፡ ምክንያት፡ ከፈለገ፡ በቁጥር፡ ፮፻፴፡ በተራ፡ ስርቆት፡ ሊቀጣ፡ ይችላል። ማለት፡ ነው። እዚህ፡ ላይ፡ ሁለት፡ የተለያዩ፡ ቅጣት፡ ያላቸው፡ ቁጥሮች፡ በአንድ፡ የወንጀል፡ ተግባር፡ ላይ፡ ተፈጻሚ፡ ለመሆን፡ በመቻላቸው፡ መደራረብ፡ አለ። ይሁን፡ እንጂ፡ ይህ፡ ሁለት፡ ቁጥሮች፡ በሚመለከቱት፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ ያለ፡ ፍጹም፡ የሆነ፡ መደጋገም፡ አይደለም። በሁለቱ፡ ቁጥሮች፡ መካከል፡ ያለውን፡ መደራረብ፡ የሚያስረዳ፡ ግንኙነት፡ አላቸው። ምንም፡ እንኳን፡ ዓቃቤ፡ ሕጉ፡ በቁጥር፡ ፮፻፴፮፡ ሥር፡ የሚመጣውን፡ ጉዳይ፡ በቁጥር፡ ፮፻፴፡ ሥር፡ ሊያቀርብ፡ ይችላል። ቢባልም፡ ይህን፡ አድራጎቱን፡ ከደጋገመ፡ ሥልጣኑን፡ በደንብ፡ አልተጠቀመበትም፡ ያሰኘዋል። እንደዚህ፡ ያለው፡ ግንኙነት፡ ባላቸው፡ ቁጥሮች፡ መካከል፡ የሚገኝ፡ በከፊል፡ የመደራረብ፡ ጉዳይ፡ ሲገጥመን፡ በሁለቱ፡ ቁጥሮች፡ ሊፈጠር፡ የተፈለገውን፡ ልዩነት፡ የሚያስረዳ፡ እንደ፡ ቁጥር፡ ፮፻፴፮፡ የቅጣት፡ ማክበጃ፡ ሁኔታ፡ ሁልጊዜ፡ እናገኛለን።

ለ- የወንጀለኛ፡ መቅጫው፡ መጽሐፍ፡ ድርጅት።

፩/ መደበኛ፡ አቋሙ።

በክፍል፡ ፪፡ እንደተመለከትነው፡ የሕጉ፡ አርቃቂዎች፡ ሕጉን፡ ባረቀቁበት፡ ጊዜ፡ ስለ፡ ወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ፖሊሲ፡ የደረሱበትን፡ መደምደሚያ፡ የገለጹበት፡

መደበኛ : አቋም : ወይም : ድርጅት : ፈጥረዋል = ይህም : ድርጅት : የሕጉን : መጽሐፍ : ብዙ : ቦታ : ላይ : በመከፋፈል : በልዩ : ልዩ : ንዑስ : ክፍሎች : መድቦታል ። የያንዳንዱም : መደብ : ተግባር : በደንብ : እንዲታወቅ : ልዩ : ልዩ : ርዕሶች : ተሰጥተዋል = ይህ : ዓይነት : አመዳደብ : ተገቢ : የሆነውን : ሕግ : እንዴት : በቶሎ : ለማግኘት : እንደሚረዳ : በክፍል : ፪ : ተመልክተናል = እዚህ : ደግሞ : ሕጉን : ለመረዳትና : ለመተረጎም : እንዴት : እንደሚረዳ : እንመለከታለን = ድርጅቱ : በዚህ : ረገድ : ሊረዳ : የሚችለው : አንድ : ቁጥር : በሚገኝበት : ንዑስ : ክፍል : አርዕስት : በመመራት : የዚህ : ቁጥር : ዓላማ : ለመረዳት : ስለምንችል : ነው = በዚህ : መምሪያ : እንዴት : ለመጠቀም : እንደምንችል : ለመገንዘብ : በቁጥር : ፮፻፵፱ (፪) : እና : በቁጥር : ፮፻፷ (፪) : መካከል : ያለውን : ግልጽ : ግጭት : እንመልከት = እነዚህ : ቁጥሮች : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : መጽሐፍ : ውስጥ : ያላቸው : አቀማመጥ : ሙሉ : መግለጫ : ከዚህ : እንደሚከተለው : ሊሰጥ : ይቻላል =

ወንጀለኛ : መቅጫ : ቁጥር : ፮፻፺፬ (፪) :

፪ኛ : ታላቅ : ክፍል : ልዩ : ክፍል ።
 ፩ኛ : መጽሐፍ — በሌሎች : ሰዎችና : በቤተ : ሰብ : ስለሚሠሩ : ወንጀሎች : አንቀጽ : ፬ — በመልካም : ጠባይና : በቤተ : ዘመድ : ላይ : የሚደረጉ : ወንጀሎች : ምዕራፍ : ፩ — በመልካም : ጠባይ : ላይ : ስለሚደረጉ : ወንጀሎች : ክፍል : ፩ — በሩካቤ : ሥጋ : ነፃነት : ላይ : ስለሚሠሩ : ወንጀል : ቁጥር : ፮፻፺፬ — በሕፃናት : ክብረ : ንጽሕና : ስለሚሠሩ : በደል ።

ወንጀለኛ : መቅጫ : ቁጥር : ፮፻፷ (፪) :

፪ኛ : ታላቅ : ክፍል - ልዩ : ክፍል ።
 ፩ኛ : መጽሐፍ - በሌሎች : ሰዎችና : በቤተ : ሰብ : ስለሚሠሩ : ወንጀሎች : አንቀጽ : ፬ - በመልካም : ጠባይና : በቤተ : ዘመድ : ላይ : የሚደረጉ : ወንጀሎች : ምዕራፍ : ፩ - በመልካም : ጠባይ : ላይ : ስለሚደረጉ : ወንጀሎች : ክፍል : ፬ - በመልካም : በሆነው : ጠባይ : ላይ : ስለሚደረጉ : ወንጀሎች : ቁጥር : ፮፻፷ - ክብረ : ንጽሕናንና : መልካም : ጠባይን : ተቃራኒ : የሆነ : የሚያሳፍር : የሆነ : ሥራን በአደባባይ : ስለመግለጽ =

ከዚህ : መግለጫ : እነዚህ : ሁለት : ቁጥሮች : የጋራ : የሆኑ : አንዳንድ : ዓላማዎች : እንዳሏቸው : ለመረዳት : ይቻላል = ይኸውም : በቤተ : ሰብና : በግለ : ሰብ : ላይ : የሚሠሩትን : በተለይም : ሥነ : ምግባርን : የሚመለከቱ : ወንጀሎችን : ለይቶ : አውጥቶ : መከልከሉ : ነው = የያንዳንዳቸው : የተለየ : ተግባር : ግን : ግልጽ : ሆኖ : ይታያል = የቁጥር : ፮፻፺፬ : ተግባር : የያንዳንዱን : ሰው : የሩካቤ : ሥጋ : ነፃነት : በተለይም : የሕፃናትንና : አካል : መጠን : ያላደረሱትን : ዜጋዎች : ክብረ : ንጽሕና : በሚጎዱ : ሥራዎች : ላይ : የተሠነዘረ : ይመስላል = የቁጥር : ፮፻፷ : ተግባር : ጠቅላላውን : ሕዝብ : ሊጎዱ : በሚችሉ : የሕዝቡን : ሥነ : ምግባር : በሚቃወሙ : በተለይ : አሳፋሪ : በሆኑ : መልካም : ጠባይን : በሚቃወሙ : ወንጀሎች : ላይ : የተሰነዘረ : ይመስላል = አንደኛው : አንቀጽ : ልዩ : የሆነ : ጠባብ : ሥራ : ኖሮት : ሕግ : አውጪው : ላንድ : ግለሰብ : የሩካቤ : ሥጋ : ነፃነት : በእርግጥ : ጎጂ : ነው : ብሎ : የቆጠረውን : ተግባር : ይመለከታል = ሌላው : ደግሞ : ከፈተኛው : ባነሰ : ጥበት : መላውን : ሕብረተ : ሰብ : በክብረ : ንጽሕና : በኩል : ሊጎዱ : የሚችል : ወንጀልን : ይመለከታል ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተሰጠው ፡ ማብራሪያ ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፲፬ (፪) ፡ ውስጥ ፡ “አስቦ—
 የሚፈጽም” በሚለው ፡ ሐረግ ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፰ (፪) ፡ ውስጥ ፡ “አውቆ ፡ — ፈጽሞ”
 በሚለው ፡ ሐረግ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ልዩነት ፡ ያስረዳል ። በሁለቱም ፡ ሁኔታዎች ፡
 ወንጀል ፡ ተደርጓል ፡ እንዲባል ፡ አካለ ፡ መጠን ፡ ባላደረሰ ፡ ልጅ ፡ ፊት ፡ የልጁ ፡
 በዚያ ፡ ቦታ ፡ መኖር ፡ እየታወቀ ፡ ክብረ ፡ ንጽሕናን ፡ የሚነካ ፡ ተግባር ፡ መፈጸም ፡
 አለበት ። አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የተባለው ፡ ተግባር ፡ አካለ ፡ መጠን ፡ ባላደረሰው ፡ ልጅ ፡
 ላይ ፡ ውጤት ፡ እንዲኖረው ፡ በማሰብ ፡ ልጁን ፡ በቦታ ፡ እንዲገኝ ፡ በማድረግ ፡
 ይፈጸማል ። በሌላው ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ የልጁ ፡ ተግባር ፡ በሚፈጸምበት ፡ ቦታ ፡
 መገኘት ፡ እንደ ፡ አጋጣሚ ፡ ይሆናል ፤ ተግባሩን ፡ የፈጸመው ፡ ሰው ፡ ልጁ ፡ በተግባር ፡
 እንዲማረክ ፡ ወይም ፡ ተመሳሳይ ፡ ተግባር ፡ እንዲፈጽም ፡ ለመገፋፋት ፡ ሳይመኝ ፡
 የልጁን ፡ በዚያ ፡ ቦታ ፡ መኖር ፡ እያወቀ ፡ ተግባሩን ፡ ይቀጥላል ። ቁጥር ፡ ፳፻፲፬ ፡ አቀ
 ማመጡ ፡ እንደሚያስረዳው ፡ በመጀመሪያው ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ እንዲሆን ፡
 የታሰበ ፡ ነው ። ቁጥር ፡ ፳፻፰ ፡ ደግሞ ፡ በሁለተኛው ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ እንዲ
 ሆን ፡ ታስቦ ፡ የተደነገገ ፡ ነው ።

፪/ በጠቅላላው ፡ ክፍልና ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ግንኙነት ።

ሀ/ በጠቅላላው ፡

ምናልባት ፡ አንዱ ፡ ትልቁ ፡ የኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ጉድ ፡
 ለት ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ፩ኛ ፡ ታላቅ ፡ ክፍልና ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ፪ኛ ፡ ታላቅ ፡
 ክፍል ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ በግልጽ ፡ አለመናገሩ ፡ ነው ። ቁጥር ፡ ፫ ፡ “ለወ
 ንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ጠቅላላ ፡ ሕግ ፡ ማሟያ ፡ የሚሆኑት ፡ የደንብ ፡ መተላለፍ ፡ ደንቦ
 ችና ፡ ልዩ ፡ ሕጎች ፡ የተጠበቁ ፡ ናቸው ፡ እነዚህም ፡ የተለዩ ፡ መሆናቸው ፡ ባልተገ
 ለጠ ፡ ጊዜ ፡ የዚህ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መሠረታዊውን ፡ ደንቦች ፡ ይፈጸምባ
 ቸዋል ።” ይላል ። የደንብ ፡ መተላለፍ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ (ኮንትራቫንሲዮን) ፡ የ፫ኛው ፡
 ታላቅ ፡ ክፍል ፡ የመጀመሪያው ፡ ቁጥር ፡ የሆነው ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፲ ፡ ደግሞ ፡ “በዚህ ፡
 መጽሐፍ ፡ (ማለት ፡ የደንብ ፡ ተላላፊ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ጠቅላላ ፡ ክፍል) ፡ የተሰጡት ፡ ድን
 ጋጌዎች ፡ በማይናገሩበት ፡ ወይም ፡ ተቃራኒ ፡ ጽሑፎች ፡ በማይገኝባቸው ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡
 ወይም ፡ እንደተለዩ ፡ ባልተገለጹበት ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡ በደንብ ፡ ተላላፊነት ፡ ሥራ ፡ (በኮ
 ንትራቫንሲዮን) ፡ የነገሩን ፡ ዓይነት ፡ የሕጉን ፡ አሳብና ፡ ግብ ፡ በመመልከት ፡ የወንጀ
 ለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ጠቅላላ ፡ ክፍል ፡ መሠረታዊውን ፡ አሳቦችና ፡ ደንቦች ፡ ተፈጻ
 ሚዎች ፡ ይሆናሉ ።” ይላል ። ከዚህ ፡ አሁን ፡ ልንወስደው ፡ የምንችለው ፡ አሳብ ፡
 የኢትዮጵያ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በሙሉና ፡ በተመሳሳይ ፡ እንዳደረጉት ፡ ሁሉ ፡ በወንጀ
 ለኛው ፡ መቅጫ ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙት ፡ መሠረታዊውን ፡ አሳቦ
 ችና ፡ ደንቦች ፡ በልዩ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ላሉ ፡ ወንጀሎች ፡ ሁሉ ፡ ተፈጻሚ ፡ መሆናቸ
 ውን ፡ ነው ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ የተገለጸው ፡ ደንብ ፡ ሁልጊዜ ፡ በተመሳሰለ ፡ አኳ
 ጎን ፡ ስለማይሠራበት ፡ አንድ ፡ የተለመደ ፡ ምሳሌ ፡ ወስደን ፡ ማስረዳቱ ፡ ጠቃሚ ፡
 ይሆናል ። ከዚህ ፡ በፊት ፡ በሌላ ፡ ጉዳይ ፡ የተመለከትነው ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ እንዲህ ፡
 ይላል ፡

“ከዚህ ፡ በላይ ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፪(፫) ፡ የተጻፉት ፡ የቅጣቶች ፡ ማክበድ ፡ ወይም ፡
 ከዚህ ፡ በታች ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ የተጻፉት ፡ የቅጣት ፡ ማቅለል ፡ ምክንያቶች ፡
 ሳይኖሩ ፡ ሰውን ፡ የገደለ ፡ ወንጀለኛ ፡
 ከአምስት ፡ ዓመት ፡ በማያንስ ፡ ከሐያ ፡ ዓመት ፡ በማይበልጥ ፡ ጽኑ ፡ እስራት ፡
 ይቀጣል ።”

ይህ : ቁጥር : የሚናገረው : በማወቅ : ስለተሠራ : ወንጀል : ነውን ? ወንጀሉን ስ : ለመፈጸም : የነበረው : የወንጀለኛው : ፍላጎት : የሚችን : ሞት : ለማድረስ : መሆን : ይኖርበታልን ? “አውቆ : ማጥፋት :” የሚለው : ቃል : ምን : ማለት : ነው ?

የመጀመሪያው : ጥያቄ : መልስ : ምንም : እንኳን : “አውቆ :” የሚለው : ቃል : በቁጥሩ : ውስጥ : ባይገኝም : ይህ : ቁጥር : የሚናገረው : “በማወቅ :” ስለተሠራ : ወንጀል : ነው : የሚል : ይሆናል ። በዚህ : ቁጥርና : በሌሎችም : የልዩ : ክፍል : ቁጥሮች : ላይ : ተፈጻሚነት : አለው : ያልነው : የጠቅላላው : ክፍል : ቁጥር : ፶፯(፩) : አንድ : ወንጀል : በፈቃደኛነት : ወይም : በቸልተኝነት : መፈጸም : አለበት : ይላል ። በጠቅላላው : ክፍል : ቁጥር : ፶፱(፪) : መሠረት : ደግሞ : “—በሕጉ : ላይ : በተለይ : እንደ : ወንጀል : ተቆጥሮ : ካልተደነገገ : በቀር : በቸልተኝነት : የተሠራ : ሥራ : አያ ስቀጣም ።” ይህም : የሚያመለክተው : በአንድ : ቁጥር : የተደነገገ : የወንጀል : ሥራ : በቸልተኝነት : በመፈጸሙ : ሊያስቀጣ : የሚችለው : በቁጥር : ፭፻፳፫ : ስለመግደል : እንደተገለጸው : ሁሉ : “በቸልተኝነት :” የሚለው : ቃል : በዚህ : በተባለው : ቁጥር : ውስጥ : ተገኝ : ጊዜ : ብቻ : መሆኑን : ነው ። በቁጥር : ፭፻፳፫ : ውስጥ : “በቸልተኝነት :” የሚለው : ቃል : ባለመጠቀሱና : ይህም : ቃል : መግደልን : በሚ መለከት : ወንጀል : በቁጥር : ፭፻፳፮ : ውስጥ : ስለተጠቀሰ : ቁጥር : ፭፻፳፫ : በቸልተኝነት : በተፈጸመ : የመግደል : ወንጀል : ላይ : ተፈጻሚ : አይሆንም ። ስለዚህ : ይህ ቁጥር : “አውቆ :” ስለተፈጸመ : ወንጀል : ነው : ማለት : ነው : የሚናገረው ። ይህም : አንድን : ተከላሽ : በዚህ : አንቀጽ : ለመቅጣት : ተከላሹ : አውቆ : ወንጀሉን : መፈጸሙን : ማሳየት : ያስፈልጋል : ማለት : ነው ። ምንም : እንኳን : ልዩው : ክፍል : ባይገልጸውም : ጠቅላላው : ክፍል : ይህን : በግልጽ : ይናገራል ።

የሁለተኛው : ጥያቄ : መልስም : በመደበኛው : (በአፈላጊው) : የአማርኛው : ቅጂ : ቁጥር : ፶፯(፩) : እና : በፈረንሳይኛው : ረቂቅ : መሠረት : ወንጀለኛው : ወንጀሉን : ለመፈጸም : የነበረው : ፍላጎት : የሚችንም : ሞት : ለማድረስ : መሆን : ይኖርበታል ። ይህም : ጥያቄ : መልስ : በእንግሊዝኛው : ቅጂ : መሠረት : ግን : ግልጽ : አይደለም ። ይህም : ከትርጉም : ልዩነት : የተነሳ : ሲሆን : በጽሑፋችን : መጀመሪያ ላይ : እንደ ገለጽነው : በእንደዚህ : ዓይነቱ : ልዩነት : ጊዜ : የሚመረጠው : የአማርኛው : ቅጂ : ነው ። በርግጥም : ከፈረንሳይኛው : የሕግ : ረቂቅ : ጋር : ስለሚመሳሰል : ይህ : መሆን አለበት : ብሎ : መከራከር : ተገቢ : ነው ። ስለዚህም : ቁጥር : ፭፻፳፫ን : ለመተላለፍ : ጥፋቱ : “አውቆ :” የተሠራ : መሆን : ብቻ : ሳይሆን : ወንጀለኛው : ወንጀሉን : ለመፈጸም : የነበረው : ፍላጎት : የሚችን : ሞት : ለማድረስ : መሆንም : እንዳለበት : የጠቅላላው : ክፍል : ያስረዳል ። በጠቅላላው : ክፍልና : ብዙ : ጊዜ : ተፈጻሚ : በሚሆኑት : የልዩ : ክፍል : ቁጥሮች : መካከል : ያለው : ይህ : ዓይነቱ : ግንኙነት : ፍጹም : የተዘነጋባቸውን : ብዙ : የፍርድ : ጉዳዮች : መግለጽ : ይቻላል ።¹⁰

10. የሚከተሉት : ምሳሌዎች : ሁሉ : በቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : ዩኒቨርሲቲ : የሕግ : መጻሕፍ : ቤትና : እስትራውስ : ስፐሊንግታሪ : ማቲሪያልስ : ፎር : ፒናል : ሉው : ፲፱፻፷፯—፷፰ : ውስጥ : ይገኛሉ ። ከላሽ : አቃቤ : ሕግ : ተከላሽ : ኡስማን : ዑመር : አዲስ : አበባ : ከፍተኛ : ፍርድ : ቤት : ወንጀል : ጉዳይ : ፪፻፶፩/፶፰ : (ተከላሽና : ሚች : አብረው : ከጠጡ : በኋላ : ተከላሽ : ሚችን : ገፋው : ፍርድ : ቤቱም : ተከላሽ : ለመዘናናት : ያቀደው : እንጂ : ሚቿን : ለመግደል : ያደረገው : መሆኑ : ግልጽ : ነው ። ስለዚህም : ጎደኛውን : በቸልተኝነት : በመግደሉ : ቁጥር : ፭፻፳፫ : በመጣስ : ጥፋተኛ : ሆኖ : አግኝቶታል ።) ከላሽ : አቃቤ : ሕግ : ተከላሽ : አብራሂም : አደምስ : አባጥጉ : ፈጫራ : ከፍተኛ : ፍርድ : ቤት : (አሰብ) የወንጀል : ጉዳይ : ቁጥር : ፩/፶፩ (ተከላሽ : ሚችን : “ትልቅ : ባልሆነ” ዳላ : መታው : ፍርድ : ቤቱም : ዳላው : ሞትን : እስከትሏል : ተከላሽ : ያደረገው : ለመግደል : አስቦ : አይደለም : ነገር : ግን :

ከላይ ፡ የጠየቅነው ፡ የመጨረሻ ፡ ጥያቄያችን ፡ “በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ውስጥ ፡ ‘አውቆ ማጥፋት’ የሚለው ፡ ቃል ፡ ምን ፡ ማለት ፡ ነው ?” የሚል ፡ ነበር ። ይህ ፡ ጥያቄ ፡ በቀላሉ ፡ ሊመለስ ፡ የሚችል ፡ ወይም ፡ በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ የሚመለስ ፡ አይደለም ። መልሳቸውን ፡ ለማግኘት ፡ ለምናደርገው ፡ ምርምር ፡ የሌሊፕ ፡ ግራቨን ፡ የሕግ ፡ ትችት ፡ መነሻ ፡ በመሆን ፡ ሊረዳን ፡ ከሚችለው ፡ ጥያቄዎች ፡ አንዱ ፡ ነው ።¹¹ ሆኖም ፡ እዚህ ብዙ ፡ ጠቃሚ ፡ ነጥቦች ፡ (አሳቦች) ፡ ሊጠቀሱ ፡ ይቻላል ። መጀመሪያ ፡ የሕጉ ፡ አርቃቂ ፡ በቁ. ፡ ፶፰ ፡ ውስጥ ፡ መግለጫ ፡ (ፍች) ፡ በመስጠት ፡ መነሻውን ፡ ጀምሯል ። ይህም ፡ መግለጫ ፡ (ፍች) ፡ ለሚያነበው ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ የሆነ ፡ ትርጉም ፡ ስለማይሰጥ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳዮች ፡ ባጋጠሙ ፡ ጊዜ ፡ መተርጎም ፡ አለበት ። ይህ ፡ ደራሲ ፡ የዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ የአተረጓጎም ፡ ተግባር ፡ የተፈጸመበት ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ እስካሁን ፡ አላጋጠመውም ። ሁለተኛ ፡ የ“አውቆ ፡ ማጥፋት” መግለጫ ፡ (ፍቺ) ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ስለሚገኝና ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ የገለጽነውን ፡ ሕጉ ፡ በተቀናቀነበት ፡ በተያያዘ ፡ መልክ ፡ የተዘጋጀ ፡ መሆኑን ፡ አመኔታ ፡ አድርገን ፡ “አውቆ ፡ ማጥፋት” ለሚለው ፡ ቃል ፡ በቁጥር ፡ ፭፻፳፫ ፡ ረገድ ፡ የተሰጠው ፡ ትርጉም ፡ ቃሉ ፡ ተጠቅሶ ፡ ለሚገኝባቸው ፡ ቁጥሮች ፡ ሁሉ ፡ ያገለግላል ፡ ማለት ፡ ነው ። አውቆ ፡ እንዲፈጸም ፡ የተደረገው ፡ ውጤትም ፡ እንደ ፡ ወንጀሉ ፡ ይለያያል ። ለቁጥር ፡ ፭፻፳፫ ፡ ሞት ፡ ለቁጥር ፡ ፭፻፴፱ ፡ የአካል ፡ ጉድለት ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ነው ።

ለ/ የሚፃረሩ ፡ አሳቦች ፡ ባጋጠሙ ፡ ጊዜ ፡ የልዩው ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ ይልቅ ፡ ተሰሚነት ፡ ይኖራቸዋል ።

ይህ ፡ ከላይ ፡ የተሰጠው ፡ ርዕስ ፡ በሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ በኩል ፡ የታወቀ ፡ ደንብ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ምናልባት ፡ ከታወቁትና ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ከሚጠቀሱት ፡ የሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ ደንቦች ፡ አንደኛው ፡ ነው ። በሕጉ ፡ አርቃቂዎችም ፡ ዘንድ ፡ መታወቁ ፡ በበለጠ ፡ ተሰሚነት ፡ ያለው ፡ ደንብ ፡ ያደርገዋል ። ይህም ፡ የአተረጓጎም ፡ ደንብ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንደሚውል ፡ በማመን ፡ የሕጉ ፡ አርቃቂዎች ፡ በጣም ፡ ጠባብና ፡ ልዩ ፡ የሆኑትን ፡ ደንቦች ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ያሰፍሯቸዋል ። ይህም ፡ ዳኞች ፡ አቀማመጡን ፡ በማስተዋል ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ከተሰጡት ፡ ደንቦች ፡ አስበልጠው ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ያውሏቸዋል ፡ ብለው ፡ በማመን ፡ ነው ። ይህም ፡ ምክንያት ፡ ዳኞችን ፡ በበለጠ ፡ በዚህ ፡ የአተረጓጎም ፡ ደንብ ፡ እንዲጠቀሙ ፡ ያደፋፍራቸዋል ።

ራስን ፡ ለመከላከል ፡ ከሚገባው ፡ በላይ ፡ ስለሠራ ፡ በቁጥር ፡ ፭፻፳፫ ፡ ሥር ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ አግኝቶታል ።)
 ከሳሽ ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ ተከሳሽ ፡ አስመራ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የወንጀል ፡ ጉዳይ ፡ ፪፻፹፫/፶፮ (ተከሳሽ ፡ ሟችን ፡ በደም ፡ ፍላጎት ፡ በብትር ፡ መታወቅ ፡ የመግደል ፡ ፍላጎት ፡ አልነበረም ፡ ፍርድ ፡ ቤትም ፡ ጥፋተኛ ፡ አደረገው ፡ በቁጥር ፡ ፭፻፳፫ ፡ ሥር ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ።)
 ከሳሽ ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ ተከሳሽ ፡ ፍቅር ፡ ብሩ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የወንጀል ፡ ጉዳይ ፡ ፮/፶፮ (ተከሳሽ ፡ ሟች ፡ ሁለቱም ፡ ልጆች ፡ ናቸው ፡ በሟች ፡ ገፋፊነት ፡ በትንንሽ ፡ ዳላዎች ፡ ጠብ ፡ ጀመሩ ፡ የመግደል ፡ ፍላጎት ፡ የለም ፡ በቁጥር ፡ ፭፻፳፫ ፡ ሥር ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ ተገኘ ።)
 ከሳሽ ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ ተከሳሽ ፡ በቀለ ፡ ኪዳኔ ፡ ጅማ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የወንጀል ፡ ጉዳይ ፡ ፮/፶፮ (ተከሳሽ ፡ ሟች ፡ ሁለቱም ፡ ልጆች ፡ ናቸው ፡ በሟች ፡ ገፋፊነት ፡ በትንንሽ ፡ ዳላዎች ፡ ጠብ ፡ ጀመሩ ፡ የመግደል ፡ ፍላጎት ፡ የለም ፡ በተከሳሽ ፡ ደምፍላጎት ፡ ክሱ ፡ ወደ ፡ ቁጥር ፡ ፭፻፳፱ ፡ ተቀናቀኑ ።)
 ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሀዲስ ፡ ገ/ እግዚአብሔር ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ ጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይግባኝ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፶፭ ፡ (ተከሳሽ ፡ ሟች ፡ ሰርቆኛል ፡ ያለውን ፡ ሣር ፡ ለማስጣል ፡ በመሞከር ፡ በዱላ ፡ ማጅራቱን ፡ መታወቅ ፡ ሟችም ፡ ሲወድቅ ፡ ራሱ ፡ ከድንጋይ ፡ ጋር ፡ ተጋጨ ፡ ስለመግደል ፡ ፍላጎት ፡ ምንም ፡ ማስረጃ ፡ የለም ፡ “ስለዚህ ፡ ተከሳሽ ፡ ሟችን ፡ ለመግደሉ ፡ ማስረጃ ፡ ስላለ” በቁጥር ፡ ፭፻፳፫ ፡ ሥር ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ ተገኘ ።)

11. ፕ ፡ ግራቨን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፶፪—፳፫ ።

በዚህም ፡ ረገድ ፡ ይህ ፡ ከላይ ፡ የተሰጠው ፡ የአተረጓጎም ፡ ደንብ ፡ ልዩ ፡ የሆነ ፡ ጠቃሚነት ፡ አለው ፡ ማለት ፡ ነው ። ደግሞ ፡ በሕግ ፡ ማርቀቅ ፡ በኩል ፡ ያለውን ፡ የአዕምሮ ፡ ግምት ፡ ያመለክታል ። ማንኛውም ፡ ጠቅላላ ፡ የሆነ ፡ ደንብ ፡ ደንቡ ፡ የማይሠራበት ፡ ልዩ ፡ ሁኔታ ፡ ሳያጋጥመው ፡ አይቀርም ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ እንዳደረገው ፡ ደንቦቹ ፡ በጠቅላላና ፡ በልዩ ፡ ክፍሎች ፡ በሚከፈሉበት ፡ ጊዜ ፡ በልዩ ፡ ሁኔታዎች ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ የሚሆኑ ፡ ደንቦችን ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ማስፈር ፡ ያደናግራል ።

የሕጉ ፡ አርቃቂዎች ፡ ምንም ፡ ቢሆን ፡ ያልተያያዙ ፡ አሳቦችንና ፡ ያልተቀነባበሩ ፡ ድንጋጌዎችን ፡ ፈጽሞ ፡ ለማስወገድ ፡ ባለመቻላቸው ፡ ይህ ፡ ደንብ ፡ በዚህም ፡ በኩል ፡ ጠቃሚ ፡ ነው ። ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ይልቅ ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ላሉት ፡ ደንቦች ፡ ተሰሚነት ፡ በምንሰጥበት ፡ ጊዜ ፡ የሕጉ ፡ አርቃቂዎች ፡ እነዚህን ፡ ጠባብና ፡ በጣም ፡ ልዩ ፡ ሁኔታን ፡ የሚፈጥሩትን ፡ ደንቦች ፡ በሚጽፉበት ፡ ጊዜ ፡ ስለጉዳዩ ፡ በበለጠ ፡ ጠለቅ ፡ አድርገው ፡ አስበውበታል ። የሚለውን ፡ የአእምሮ ፡ ግምት ፡ በማሰብ ፡ ነው ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍልና ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ተፃራሪ ፡ አሳቦች ፡ አሉ ፡ ብሎ ፡ ከማመን ፡ በፊትና ፡ ይህንንም ፡ የአተረጓጎም ፡ ደንብ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ከማዋል ፡ በፊት ፡ በጣም ፡ መጠንቀቅና ፡ ማሰብ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ዋናው ፡ አመኔታችን ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ በሚገኙት ፡ ደንቦች ፡ መካከል ፡ ውስጣዊ ፡ ስምምነት ፡ አለ ። የሚለው ፡ መሆን ፡ አለበት ። በልዩው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ቁጥር ፡ ራሱ ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ የተለየ ፡ መሆኑን ፡ በግልጽ ፡ ካልተናገረ ፡ በቀር ፡ በሁለቱ ፡ ደንቦች ፡ መካከል ፡ ተፃራሪ ፡ የሆኑ ፡ አሳቦች ፡ አሉ ። ከማለት ፡ በፊት ፡ ሁለቱን ፡ ለማካመድ ፡ ጥረት ፡ መደረግ ፡ አለበት ።

ለምሳሌ ፡ የልዩው ፡ ክፍል ፡ ደንብ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ዝም ፡ ማለት ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ጋር ፡ ተፃራሪነትን ፡ ያመለክታል ። የሚባለው ፡ በጣም ፡ ጥቂት ፡ በሆኑ ፡ ሁኔታዎች ፡ መሆን ፡ አለበት ። ስለዚህ ፡ “አውቆ ፡ ማጥፋት ፡” የሚለው ፡ ቃል ፡ በቁ. ፳፻፳፫ ፡ ውስጥ ፡ አለመጠቀሱ ፡ ይህ ፡ ቁጥር ፡ ከቁጥር ፡ ፶፯—፶፱ ፡ ጋር ፡ ይፃረራል ። ማለት ፡ አይደለም ። ቁጥሩም ፡ አውቆ ፡ ስለተደረገ ፡ ጥፋት ፡ (አገዳደል) ፡ ነው ። የሚያወራው ፡ ተቃራኒ ፡ የሆነ ፡ በሕጉ ፡ በኩል ፡ የሚጠቀስ ፡ ዓላማ ፡ ባለመኖሩ ፡ የቁጥሩን ፡ ቃል ፡ በማይገባ ፡ መንገድ ፡ ለመተርጎም ፡ ሳንሞክር ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ ጋር ፡ በተስማማ ፡ መልክ ፡ ልንተረጎመው ፡ እንችላለን ። ስለዚህም ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ ተፈጻሚነት ፡ የሚኖረው ፡ አውቆ ፡ በተደረገ ፡ ጥፋት ፡ (አገዳደል) ፡ ላይ ነው።

አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ ጋር ፡ የሚፃረር ፡ ወይም ፡ ትርፍና ፡ ተደጋጋሚ ፡ መስሎ ፡ የሚታየው ፡ የልዩው ፡ ክፍል ፡ ቁጥር ፡ የጠቅላላውን ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ የሚገልጽና ፡ የሚያብራራ ፡ ሆኖ ፡ ሊገኝ ፡ ይችላል ። ማለትም ፡ የልዩው ፡ ክፍል ፡ ቁጥር ፡ የጠቅላላውን ፡ ክፍል ፡ ቁጥር ፡ አሠራር ፡ ለመግለጽ ፡ ወይም ፡ ተፈጻሚ ፡ ሊሆን ፡ የሚችልባቸውን ፡ ሁኔታዎች ፡ በመወሰን ፡ ሊጠቅም ፡ ይችላል ። አንድ ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ምሳሌ ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፱ ፡ ውስጥ ፡ ይገኛል ። ይህም ፡ ቁጥር ፡ በአፋሩ ፡ ጉዳይ ፡ “ቤት ፡” የሚለውን ፡ ቃል ፡ ትርጉም ፡ ባየንበት ፡ ጊዜ ፡ በሰፊው ፡ ተገልጿል ። አሁን ፡ ደግሞ ፡ እዚያ ፡ ላነሳናቸው ፡ አንዳንድ ፡ ጥያቄዎች ፡ መልስ ፡ ለመስጠት ፡ የምንችልበት ፡ ጊዜ ፡ ነው ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ጠቅላላ ፡ ክፍል ፡ ስለ ፡ ሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ (ስለ ፡ አልሞት ፡ ባይ ፡ ተጋዳይነትና) ፡ የመከላከልን ፡ ሕጋዊ ፡ መብት ፡ ከመጠን ፡ ስለ ፡ ማሳለፍ ፡ የሚናገሩ ፡ ቁጥሮችን ፡ ይጨምራል ። ቁጥር ፡ ፳፱ ፡ እና ፡ ቁጥር ፡ ፳፭ ፡ እነዚህም ፡ ቁጥ

ሮች ፡ ንብረትን ፡ ለማዳን ፡ የሚደረግ ፡ መከላከል ፡ “ሕጋዊ ፡ መከላከል ፡” በመሆን ፡ ቅጣትን ፡ የሚያስከትልና ፡ መከላከሉም ፡ “የመከላከልን ፡ ሕጋዊ ፡ መብት ፡ ከመጠን ፡ ካለፈ” ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በመሰለው ፡ ቅጣቱን ፡ ለማቃለል ፡ የሚችል ፡ መሆኑን ፡ ያረጋግጣሉ ። ከሁለቱ ፡ የትኛው ፡ ሁኔታ ፡ እንዳለ ፡ የሚታወቀው ፡ ተከላካዩ ፡ “ሕገ ፡ ወጥ ፡ የሆነውን ፡ ጥቃት ፡ ሲከላከልና ፡ የመጣበትን ፡ አደጋ ፡ ለአደጋው ፡ ተመዘዛኝ ፡ ባልሆነ ፡ መሣሪያ ፡ ወይም ፡ አስፈላጊ ፡ ከሆነ ፡ መጠን ፡ አልፎ ፡ የመከላከልን ፡ ሕጋዊ ፡ መብት ፡ ወሰን ፡” ማለፍ ፡ አለማለፉ ፡ ሲወሰን ፡ ነው ። የመከላከሉ ፡ ተግባር ፡ በነዚህ ፡ ወሰኖች ፡ ውስጥ ፡ ከሆነ ፡ አይቀጣም ። ከዚህ ፡ ወሰን ፡ ውጭ ፡ የሆነ ፡ የመከላከል ፡ ተግባር ፡ ግን ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በመሰለው ፡ የቅጣት ፡ መጠን ፡ ልክ ፡ ተከላካዩን ፡ ይቀጣል ፡ ማለት ፡ ነው ።

ዶክተር ፡ ግራቫን ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ትችታቸው ፡ ውስጥ ፡ ቁጥር ፡ ፭፻፳፬ ፡ አስፈላጊ ፡ ሳይሆን ፡ ቁጥር ፡ ፸፬ንና ፡ ቁጥር ፡ ፸፭ን ፡ ይደግማል ፡ እንዲያውም ፡ የተወሰነ ፡ የቅጣት ፡ ልክ ፡ በመስጠት ፡ ይኸው ፡ ቁጥር ፡ ከነዚህ ፡ ከሁለት ፡ ቁጥሮች ፡ ጋር ፡ ይግረራል ፡ የሚል ፡ የነቀፌታ ፡ አሳብ ፡ ሰንገርዋል ። በቁ. ፮፻፳፬ ፡ ውስጥ ፡ የተመለከተው ፡ “በመኖሪያ ፡ ቤቱ—በጋይል ፡ ወይም ፡ በተንኮል ፡ የገባውን ፡ ሰው ፡ ለማስወገድ ፡ ሲል ፡ የገደለ ፡ እንደሆነ ፡” የሚለው ፡ ከ“ሕጋዊ ፡ መከላከል” ወይም ፡ “የመከላከልን ፡ ሕጋዊ ፡ መብት ፡ ከመጠን ፡ ስለማሳለፍ ፡” ከሚሉት ፡ መምሪያዎች ፡ ሥር ፡ ሊመጣ ፡ ይችላል ። ምክንያቱም ፡ ሰውየው ፡ ጥፋቱን ፡ (መግደሉን) ፡ የፈጸመው ፡ ንብረቱን ፡ ሕገ ፡ ወጥ ፡ ከሆነ ፡ ተግባር ፡ (ቅጥሪ) ፡ ለማዳን ፡ ሲል ፡ ስለሆነ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ፈት ፡ በተመለከትነው ፡ የአፋሩ ፡ ጉዳይ ፡ አፋሩ ፡ በቁጥር ፡ ፮፻፳፫ ፡ ተከሶ ፡ ለመከላከያ ፡ ስለሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ የተሰጠውን ፡ ሊያነሳ ፡ ይችላል ፡ ነበር ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ቁጥር ፡ ፸፬ ፡ እና ፡ ቁጥር ፡ ፸፭ን ፡ በመተርጎም ፡ አድራጎቱ ፡ ሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ ነው ፡ ካለ ፡ በነፃ ፡ ይለቀቃል ። ወይም ፡ ደግሞ ፡ የመከላከልን ፡ ሕጋዊ ፡ መብት ፡ መጠን ፡ አልፏል ፡ ካለ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ተገቢ ፡ መስሎ በታየው ፡ ከ፩ብር ፡ መቀጮ ፡ እስከ ፡ ፳ ፡ ዓመት ፡ ሊደርስ ፡ በሚችል ፡ ጽኑ ፡ እስራት ፡ ይቀጣቃል ፡ ማለት ፡ ነው ። የጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ በቂ ፡ በሆነ ፡ ሁኔታ ፡ ጉዳዩን ፡ ስለተመለከቱት ፡ ቁጥር ፡ ፮፻፳፬ ፡ አስፈላጊነት ፡ አይኖረውም ፡ ሲሉ ፡ ዶክተር ፡ ግራቫን ፡ ሀሳባቸውን ፡ ይደመድማሉ ። ይህም ፡ ቁጥር ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ጋርም ፡ ተግራራነቱ ፡ የተወሰነ ፡ ቅጣት ፡ በመስጠቱ ፡ ነው ።¹²

በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ደራሲ ፡ አስተያየት ፡ ግን ፡ የበለጠ ፡ ጠቃሚ ፡ የሆነ ፡ አካሄድ ፡ አለ ። ይኸውም ፡ ቁጥር ፡ ፸፬ን ፡ እና ፡ ቁጥር ፡ ፸፭ን ፡ ተመልክቶ ፡ ትርጉማቸው ፡ ምን ድነው ፡ ብሎ ፡ መጠየቅ ፡ ነው ። የሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ ወሰን ፡ ምንድንነው ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ መብት ፡ ወሰን ፡ ተጥሷል ፡ በሚልበት ፡ ጊዜ ፡ ቅጣት ፡ የመወሰን ፡ ነፃነቱን ፡ እንዴት ፡ ይጠቀምበታል ፡ ሌባው ፡ የመኖሪያ ፡ ቤቱን ፡ ከግመሉ ፡ ጀርባ ፡ ሊወስድበት ፡ ሲሞክር ፡ የገደለው ፡ አፋር ፡ የሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ ወሰንን ፡ ተላልፏልን ፡ በመሬት ፡ ላይ ፡ የተሠራውን ፡ ቤቱን ፡ ሊወስድበት ፡ የሚሞክር ፡ ሌባን ፡ ቢገድል ፡ ግመሉን ፡ ሊወስድበት ፡ ሲሞክር ፡ ቢሆን ፡ የገደለው ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ ግልጽ ፡ ሆኖ ፡ መታየት ፡ የሚገባው ፡ እነዚህን ፡ ሁሉ ፡ ጥያቄዎች ፡ ልንመልሳቸው ፡ የምንሞክረው ፡ በቁጥር ፡ ፸፬ና ፡ በቁጥር ፡ ፸፭ ፡ እርዳታ ፡ ብቻ ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ መልሶቻቸው ፡ ምን ፡ እንደሆኑ ፡ ለመወሰን ፡ ብዙ ፡ የአሳብ ፡ ልዩነቶች ፡ ይፈጠሩ ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ነው ። ይህንንም ፡ በማስታወስ ፡ ቁጥር ፡ ፮፻፳፬ን ፡ እንደገና ፡ እንመል

12. ከዚያው ፡ ገጽ ፡ ፪፻፲፮—፲፯ ፡ ፪፻፳፬—፴ ።

ከት ። ይህ ። ቁጥር ። ብዙ ። ኢትዮጵያውያን ። ምናልባትም ። ጻፍኞችም ። ጭምር ። በመኖሪያ ። ቤቱ ። በኃይል ። ወይም ። በተንኩል ። የገባውን ። ሰው ። ለማስወገድ ። ሲባል ። የሚፈጸም ። ነፍስ ። ማጥፋት ። በሙሉ ። ከቅጣት ። ነፃ ። ያደርጋል ። ብለው ። የሚያምኑበትን ። ሁኔታ ። ወይም ። ሁኔታዎች ። የሚገልጽ ። ነው ። ብሎ ። መናገር ። ትክክል ። ነው ። ? በደራሲው ። አስተሳሰብ ። እንደዚህ ። ያለው ። አነጋገር ። ትክክል ። ነው ። ይህም ። ስለሆነ ። የቁጥር ። ፮፻፳፬ ። እና ። እሱንም ። የመሳሰሉ ። ሌሎች ። ቁጥሮች ። ተጫባር ። ቁጥር ። ፸፬ንና ። ፸፭ን ። ማስተባበል ። ወይም ። መፃረር ። ሳይሆን ። እነሱን ። ማብራራት ። ነው ። በጠቅላላው ። ክፍል ። ውስጥ ። የሚገኙት ። እንደ ። “ከመጠን ። አልፎ ።” “ለአደጋው ። ተመጣጣኝ ። ባልሆነ ።” “አስፈላጊ ። ከሆነው ። በላይ ።” ያሉት ። አነጋገሮች ። በልዩ ። ልዩ ። ሰዎች ። ወይም ። በአገሪቷ ። ልዩ ። ልዩ ። ክፍለ ። ግዛቶች ። ልዩ ልዩ ። ትርጉሞች ። ሊሰጡላቸው ። የሚችሉ ። ናቸው ። በዚህ ። ጽሑፍ ። መጀመሪያ ። ላይ ። እንደተመለከተው ። እንደዚህ ። ዓይነቶችን ። የአተረጓጎም ። ልዩነቶች ። በማስወገድ ። አንድ ። ዓይነት ። የሆነ ። አተረጓጎም ። ለመፍጠር ። የሚረዱ ። የሕግ ። ትችቶች ። ጽሑፎችና ። በደንብ ። ተደራጅተው ። የቀረቡ ። የጉዳይ ። ውሳኔዎች ። የሉም ። ስለዚህም ። ሕግ ። አውጭው ። የጠቅላላውን ። ክፍል ። ግልጽ ። ያልሆነ ። አነጋገር ። ለማብራራት ። ሲል ። አንድ ። የተለመደ ። የሆነን ። ሁኔታ ። ወስዶ ። ራሱ ። ወስኖታል ። ውሳኔውም ። በመኖሪያ ። ቤት ። በኃይል ። ወይም ። በተንኩል ። የገባን ። ሰው ። ለማስወገድ ። ሲባል ። መግደል ። ከሕጋዊ ። መከላከል ። መብት ። ወሰን ። ውጭ ። በመሆኑ ። የቅጣቱን ። ልክ ። ወስኖታል ። ይህም ። የሚያመለክተን ። እንደ ። ሥነ ። ምግባራዊ ። (ሞራል) ። አስተሳሰብ ። “ንብረትን ። ብቻ ። ለመከላከል ።” የሚፈጸም ። መግደል ። የተፈቀደ ። አለመሆኑን ። ነው ። በተጨማሪም ። በጠቅላላው ። ክፍል ። የተመለከቱትን ። ስለሕጋዊ ። መከላከል ። የሚናገሩትን ። ቁጥሮች ። ለመተርጎም ። ለዳኛው ። ጠቃሚ ። የሆነ ። እርዳታ ። ይሰጠዋል ።

እንደምሳሌም ። ቤቱን ። ሳይሆን ። ግመሉን ። ሊወስድበት ። የመጣን ። ሌላ ። ሰው የገደለ ። የአፋር ። ሰው ። ጉዳይ ። እንመልከት ። ይህም ። የአፋር ። ሰው ። ቁጥር ። ፮፻፳፫ን ። ጥሰሐል ። በመባል ። ተከሰሶ ። ስለ ። ሕጋዊ ። መከላከል የተሰጠውን ። የመከላከያ ። ክርክር ። ያቀርባል ። “የመከላከል ። መብትን ። ወሰን ።” አልፏልን ። ዳኛው ። በዚህ ። ጊዜ ። ቁጥር ። ፮፻፳፬ን ። ተመልክቶ ። የሚከተለውን ። መሠረታዊ ። አስተሳሰብ ። ይወስዳል ። ይኸውም ። የሕግ ። አውጭው ። ራሱ ። በዚህ ። አንቀጽ ። ውስጥ ። ንብረትን ። ለመከላከል ። የሚደረግ ። የመግደል ። ሥራ ። “የመከላከልን ። መብት ። ወሰን ።” ማለፉን ። መወሰኑ ። ነው ። ከዚህም ። በኋላ ። በኢትዮጵያውያንና ። ምናልባትም ። በሕግ ። አውጭው ። አስተያየት ። ቤትን ። ሲከላከሉ ። መግደል ። ሌላ ። ንብረትን ። ሲከላከሉ ። ከመግደል ። ይልቅ ። ይቅርታን ። ሊያስገኝ ። ይችላል ። ሲል ። ይወስናል ። ቤትን ። ለመከላከል ። መግደል ። ግመልን ። ከመከላከል ። ይልቅ ። ይቅርታን ። የሚያስገኝ ። ከሆነና ። ነገር ። ግን ። የመከላከልን ። ወሰን ። አልፏል ። ተብሎ ። የሚያስቀጣ ። ከሆነ ። ግመሉን ። ሲከላከል ። የገደለው ። አፋር ። ሕጋዊ ። የመከላከልን ። መብት ። ወሰን ። በርግጥ ። ተላልፏል ። ማለት ። ነው ። አንድ ። ወሰን ። ተረጋግጧል ። ማለት ። ነው ። ይኸውም ። ንብረትን ። ለመከላከል ። የሚደረግ ። መግደል ። ከሕጋዊ ። መከላከል ። መብት ። ወሰን ። ውጭ ። መሆኑ ። ነው ። ዳኛውም ። “እንዴት ። አድርጌ ። ቅጣት ። ልወስን ።” ብሎ ። ቢጠይቅ ። ቁጥር ። ፮፻፳፬ ። ደግሞ ። መምሪያ ። ሊሆነው ። ይችላል ። ቤቱን ። ሲከላከል ። የገደለ ። አስተያየት ። የሚደረግለት ። በመሆኑ ። የሕግ ። አውጭው ። እስከ ። አምስት ። ዓመት ። ሊደርስ ። የሚችል ። ቅጣት ። ወስኗል ። ነፍስ ። ማጥፋቱ ። የተፈጸመው ። ቤት ። ለመከላከልም ። ሆነ ። ሌላ ። የቅጣት ። ማቃለያ ። ምክንያት ። ሳይኖር ። ከሆነ ። ከአምስት ። እስከ ። ሃያ ። ዓመት ። በሚደርስ ። ጽኑ ። እስራት ።

ሲቀጣ : ይቻል : ነበር = አሁን : እንግዲህ : ቤትን : ለመከላከል : ግመልን : ለመከላከልና : እንዲሁ : የገደለ : ሰውን : የቅጣት : ልክ : ለመወሰን : ጠቅላላ : መምሪያ : አገኘን : ማለት : አይሆንም ?

አንድ : በጣም : ጠቃሚ : የሆነ : የዚህ : ዓይነት : የአተረጓጎም : ዘዴ : ማለትም : ቁጥር : ፳፻፳፬ን : የጠቅላላ : ክፍል : ደንብ : መግለጫ : አድርጎ : መውሰድ : “ቤት” በሚለው : ቃል : በኩል : ያጋጠመንን : የትርጉም : ችግር : ሊያስወግድልን : መቻሉ : ነው : ምንም : እንኳ : ተጠቅልሎ : በግመሉ : ላይ : የተጫነው : እቃ : በቁጥር : ፳፻፳፬ : መሠረት “ቤት” ሊባል : ባይቻልም : የምንደርስበት : ውጤት : ያው : ነው : ይህም : ማለት : ይኸው : ቁጥር : የሚያዘውን : የእስር : ዘመን : በቁጥር : ፳፻፳፫ : ክስ : አቅርቦ : የመከላከልን : መብት : ማለፍ : የሚናገረውን : ቁጥር : ጠቅሶ : ለመወሰን : ይቻላል ። ቁጥር : ፳፻፳፬ን : የመከላከል : መብት : ወሰን : መቃለፉን : የሚያሳይና : በዳኛውም : የቅጣት : አሰጣጥ : ነፃነት : ወሰን : የሚያደርግ : ነው : ብለን : በመገመት : “ይህ : ቤት : ነው ?” የሚለውን : የማይረባ : ጥያቄ : አስወገደን ። አሁን : ተገቢ : የሚሆነው : ጥያቄ : “የወንጀል : ሥራውን : ይቅርታ : ለማስገኘት : ይህ : ንብረት : ለሰውየው : ምን : ያህል : አስፈላጊነት : አለው?” የሚለው : ነው ። ሕግ : አብዛኛውን : ጊዜ : ስለነፃነት : አስፈላጊ : በሆኑ : ጥያቄዎች : ላይ : ግልጽ : የሆኑ : ልዩነቶችን : የሚያዝል : ይመስላል ። እዚህ : እንደተቻለው : ሁሉ : “ቤት : ነው” ወይም : “ቤት : አይደለም” የሚለውን : የሕግ : ጥያቄ : ምን : ያህል : ቅጣት : ሊሰጥ : ይገባል : ወደሚል : ጥያቄ : ለመቀየር : ከተቻለ : በሕግና : ሕጉ : በሚመለከተው : የኑሮ : ሁኔታ : መካከል : ፍቺ : ያለው : ግንኙነት : ማድረግ : ይቻላል ።

፫/ ልዩ : የሆኑ : ወንጀሎችን : በሚመለከቱ : ድንጋጌዎች : መካከል : ያለው : ግንኙነት ።

የጽሑፍ : ቅደም : ተከተል : አመሠራረት : ዘዴዎች : የሆኑ : እዚህ : በግልጽ : ያልተነገሩ : ዘዴዎች : አሉ ። ከእነዚህም : ጥቂቶቹ : የወንጀለኛ : መቅጫውን : ሕግ : በመመርመር : ሊታወቁ : ይችላሉ ። እነሱንም : ማወቅ : አንዳንድ : ችግሮችን : ሊያቃልልልን : ይችላል : ይሆናል ። ከተባሉት : ዘዴዎች : ስለጥቂቶቹ : ብቻ : እንነጋገራለን ። ግን : ስለእነዚህ : ዘዴዎች : ሊታወቅ : የሚገባው : ጠቃሚ : ነገር : በዚህ : ድርሰት : እንደተጠቀሱት : ዘዴዎች : ሁሉ : (እነኝህም) : ሕጉ : (ወንጀለኛ : መቅጫው) : የተባበረና : የተቀናባበረ : ነው : ከሚለው : አመኔታ : የመነጨ : ናቸው ። ሕጉን : ያረቁቀት : ሰዎች : የዚህ : ዓይነት : አመኔታ : አላቸው ። ትልቁና : ከሁሉም : የሚበልጠው : የአተረጓጎም : መሠረታዊ : አስተሳሰብ : ሁልጊዜ : የሕጉ : ቁጥር : የሚገኝበትን : ቦታ : ማወቅና : የቁጥሩን : አካባቢ : ያንን : ቁጥር : ለአእምሮ : ግምት : ተስማሚ : መስሎ : በሚታይ : ሁኔታ : እንድንረዳው : በርሱ : መጠቀም : ነው ።

ስለዚህ : እንደ : “መግደል” ፣ “አካል : መጉዳት” ወይም : “ስርቆት” ያሉ : ወንጀሎች : ብዙውን : ጊዜ : በአንድ : ምዕራፍ : ሆነው : ስለሚገኙ : አቀማመጣቸውን : ማወቅ : እያንዳንዱን : ቁጥር : ለማወቅ : ይረዳናል ። እንደ : “መግደል” ያለውን : የተወሰነ : ጉዳይ : ብቻ : እንኳን : በሚመለከትበት : ጊዜ : ሕግ : አውጭው : ብዙ : ምርጫዎች : ያጋጥሙታል ። አንዱ : ለመበቀል : ሲል : ሲገድል : ሌላው : በመጠጥ : ቤት : ውስጥ : በተነሳ : ጥል : ምክንያት : ይገድላል ። ሦስተኛው : ተሰደብሁ : ብሎ : ሲገድል : አራተኛው : ደግሞ : መኪና : ሲነዳ : ይገድላል ። ቁጥሮቹን : ስናነብ : ሕግ : አውጭው : ወንጀሎቹን : ሲመድብ : በምን : አሳብ :

እንደተመራ፡ ለማወቅ፡ ይቻላል፤ ይህ፡ ደግሞ፡ አንዳንድ፡ አጠራጣሪ፡ ሁኔታዎችን፡ በየትኛው፡ ምድብ፡ ለማግባት፡ እንደምንችል፡ ወይም፡ ግልጽ፡ ያልሆኑ፡ ድንጋጌዎችን፡ ትርጉም፡ ለማወቅ፡ ይረዳናል ። በመጀመሪያ፡ የሕጉን፡ ዓላማ፡ የሚያበስር፡ ጠቅላላ፡ ደንብ፡ ይሰጥ፡ ይሆናል፡ (ለምሳሌ፡ በመግደል፡ ረገድ፡ ቁጥር፡ ፮፻፳፩፡ ተሰጥቷል) — ይህም፡ ስለመግደል፡ ወንጀል፡ ትርጓሜ፡ በመስጠት፡ የሕግ፡ አውጭው፡ ሕጉን፡ በምን፡ ዓይነት፡ እንድንረዳው፡ እንደሚፈልግ፡ ይገልጽልናል ። ድንጋጌዎች፡ በቅደም፡ ተከተል፡ ይደረደራሉ፡ ብሎ፡ መገመት፡ ይቻላል፡ — ለምሳሌ፡ ከፍ፡ ካለው፡ ወንጀል፡ ወደ፡ አነስተኛው፡ በብዛት፡ ከታወቁት፡ ትንሽ፡ ወደታወቁት፡ እና፡ ጠቅላላ፡ ከሆኑት፡ ጠባብና፡ ልዩ፡ ወደ፡ ሆኑ፡ ወንጀሎች፡ በቅደም፡ ተከተል፡ ሠፍረው፡ ይሆናል፡ በማለት፡ መገመት፡ መልካም፡ ነው ።

ለምሳሌ፡ “ስለመግደል፡” የተሰጡት፡ ወንጀሎች፡ አቀማመጥ፡ እላይ፡ ያልነውን፡ የተከተለ፡ ይመስላል፤ ምንም፡ እንኳን፡ በግልጽ፡ ባይነገር፡ ቁ. ፮፻፳፫፡ አውቆ፡ ስለመግደል፡ የሚያወሳ፡ መሆኑ፡ ግልጽ፡ ነው ። ከቁ. ፮፻፳፪፡ ጀምሮ፡ እስከ፡ ፮፻፳፮፡ ድረስ፡ የተመለከቱት፡ ወንጀሎች፡ በጣም፡ ከፍተኛ፡ ከሆነው፡ ወደ አነስተኛው፡ ወንጀል፡ ዝቅ፡ እያሉ፡ ሠፍረዋል ። ከጥቂት፡ ጊዜ፡ በኋላ፡ በዝርዝር፡ እንደምንመለከተው፡ ይህ፡ የሚያስረዳን፡ የወንጀሎቹ፡ አቀማመጥ፡ በሕግ፡ አውጭው፡ አስተያየት፡ ከፍተኛ፡ ከሆኑት፡ ወደ፡ ዝቅተኞቹ፡ በቅደም፡ ተከተል፡ ዘዴ፡ ነው ። የቁጥሮቹ፡ አርዕስት፡ ይህንን፡ ያስረዳሉ፡- “ከባድ፡ (የግፍ) አገዳደል ።” “ተራ፡ የሆነ፡ አገዳደል ።” “የመግደልን፡ ቅጣት፡ ስለማቃለል ።” “ራሱን፡ እንዲገድል፡ ስለማነሳሳትና፡ ስለማገዝ ።” “በቸልተኝነት፡ ስለመግደል ።” “ሕፃንን፡ ስለመግደል ።” በሚል፡ ተራ፡ ተቀምጠዋል ። ቁ.፡ ፮፻፳፩፡ ስለመግደል፡ ወንጀል፡ መሠረታዊ፡ ዓላማ፡ ሲገልጽ፡ “በማናቸውም፡ ዓይነት፡ አስቦ፡ ወይም፡ በቸልተኝነት፡ ሰውን፡ የገደለ፡ ማንም፡ ሰው፡ ነፍሰ፡ ገዳይ፡ ነው ።” ይልና፤ “አስቦ፡ ነፍስን፡ በመግደል፡ ጥፋተኛ፡ የሆነ፡ ሰው፡ አገዳደሉ፡ ቀላል፡ ወይም፡ ከባድ፡ እንደመሆኑ፡ መጠን፡ ወይም፡ ከዚህ፡ በታች፡ በተመለከቱት፡ መሠረት፡ የሚቀል፡ ቢሆንም፡ በቀላሉ፡ ወይም፡ በከባዱ፡ ይቀጣል ።” ይላል ። ይህም፡ የሚነግረን፡ አንደኛ፤ ገምተን፡ የነበረው፡ የመግደል፡ ወንጀል፡ የሚፈጸመው፡ በቸልተኝነት፡ ወይም፡ አውቆ (ሆነ፡ ብሎ)፡ ነው፡ ያልነው፡ ልክ፡ መሆኑን፡ ነው ። ሁለተኛ፡ የቅጣቱ፡ መክበድ፡ የወንጀሉን፡ ከፍተኝነት፡ ያሳያል፡ ያልነውም፡ ልክ፡ እንደሆነ፡ ያስረዳናል ። ሦስተኛ፡ ሕግ፡ አውጭው፡ ሆነ፡ ብሎ፡ የሚሠሩትን፡ ወንጀሎች፡ በሦስት፡ ቦታ፡ መክፈሉ፡ ሲረዳ፡ እነሱም፡- ተራ፡ ከባድና፡ የመግደልን፡ ቅጣት፡ ስለማቃለል፡ የተባሉት፡ ናቸው ። ቁጥር፡ ፮፻፳፪፡ ስለ፡ “ከባድ፡ (የግፍ) አገዳደል ።” ያወሳል፤ ቁጥር፡ ፮፻፳፬፡ ደግሞ፡ “ቅጣትን፡ ስለሚያቃልል፡ መግደል ።” ይናገራል፤ በነዚህ፡ መካከል፡ ገብቶ፡ ከቁ. ፮፻፳፪፡ በታች፡ ከቁ. ፮፻፳፬፡ በላይ፡ የሆነ፡ ቅጣትን፡ ይወስናል ። ይህ፡ መሆኑ፡ ቁ. ፮፻፳፫፡ ቀለል፡ ስለአለው፡ “አውቆ፡ ስለመገደል ።” ወንጀል፡ ይናገራል፡ ማለት፡ ነው ።

፬/ በወንጀለኛ፡ መቅጫው፡ ውስጥ፡ አንዱ፡ ቁጥር፡ ወደ፡ ሌሎች፡ ቁጥሮች፡ ስለመምራቱ ።

ሌላው፡ ደግሞ፡ አንዳንዴ፡ የሚረዳን፡ የሕጉ፡ መጽሐፍ፡ አዘገጃጀት፡ በመጽሐፉ፡ ውስጥ፡ አንዱን፡ የሕግ፡ ቁጥር፡ ከሌላው፡ የሚያገናኙ፡ የሕግ፡ ቁጥሮች፡ በቅንፎች፡ ውስጥ፡ መስጠታቸው፡ ነው ። እነዚህ፡ በቅንፍ፡ ውስጥ፡ የሚሰጡት፡ ቁጥሮች፡ የሕግ፡ አውጭው፡ እነሱ፡ ከተጠቀሱበት፡ ቁጥር፡ ጋር፡ ግንኙነት፡ እንዳለ

ቸው ፡ ማመልከቱ ፡ ስለሆነ ፡ እነሱንም ፡ ማንበብ ፡ የተጠቀሱበትን ፡ ቁጥር ፡ ለመረዳት
ይረዳናል ፡ ብዙውን ፡ ጊዜም ፡ በቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ የሚሰጡት ፡ ቁጥሮች ፡ የሚጠቅሱት ፡
ፍጹም ፡ የተለየ ፡ የሆነውን ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫውን ፡ ክፍል ፡ ነው ። ይህም ፡ የሕገ-
መጽሐፍ ፡ አዘገጃጀት ፡ ሊሰወርብን ፡ የሚችለውን ፡ ውስጣዊ ፡ ግንኙነት ፡ ለመረዳት ፡
ይረዳናል ። እንዳንዴ ፡ ደግሞ ፡ እንዲሁ ፡ ቁጥር ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ጠቅላላ ፡ ደንብ ፡ ሆኖ ፡
ወደ ፡ ሌሎች ፡ አያሌ ፡ ቁጥሮች ፡ ይመራናል ።

ከላይ ፡ በሁለተኛው ፡ ምሳሌ ፡ ውስጥ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ዓይነት ፡ ምሳሌ ፡ ቁ.
፳፻፺፰ ፡ ነው ። ይህም ፡ ቁጥር ፡ ርዕሱ ፡ “ከባዶች ፡ ሁኔታዎች” የሚል ፡ ሲሆን ፡
ከ፳፻፹፱ ፡ እስከ ፡ ፳፻፺፰ ፡ ያሉት ፡ ቁጥሮች ፡ በሚገኙበትና ፡ “በሩካቤ ፡ ሥጋ ፡ ነጻነት ፡
ላይ ፡ ስለሚሠራ ፡ ወንጀል ፡” በሚናገረው ፡ ክፍል ፡ መጨረሻ ፡ ላይ ፡ ይገኛል ። ቁጥር
፳፻፺፰ ፡ ሲያትት ፡ “ወንጀል ፡ ሆነው ፡ ለሚገኙ ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ተግባሮች” እንዳ
ንድ ፡ ሁኔታዎች ፡ ሲገኙ ፡ ቅጣቱ ፡ ከባድ ፡ ይሆናል ፡ ይላል ። ከነዚህም ፡ ሁኔታዎች ፡-

“(ሀ) ወንጀለኛው ፡ በኃይል ፡ በዛቻ ፡ ወይም ፡ በማስገደድ ፡ ወይም ፡ በማናቸ
ውም ፡ ዘዴ ፡ የዝሙት ፡ ተግባሩን ፡ የፈጸመበትን ፡ ሰው ፡ ለመከላከል ፡
በማይችልበት ፡ ሁኔታ ፡ አድርጎት ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ በዚሁ ፡
ሰው ፡ ላይ ፡ የጭካኔ ፡ ወይም ፡ የክፋት ፡ ሥራ ፡ ፈጽሞበት ፡ እንደሆነ ፡
[ቁጥር ፡ ፳፻፺፩ ፡ እስከ ፡ ፳፻፺፭]” የሚለው ፡ ይገኝበታል ።

ቁጥር ፡ ፳፻፹፱ ፡ “የመድፈር ፡ ሥራ ፡ እና” ቁጥር ፡ ፳፻፺” ፡ “በንጽሕና ፡ ክብር ፡ ላይ ፡
ስለሚደረግ ፡ የኃይል ፡ ተግባር” ቁ. ፳፻፺፰ ፡ በሚገኝበት ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ስለ
ሚገኙ ፡ “ወንጀል ፡ ሆነው ፡ የሚገኙ ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ተግባሮች” ናቸው ። አንድን
አጥፊ ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፹፱ ም ፡ ሆነ ፡ በቁ. ፳፻፺ ፡ መሠረት ፡ ለመቅጣት ፡ አጥፊው ፡
ሌላውን ፡ ሰው ፡ ያለፈቃዱ ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ እንዲያደርግ ፡ በኃይል ፡
በዛቻ ፡ ወይም ፡ በማስገደድ ፡ መጠቀም ፡ አለበት ። አሁን ፡ እንግዲህ ፡ ሊነሣ ፡ የሚች
ለው ፡ ጥያቄ ፡ ቁ. ፳፻፺፰ (ሀ) ፡ ውስጥ ፡ በተጠቀሰው ፡ ቃል ፡ ምክንያት ፡ ቁ.
፳፻፹፱ን ፡ እና ፡ ቁ. ፳፻፺ን ፡ የጣሰ ፡ ወንጀለኛ ፡ በቁ. ፳፻፺፰ ፡ ውስጥ ፡ የተመለከ
ቱት ፡ ከባድ ፡ ቅጣቶች ፡ ይወሰኑበታል ፡ ወይስ ፡ የቁ. ፳፻፺፩ - ፳፻፺፭ ፡ በቅንፍ ፡
ውስጥ ፡ መመልከት ፡ በቁ. ፳፻፺፰ (ሀ) ፡ ውስጥ ፡ የተሰጠው ፡ የቅጣት ፡ ማክበጃ ፡ በቁ.
፳፻፹፱ ፡ እና ፡ ፳፻፺ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚነት ፡ እንዳይኖረው ፡ ይከለክላል? የሚል ፡ ነው ።

በቁ. ፳፻፹፱ ፡ እና ፡ በቁ. ፳፻፺ ፡ ውስጥ ፡ የተሰጡት ፡ ቅጣቶች ፡ በቁ. ፡ ፳፻፺፰ ፡
ውስጥ ፡ ከተመለከቱት ፡ ቅጣቶች ፡ የተለዩ ፡ ናቸው ። በቁ. ፳፻፺፰ (ሀ) ፡ ውስጥ ፡
የቁ. ፳፻፺፩-፳፻፺፭ በቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ መጠቀስ ፡ በ፳፻፺፰ ውስጥ ፡ የተሰጡት ፡
ቅጣቶች ፡ ተራ ፡ በሆኑ ፡ የቁ. ፳፻፹፱ ፡ እና ፡ የቁ. ፳፻፺ ፡ ወንጀሎች ፡ ላይ ፡ ተፈ
ጻሚነት ፡ አይኖራቸውም ፡ የሚለውን ፡ አተረጓጎም ፡ የሚደግፍ ፡ ይመስላል ። ለእነ
ዚህ ፡ ከላይ ፡ ለተጠቀሱት ፡ ሁለት ፡ ወንጀሎች ፡ በኃይል ፡ በዛቻ ፡ ወይም ፡ በማስገ
ደድ ፡ የዝሙት ፡ ተግባሩን ፡ የፈጸመበትን ፡ ሰው ፡ ለመከላከል ፡ በማይችልበት ፡ ሁኔታ ፡
ላይ ፡ ማድረግ ፡ ተሟልተው ፡ መገኘት ፡ የሚገባቸው ፡ አስፈላጊ ፡ ሁኔታዎች ፡ ናቸው።
ስለሆነም ፡ እነዚህን ፡ ሁኔታዎች ፡ እንደ ፡ ቅጣት ፡ ማክበጃ ፡ ምክንያቶች ፡ አድርጎ ፡
መውሰድ ፡ ተገቢ ፡ አይሆንም ። ቁ. ፳፻፺፰ (ሀ) ፡ በቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ የሚጠቅሳቸ
ውን ፡ ከቁ. ፳፻፺፩ ፡ እስከ ፡ ፳፻፺፭ ፡ ብንመለከት ፡ “ኃይል ፡ ዛቻና ፡ ሌሎችም” ለነ
ዚህ ፡ ወንጀሎች ፡ መፈጸም ፡ ተሟልተው ፡ መገኘት ፡ የሚገባቸው ፡ ሁኔታዎች ፡ አለ
መሆናቸውን ፡ እንረዳለን ። ስለዚህም ፡ “ኃይል ፡ ዛቻና ፡ ሌሎችም” እዚህ ፡ እንደ ፡
ቅጣት ፡ ማክበጃ ፡ ሁኔታዎች ፡ መቁጠሩ ፡ ትክክል ፡ ነው ። በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡
የጭካኔ ፡ ወይም ፡ የክፋት ፡ ተግባር ፡ በቁ. ፳፻፹፱ ፡ እና ፡ ፳፻፺ም ፡ ሆነ ፡ በቁ.

፩፻፺፩—፩፻፺፩፡ መሠረት፡ ለማስቀጣት፡ ተሟልቶ፡ መገኘት፡ የሚገባው፡ ሁኔታ፡ አይደለም፡ ስለሆነም፡ በሁሉም፡ ቁጥሮች፡ ውስጥ፡ የጭካኔ፡ ወይም፡ የክፋት፡ ተግባር፡ በክብረ፡ ንጽሕና፡ ላይ፡ በተፈጸሙ፡ ወንጀሎች፡ ውስጥ፡ ከተገኙ፡ የቅጣቱን፡ ማክበጃ፡ ምክንያቶች፡ ማድረግ፡ ተገቢ፡ ነው። የቁ. ፩፻፺፩—፩፻፺፩፡ በቅንፍ፡ ውስጥ፡ መጠቀስ፡ የሚያገለግለው፡ ለ“ኃይል” ብቻ፡ ነው። በቁጥር፡ ፩፻፺፰፡ መሠረት፡ የጭካኔ፡ ወይም፡ የክፋት፡ ተግባር፡ ተፈጽሞ፡ በተገኘ፡ ጊዜ፡ ቅጣትን፡ ከማክበድ፡ አያግድም። ስለዚህም፡ ጥፋተኛው፡ ኃይል፡ ብቻ፡ በተጠቀመበት፡ ጊዜ፡ ቅጣትን፡ በሚወስኑት፡ ቁጥሮች፡ መካከል፡ ሊገኝ፡ የሚችለውን፡ መፃረር፡ ሊያስወግድ፡ ችሏል። በተጨማሪም፡ ቁጥር፡ ፩፻፹፱፡ ወይም፡ ፩፻፺፯፡ በተጣሱበት፡ ጊዜና፡ ጥፋተኛውም፡ የጭካኔ፡ ወይም፡ የክፋት፡ ተግባር፡ ከፈጸመ፡ በቁ. ፩፻፺፰ ውስጥ፡ የተሰጡትን፡ ቅጣቶች፡ ፍርድ፡ ቤቱ፡ እንዲጠቀምባቸው፡ አድርጓል።

፩/ ካንድ፡ የሚበልጡ፡ የልዩው፡ ክፍል፡ ድንጋጌዎች፡ አንድን፡ የወንጀል፡ ተግባር፡ የሚመለከቱበት፡ ጊዜ።

በወንጀለኛ፡ መቅሚው፡ ጠቅላላው፡ ክፍል፡ ውስጥ፡ በቁ. ፩፡ እስከ፡ ፳፫፡ ፹፪፡ እና፡ ፩፻፹፱፡ እስከ፡ ፩፻፺፪ አንድነት፡ ተደራርበው፡ ስለሚገኙ፡ ወንጀሎች፡ የተሰጡት፡ ደንቦች፡ ጥልቅና፡ የተወሳሰቡ፡ በመሆናቸው፡ እዚህ፡ ለንግግር መለኪያቸው፡ አንችልም። ይሁን፡ እንጂ፡ እነዚህ፡ ቁጥሮች፡ በተለይም፡ ቁጥር፡ ፳፫ እና፡ ፩፻፹፱ የሚያመለክቱት፡ አንድ፡ ተግባር፡ ሁለት፡ ወይም፡ ከሁለት፡ በላይ፡ የሆነ፡ ወንጀልን፡ የሚያስከትልበት፡ ጊዜ፡ ሊኖር፡ መቻሉንና፡ ይህም፡ በሆነ፡ ጊዜ፡ ቅጣቱ፡ በዚህ፡ መጠን፡ መጨመሩን፡ መረዳት፡ አለብን። የልዩውን፡ ክፍል፡ ማንኛውንም፡ ቁጥር፡ ዓላማ፡ ትርጉምና፡ ወሰን፡ በምንመለከትበት፡ ጊዜ፡ ይህ፡ ቁጥር፡ ከሌላ፡ ቁጥር፡ ጋር፡ ተጣምሮ፡ ከፍ፡ ያለ፡ ቅጣትን፡ ሊያስከትል፡ መቻሉን፡ መገንዘብ፡ ያስፈልጋል። ለዚህም፡ የሚከተለውን፡ ምሳሌ፡ እንመልከት፡- “ሀ” እና፡ “ለ” ድብድብ፡ ይጀምራሉ፡ “ሀ”፡ “ለ”ን፡ ይመታውና፡ “ለ”፡ ይወድቃል። ራሱንም፡ ድንጋይ፡ ይመታል። ውጤቱም፡ አናቱ፡ ይፈነክትና፡ ይሞታል። “ሀ”፡ በቁ. ፩፻፳፫፡ መሠረት፡ በመግደል፡ ወንጀል፡ ይከሰሳል። በዚህ፡ ጊዜ፡ “ሀ”፡ የ“ለ”ን፡ ሞት፡ አስቀድሞ፡ ሲመታው፡ ያውቅ፡ ነበር፡ ሲመታውም፡ ለመግደል፡ አስቦ፡ ወይም፡ ቢሞትም፡ ይሙት፡ ብሎ፡ ነው፡ ለማለት፡ በጣም፡ አጠራጣሪ፡ ነው። ይህም፡ ማለት፡ “ሀ”፡ ቁጥር፡ ፶፰ (፩)፡ እንደሚለው፡ “አውቆ” (ሆን፡ ብሎ)፡ የገደለው፡ አይመስልም። ይሁን፡ እንጂ፡ ከዚህ፡ በፊት፡ እንደተገለጸው፡ የኢትዮጵያ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ ቁጥር፡ ፩፻፳፫፡ የሚያገለግለው፡ (ሆን፡ ብሎ)፡ አውቆ፡ ለገደለ፡ ብቻ፡ መሆኑን፡ ባለመገንዘብ፡ እንደ፡ “ሀ”፡ ያሉትን፡ ጥፋተኞች፡ በቁጥር፡ ፩፻፳፫፡ መሠረት፡ ጥፋተኛ፡ በማድረግ፡ ረዘም፡ ላሉ፡ ዓመታት፡ እስራት፡ ፈርደውባቸዋል።¹³ ይህ፡ መቻሉም፡ ያለጥርጥር፡ ኢትዮጵያውያን፡ በነፍስ፡ ማጥፋት፡ ላይ፡ ያላቸውን፡ ኃይለኛ፡ ተቃውሞ፡ የሚያሳይ፡ ነው። ሆኖም፡ “አውቆ፡ ማጥፋት” ለሚለው፡ ቃል፡ በቁ. ፶፰፡ ውስጥ፡ ከተሰጠው፡ ትርጉም፡ ጋር፡ የሚስማማና፡ እንደ፡ አቶ፡ “ሀ” ያሉትን፡ ጥፋተኞች፡ በቁ. ፩፻፳፫ መሠረት፡ ለመቅጣት፡ የሚያስችል፡ ትርጉም፡ መስጠት፡ ይቻላል። የሚለውን፡ አሳብ፡ መጠራጠር፡ ያስፈልጋል። ስለዚህ፡ በቁ. ፩፻፳፫፡ (በቁ. ፩፻፳፱፡ ጭምር)፡ መሠረት፡ አንድን፡ ጥፋተኛ፡ ለመቅጣት፡ ጥፋተኛው፡ አውቆ፡ ጥፋቱን፡ መፈጸም፡ ያስፈልጋል። በሚለው፡ አሳብ፡ የሚስማማ፡

13. በግርጌ፡ ማስረጃ፡ 1፡ ውስጥ፡ የተጠቀሱትን፡ ጉዳዮች፡ ይመለከታል።

ዳኛ፡ እንደ፡ አቶ፡ “ሀ” ባለው፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ ቁጥር፡ ፮፻፳፫ን፡ ተፈጻሚ፡ ሊያደርገው፡ አይችልም። አለበለዚያ፡ ግን፡ “አውቆ፡ ማጥፋት” ለሚለው፡ ቃል፡ በቁ. ፶፰፡ አነጋገር፡ (ቋንቋ)፡ ሊደገፍ፡ የማይችል፡ ትርጉም፡ እንዲሰጠው፡ ይገደዳል።

ስለዚህ፡ በንዲህ፡ ዓይነቱ፡ ጊዜ፡ በሚከተለው፡ አኳኋን፡ ስለተደራረቡ፡ ወንጀሎች፡ በሚያውሉት፡ ድንጋጌዎች፡ መጠቀም፡ ነው። ተከላሽ፡ ሚችን፡ በዱላ፡ ሲመታው፡ የመግደል፡ ሀሳብ፡ አልነበረውም። ይህም፡ ምክንያት፡ ዳኛው፡ ተከላሽ፡ ሚችን፡ አውቆ፡ (ሆን፡ ብሎ)፡ ነው፡ የገደለው፡ ብሎ፡ እንዳያምን፡ አድርጎታል። ይሁን፡ እንጂ፡ ተከላሽ፡ በሚች፡ ላይ፡ አስቦ፡ የአካል፡ ጉድለት፡ እንዳደረሰበት፡ ለማረጋገጥ፡ ስለሚችል፡ ቁ. ፮፻፴፰ን፡ ወይም፡ ፮፻፴፱ን፡ በመተላለፍ፡ ሊቀጣው፡ ይችላል። በተጨማሪም፡ ተከላሹ፡ “በቸልተኝነት” ደብድቦ፡ በሚች፡ ላይ፡ ሞትን፡ ሊያስከትል፡ መቻሉን፡ አስቀድሞ፡ ባለማሰቡ፡ በቁ. ፮፻፳፮፡ መሠረት፡ ሊቀጣው፡ ይችላል። ይህም፡ ተከላሽን፡ በሁለት፡ ተደራራቢ፡ ወንጀሎች፡ ጥፋተኛ፡ በማድረግና፡ በዚሁም፡ መሠረት፡ ቅጣቱን፡ በማክበድ፡ ለመቅጣት፡ ቁ. ፮፻(፩)(ለ)፡ እና፡ ቁ. ፩፻፹፱(፩)(ለ)፡ ይፈቅዳሉት፡ ይሆናል። የዚህ፡ ዓይነቱ፡ “በተደራራቢ፡ ወንጀሎች” መጠቀም፡ “አውቆ፡ ማጥፋት” የሚለውን፡ ቃል፡ ከሚፈቅደው፡ በላይ፡ ተርጓሚዎች፡ ትርጉሙን፡ ለማስፋት፡ ከመሞከር፡ እንዲቆጠቡ፡ ያደርጋል።

፯/ የቅጣት፡ ድንጋጌዎች፡ ከሕጉ፡ አተረጎጡም፡ ጋር፡ ያላቸው፡ ግንኙነት።¹⁴

ከዚህ፡ በፊት፡ ሕጉ፡ ለአንድ፡ ወንጀል፡ በሚወሰነው፡ የቅጣት፡ መጠን፡ መካከልና፡ ይህም፡ ወንጀል፡ ምን፡ ያህል፡ ከባድ፡ ሆኖ፡ በሕግ፡ አውጭው፡ እንደተገመተ፡ ያለውን፡ ግንኙነት፡ ተመልክተናል። ይህ፡ በቅጣት፡ መክበድና፡ በወንጀል፡ ከፍተኛነት፡ መካከል፡ ያለው፡ ግንኙነት፡ በወንጀልኛ፡ መቅጫው፡ ውስጥ፡ በማወቅ፡ የተደረገ፡ ለመሆኑ፡ ብዙ፡ ማስረጃዎች፡ ይገኛሉ። ስለዚህም፡ ጥፋትን፡ የሚያከብዱ፡ ምክንያቶች፡ ሲገኙ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ ቅጣቱን፡ እንዲያከብዱ፡ እንዲሁም፡ ጥፋትን፡ የሚያቀሉ፡ ምክንያቶች፡ ሲገኙ፡ ቅጣቱን፡ እንዲቀንሱ፡ ይደረጋሉ። “ከባድነቱ፡ መካከልኛ፡ የሆነ፡ ወንጀልን፡ በሠሩና፡ ጥፋተኞቹም፡ እጅግ፡ አደገኛ፡ መሰለው፡ ባልታዩ፡ ጊዜ፡ የሚወሰነው፡ የነጻነት፡ ማሳጣት፡ ቅጣት፡ እስራት፡ ነው።” (ቁጥር፡ ፻፭)። “የጽኑ፡ እስራት፡ ወይም፡ የጥብቅ፡ እስራት፡ ቅጣት፡ የሚወሰነው፡ ከባድ፡ ወንጀል፡ በሠሩና፡ እንዲሁም፡ በተለይ፡ አደገኞች፡ በሆኑት፡ ጥፋተኞች፡ ላይ፡ ነው።” (ቁ. ፻፯)። “እጅግ፡ ቀላል፡ በሆኑ፡ ጉዳዮች” ደግሞ፡ ፍርድ፡ ቤቱ፡ የአጥፊውን፡ ክብር፡ በመጥቀስ፡ ኃላፊነቱንም፡ እንዲገነዘብ፡ በማሳሰብ፡ ወይም፡ በደንብ፡ ተላላፊ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ በተሰጡት፡ ቀላል፡ ቅጣቶች፡ በመቅጣት፡ ይወሰናል። (ቁ. ፹፯፡ እና፡ ፩፻፳፩)። ከዚህም፡ በቀላሉ፡ ልንረዳ፡ የምንችለው፡ በቁ. ፮፻፳፫፡ የተሰጠው፡ ከአምስት፡ አስከፊ፡ ሃያ፡ ዓመት፡ በጽኑ፡ እስራት፡ የሚያስቀጣው፡ ወንጀል፡ በቁጥር፡ ፮፻፴፱፡ ከተሰጠው፡ ከአንድ፡ አስከፊ፡ አምስት፡ ዓመት፡ በጽኑ፡ እስራት፡ ከሚያስቀጣው፡ ወንጀል፡ ይልቅ፡ የበለጠ፡ ከባድ፡ ወንጀል፡ ሆኖ፡ በሕግ፡ አውጭው፡ እንደተቆጠረ፡ ነው። አንድ፡ የምንመለከተው፡ ነገር፡ ሕግ፡ አውጭው፡ ለያንዳንዱ፡ ወንጀል፡ አንድ፡ የተወሰነ፡ ቅጣት፡ ሳይሆን፤ ከዚህ፡ እስከዚህ፡ በሚደርስ፡ ቅጣት፡ በማለት፡ ከአነስተኛ፡ እስከ፡ ከፍተኛ፡ ለደርሱ፡ የሚችሉ፡ ቅጣቶችን፡ ነው፡ የሰጠው። ሕግ፡ አውጭው፡ ይህንን፡ ያደረገበትም፡ ምክንያት፡ ሁለት፡ ዓይነት፡ በሆኑ፡ የወንጀል፡ ቅጣት፡ ፖሊሲዎች፡ መካከል፡ አስታራቂ፡ የሆነ፡ ሁኔታን፡ ለመፍጠር፡ ነው።

14. ጂ፡ ግራቭን፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፪፻፶፰፡ እና፡ የሚከተሉት።

በአንድ ፡ ወገን ፡ ቅጣቱ ፡ በወንጀሉ ፡ ከፍተኛነትና ፡ ወንጀሉም ፡ በሕብረተ ፡ ሰቡ ፡ ወይም ፡ በግለ ፡ ሰቡ ፡ ደህንነት ፡ ወይም ፡ ጥቅም ፡ ላይ ፡ ባመጣው ፡ ጉዳት ፡ መጠን ፡ እንዲሆን ፡ ሲፈለግ ፡ በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ በተለይ ፡ በቁ. ፳፯ና ፡ በሌሎቹም ፡ የወንጀለኛው ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ እንደተመለከተው ፡ ቅጣቱ ፡ እንደ ፡ ወንጀለኛው ፡ አደገኛነት ፡ ማለትም ፡ እንደ ፡ ወንጀለኛው ፡ የግል ፡ ሁኔታ ፡ የመታረም ፡ ዕድልና ፡ ያደገኛነት ፡ ጠባዩ ፡ መጠን ፡ እንዲሆን ፡ ይፈልጋል ፡ አስፈላጊ ፡ የሚሆነው ፡ የመጀመሪያው ፡ ማለት ፡ የወንጀሉ ፡ ከፍተኛነት ፡ ብቻ ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ ለያንዳንዱ ፡ ወንጀል ፡ እንደ ፡ የተወሰነ ፡ ቅጣት ፡ በተሰጠ ፡ ነበር ፡ ሁለተኛው ፡ ማለትም ፡ የአጥፊው ፡ የግል ፡ ሁኔታ ፡ ብቻ ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ የሚያስፈልገው ፡ ለዳኛው ፡ የፈለገውን ፡ ቅጣት ፡ እንዲወስን ፡ ሙሉ ፡ ነገነት ፡ በተሰጠው ፡ ነበር ፡ ሁለቱን ፡ የወንጀል ፡ ቅጣት ፡ ፖሊሲዎች ፡ በማስታረቅ ፡ ሕግ ፡ አውጭው ፡ የወንጀሉን ፡ ከባድነት ፡ በመመልከት ፡ ዝቅተኛና ፡ ከፍተኛውን ፡ ቅጣት ፡ ሲወስን ፡ በነዚህ ፡ መካከል ፡ ግን ፡ በያንዳንዱ ፡ ጉዳይ ፡ ሁኔታ ፡ መሠረት ፡ ዳኛው ፡ የቅጣቱን ፡ መጠን ፡ እንዲወስን ፡ መብት ፡ ሰጥታል ።

እንግዲህ ፡ ለአንድ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ከብዙ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ መካከል ፡ ተፈጻሚ ፡ የሚሆነውን ፡ ቁጥር ፡ በግልጽ ፡ ማወቅ ፡ አስቸጋሪ ፡ በሚሆንበት ፡ ጊዜ ፡ አንድ ፡ ልንከተለው ፡ የሚገባው ፡ አካሄድ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ የተፈጻሚውን ፡ ወንጀል ፡ እንዴት ፡ አድርገው ፡ ይመለከቱታል ፡ ብለን ፡ መጠየቅ ፡ ነው ። ምርጫውም ፡ የተለያዩ ፡ ቅጣቶችን ፡ ከሚወስኑ ፡ ቁጥሮች ፡ መካከል ፡ ከሆነ ፡ ከፍተኛውን ፡ ቅጣት ፡ የሚወስኑት ፡ ቁጥሮች ፡ ለከባድ ፡ ወንጀሎች ፡ የተደነገጉ ፡ ናቸው ፡ ብሎ ፡ መገመት ፡ ትክክል ፡ ነው ። ለምሳሌም ፡ ያህል ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ የተነጋገርንበትን ፡ በቁ. ፭፻፺፬(፪) ፡ እና ፡ በቁ. ፯፻፷(፪) ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ እንደገና ፡ እንመልከት ። ቁ. ፭፻፺፬ ፡ ጽኑ ፡ እስራትን ፡ ያዛል ። ቁ. ፯፻፷ ፡ ግን ፡ አያዝም ። ይህም ፡ የሚያመለክተው ፡ ከሁለተኛው ፡ ይልቅ ፡ የመጀመሪያው ፡ ወንጀል ፡ በሕግ ፡ አውጭው ፡ አስተሳሰብ ፡ ከባድ ፡ ወንጀል ፡ መሆኑን ፡ ነው ። ከዚህ ፡ በፊት ፡ ባደረገውን ፡ ገለጻ ፡ ሁለት ፡ ዓይነት ፡ የፈጠራ ፡ ጉዳዮች ፡ ተሰጥተው ፡ ነበር ። ፩ኛ/ አንድ ፡ አካል ፡ መጠን ፡ ያላደረሰ ፡ ልጅ ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ ሲደረግ ፡ እንዲመለከትና ፡ ይህንንም ፡ በመመልከት ፡ ራሱም ፡ ይህን ፡ ተግባር ፡ ለመፈጸም ፡ እንዲፈልግ ፡ ለማድረግ ፡ በማሰብ ፡ ወደ ፡ አደባባይ ፡ ቦታ ፡ ተወሰደ ። ፪ኛ/ አንድ ፡ አካል ፡ መጠን ፡ ያላደረሰ ፡ ልጅ ፡ በድንገት ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ ይፈጸም ፡ ወደነበረበት ፡ አደባባይ ፡ ይደርሳል ፤ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ ይፈጸም ፡ የነበረው ፡ ሰው ፡ ግን ፡ የልጁን ፡ መኖር ፡ እያወቀ ፡ ተግባሩን ፡ ይቀጥላል ። የመጀመሪያውና ፡ የሁለተኛው ፡ የፈጠራ ፡ ጉዳዮች ፡ በቁ. ፭፻፺፬(፪) እና ፡ በቁ. ፯፻፷(፪) ፡ አነጋገር ፡ (ቋንቋ) ፡ ውስጥ ፡ ሊመጡ ፡ ይችላሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳደረግነው ፡ አመኔታ ፡ የሕግ ፡ አውጭው ፡ እነዚህ ፡ ሁለት ፡ ቁጥሮች ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሆነ ፡ ተግባር ፡ እንዲኖራቸው ፡ ስላሰበ ፡ ለእያንዳንዱ ፡ ቁጥር ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሆነ ፡ ተግባር ፡ እንዲኖራቸው ፡ የሚያስችል ፡ ትርጉም ፡ መፈለግ ፡ አለብን ።

ብዙ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ በቁጥር ፡ (፩) ፡ በተሰጠው ፡ ማስረጃ ፡ የተፈጸመውን ፡ ወንጀል ፡ “ከባድ ፡ ወንጀልና” ፡ ጥፋተኛውንም ፡ “በተለይ ፡ አደገኛ” ፡ ነው ፡ ብለው ፡ የሚመለከቱት ፡ ይመስላል ። ይህ ፡ ጉዳይ ፡ የሚያሳየን ፡ በማወቅ ፡ አንድን ፡ ለአቅመ ፡ አዳም ፡ ያላደረሰን ፡ ልጅ ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ እንዲፈጸም ፡ ለማድረግ ፡ የፈለገን ፡ ሰው ፡ ነው ። በሌላ ፡ በኩል ፡ ግን ፡ በቁ. (፪) ፡ በተሰጠው ፡ ጉዳይ ፡ የተፈጸመውን ፡ ወንጀል ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ በይበልጥ ፡ የሚመለከቱት ፡ “ከባድነቱ ፡ መካከለኛ ፡ እንደሆነ ፡ ወንጀል” እና ፡ ጥፋተኛውንም ፡ “እጅግ ፡ አደገኛ ፡ መስሎ ፡ የሚታይ”

ጥፋተኛ : አድርገው : ነው ። የልጁም : ጣልቃ : መግባት : በድንገት : ሲሆን : የተከሰቱም : የግብር : ሥጋ : ግንኙነት : መፈጸም : ልጁን : የሚመለከት : ወይም : እንዲመለከተው : የተደረገ : አይደለም ። ስለዚህም : በቁጥር : ፳፻፲፬(፪) : የተሰጠው : ጽኑ : እስራት : በቁ. (፩) : ለተሰጠው : የፈጠራ : ጉዳይ : ተገቢ : ሲሆን : በቁ. ፯፻፷(፪) : የተሰጠው : እስራት : ግን : በቁ. (፪) : ለተሰጠው : የፈጠራ : ጉዳይ : ተገቢ : ይሆናል ።

ስለዚህ : ቁ. ፳፻፲፬(፪) : ተሟልተው : እንዲገኙ : ከሚጠይቀው : አስፈላጊ : ሁኔታዎች : አንዱ : ተከሳሹ : በአንድ : አቅጣጫ : አጻም : ባላደረሰ : ሰው : ወይም : ባላደረሱ : ሰዎች : ላይ : አንድ : የተወሰነ : ክብር : ንጽሕናን : የሚያነድፍ : ተግባር : መፈጸምን : ነው : ብለን : ተርጉመናለን ። ይህም : የተደረገበት : ምክንያት : ቁ. ፳፻፲፬(፪)ን : ከቁ. ፯፻፷(፪) : ጋር : ለማስማማትና : ለያንዳንዱ : ቁጥርም : ተገቢ : የሆነውን : ተግባሩን : ለመስጠት : ነው ። ይህም : ውጤት : ከዚህ : በፊት : ሁለቱን : ቁጥሮች : ባቀጣጠላቸው : ማለት : በጠቅላላው : በሕገ : መጽሐፍ : ቦታ አመለካከት : መሠረት : ካገኘነው : ውጤት : ጋር : አንድ : ነው ። ይህም : በሁለት : ወይም : በበለጠ : የአተረጓጎም : ዘዴዎች : ተመርቶ : ከአንድ : ዓይነት : ውጤት : ላይ : መድረስ : ያገኘነው : ውጤት : ጥሩ : ለመሆኑ : እምነት : ይሰጠናል ።

ስለ : ቅጣት : የተሰጡትን : ደንቦች : በጥንቃቄ : መመልከት : ዳኛውን : በአንድ : የፍርድ : ጉዳይ : ላይ : ተገቢ : ወደሆነ : ውሳኔ : እንዲደርስ : ሊረዳው : ይችላል ። ይህም : በተለይ : የፍርድ : ጉዳዮቹ : ፍሬ : ነገሮች : በጣም : የተመሳሰሉ : በሆኑበትና : በያንዳንዱ : የፍርድ : ጉዳይ : ላይም : ተፈጻሚ : የሚሆነው : የሕግ : ቁጥር : በግልጽ : ለመታወቅ : በማይቻልበት : ጊዜ : ሊጠቅም : ይችላል ። ለምሳሌም : ስለ : ቁ. ፳፻፲፬(፪) : እና : ቁ. ፯፻፷(፪) : በተነጋገርንበት : ጊዜ : ከተመለከትናቸው : የፈጠራ : ጉዳዮች : በይበልጥ : ግልጽ : ያልሆኑ : ሁኔታዎች : ሊኖሩ : ይችላሉ ። በዚህም : ጊዜ : ከዚህ : በፊት : በፈጠርነው : ልዩነት : እንዲሁን : ከሁለቱ : ቁጥሮች : የተኛው : ተፈጻሚ : እንደሚሆን : ለመወሰን : በጣም : ያዳግታል ። ነገር : ግን : ይህ : (አነጋገር) : የፍርድ : ጉዳዮቹ : ቀላል : የሆኑ : የቁ. ፳፻፲፬(፪) : መተላለፍ : ወንጀሎች : ወይም : ከባድ : የሆኑ : የቁ. ፯፻፷(፪) : መተላለፍ : ወንጀሎች : ናቸው : ብሎ : እንደመናገር : ነው ። ቀላል : የሆነ : የቁ. ፳፻፲፬(፪) : መተላለፍ : ወንጀል : “ከሆስት : ወር : በማያንስ : እስራት” የሚያስቀጣ : ሲሆን : የቁ. ፯፻፷(፪) : መተላለፍ : ወንጀል : ግን : በማንኛውም : የእስራት : ዘመን : የሚያስቀጣ : ነው ። የዚህ : ዓይነቱ : የቅጣቶች : መደራረብ : መኖሩን : የተገነዘበ : ዳኛ : ለአንድ : የፍርድ : ጉዳይ : ከሁለቱ : ቁጥሮች : የተኛው : ተፈጻሚ : እንደሚሆን : መወሰን : አስቸጋሪ : ሆኖ : በሚያገኝበት : ጊዜ : ተደራራቢ : ከሆኑት : ቅጣቶች : መካከል : የሚገኝ : ከ፫ : ወር : እስከ : ፫ : ዓመት : የሚደርስ : እስራት : በመወሰን : ከሁለቱ : ቁጥሮች : ምርጫ : በሚያደርግበት : ጊዜ : የሚያጋጥመውን : ችግር : ሊያስወግድ : ይችላል ። በሁለቱም : ቁጥሮች : መሠረት : ከአንድ : ዓይነት : ውጤት : ማለትም : ከአንድ : ዓይነት : ቅጣት - ለመድረስ : ከተቻለ : ከሁለቱ : ቁጥሮች : የተኛው : ተፈጻሚነት : አለው : የሚለው : ጥያቄ : የውሳኔው : ሕጋዊ : መሠረት : መሆን : በውሳኔው : (በቅጣቱ) ላይ : ልዩነት : ቢገኝ : ኖሮ : ከሚኖረው : ተፈላጊነት : በጣም : ያነሰ : መሆኑ : ግልጽ : ነው ።

እስካሁን : የተመለከትነው : የቅጣት : መጠን : ወይም : ዓይነት : የወንጀለኛ : መቅጫውን : ሕግ : በመተርጎም : ረገድ : ስላለው : አስፈላጊነት : ነው ። በተጨማሪም : የአንድ : ወንጀልን : ቅጣት : በመሰለው : ለመወሰን : ለዳኛው : የተሰጠውን :

የነፃነት ፡ መጠን ፡ ማወቅ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። እንደሚታወቀው ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙት ፡ ቁጥሮች ፡ ቅጣትን ፡ በመወሰን ፡ ረገድ ፡ ለዳኞች ፡ ሰፊ ፡ ያለ ፡ ምርጫ ፡ ይሰጧቸዋል ።

ለያንዳንዱ ፡ የልዩው ፡ ክፍል ፡ ቁጥሮች ፡ የተደነገጉትን ፡ የቅጣት ፡ ድንጋጌዎች ፡ ማመዘዘን ፡ (ማወዳደር) ፡ እያንዳንዱን ፡ ወንጀል ፡ ሕግ ፡ አውጭው ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ከባድ ፡ አድርጎ ፡ እንደገመተው ፡ ምልክት ፡ ይሰጠናል ። በተጨማሪ ፡ የቅጣቱን ፡ ምርጫ ፡ የሚያሰፉ ፡ ወይም ፡ ዳኛውን ፡ ምርጫውን ፡ በሚወስንበት ፡ ጊዜ ፡ የሚመሩ ፡ የጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ቁጥሮች ፡ እንዳሉ ፡ ማስታወስ ፡ ይቻላል ። ስለዚህም ፡ ቁጥር ፫፱ ፡ “ጠቅላላ ፡ የቅጣት ፡ ማቃለያ ፡ ምክንያቶች ፡” እና ፡ ሌሎችም ፡ የጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ቁጥሮች ፡ በቁጥር ፩፻፹፬ መሠረት ፡ ዳኛው ፡ ቅጣቱን ፡ ባንድ ፡ ደረጃ ፡ ዝቅ ፡ እንዲያደርገው ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጡታል ። ቁጥር ፹፯ “ቅጣትን ፡ ስለሚያከብሩ ፡ ጠቅላላ ፡ ምክንያቶች ፡” ደግሞ ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ቁጥሮች ፡ በተሰጡት ፡ የቅጣት ፡ ወሰኖች ፡ መሠረት ፡ ዳኛው ፡ ቅጣቱን ፡ ሊያከብድ ፡ ስለሚችልባቸው ፡ ሁኔታዎች ፡ ይናገራል ። ቁ. ፳፯ ፡ ፳፰ ፡ ፫ ፡ ፫፱ ፡ ፫፻ ፡ ፫፭ ፡ እና ፡ ፫፷ ፡ ሌሎች ፡ ቁጥሮችም ፡ ጭምር ፡ ዳኛው ፡ ቅጣቱን ፡ “በመሰለው ፡ ሊቀንስ ፡” የሚችልባቸውን ፡ ሁኔታዎች ፡ ይዘረዝራሉ ።

ከዚህም ፡ በቀላሉ ፡ የምንሰጠው ፡ የአእምሮ ፡ ግምት ፡ ፓርላሜንት ፡ ለዳኞች ፡ ቅጣትን ፡ ለመቀነስ ፡ የሰጠው ፡ ነፃነት ፡ በጣም ፡ ሰፊ ፡ በሆነበት ፡ ጊዜ ፡ ጥፋቱን ፡ ቀላል ፡ ወንጀል ፡ አድርጎ ፡ የተመለከተው ፡ መሆኑን ፡ ነው ። በተቃራኒም ፡ ፓርላሜንት ፡ ቅጣቱ ፡ በጣም ፡ እንዲጨምር ፡ (እንዲያከብድ) ፡ በሕገ-ውስጥ ፡ ሲያመለክት ፡ ጥፋቱን ፡ ከባድ ፡ ወንጀል ፡ አድርጎ ፡ ተመልክቶታል ፡ ማለት ፡ ነው ። ይህም ፡ ቀላል ፡ መስሎ ፡ የሚታየው ፡ አስተያየት ፡ የሕገ-ውስጥ ፡ ቁጥሮች ፡ በአንድ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ ሊሆኑ ፡ የሚችሉ ፡ የቅጣት ፡ አይነቶች ፡ በሚሰጡበት ፡ ጊዜ ፡ በወንጀሉ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ የሚሆነው ፡ ለቅጣት ፡ ማቃለያ ፡ ምክንያት ፡ የትኛው ፡ እንደሆነ ፡ በሚወስንበት ፡ ጊዜ ፡ አስፈላጊ ፡ ይሆናል ። — ለምሳሌ ፡ ቁ. ፳፯ “ፍጹም ፡ የሆነ ፡ መገደድ ፡” ተደርጎበት ፡ ወንጀል ፡ የፈጸመን ፡ ሰው ፡ ከቅጣት ፡ ነፃ ፡ ያደርገዋል ። እንዲሁም ፡ “ግዴታው ፡ የሕሊና ፡ (የሞራል) ፡ ግዴታ ፡ የሆነ፣ እንደሆነ” ፡ ወንጀለኛውን ፡ ከቅጣት ፡ ነፃ ፡ እንዲያደርገው ፡ ለፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጠዋል ። በቁ. ፳፰ ፡ መሠረት ፡ እንደ ፡ ነገሩ ፡ አኳኋን ፡ “የደረሰበት ፡ መገደድ ፡ ሊታገድ ፡ የሚችል” የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በመሰለው ፡ ቅጣቱን ፡ ሊቀንስ ፡ ይችላል ። (ቁ. ፩፻፹፮) ። በቁጥር ፫፱ (፩) መሠረት ፡ ደግሞ ፡ “ወንጀል ፡ የሠራው ፡ ሰው ፡ የአካል ፡ ወይም ፡ የመንፈስ ፡ ሥቃይ ፡ ደርሶበት ፡ ወይም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አደጋ ፡ የሚያመጣ ፡ ነገር ፡ የተቃጣበት ፡ መስሎት ፡ ወይም ፡ መሠረት ፡ ያለው ፡ ፍርሐት ፡ አድርጎበት ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሊታዘዝለት ፡ የሚገባው ፡ ወይም ፡ በርሱ ፡ ሥልጣን ፡ ሥር ፡ የሚተዳደር ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡” ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ቅጣቱን ፡ ባንድ ፡ ደረጃ ፡ (ቁ. ፩፻፹፱) ፡ ሊቀንስለት ፡ ይችላል ። “መገደድ ፡” ማለት ፡ ምን ፡ ማለት ፡ ነው? “ፍጹም ፡ በሆነ ፡ የሕሊና ፡ (የሞራል) ፡ ግዴታና ፡” (ቁ. ፳፯) ፡ “ሊወገድ ፡ በሚችል ፡ መገደድ ፡” (ቁ. ፳፰) ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ልዩነት ፡ ምንድነው? “ሊወገድ ፡ በሚችል ፡ መገደድ ፡” እና ፡ በቁ. ፫፱ (፩) (ሐ) ፡ ውስጥ ፡ በተገለጹት ፡ ሁኔታዎች ፡ መካከልስ? ያለምንም ፡ መገደድ ፡ በተፈጸመ ፡ ወንጀልና ፡ በቁ. ፫፱ (፩) (ሐ) ፡ በተገለጹት ፡ ሁኔታዎች ፡ መካከልስ ፡ ያለው ፡ ልዩነት ፡ ምንድነው? ።

አሁንም ፡ ደግሞ ፡ ያለነው ፡ ቃላቱ ፡ ለልዩ ፡ ልዩ ፡ ሰዎች ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ትርጉምን ፡ በሚሰጡበት ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ቁጥሮቹን ፡ በጠቅላላውና ፡ በአንድ

ነት ፡ ስንመለከታቸው ፡ ሕግ ፡ አውጭው ፡ “መገደድን” ፡ በሚመለከት ፡ ጉዳይ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የጥፋተኛነት ፡ ደረጃ ፡ ለማድረግ ፡ ዳኞችም ፡ በያንዳንዱ ፡ ወንጀለኛ ፡ ጥፋት ፡ መጠን ፡ ቅጣቱን ፡ እንዲበየኑ ፡ መወሰኑን ፡ እንመለከታለን ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ የእያንዳንዱን ፡ ቃል ፡ ወይም ፡ ቃላት ፡ ትክክለኛ ፡ ፍቺ ፡ ከመወሰን ፡ ይልቅ ፡ ቅጣትን ፡ ከመወሰን ፡ ጋር ፡ ያላቸውን ፡ ግንኙነት ፡ መረዳት ፡ ይበልጥ ፡ ጥቅም ፡ ይኖረዋል ። እንደ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ባጋጠመው ፡ ጊዜ ፡ የቁጥሮቹ ፡ አላማ ፡ የጉዳይ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ በሚሆነው ፡ መሠረት ፡ ይቅርታ ፡ በሚያሰጠው ፡ መጠን ፡ ቅጣት ፡ ለማቅለል ፡ መሆኑን ፡ በመገንዘብ ፡ ዳኛውን ፡ ትክክል ፡ ለመስራት ፡ የሚያስችለው ፡ በመጀመሪያ ፡ የቅጣቱን ፡ ልክ ፡ ወስኖ ፡ ፍሬ ፡ ነገሩ ፡ የሚሆነው ፡ “መገደድን” ፡ ወይም ፡ “ፍጹም ፡ የሆነ ፡ የሞራል ፡ መገደድን” ፡ ወይም ፡ “ሊወገድ ፡ የሚችል ፡ የሞራል ፡ መገደድ” ፡ መሆኑን ፡ መወሰን ፡ ነው ።

ይህ ፡ መቼም ፡ ዳኛው ፡ በሙሉ ፡ ነፃነትና ፡ ሕጉ ፡ በሚያዘው ፡ መሠረት ፡ ሳይመራ ፡ ቅጣቱን ፡ ያቃል ፡ ብሎ ፡ መከራከር ፡ አይደለም ። ይልቁንም ፡ ዳኛው ፡ የሕግ ፡ አውጪውን ፡ አላማ ፡ በመረዳት ፡ (እንደ ፡ ነገሩ ፡ አኳኋን ፡ “መገደድ” ፡ ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ ወይም ፡ በከፊል ፡ ከቅጣት ፡ ነፃ ፡ ሊያደርግ ፡ መቻሉን) ፡ በዚህ ፡ ዕውቀቱ ፡ መመራት ፡ አለበት ። እዚህ ፡ ላይ ፡ የሕግ ፡ አውጭው ፡ የሕጎቹን ፡ አላማ ፡ ለመግለጽ ፡ የተጠቀመባቸው ፡ ቃላት ፡ ራሳቸው ፡ ጠለቅ ፡ ያሉ ፡ ትርጉምን ፡ (ልዩነትን) ፡ ለመስጠት ፡ አለመቻላቸውን ፡ መገንዘብ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ አንድ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ በየትኛው ፡ የሕግ ፡ ቁጥር ፡ ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ ይጠቃለላል ፡ ብሎ ፡ በመጠየቅ ፡ የፍርድ ፡ ቤቱን ፡ ጊዜ ፡ ማባከን ፡ ጠቃሚ ፡ አይደለም ። የሕግ ፡ አውጭው ፡ እንዲከናወን ፡ የረለገውና ፡ መከናወንም ፡ የሚገባው ፡ ሥራ ፡ የሕግ ፡ አውጭው ፡ ስለ “መገደድ” ፡ ያለውን ፡ አስተሳሰብ ፡ አውቆ ፡ ስለ አንድ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ የተሰጡ ፡ ፍሬ ፡ ነገሮች ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ቅጣት ፡ ሊያስወስኑ ፡ ይችላሉ ፡ ብሎ ፡ መወሰን ፡ ነው ።

ቁ. ፸፱ ፡ በ “መገደድ” ፡ በኩል ፡ ለቁ. ፳፯ ፡ እና ፡ ፳፰ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ከቁ. ፳፯ ፡ እስከ ፡ ፸፰ ፡ ለተመለከቱት ፡ “የሚያስቀጠውና ፡ ይቅርታ ፡ የሚያሰጠው ፡ ሁኔታዎች” ፡ ሁሉ ፡ መካከለኛ ፡ ደረጃ ፡ የሆነ ፡ መምሪያ ፡ ይሰጣል ። ሌሎች ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ቁጥሮች ፡ የሚገኙት ፡ ስለመከራ ፡ በተሰጠው ፡ ምዕራፍ ፡ ከቁ. ፳፯ ፡ እስከ ፡ ፴፩ ፡ ውስጥ ፡ እና ፡ “በወንጀል ፡ ሥራ ፡ ተካፋይ ፡ ስለመሆን” ፡ በተሰጡት ፡ ቁጥሮች ፡ ከቁ. ፴፪ ፡ እስከ ፡ ፵ ፡ ውስጥ ፡ ነው ። በነዚህም ፡ ቁጥሮች ፡ ውስጥ ፡ የተሰጡት ፡ የቅጣት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ደረጃዎች ፡ የሚያመለክቱን ፡ ፓርላማ ፡ ስለወንጀሎቹ ፡ ከባድነት ፡ ያለውን ፡ አስተሳሰብ ፡ ነው ። የቁጥሩ ፡ ቃል ፡ ራሱ ፡ መልስ ፡ ለመስጠት ፡ ግልጽ ፡ ሳይሆን ፡ ሲቀር ፡ ዳኛው ፡ ተረጋግጦ ፡ የሚሆነውን ፡ ቁጥር ፡ ለመወሰን ፡ በቅጣትና ፡ በወንጀል ፡ ከባድነት ፡ መካከል ፡ ባለው ፡ ግንኙነት ፡ ሊጠቀም ፡ ይችላል ።

በመጨረሻም ፡ ስለ ቅጣት ፡ በሚናገሩ ፡ ድንጋጌዎች ፡ (ደንቦች) ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ግንኙነት ፡ አንድን ፡ የሕግ ፡ ተርጓሚ ፡ የሚረዳው ፡ ሕጉ ፡ ምን ፡ እንደሚል ፡ ለመወሰን ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በአንድ ፡ በተወሰነ ፡ የወንጀል ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የሚሰጠውን ፡ ቅጣት ፡ ለመወሰንም ፡ ጭምር ፡ ሊረዳ ፡ እንደሚችል ፡ አንባቢን ፡ ማስታወስ ፡ ተገቢ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ በቁ. ፩፻፹፬ ፡ መሠረት ፡ ቅጣትን ፡ ማቅለል ፡ ከሚፈቅደው ፡ ቁጥር ፡ ይልቅ ፡ በቁ. ፩፻፹፮ ፡ መሠረት ፡ ቅጣትን ፡ ማቃለል ፡ የሚቻል በትን ፡ ቁጥር ፡ ዳኛው ፡ ከጠቀሰ ፡ በቁ. ፩፻፹፬ ፡ ከሚወስነው ፡ ቅጣት ፡ ያነሰ ፡ በመወሰን ፡ የወንጀሉን ፡ ቀላልነት ፡ ማሳየት ፡ ትክክል ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ቅጣቱ ፡ ያልተቃለለት ፡ ተራ ፡ የሆነ ፡ አገዳደል ፡ በቁ. ፮፻፳፫ ፡ መሠረት ፡ ከአምስት ፡ ዓመት ፡ እስከ ፡ ሃያ ፡ ዓመት ፡ በሚደርስ ፡ ጽኑ ፡ እስራት ፡ ይቀጣል ። በቁ. ፩፻፹፬ (ሐ) ፡ በመጠ

ቀም ፡ ቅጣቱን ፡ እስከ ፡ አንድ ፡ ዓመት ፡ ጽኑ ፡ እስራት ፡ ለማውረድ ፡ ይቻላል ። ይህም ፡ የሚያመለክተው ፡ ቁ. ፩፻፹፮ ፡ ተፈጻሚ ፡ በሚሆንበት ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡ ቅጣቱን ፡ በአንድ ፡ በተወሰነ ፡ የእስራት ፡ ዘመን ፡ ብቻ ፡ መወሰን ፡ ተገቢ ፡ መሆኑን ፡ ነው። ሕግ ፡ አውጭው ፡ ቅጣቱ ፡ ወደ ፡ አንድ ፡ ወደተወሰነ ፡ ቅጣት ፡ እንዲወርድ ፡ የሚጠይቅ በት ፡ ጊዜ ፡ በጣም ፡ የተወሰነ ፡ መሆኑ ፡ ርግጥ ፡ ነው። ቅጣቱ ፡ እንዲቃለል ፡ ብቻ ፡ ፈቃድ ፡ ሰጥቷል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ደራሲ ፡ እንደሚያምነው ፡ ሁሉ ፡ ልዩ ፡ ልዩዎቹን ፡ የቅጣት ፡ ማቅለያ ፡ ምክንያቶች ፡ ተከታታይ ፡ የሆነ ፡ የቅጣት ፡ ደረጃን ፡ የሚፈጥሩ ፡ ናቸው ፡ ብሎ ፡ ማመን ፡ ትክክለኛ ፡ ከሆነ ፤ አንዱ ፡ እይነት ፡ የቅጣት ፡ ማቃለያ ፡ ምክንያት ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ፡ ቅጣትን ፡ በማመልከት ፡ ለጠቅላላው ፡ የቅጣት ፡ ደረጃ ፡ ርዳታውን ፡ እዳካፈለ ፡ መመልከትም ፡ ትክክል ፡ መሆን ፡ አለበት ።

የቅጣት ፡ ድንጋጌዎች ፡ (ደንቦች) ፡ በአተረጓጎም ፡ በኩል ፡ ጠቃሚነታቸውን ፡ የሚገልጽ ፡ ሌላው ፡ ምሳሌ ፡ ደግሞ ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ የተገለጸ ፡ ቅጣቱ ፡ የተቃለለ ፡ ወንጀል ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ መሠረት ፡ ቅጣታቸው ፡ በሚቃለል ፡ ወንጀሎች ፡ ላይ ፡ ቅጣትን ፡ ለመወሰን ፡ መምሪያ ፡ መሆኑ ፡ ነው። ለምሳሌም ፡ የዚህ ፡ አይነቱ ፡ ምክንያታዊ ፡ አስተሳሰብ ፡ በቁ. ፮፻፳፬ ፡ ውስጥ ፡ መኖሪያ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ በተንኩል ፡ የገባውን ፡ ለመከላከል ፡ በሚደረግ ፡ መግደል ፡ እስከ ፡ አምስት ፡ ዓመት ፡ በሚችል ፡ እስራት ፡ መቀጣቱን ፡ ተመልክተናል ። እዚያም ፡ የተሰነዘረው ፡ አሳብ ፡ ይኸው ፡ ቁጥር ፡ ሌሎች ፡ ንብረቶችን ፡ ሲከላከሉ ፡ ለገደሉ ፡ ጥፋተኞች ፡ ቅጣት ፡ አወሳሰን ፡ እንደ ፡ መምሪያ ፡ መጥቀሙን ፡ ነው። ምክንያቱም ፡ እነዚህ ፡ ሌሎች ፡ ንብረቶች ፡ በቁጥር ፡ ፮፻፳፬ ፡ ውስጥ ፡ በግልጽ ፡ ባለመመልከታቸው ፡ በቁ. ፸፬ ፡ እና ፡ ፸፮ ፡ መሠረት ፡ መፈጸም ፡ አለባቸው ።

፯/ ምክንያትና ፡ የአእምሮ ፡ ግምት ፡- ምክንያት ፡ ቢስ ፡ ጉዳዮችን ፡ ማስወገድ ፡¹⁵ የአተረጓጎም ፡ አንዱ ፡ ጠቃሚ ፡ መፈተኛ ፡ “ምን ፡ ትርጉም ፡ (ስሜት) ፡ ይሰጣል ?” ብሎ ፡ መጠየቅ ፡ ነው። ሕግ ፡ ሰጪው ፡ ምክንያት ፡ ሳይኖረው ፡ ሕግ ፡ ያወጣል ፡ ብለን ፡ አናምንም ። ሕግ ፡ ሰጪው ፡ የሚያወጣው ፡ ሕግ ፡ ሁሉ ፡ ዓላማ ፡ አለው ፡ ይህም ፡ ዓላማ ፡ በሕጉ ፡ ቃላት ፡ ይገለጻል ፤ ዳኞችም ፡ ይህንኑ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ያውላሉ ። አንድን ፡ ሕግ ፡ ለመተርጎም ፡ ባሰብን ፡ ጊዜ ፡ ይህንን ፡ መሠረታዊ ፡ ዕምነት ፡ እንድንጠቀምበት ፡ ያሻል ። ምክንያት ፡ ቢስና ፡ ለአእምሮ ፡ ግምት ፡ ተቃራኒ ፡ የሆነ ፡ አተረጓጎም ፡ መቀበል ፡ አያስፈልግም ፡ ሕግ ፡ ሰጪው ፡ የሚሠራው ፡ ዓላማን ፡ ይዞ ፡ ከሆነ ፡ ተርጓሚው ፡ ይህንኑ ፡ ዓላማ ፡ በደምብ ፡ ለመግለጽ ፤ ትርጉሙን ፡ ለማስረዳትና ፡ በዓላማውም ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ልዩነት ፡ ለማሳየት ፡ መቻል ፡ አለበት ። በዚህ ፡ ረገድ ፡ የአተረጓጎሙን ፡ ሁኔታ ፡ መግለጽ ፡ ካልቻለ ፡ ሥራው ፡ (ትርጉሙ) ፡ ደካማ ፡ መሆኑ ፡ ይታወቃል ።

ለምሳሌ ፡ ቁ. ፮፻፳፬ን ፡ እንውሰድ ። ይህ ፡ ቁጥር ፡ “በመኖሪያ ፡ ቤቱ ፡ ወይም ፡ በአጥር ፡ ግቢ ፡ ባሉት ፡ ቤቶች ፡ የገባውን ፡ ሰው ፡” ለማስወገድ ፡ ሲል ፡ ስለገደለ ፡ ሰው ፡ ይናገራል ፡ (አንክሮው ፡ የደራሲው ፡ ነው) ። “ቤቱ” የሚለው ፡ ቃል ፡ ምን ፡ ማለት ፡ ነው ? የራሷን ፡ ንብረት ፡ የምትከላከለዋን ፡ ቤት ፡ ተግባር ፡ ይጨምራልን ? ወይስ ፡ ደግሞ ፡ የባለቤቷን ፡ ንብረት ፡ የምትከላከልን ፡ ቤት ? የአባቱን ፡ ንብረት ፡ የሚከላከል ፡ ሰውንስ ? የጌታውን ፡ ንብረት ፡ የሚከላከለውንስ ፡ ሎሌ ፡ ይጨም

15. ሀርትና ፡ ባክስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፳፻፮ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ፡ በተጨማሪም ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ፩ ፡ የተጠቀሱትን ፡ ጽሑፎች ፡ ይመለከቷል ።

ራል ? የቀጠረውን : ንብረት : የሚከላከልን : ዘበኛስ ? ለአራት : የተጋበዘው : እንግዳ : የጋባዥን : ንብረት : ለመከላከል : ያደረገው : ተግባርስ ? ይህ : ቃል : ምን : የትርጉም : ልዩነቶች : አዝሎ : ይሆን ? እላይ : በተሰጡት : ጥያቄዎች : መሠረት : የሚከተሉት : ልዩነቶች : ተፈጥረዋል :-

የጾታ : ልዩነት ፤ በቤቱ : ጌታና : ከርሱ : ጋር : በቤቱ : ውስጥ : በሚኖሩት : ሰዎች : መካከል : (ያለው) : ልዩነት ፤ የቤቱ : ጌታ : የመሆንና : በቤቱ : ውስጥ : የመኖርና : በቤቱ : መጠቀም : መካከል : ያለው : ልዩነት ፤ የቤቱ : ጌታ : በመሆንና : ቤቱን : ለመጠበቅ : በተቀጠሩት : ሰዎች : መካከል : ያለው : ልዩነት ፤ የቤቱ : ባለቤት : በመሆንና : በቤቱ : ውስጥ : ተጋባዥ : እንግዳ : በመሆን : መካከል : ያለው : ልዩነት = ይህንን : ጭብጥ : ቢያወሳ : ኖሮ : ሕግ : ሰጪው : እንደነዚህ : ያሉትን : ልዩነቶች : ለመፍጠር : ያስብ : ይሆን ? (ሕግ : ሰጪው : ይህንን : ጭብጥ : አስቦበት : ነበር : አለማለቱ : ሳይጠቅም : አይቀርም : ይህም : ከሆነ : በዚህ : ላይ : የሕግ : ሰጪው : አስተያየት : ምን : ሊሆን : ይችላል : ነበር : ብሎ : መጠየቁ : ተገቢና : ፍቺ : ያለው : አይመስልም =) እነዚህ : የፈጠርናቸው : ልዩነቶች : በፊት : የዚህ : ቁጥር : ፭፻፳፬ : ዓለማ : ነው : ብለን : ከገመትነው : ሀብትን : ለመጠበቅ : የተደረገ : የሰው : መግደልን : ለይቶ : መፍትሔ : መስጠት : ዳኞች : አነስተኛ : ይቅርታን : ብቻ : የሚያሰጡ : ሌሎች : አገዳዮሎችን : በሚያዩበት : ጊዜ : መምሪያ : እንዲሆናቸው : የተደረገ : ነው : ከሚለው : አስተያየት : ይፋለስ : ይሆን ?

ሕግ : ሰጪው፤ “በመኖሪያ : ቤቱ” እና : “በመኖሪያ : ቤቷ” መካከል : ልዩነት : ለመፍጠር : ዓላማ : አለው : ብሎ : ለማመን : ያስቸግራል ፤ ምክንያቱም : ለመፈለግ : ያዳግታል ።

ቤት : የራሷን : ቤትና : ግለኛነቷን : (ፕራይቬሲ) : ለመጠበቅ : ከወንድ : እኩል : ፍላጎት : እንዳላት : ማመን : ያስፈልጋል ። አንድን : የነፍስ : ማጥፋት : ተግባር : ደግሮ : ሌላውን : ተመሳሳይ : ተግባር : እንደጥፋት : ለመቁጠር : የሚያስችል : ምክንያት : የለም = በሰዋሰው : “እርሱ” የሚለው : ቃል : “እርሷ” የሚለውንም : ሊጠቀልል : ይችላል ። ስለዚህ : በተባሉት : ቃላት : መካከል : ልዩነት : መፍጠር : ተገቢ : አይደለም ። “በመኖሪያ : ቤቱ” የሚለው : “በመኖሪያ : ቤቷ” የሚለውንም : እንደሚያጠቃልል : መረዳት : ይገባል ።

የመገደሉ : ተግባር : የተፈጸመው : ከቤቱ : ጌታ : ጋር : በሚኖሩ : ሰዎች - በልጅ : ወይም : በሚስቱ : ወይም : በባለቤቱ : ፈቃድ : በቤቱ : በሚኖር : ሰው : ለምሳሌ : በአሽከሩ - እንደሆነ : ባለቤቱ : ራሱ : ከሚገድልበት : ሁኔታ : ጋር : አንድ : ሆኖ : ቢቆጠር : ምንም : ልዩነት : የሚያመጣ : አይመስልም ። “የእርሱ” የሚለው : ቃል : ብቻውን : ጊዜ : የሚያመለክተው : ሰውየው : የሚኖርበትን : (የራሱ : ይሁን : አይሁን) ቦታ : ነው ። ቁጥሩ : ስለ : “ግላዊ : ኑሮ” (ፕራይቬት) : የሚያወሳ : ነው ፤ እንዲህም : በማድረግ : ሰዎች : በሚኖሩባቸው : ቦታዎች : የተለየ : ፀጥታ : እንደሚያስፈልጋቸውና : እንዲህ : ያለውን : “የመኖሪያ : ቤቱን” ሲከላከል : የፈጸመውን : አገዳደል : ከሌላው : ዓይነት : የሀብት : ጥበቃ : አገዳደል : ይበልጥ : ሕግ : ሰጪው : እንደደገፈው : ያሳያል ። እንደእውነቱ : ከሆነ : “ግላዊ : ኑሮ” የሚለው : ቃል : ስላለ : ቁ. ፭፻፳፬ : አንድ : ባለቤት : ባከራየው : ቤት : ውስጥ : ሌላ : ሰው : ሲገባ : አይቶ : ቢገድለው : መከላከያ : ይሆነዋል : ለማለት : ያስቸግራል ። ምክንያቱም : የደፈረ ሰው : የተከራይው : ግላዊ : ኑሮ : እንጂ : የባለቤቱ : ባለመሆኑ : ነው ። ቁጥሩ : ተከራይውን : የተከራይውን : ሚስት : ወይም : ልጅ : አይጨምርም : ብሎ : ለማመን :

አጥጋቢ ፡ ምክንያት ፡ አላገኘንም ፡ ስለዚህ ፡ በነዚህ ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ መፍጠር ፡ አያስፈልግም ፡ ቤት ፡ በውስጡ ፡ ለሚኖረው ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ “የእርሱ ፡” ነው ።

በቤትና ፡ የቤቱ ፡ ጌታ ፡ ባልሆነ ፡ ወይም ፡ በዚሁ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ በማይኖር ፡ እንደዘበኛ ፡ ወይም ፡ ለእራት ፡ በተጋበዘ ፡ እንግዳ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ግንኙነት ፡ እላይ ፡ ከተገለጸው ፡ ሁኔታ ፡ ይልቅ ፡ የራቀ ፡ ነው ። ዘበኛው ፡ የጠበቀው ፡ ቤት ፡ ወይም ፡ ለእራት ፡ የተጋበዘው ፡ እንግዳ ፡ እንደ ፡ “መኖሪያ ፡ ቤቱ” የሚቆጠር ፡ ነው ። ብሎ ፡ ለመናገር ፡ ይቻል ፡ ይሆናል ፤ ግን ፡ ይህ ፡ በየቀኑ ፡ “መኖሪያ ፡ ቤቱ” ብለን ፡ ከምንጠቀምበት ፡ አነጋገር ፡ በጣም ፡ የሰፊ ፡ ይሆናል ። የግንኙነቱ ፡ ርቀት ፡ እራሱ ፡ እንደ ፡ የመለያ ፡ መሠረት ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ይህ ፡ ሰው ፡ የራሱን ፡ “ግላዊ ፡ ኑሮ” የፀጥታ ፡ ስሜት ፡ ከመከላከል ፡ ይልቅ ፡ የሌላውን ፡ ይከላከላል ። ከእንደዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ ገዳይና ፡ በቅጥታ ፡ የራሱን ፡ ጥቅም ፡ ለመከላከል ፡ ሲል ፡ ከሚገድለው ፡ ሰው ፡ እኩል ፡ ይቅርታ ፡ ያገኛል ፡ ብሎ ፡ የሕግ ፡ ሰጪውን ፡ አባብ ፡ መተርጉም ፡ ትክክል ፡ አይመስልም ፤ ቢመስልም ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የይቅርታው ፡ መጠን ፡ ለግል ፡ ተከላካይ ፡ የተሰጠውን ፡ ያክላል ፡ ለማለት ፡ እንኳን ፡ አይቻልም ።

ይህም ፡ ሁኔታ ፡ በቁጥር ፡ ፸፭ ፡ ጠቅላላ ፡ ዓላማ ፡ መሠረት ፡ የሚወሰን ፡ ነው ፡ (ቁ. ፸፭ ፡ የሚያገለግለው ፡ ቁ. ፮፻፳፬ን ፡ ጥቅም ፡ ላይ ፡ ሳያውሉ ፡ ነው ።) እንዲሁም ፡ በሆነ ፡ ጊዜ ፡ የይቅርታን ፡ መጠን ፡ ዳኛው ፡ እንደነገሩ ፡ ሁኔታ ፡ ይወስናል ፤ ይኸውም ፡ በእሥራቱ ፡ ጊዜ ፡ ርዝመት ፡ ይታወቃል ።

ቁ. ፸፭ ፡ ወደ ፡ ቁ. ፩፻፹፭ ፡ “በመሰለው ፡ ቅጣትን ፡ ማቅለል” ስለሚመራ ፡ ዳኛው ፡ የዘበኛውን ፡ ወይም ፡ የተጋባዥን ፡ እንግዳ ፡ የቅጣት ፡ መጠን ፡ በቁ. ፮፻፳፬ ፡ ከተወሰነው ፡ ሊያሳንስ ፡ የሚችል ፡ ይመስላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ምንም ፡ ቢሆን ፡ ይህ ፡ መሆን ፡ የለበትም ፤ ቅጣቱ ፡ ከቁጥር ፡ ፮፻፳፬ ፡ ቅጣት ፡ እንዲበልጥ ፤ ወይም ፡ ቢያንስ ፡ ቢያንስ ፡ ከቁ. ፮፻፳፬ ፡ ቅጣት ፡ ጋር ፡ እኩል ፡ እንዲሆን ፡ ይገባል ። ዘበኛው ፡ ወይም ፡ ራት ፡ ተጋባዥ ፡ እንግዳ ፡ እንደባለቤቱ ፡ የጠበቀ ፡ የግል ፡ ጥቅም ፡ ስለሌላቸው ፡ ይቅርታውም ፡ በመጠኑ ፡ ማነስ ፡ አለበት ። ምናልባትም ፡ ዘበኛው ፡ ለቤቱ ፡ ጌታ ፡ ያለውን ፡ ግዴታ ፡ መፈጸም ፡ አለበት ፤ የተቀጠረውም ፡ ለዚሁ ፡ ሀብት ፡ ጥበቃ ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ሀሳብ ፡ ይቀርብ ፡ ይሆናል ። ነገር ፡ ግን ፡ በቁ. ፡ ፮፻፳፬ ፡ መሠረት ፡ ባለቤቱ ፡ ራሱ ፡ ደፋሪውን ፡ እንዲገድል ፡ ሕግ ፡ አይፈቅድለትም ፤ ስለሆነም ፡ ይህንን ፡ እንዲያደርግ ፡ ለሌላ ፡ ሰው ፡ ሥልጣን ፡ ለመስጠት ፡ መብት ፡ የለውም ። ቢበዛ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ በቁ. ፺፱ (፩) (ሐ) ፡ የተጠቀሰው ፡ የቅጣት ፡ ማቃለያ ፡ ተፈጻሚ ፡ ይሆን ፡ ይሆናል ። በጠቅላላው ፡ “ግላዊ ፡ ኑሮ”ን ፡ የሚገነቡት ፡ ነገሮች ፡ “ንብረቱ” የሆኑትን ፡ ወይም ፡ “ንብረቱ” ያልሆኑትን ፡ እንድንለይ ፡ መምሪያ ፡ ይሆኑናል ። እንደዚህ ፡ ያሉትን ፡ መለያዎች ፡ አለመፍጠር ፡ “ባለቤቱ ፡” የሚለውን ፡ ቃል ፡ (ማናቸውም ፡ ሰው) ፡ እንደፈለገ ፡ እንዲተረጉመው ፡ ስለሚረዳ ፡ ወሰን ፡ ወይም ፡ መለያ ፡ መፍጠር ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ።

፩/ አጭር ፡ መግለጫ ፡— የእሳት ፡ ቃጠሎና ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ ሀብት ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ በማድረስ ፡ ስለሚሠራ ፡ ወንጀል ።

በቁ. ፬፻፹፰ ፡ የእሳት ፡ ቃጠሎና ፡ በቁ. ፮፻፶፫—፮፻፶፭ ፡ የሀብት ፡ ጉዳት ፡ መካከል ፡ ያሉት ፡ የተዘበራረቁ ፡ ግንኙነቶች ፡ እስካሁን ፡ የተነጋገርንባቸውን ፡ ነገሮች ፡ ለመከለስ ፡ ይጠቅማሉ ። ፕሮብሌሙን ፡ (ጥግሩን) ፡ አሁን ፡ ያቀረብነው ፡ በአስተዋጽኦ ፡ መልክ ፡ ነው ።

ሀ/ የቁጥሮቹ ፡ አቀራረብ ፤

፩/ ቁ. ፬፻፹፰ ፡ የእሳት ፡ ቃጠሎ ፡

፪ኛ ፡ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ ልዩ ፡ ክፍል ፡

፪ኛ ፡ መጽሐፍ - በሕዝብ፡ጥቅሞችና፡በማገበራዊ፡ኑሮ፡ላይ፡ስለሚሠሩ፡ወንጀሎች፡
አንቀጽ ፡ ፯ - በጋራ ፡ ጸጥታ ፡ (ሴኩራቲ ፡ ኮሌክቲቭ) ፡ በመገናኛዎች ፡ ላይ
ስለሚደረጉ ፡ ወንጀሎች ፡

ምዕራፍ ፡ ፩ - በጋራ ፡ ጸጥታ ፡ (ሴኩራቲ ፡ ኮሌክቲቭ) ፡ ላይ ፡ ስለሚደረጉ ፡
ወንጀሎች ፡

ቁ. ፬፻፹፰ - የእሳት ፡ ቃጠሎ ፡

“፩) ማንም ፡ ሰው ፡ በሰዎች ፡ ወይም ፡ በራሱ ፡ ሀብት ፡ ላይ ፡ ወንጀልን ፡ ለመ
ሥራት ፡ አቅዶ ፡ ወይም ፡ የንብረት ፡ አደጋ ፡ ለማረጋገጥ ፡ አስቦ ፡ ሕንፃዎችን ፡
ወይም ፡ እነዚህን ፡ የመሰሉትን ፡ ማንኛዎቹንም ፡ ዓይነቶች ፡ ሥራዎች ፡ ሰብሎ
ችን ፡ ወይም ፡ የግብርና ፡ ፍሬዎችን ፡ ደኖችን ፡ ዛፎችን ፡ ወይም ፡ ሌሎችን ፡
ዕቃዎች ፡ በእሳት ፡ ያያዘ ፡ እንደሆነ ፤ ከዓሥር ፡ ዓመት ፡ ለመድረስ ፡ በሚችል ፡
ጽኑ ፡ እስራት ፡ ይቀጣል ።”

“፪- ወንጀሉ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አደገኛ ፡ በሚሆንበት ፡ ወይም ፡ በሰዎች ፡ ወይም ፡ በን
ብረቶች ፡ ላይ ፡ የደረሰው ፡ የጉዳት ፡ አደጋ ፡ በጣም ፡ የተስፋፋ ፡ ሆኖ ፡ በሚገኝ
በት ፡ ጊዜ ፡ በተለይም ፡ የተሠራው ፡ ወንጀል ፡ በሕዝብ ፡ ሕንፃዎች ፡ ወይም ፡
ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ በሚጠቅሙ ፡ ሕንፃዎች ፡ ተቀማጭ ፡ ሰው ፡ ባለባቸው ፡
ወይም ፡ ለመኖሪያነት ፡ በሚያገለግሉ ፡ ቤቶች ፤ በሥራ ፡ ቦታዎች ፡ በምግብ ፡
ማከማቻዎች ፡ በነዳጆች ፡ ወይም ፡ በሚፈነዱ ፡ ነገሮች ፡ በጫካዎች ፡ በማዕድኖች ፡
በቤንዚን ፡ ማውጫ ፡ ጉድጓዶች ፡ ወይም ፡ በማጣሪያዎች ፡ በመርከቦች ፡ ወይም ፡
በአውሮፕላኖች ፡ ወይም ፡ በተለይ ፡ ለአደጋ ፡ ምቹ ፡ በሆኑ ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ በሚ
ሆንበት ፡ ጊዜ ፡ ቅጣቱ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተወሰነው ፡ መጠን ፡ በተለይ ፡ ከፍ ፡
ባለ ፡ አኳኋን ፡ ይፈጸማል ።”

፫ ቁ. ፯፻፶፫—፯፻፶፭ ፡ በሌላ ፡ ሀብት ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ በማድረስ ፡ ስለሚሠሩ ፡ ወን
ጀሎች ፡

፪ኛ/ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ ልዩ ፡ ክፍል ፡

፪ኛ/ መጽሐፍ - በሀብቶች ፡ ላይ ፡ ስለሚሠሩ ፡ ወንጀሎች ፡

አንቀጽ ፡ ፩ - በንብረት ፡ ላይ ፡ ስለሚሠራ ፡ ወንጀል ፡

ምዕራፍ ፡ ፪ — በሀብት ፡ ላይ ፡ ስለሚሠሩ ፡ ወንጀሎች ፡

ክፍል ፡ ፫ — በሌላ ፡ ሰው ፡ ሀብት ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ በማድረስ ፡ ስለሚሠሩ ፡
ወንጀሎች ፡

ቁ. ፯፻፶፫ ፡ መደበኛ ፡ ሁኔታ ፡

“ማንም ፡ ሰው ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ የሌላ ፡ ሰው ፡ ሀብት ፡ የሆነውን ፡ ዕቃ ፤ መሣሪያ ፤
እንስሳ ፤ ዛፍ ፤ ሰብል ፤ ወይም ፡ ማናቸውንም ፡ ሌላ ፡ ዓይነት ፡ ነገር ፡ ወይም ፤
ደግሞ ፡ የማይንቀሳቀሰውን ፡ ሀብትና ፡ ቤት ፡ ያፈረሰ ፡ ወይም ፡ ዋጋ ፡ ያሳጣ ፤
ወይም ፡ እንዳያገለግሉ ፡ ያደረገ ፡ እንደሆነ ፤ [የተጠበቀው ፡ ሁኔታ ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡
አያስፈልገንም] ፡ የክስ ፡ አቤቱታ ፡ በቀረበበት ፡ ጊዜ ፡ በእስራት ፡ ወይም ፡ በን
ዘብ ፡ መቀጮ ፡ ይቀጣል ።”

ቁ. ፯፻፶፬ — ከባድ ፡ ሁኔታ ፡

“ክሱ ፡ በሕግ ፡ አስከባሪ ፡ በኩል ፡ የሚቀርበውና ፡ የግል ፡ ነፃነት ፡ የማሳጣቱም ፡ ቅጣት ፡ ከገንዘብ ፡ መቀጮ ፡ ጋር ፡ መጣመር ፡ እስከ ፡ አምስት ፡ ዓመት ፡ ሊደርስ ፡ የሚችል ፡ ጽኑ ፡ እሥራት ፡ የሚሆነው ፡-

(ሀ) አድራጊው ፡ ይህን ፡ ተግባር ፡ የፈጸመው ፡ በክፋት ፤ በጠባዩ ፡ ወራዳነት ፡ ወይም ፡ በተለይ ፡ ጉዳት ፡ ለማድረስ ፡ አስቦ ፡ በመነሳት ፡ ሆኖ ፡ በዚህ ፡ ሥራው ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ የሚሰጠው ፡ ጉዳት ፡ ያደረሰ ፡ እንደሆነ ፤ ይህ ፡ የተለየ ፡ እቅድ ፡ ባይኖረውም ፡ ተግባሩ ፡ እጅግ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ጉዳት ፡ አድርጎ ፡ እንደሆነ ፡ ይህም ፡ ጉዳት ፡ በዕቃዎች ፤ በሥራዎች ፤ በሕንፃዎች ፤ ወይም ፡ የግል ፡ ሀብት ፡ በሆኑ ፡ ተክሎች ፡ ጉዳትን ፡ ያስከተለ ፡ እንደሆነ ፤

(ለ) ያፈረሰው ፡ ወይም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ጉዳት ፡ ያደረሰው ፡ (ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ አስፈላጊ ፡ በሆነ ፡ መሣሪያ ፡ ላይ) — የሆነ ፡ እንደሆነ ፡”

ቁ. ፯፻፶፮ — የተለዩ ፡ አሠራሮች ፡

“አድራጊው ፡ ይህን ፡ የመሳሰለውን ፡ ነገር ፡ ወይም ፡ የሌላውን ፡ ሰው ፡ ንብረት ፡ ለማፍረስ ፡ ለመጉዳት ፡ ዋጋ ፡ ለማሳጣት ፡ ወይም ፡ ከአገልግሎት ፡ ውጪ ፡ እንዲሆን ፡ ለማድረግ ፡ በሕዝብ ፡ ፀጥታ ፡ ላይ ፡ አደጋ ፡ በሚያደርስ ፡ እንደናዳ ፡ እንደ ፡ ውሀ ፡ ማዕበል ፡ ባለ ፡ ወይም ፡ በሚፈነዳ ፡ ወይም ፡ ቃጠሎ ፡ በሚያስነሳ አደገኛ ፡ መሣሪያ ፡ ተገልግሎ ፡ እንደሆነ ፡ ለነዚህ ፡ ጉዳዮች ፡ ከባድ ፡ ቅጣትን ፡ ለመወሰን ፡ የተደነገጉት ፡ ውሳኔዎች ፡ ተፈጻሚዎች ፡ ይሆናሉ ። [ቁ. ፳፫]”

፫- ስለ ፡ ወንጀል ፡ መደጋገም ፡ ከሚያወሳው ፡ ጠቅላላ ፡ ክፍል ፡ የተጠቀሱ ፡

ቁ. ፳፫ - የተቀላቀለ ፡ ወንጀል ፡ በተሠራ ፡ ጊዜ ፡ ስላለው ፡ ጥፋተኛነት ፡

“፩ ፡ በሰው ፡ ላይ ፡ ወይም ፡ በንብረት ፡ ላይ ፡ አደጋ ፡ ለማድረስ ፡ ይቻላል ፡ ተብሎ ፡ የሚገመት ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ፡ ወንጀል ---አደገኛ ፡ በሆነ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መሣሪያና ፡ ዘዴ ፡ በእሳት ፤ በሚፈነዳ ፡ ነገር ፤ በመርዝ ፡ ወይም ፡ በሚያፈዝ ፡ መድኃኒት ፡ አማካይነት ፡ ሊሠራ ፡ ታስቦ ፡ የሰውን ፡ አካል ፡ እንደመጉዳት ፡ ወይም ፡ የሰውን ፡ ጤንነት ፡ እንደመንካት ፤ የሰውን ፡ ሕይወት ፡ በሞት ፡ እንደማሳለፍ ፡ ወይም ፡ የሌላውን ፡ ሰው ፡ ንብረት ፡ እንደማጥፋት ፡ ያለውን ፡ የሁለተኛውን ፡ ተጨማሪ ፡ ወንጀል ፡ ጠባይ ፡ የሚያቋቁም ፡ በመሆን ፡ ተፈጽሞ ፡ ሲገኝ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የጥፋተኛነትን ፡ ሁኔታ ፡ ሊወሰን ፡ የሚገባውን ፡ ቅጣት ፡ ለመወሰን ፤ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የተመለከቱትን ፡ መሠረታዊዎን ፡ ደንቦች ፡ መከተል ፡ አለበት ።

(ሀ) አድራጊው ፡ ወንጀሉ ፡ የሚያስገኘውንና ፡ የሚያስከትለውን ፡ ውጤት ፡ ቀድሞውንም ፡ አስቦና ፡ ገምቶ ፡ ያቀደው ፡ ጉዳይ ፡ መሆኑ ፡ ከታወቀ ፡ አስቦ ፡ በመሥራት ፡ ለተደረጉት ፡ ለሁለቱ ፡ ወንጀሎች ፡ አቅዋም ፡ የሚሆኑት ፡ ሁኔታዎች ፡ መፈፀማቸውን ፡ በመገመት ፡ ጉዳዩን ፡ በሚከተሉት ፡ ድንጋጌዎች ፡ መሠረት ፡ የተደራረቡና ፡ የከበዱ ፡ ቅጣቶች ፡ ይፈጸሙበታል ፡ [ቁ. ፩፻፹፱ ፡ እና ፡ ፩፻፺፪] ።

፪ — በሕዝብ ፡ ፀጥታ ፡ ላይ ፡ አደጋን ፡ በሚያደርሱ ፡ ይልቁንም ፡ እንደ ፡ እሳት ፡ አደጋ ፡ ባሉ ፡ --- ወንጀል ፡ የተሠራ ፡ ሲሆን ፡ የቅጣት ፡ ማክበዱን ፡ ደንብ ፡ በግምት ፡ ውስጥ ፡ ማግባት ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ።”

ቁ. ፩፻፹፱ : የወንጀል : ተግባር : በተደራረበ : ጊዜ : እርግጠኛ : የሆነ : ቅጣት : ማክበድ : ጉዳይ :

“፩ --- (A) ነፃነትን : የሚያሳጡ : ቅጣቶች : ተደራርበው : በተገኙ : ጊዜ : ፍርድ : ቤቱ : ቅጣትን : የሚወስነው : ከሁሉ : ይልቅ : ከባድ : ለሆነው : ጥፋት : የተወሰነውን : ቅጣት : ነው ። እንዲሁም : ሲሆን : በተደራረቢነት : በተፈጸሙት : ጥፋቶች : መጠን : ወይም : በተሰራው : ሕግ : ድንጋጌዎች : መሠረት : ቅጣቱን : ማሳደግ : አለበት ። --- መሠረት : አድርጎ : ለያዘው : ጥፋት : በተወሰነ : ከፍተኛ : የቅጣት : ዘመን --- ላይ : የዚህ : የቅጣቱ : ዘመን : አጋማሽ : እስኪሆነው : ድረስ : መጨመር : ማሳደግ : ይችላል ።”

ቁ. ፩፻፺፪ - የሕጋዊ : ድንጋጌዎች : መደራረብ :

“ወንጀለኛው : አንድ : ዓይነት : በሆነ : ተግባርና : ባንድ : ጊዜ : አደራርቦ : በልዩ : ልዩ : ዓይነት : የቅጣት : ውሳኔ : የሚያስቀጡትን : የሕግ : ድንጋጌዎች : ጥሶ : የተገኘ : እንደሆነ : --- ፍርድ : ቤቱ : --- በቁጥር : ፩፻፹፱ : በተመለከተው : መሠረት : ቅጣቱን : አክብሮ : ለመወሰን : ይችላል ። በሕግም : በግልጽ : ተወስኖ : ሲገኝ : ፍርድ : ቤቱ : ቅጣቱን : ማክበድ : አለበት ። [ቁ. ፳፫ (፪)] ---”

ለ. ፕሮብሌሙን : (ችግሩን) : ስለማቅረብ :

እላይ : የተጠቀሱት : ቁጥሮች : ቅጣት : በከባድነት : ረድፍ : ቢቀመጡ : የሚከተለውን : ቅደም : ተከተል : ይይዛሉ ።

- ቁ. ፯፻፶፫ : ብቻውን - እስከ : ሦስት : ዓመት : እሥራት : (ቁ. ፩፻፺፩) ።
- ቁ. ፯፻፶፬ : ብቻውን - ጽኑ : እስራት : እስከ : ፮ : ዓመት :
- ቁ. ፬፻፹፰ : ብቻውን - ጽኑ : እስራት : እስከ : ፲ : ዓመት :
- ቁ. ፯፻፶፫ : እና : ቁ. ፬፻፹፰ : (ቁ. ፯፻፶፮) - ጽኑ : እሥራት : እስከ : ፲ : ዓመት : እና : እሥራት : እስከ : ፫ : ዓመት :
- ቁ. ፯፻፶፬ : እና : ቁ. ፬፻፹፰ : (ቁ. ፯፻፶፮) - ጽኑ : እስራት : እስከ : ፲፩ : ዓመት :
- ቁ. ፬፻፹፰ : እና : ቁ. ፯፻፶፫ : ወይም : ፯፻፶፬ : (ቁ. ፩፻፺፪) : ጽኑ - እስራት : ከ፲ : ዓመት : ለበለጠ : ጊዜ : ግን : እንደነገሩ : ሁኔታ : ከ፲፫ : ወይም : ፲፰ : ዓመት : ባልበለጠ : ጊዜ : (በቁ. ፩፻፺፪ : “ፍርድ : ቤቱ : ቅጣቱን : ማክበድ : አለበት” ሲል : ፍርድ : ቤቱ : የግድ : ለአንዱ : ወንጀል : ከሚሰጠው : ቅጣት : ይበልጥ : ማክበድ : አለበት : ማለቱ : ነው) :

የሚከተሉትን : ሁኔታዎች : እንደ : ምሳሌ : እንደ : ወሰድ : ለያንዳንዱ : የትኛዎቹ : ቁጥሮች : ወይም : የቁጥር : ቡድኖች : (ግሩፖች) : ተፈጻሚዎች : እንደሚሆኑ : የድንጋጌዎቹን : ቋንቋዎች : በማየት : ብቻ : እንወስን ። እያንዳንዱን : የቁጥሮች : ቡድን : ተፈጻሚ : ብናደርግ : ውጤቱ : (ቅጣቱ) : ምን : ይሆን ? ከዚያም : ቀጥሎ : የያንዳንዱ : ቁጥር : ሥራ : ወይም : ዓላማ : ምን : እንደሆነ : አግባብ : ያላቸውን : ሁኔታዎች : በማየት : ለማግኘት : እንሞክር ። እንደዚህ : ማድረግ : ያሉትን : ምርጫዎች : ይቀንሳቸው : ይሆን ? ለያንዳንዱ : ቁጥር : የተለየ : በቂ : ሥራ : ይሰጠው : ይሆን ? ወይስ : ደግሞ : እንደዚህ : ማድረግ : ሕግ : አውጪው : ክፍል : ለያንዳንዱ : ወንጀል : እንደ ጥፋቱ : መጠን : ቅጣት : እንዲሰጥ : ፈቅዷል : ከሚለው : አስተያየት : ጋር : ይፋለስ ይሆን ?

አንደኛ : ጉዳይ - አንድ : ሰው : የአንድ : የሌላውን : ሰው : መጽሐፍ : በቤቱ : የእ
ሳት : ማንደጃ : ውስጥ : ያቃጥለዋል = አቃጣዩ : መጽሐፍ : የሌላ : ሰው : መሆ
ኑን : ያውቃል = የመጽሐፍ : ዋጋ : ፪ : ብር : ከ፱ : ሣንቲም : ነው =

ሁለተኛ : ጉዳይ - አንድ : ሰው : ጎረቤቱ : የመስቀል : ጤፍን : ያከማቸባትን : ጎተ
ራ : ያቅጥለዋል = አቃጣዩ : የፈለገው : ጤፍን : ብቻ : ለማጥፋት : ነበር። ጎተ
ራው : ብቻውን : ስለነበር : እሳቱ : ወደሌላ : አልተራባም = ሌላ : ጉዳት : ወይ
ም : ሥጋት : በፍጹም : አልፈጠረም =

ሦስተኛ : ጉዳይ - አንድ : ሰው : በከተማ : ውስጥ : የሚገኘውን : አንዱን : ሕንፃ :
በእሳት : አያያዘው = ነገር : ግን : የእሳቱ : መነሳት : ስለታወቀ : ከባድ : አደጋ፣
ሳያመጣ : እንዲጠፋ : ተደረገ =

አራተኛ : ጉዳይ - አንድ : ሦስተኛው : ጉዳይ : ሆኖ : ግን : እሳቱ : ከመጥፋቱ : በፊት :
አሥር : ቤቶችን : አቃጠለ : ሌላውንም : የከተማውን : አካባቢ : አስግቶ : ነበር።

ሐ/ አንደኛ : ጉዳይ :

ይህ : ጉዳይ : አድራጊው : ሆነ : ብሎ : የሌላ : ሰው : ሀብት : የሆነውን : ስላቃ
ጠለ : በእርግጥ : በቁ. ፮፻፶፫ : ሥር : ይመጣል = “ወንጀልን” ለመሥራት : አቅዶ :
እና : “ሌሎችን ፅቃዎች” የሚሉት : ሐረጎች : በሚሰጣቸው : ትርጉም : መሠ
ረት : በቁ. ፬፻፹፰ : ሥርም : ሊመጣ : ይችላል = ሰውየው : “የሌላውን : ሰው :
ንብረት : ለማፍረስ” በእሳት : ስለተጠቀመ : በዚህ : ጉዳይ : በቁ. ፮፻፶፩ : ሥር :
መምጣት : የሚወስነው : “በሕዝብ : ፀጥታ : ላይ : አደጋ : በሚያደርስ : —መሣሪያ”
ለሚለው : ሐረግ : በምንሰጠው : ትርጉም : ነው = በዚህ : በተለየ : ጉዳይ : ሰውየው :
የተጠቀመበት : መሣሪያ : የግድ : በሕዝብ : ፀጥታ : ላይ : አደጋ : ማምጣት : አለ
በት : ወይ ? የተጠቀመበት : መሣሪያ : (ዘዴ)፣ የግድ : የሕዝብን : ፀጥታ : በአደጋ :
ላይ : የሚጥል : ከባድ : (ለምሳሌ : ይኸን : ያህል : ኃይል : ያለው : እሳት) : መሆን :
አለበት ? ወይስ : ደግሞ : ሕግ : አውጪው : ክፍል : እሳት : “የሕዝቡን : ጸጥታ :
አደጋ : ላይ : (የ) ሚያደርስ : መሣሪያ” ነው : ብሎ : ስለወሰነ : አሁን : ዳኛው : በሕ
ዝብ : ጸጥታ : ላይ : አደጋ : መድረሱን : ሳይጠይቅ : አድራጊው : የተጠቀመበት :
መሣሪያ : እሳት : መሆኑን : ብቻ : ማረጋገጥ : አለበት : ለማለት : ይቻላል ?

ቁ. ፮፻፶፩ : ለዚህ : ተፈጻሚ : ቢሆን : ቅጣቱ : እስከ : ፫ : ዓመት : ሊደርስ :
የሚችል : አሥራት : ይሆናል = የቁ. ፬፻፹፰ : ደግሞ : እስከ : ፲ : ዓመት : ለመድ
ረስ : የሚችል : ጽኑ : አሥራት : ይሆናል = ወንጀሉ : “የእሳት : ቃጠሎ” (አርስን) :
እና : ሀብት : ማጥፋት : ቢሆን : በቁ. ፳፫ (፪) : ፩፻፹፱ እና : በቁ. ፩፻፺፪ መሠ
ረት : ዳኛው : የሁሉንም : ቅጣት : በማጠቃለል : በቁጥር : ፬፻፹፰ : ሥር : ከተሰጠው
ቅጣት : የበለጠ : መወሰን : ያለበት : ይመስላል =

በቁጥሮች : ፬፻፹፰ : ፮፻፶፩ : ወዘተ : የተወሰኑት : ቅጣቶች : እነዚህ : ቁጥሮች :
በአንደኛው : ጉዳይ : ውስጥ : በተዘረዘሩት : ጥቃቅን : ሁኔታዎች : ላይ : እንዲፈ
ጸሙ : ተብለው : የወጡ : ናቸው : ለማለት : አያስደፍሩንም = “የእሳት : ቃጠሎ”
(አርስን) : የሚለውን : ሐረግ : ወይም : የተሠራበት : መሣሪያ : “ከባድ” እንዲሆን :
ማስፈለጉን : ስንመለከት : እሳቱ : በአንድ : ምድጃ : ውስጥ : ያለ : እሳት : ሳይሆን :
አንድ : ሰው : ሊያጠፋው : የማይችል : የእሳት : ነበልባል : መሆን : እንዳለበት : እንረ
ዳለን = ቁጥር : ፬፻፹፰ : በወንጀለኛ : መቅጫው : ሕግ : ውስጥ : ይዞ : የሚገኘው :

ቦታ : ፓርላማ : ይህንን : ቁጥር : ሲያወጣ : ያሰበው : በጋራ : ፀጥታ : (ሴኩሪቲ : ኮሌክቲቭ : ላይ) : ስለሚደረጉ : ከባድና : አስጊ : ወንጀሎች : እንደሆነ : ለማወቅ : አያዳግትም ። በተጨማሪም : ቁ. ፬፻፹፰ : የሚያወሳው : ስለጋራ : እንጂ : ስለግል : ጉዳት : አይደለም : ብሎ : ማሰብ : ለዚህ : ቁጥርና : ለቁጥሮች : ፮፻፶፫-፮፻፶፭ : ልዩ : ሥራዎችን : ለመስጠት : እና : የተለያዩ : ቁጥሮች : ለአንድ : ወንጀል : የሚያገለግሉበትን : ሁኔታ : እንድናስወግድ : ይረዳናል ። ቁጥር : ፬፻፹፰ : የሚያወሳው : በጋራ : ፀጥታ : ላይ : ስለሚደረጉ : ወንጀሎች : ነው : ብለን : ካመንን : የሚከተሉትን : ሁለት : መደምደሚያዎች : መቀበል : አለብን :- ፩ኛ/ : ይኸው : ቁጥር : ሲተረጎም : ለዚህ : ተግባር : እንዲውል : ማሰብ ፤ ፪ኛ/ : ቁ. ፮፻፶፭ : (ይህ : አንዳንድ : ጊዜ : ቁ. ፬፻፹፰ : ከቁ. ፮፻፶፫ : ወይም : ፮፻፶፬ : ጋር : እንዲገባ : የሚያደርገው) : ሲተረጎም : በንብረቶች : ላይ : የሚሠሩ : ወንጀሎች : ሲኖሩና : ከዚህም : ጋር : የኅብረት : ፀጥታ : ሥጋት : ሲኖር : ብቻ : ተፈጻሚ : መሆን : አለበት ።

ለቁ. ፬፻፹፰ : ወሰን : ማበጀት : ከተፈለገ) : “ወንጀልን : ለመሥራት : ዐቅዶ :” የሚለው : ሐረግ : ስለቁጥሩ : ዋና : ዓላማ — በጋራ : ፀጥታ : (ሴኩሪቲ : ኮሌክቲቭ) : ስለሚደረጉ : ወንጀሎች : ያወሳል : ተብሎ : እንዲወሰድ : ይገባል ። “ወንጀልን : ለመሥራት : አቅዶ :” (ማሊቭየሲስ) : በጠቅላላው : አነጋገር : “በክፋት :” ወይም : “ጉዳትን : ለማድረስ : በመመኘት :” ወይም : “በተገኘው :” የሚል : ትርጉም : አለው ፤ ነገር : ግን : በቁጥሩ : ውስጥ : “የኅብረት : አደጋ : ለማድረግ : አስቦ :” የሚል : ሐረግ : ስላለ : “ወንጀልን : ለመሥራት : አቅዶ :” (ማሊቭየሲስ) : የሚለው : ሐረግ : ነገሩን : ግልጽ : ለማድረግ : አይረዳም ። የቁጥሩ : ዓላማ : ስለኅብረት : አደጋ : ወንጀሎች : ስለሆነ : “ወንጀልን : ለመሥራት : አቅዶ :” (ማሊቭየሲስ) : የሚለውን : ሐረግ : የኅብረት : አደጋ : ወንጀሎች : ብቻ : የሚመለከት : ነው : ብሎ : መወሰን : ተገቢ : ነው ። ምንም : እንኳን : ለአሁኑ : ውይይታችን : አስፈላጊ : ባይሆንም : እንዲሁ : ሌላ : ወሰን : ሲኖር : ይችላል :- ይኸውም : “ሌሎችን : ዕቃዎች :” የሚለው : ሐረግ : ነው ። ይህ : ሐረግ : መጽሐፍን : ሊጠቀልል : የማይችልበት : ምክንያት : አይታይም ። ግን : በቁጥሩ : ውስጥ : ከተጠቀሱት : ዕቃዎች : ሕንፃዎች : የግብርና : ፍሬዎች : ደኖች — እና : የዚህ : ቁጥር : ተግባር/ዓላማ : ነው : ካልነው : ሐረጉ : የሚያወሳው : ከፍ : ያሉ : ለእሳቱ : ጉልበት : ስጥተው : በኅብረት : ላይ : አደጋ : የማምጣትን : ሥጋት : ሊጥሉ : ስለሚችሉ : ሌሎች : ዕቃዎች : ብቻ : ነው : ለማለት : ያስደፍራል ። አንድ : አንቀጽ : ወይም : ቁጥር : ብዙ : ዕቃዎችን : ዘርዘር : በማጠቃለያው : ላይ : “ወይም : ሌሎችን :” የሚል : ሐረግ : ሲያሰፍር : “ሌሎችን :” የሚለው : ቃል : የሚያወሳው : በፊት : የተዘረዘሩትን : ዕቃዎች : ጠባይ : ያለው : (በአሁኑ : አንድ : የተወሰነ : መጠን) : ነው : ተብሎ : መታመን : አለበት : የሚል : የጠበቀ : አስተያየት : አለ ።

ቁጥር : ፮፻፶፭ : በዚህ : ሁኔታ : ወሰን : ሊበጅለት : ይችላል ። ቁ. ፷፫(፪) : እና : ቁ. ፮፻፶፭ : ተመሳሳይ : ናቸው ፤ ግን : ቁ. ፮፻፶፭ : “ቃጠሎ : በሚያስነሳ :” በሚል : ቃል : ሲጠቀም : ፷፫ (፪) : ደግሞ : “እሳት : አደጋ :” በሚል : ሐረግ : ተጠቅሟል ። ስለሆነም : “ቃጠሎ : በሚያስነሳ :” የሚለው : ሐረግ : በጣም : ኃይለኛና : ለሰው : መቆጣጠር : የሚያስችግር : የጋራ : ፀጥታ : (ሴኩሪቲ : ኮሌክቲቭ) ላይ : አደጋ : የሚያደርስ : “እሳት : አደጋ :” (አርሰን) : የሚል : ትርጉም : ቢሰጠው : መልካም : ነው ። ሌላው : የመለያ : ዘዴ : (ቴክኒክ) : ደግሞ : ከአንደኛው : ጋር : የተመሳሰለ : ሆኖ : የሚመሠረተውም : “በሕዝብ : ፀጥታ : ላይ : አደጋ : በሚያስነሳ : አደገኛ : መሣሪያ :” በሚለው : በቁ. ፩፻፶፭ : እና : ፷፫ (፪) : ውስጥ : በሚገኘው : ሐረግ : ላይ :

ነው። ይህ፡ ሐረግ፡ ፓርላሜንት፡ “እሳት”ን፡ በሕዝብ፡ ፀጥታ፡ ላይ፡ አደጋ፡ [የ] ሚያስ ነላ፡ “አደገኛ፡ መሣሪያ” እንደሆነ፡ አድርጎ፡ መቁጠሩን፡ ያስተጋባል፤ ወይም፡ ፓርላሜንቱን፡ ስለአሳሰበው የእሳት፡ ዓይነት፡ ማለት፡ የሕዝብን፡ ጸጥታ፡ አደጋ፡ ላይ፡ ሊጥል፡ ይችላል፡ ተብሎ፡ ስለሚገመተው፡ የተደረገ፡ ገለጻ፡ ሊሆን፡ ይችላል። ሁለተኛው፡ አተረጓጎም፡ የሚደገፈው፡ “መሣሪያ” ለሚለው፡ ቃል፡ በተሰጡት፡ ምሳሌዎች፡ በናዳ፡ በሚፈነዳ፡ መሣሪያ፡ ወዘተ፡ ነው። ይህም፡ ቁ. ፯፻፳፭ን፡ በምንጠቀምበት፡ ጊዜ፡ የቅጣቱን፡ ክባድነት፡ ጥያቄ፡ እንድናስወግድ፡ ይረዳናል። ይህ፡ አስተያየታችን፡ ለቁ. ፬፻፹፰፡ ከሰጠነው፡ ትርጉም፡ ጋርና፡ በዚህ፡ ጉዳይ፡ ውስጥ፡ የጎብረት፡ (የሕዝብ)፡ ጸጥታ፡ ላይ፡ አደጋ፡ የሚደርስ፡ ሁኔታ፡ የለም፡ ከሚለው፡ አሳብ፡ ጋር፡ አይፋለስም።

መ- ሁለተኛው፡ ጉዳይ፡

የመጀመሪያው፡ ጉዳይ፡ ያለምንም፡ ጥርጣሬ፡ ከቁጥሮች፡ ፬፻፹፰ እና፡ ፯፻፳፭፡ ውጭ፡ እንደሆነ፡ መወሰን፡ ቀላል፡ ነበር። ሁለተኛው፡ ጉዳይ፡ ከአንደኛው፡ የሚቀልበት፡ አንድ፡ መንገድ፡ አለ፡ ይኸውም፡ ምናልባት፡ አብዛኛዎቹ፡ ኢትዮጵያውያን፡ የተባለውን፡ ተግባር፡ የፈጸመ፡ ሰው፡ “የእሳት፡ ቃጠሎን” (አርሰን)፡ ወንጀል፡ ሠራ፡ ብለው፡ ያምኑ፡ ይሆናል፡ ምክንያቱም፡ እንዲህ፡ ዓይነቱ፡ ወንጀል፡ በዘልማድ፡ አነጋገር፡ “የእሳት፡ ቃጠሎ” ተብሎ፡ ስለሚጠራ፡ ነው። ስለዚህ፡ ከቁ. ፯፻፶፬፡ ይልቅ፡ ቁ. ፬፻፹፰ን፡ ይጠቅማሉ። ነገር፡ ግን፡ ለመጀመሪያው፡ ጉዳይ፡ የተሰጠው፡ ውሳኔ፡ ትክክል፡ ከሆነ፡ ሁለተኛው፡ ጉዳይም፡ በዚያው፡ መሠረት፡ ቁ. ፯፻፶፬ን፡ እንደመጣስ፡ እንጂ፡ ቁ. ፬፻፹፰ን፡ ወይም፡ ቁ. ፯፻፳፭ንና፡ ፷፫ን፡ በመተላለፍ፡ እንደተሠራ፡ ወንጀል፡ መቆጠር፡ የለበትም። አንድ፡ የኢትዮጵያ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ላይ፡ እንዳልነው፡ ወስኗል። በከተማ፡ ተስፋ፡ ሚካኤል፡ ልጃም፡ ይግባኝ፡ ባይ፡ አቃቤ፡ ሕግ፡ መልስ፡ ሰጭ፡ የይግባኝ፡ ወንጀል፡ ቁጥር፡ ፭/፱፮፡ ጠቅላይ፡ የንጉሠ፡ ነገሥት፡ ፍርድ፡ ቤት፤ አስመራ፡ (ያልታተመ፡ ቀ. ኃ. ሥ. የኒቨር ሲቲ፡ ሕግ፡ ቤት፡ መጻሕፍት)፡ ጉዳይ፡ ይግባኝ፡ ባይ፡ ያንዱን፡ ሰው፡ እህል፡ አቃጥሏል፡ ተብሎ፡ በከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ተከሶ፡ ተፈርዶበታል። ጠቅላይ፡ የንጉሠ፡ ነገሥት፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ከሱ፡ ትክክለኛ፡ አይደለም፡ ምክንያቱም፡ ይህ፡ አንቀጽ፡ ምንም፡ እንኳን፡ ስለ፡ እሳት፡ ቃጠሎ፡ ቢናገርም፡ ባንድ፡ ግል፡ ሰው፡ ንብረት፡ ላይ፡ ለተፈጸመ፡ ወንጀል፡ ሳይሆን፡ በጋራ፡ ጸጥታ፡ (ሴኩሪቲ፡ ኮሌክቲቭ)፡ ላይ፡ ስለሚፈጸሙ፡ ወንጀሎች፡ የሚደነግግ፡ ነው፤ ይህን፡ ለመሰለ፡ ወንጀል፡ አግባብ፡ ያላቸው፡ የኢትዮጵያ፡ ወ.መ. ሕግ፡ ቁ. ፯፻፶፫—፯፻፶፬፡ ናቸው፡ ሲል፡ ወሰነ። የተሰጠው፡ ምክንያት፡ አጭር፡ ቢሆንም፡ ቅሉ፡ ፍሬ፡ ነገሩን፡ ጨብጧል፤ በደራሲውም፡ አስተያየት፡ በጣም፡ ትክክል፡ ነው።

ተከላሽ፡ ሆነ፡ ብሎ፡ የሌላ፡ ሰው፡ የሆነውን፡ ዕቃ፡ እንዳያገለግል፡ ስላደረገ፡ ይህ፡ አድራጎች፡ በቁ. ፯፻፶፫፡ ወይም፡ ፯፻፶፬፡ ሥር፡ መምጣት፡ አለበት። ተከላሽ፡ “ከፍ፡ ያለ፡ ግምት፡ የሚሰጠው፡ ጉዳት” (ቁ. ፯፻፶፬)፡ ማድረሱ፡ የሚታወቀው፡ የጤፉን፡ ዋጋ፡ መገመት፡ ወይም፡ የጤፉን፡ ዋጋ፡ ከሌሎች፡ የተጎጂው፡ ሀብት፡ ዕቃዎች፡ ዋጋ፡ ጋር፡ በማመዛዘን፡ ወይም፡ ደግሞ፡ ከነዚህ፡ በተለየ፡ መለኪያ፡ (ስታንዳርድ)፡ በመጠቀም፡ ሊሆን፡ ይችላል። በአሁኑ፡ ጉዳይ፡ እሳቱ፡ በሕዝብ፡ ፀጥታ፡ ላይ፡ አደጋ፡ ለማምጣት፡ የሚችል፡ ኃይል፡ ነበረው፤ ግን፡ አደጋውን፡ ለማድረስ፡ ፍላጎት፡ አልነበረም፡ እሳቱም፡ በሕዝብ፡ ላይ፡ አደጋ፡ አላደረሰም። ቁ. ፯፻፶፭ “በሕዝብ፡ ፀጥታ፡ ላይ፡ አደጋ፡ በሚያደርስ፡ መሣሪያ” ሲል፡ አደጋው፡ ፍጻሜ፡ ባያገኝም፤ በሕዝብ፡ ላይ፡ አደጋ፡ ሊያመጣ፡ የሚችል፡ የተወሰነ፡

ኃይል ፡ ስላለው ፡ መናገሩ ፡ ከሆነ ፡ የአሁኑ ፡ ጉዳይ ፡ በቁ. ፳፻፵፮ ፡ በሱም ፡ በኩል ፡ በቁ. ፬፻፹፰ ፡ ሥር ፡ ሊመጣ ፡ ይችላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ የቁ. ፳፻፵፮ ፡ ኃይል ፡ ቃል ፡ በሕዝብ ፡ ፀጥታ ፡ ላይ ፡ በርግጥ ፡ አደጋ ፡ ያደረሰ ፡ ታላቅ ፡ እሳትን ፡ የሚመለከት ፡ ከሆነ ፡ ቁ. ፳፻፵፮ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ አይሆንም ። ቁ. ፬፻፹፰ ፡ ያለ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፵፮ ፡ ዕርዳታ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ ሊሆን ፡ የሚችለው ፡ “ወንጀልን ፡ ለመሥራት ፡ አቅዶ” የሚለው ፡ ሐረግ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ የተጋለጸውን ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ቢያጠቃልል ፡ ነው ።

ቁ. ፳፻፶፫ን ፡ የጣሰ ፡ እስከ ፡ ፫ ፡ ዓመት ፡ ሊደርስ ፡ በሚችል ፡ እሥራት ፡ ሊቀጣ ፡ ይችላል ፤ የቁ. ፳፻፶፬ ፡ ቅጣት ፡ እስከ ፡ አምስት ፡ ዓመት ፡ ሊደርስ ፡ የሚችል ፡ ጽኑ ፡ እሥራት ፡ ሊሆን ፡ የቁ. ፬፻፹፰ ፡ እስከ ፡ ፲ ፡ ዓመት ፡ ሊደርስ ፡ የሚችል ፡ ጽኑ ፡ እሥራት ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ቁ. ፰፻ እና ፡ ፳፻፵፮ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ በሆኑ ፡ ቅጣቱ ፡ እስከ ፡ ፲፮ ፡ ዓመት ፡ ሊደርስ ፡ የሚችል ፡ እስራት ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ።

የአንድ ፡ ድንጋጌ ፡ ቃላት ፡ ብቻቸውን ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ ጠቃሚ ፡ ፍቺ ፡ ለመስጠት ፡ አለመቻላቸውን ፡ የምንገነዘብበት ፡ ሁኔታ ፡ እንደገና ፡ ገጥሞናል ፡ ማለት ፡ ነው ። “ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ የሚሰጠው ፡ ጉዳት” የሚለው ፡ ሐረጋዊ ፡ መለኪያ ፡ (ስታንዳርድ) ፡ ግልጽ ፡ (የተወሰነ) ፡ ካለመሆኑ ፡ የተነሳ ፡ ማናቸውም ፡ ሁለት ፡ ሰዎች ፡ “ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት” የሚለው ፡ ሐረግ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ እንደሆነ ፡ አንድ ፡ አስተያየት ፡ ይሰጣሉ ፡ ብሎ ፡ ለማመን ፡ ያስቸግራል ። ወይም ፡ ደግሞ ፡ ይህንን ፡ ለመወሰን ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ መለኪያ ፡ (ስታንዳርድ) ፡ ይጠቀማሉ ፡ ለማለት ፡ ያስቸግራል ። ይህ ፡ ውሳኔ ፡ በዳኛው ፡ ብቻ ፡ የሚወሰን ፡ ቢሆን ፡ ዳኛው ፡ እላይ ፡ እንደተገለጸው ፡ መጀመሪያ ፡ በፊቱ ፡ ያለው ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ቅጣት ፡ እንደሚገባው ፡ ከገመተ ፡ በኋላ ፡ በዚህ ፡ መሠረት ፡ የጉዳቱ ፡ ዋጋ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ እንደሆነ ፡ ይወሰን ፡ ይሆናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ውሳኔ ፡ መንግሥት ፡ የግል ፡ ተበዳዩ ፡ አቤቱታ ፡ ሳያቀርብ ፡ ክስ ፡ ለማቅረብ ፡ መቻል ፡ አለመቻሉን ፡ የሚገልጽ ፡ ስለሆነ ፡ ውሳኔው ፡ መሰጠት ፡ ያለበት ፡ ነገር ፡ ከመሰማቱ ፡ አስቀድሞ ፡ ነው ። ይህ ፡ ደረጃ ፡ (ስታንዳርድ) ፡ “ጠቅላይ ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ የክስ ፡ አቤቱታ ፡ ቢቀርብለትም ፡ ባይቀርብለትም ፡ ክስ ፡ ሊቀርብባቸው ፡ የሚችለው ፡ ጉዳዮች” ከሚለው ፡ ደረጃ ፡ (መለኪያ) ፡ የተሻለ ፡ ላይሆን ፡ ይችላል ።

በተለይ ፡ በዚህ ፡ በእሳት ፡ በደረሰው ፡ የሀብት ፡ ብልሽት ፡ የሀሳብ ፡ አንድነትና ፡ (ኮንሲስታንሲ) ፡ ሁልጊዜ ፡ ምክንያትን ፡ የመፈለግ ፡ (ራሽናሊቲ) ፡ ዓላማችንን ፡ እንደተቀጽላ ፡ ደረጃ ፡ (መለኪያ) ፡ ልንጠቀምበት ፡ እንችላለን ። ከታሪክ ፡ ለመረዳት ፡ እንደሚቻለው ፡ ከሆነ ፡ ሰብልን ፡ ወይም ፡ ቤትን ፡ ማቃጠል ፡ የተቃጠለው ፡ ሰብል ፡ ወይም ፡ ቤት ፡ ግምት ፡ ትንሽ ፡ ቢሆንም ፡ እንኳን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ እንደተልቀው ፡ ወንጀል ፡ የሚቆጠር ፡ ነው ። የዚህም ፡ ምክንያት ፡ መጠነኛ ፡ ሀብት ፡ ባለው ፡ ገበሬ ፡ ላይ ፡ ትንሹ ፡ ቃጠሎ ፡ እንኳን ፡ ታላቅ ፡ ጉዳት ፡ ሊያደርስበት ፡ መቻሉ ፡ ነው ። ይህ ፡ አንድኛ ፡ የደረሰው ፡ ጉዳት ፡ መጠን ፡ መረዳት ፡ ያለበት ፡ በገንዘብ ፡ ማለት ፡ ይህን ፡ ያህል ፡ ብር ፡ ጠፍቷል ፡ በሚል ፡ መለኪያ ፡ አለመሆኑን ፡ ያስረዳናል ። ጉዳት ፡ የደረሰበት ፡ ሰብል ፡ መጠን ፡ ከጠቅላላው ፡ የገበሬው ፡ ሰብል ፡ ጋር ፡ ሲነፃፀር ፡ ከፍተኛ ፡ ከሆነ ፡ ዋጋው ፡ ቢበዛም ፡ ቢያንስም ፡ ወይም ፡ የሰብሉ ፡ መጠን ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ቢሆንም ፡ ባይሆንም ፡ ለተጉጂው ፡ “ከፍ ፡ ያለ” ነው ። በሕግም ፡ አስተያየት ፡ እንዲሁ ፡ መሆን ፡ አለበት ። ይህ ፡ አስተያየት ፡ ቁ. ፳፻፶፬ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ባለው ፡ አቀማመጥ ፡ የተደገፈ ፡ ነው ። አሁን ፡ በምንጋገርበት ፡ ቦታ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ የሚያወሳው ፡ በሀብት ፡ ላይ ፡ ስለሚደርስ ፡ ጉዳት ፡ በአንክር ፡

ይናገራል ፣ ስለሆነም ፣ የጉዳቱን ፣ መጠን ፣ የሚመለከቱት ፣ ድንጋጌዎች ፣ የሚያውቁት ፣ በግል ፣ ሰው ፣ ላይ ፣ ስለደረሰ ፣ ጉዳት ፣ መጠን ፣ እንጂ ፣ ስለአንድ ፣ ጠቅላላ ፣ መለኪያ ፣ አይደለም ።

የምንሰጠውን ፣ አስተያየት ፣ አስቀድመን ፣ ብናቀርብ ፣ እና ፣ ሰብልን ፣ ወይም ፣ ቤትን ፣ ማቃጠል ፣ እንደ ፣ እሳት ፣ ቃጠሎ ፣ ወንጀል ፣ የሚይቆጠሩበት ፣ ሁኔታዎች ፣ ይገኛሉ ፣ ብንል ፣ ይህንኑ ፣ መደምደሚያ ፣ የሚደግፍ ፣ ተጨማሪ ፣ ምክንያት ፣ ለጫግኘት ፣ እንችላለን ።

እንዲሁም ፣ ሆኖ ፣ በብዙዎች ፣ ኢትዮጵያውያን ፣ አስተያየት ፣ እንዲህ ፣ ያለው ፣ ድርጊት ፣ ወደ ፣ ከባድ ፣ ቅጣት ፣ ያመራል ፣ የሚል ፣ ነው ። በሁለተኛው ፣ ጉዳይ ፣ ላይ ፣ ቁ. ፬፻፹፰ ፣ ተፈጻሚ ፣ ባይሆን ፣ እንኳን ፣ በሕዝብ ፣ ጸጥታ ፣ ላይ ፣ አደጋ ፣ ሊያደርስ ፣ በሚችል ፣ እሳት ፣ የተጠቀመ ፣ ምንም ፣ እንኳን ፣ አድራጊው ፣ እሳቱ ፣ የተባለውን ፣ አደጋ ፣ እንዲያደርስ ፣ ባይመኝና ፣ እሳቱም ፣ ጉዳት ፣ ባያመጣ ፣ ከባድ ፣ ቅጣት ፣ ሊፈረድበት ፣ ይገባዋል ። ይህ ፣ ከባድ ፣ ቅጣት ፣ ተገቢ ፣ ነው ፣ ብሎ ፣ ለመቀበል ፣ በእሳቱ ፣ መጠቀም ፣ “ከፍ ፣ ያለ ፣ ግምት ፣ የሚሰጠው ፣ ጉዳት ፣” የሚያደርስ ፣ ተግባር ፣ ነው ፣ ወይም ፣ ደግሞ ፣ “ከፍ ፣ ያለ ፣ ግምት ፣ የሚሰጠው ፣ ጉዳት ፣” ለማድረስ ፣ የሚችል ፣ የሙከራ ፣ ተግባር ፣ የሚለውን ፣ አተረጓጎም ፣ መከተል ፣ ያስፈልጋል ። እንዲህ ፣ ከሆነ ፣ ደግሞ ፣ ከባድ ፣ ቅጣት ፣ ለመሰጠት ፣ ይቻላል ። ከዚህ ፣ በተቃራኒ ፣ መንገድ ፣ የቅጣቱን ፣ ከባድነት ፣ ማቃለል ፣ ሕዝብ ፣ ለዳኝነት ፣ የሚሰጠውን ፣ ክብር ፣ (እምነት) ፣ ሊነሳ ፣ ይችላል ።

ቁ. ፬፻፹፰ ፣ ፳፫ን ፣ እና ፣ ፯፻፶፮ን ፣ በሁለተኛው ፣ ጉዳይ ፣ ላይ ፣ ተፈጻሚ ፣ ላለ ማድረግ ፣ ብዙ ፣ ምክንያቶች ፣ መኖራቸውን ፣ ማስረዳት ፣ ይቀረጻል ። ሁለተኛው ፣ ጉዳይ ፣ በሕግ ፣ አውጪው ፣ ክፍልም ፣ ሆነ ፣ በዳኞች ፣ እንደ ፣ ከባድ ፣ ወንጀል ፣ መቆጠር ፣ ይኖርበታል ። ቢሆንም ፣ በሕዝብ ፣ ፀጥታ ፣ ላይ ፣ ከፍ ፣ ያለ ፣ አደጋ ፣ የማድረስ ፣ ጠባይና ፣ አደጋውን ፣ የማድረስ ፣ አሳብ ፣ መኖራቸውን ፣ ከሚያሳዩት ፣ ሦስተኛ ፣ እና ፣ አራተኛ ፣ ጉዳዮች ፣ በጣም ፣ ይቀላል ። እንዲህ ፣ ዓይነት ፣ ልዩነት ፣ ካለ ፣ የቅጣት ፣ መጠን ፣ ልዩነትም ፣ እንደሚኖር ፣ ይገመታል ። ግን ፣ ሁለተኛው ፣ ጉዳይ ፣ በርግጥ ፣ በቁ. ፯፻፶፬ ፣ ሥር ፣ ስለሚመጣ ፣ (ለጊዜው ፣ ቁ. ፯፻፶፫ን ፣ ተወት ፣ እናድርግና) ፣ አሁን ፣ ያለው ፣ ምርጫ ፣ በቁ. ፯፻፶፬ ፣ እንጠቀም ፣ ወይስ ፣ በቁ. ፬፻፹፰ ፣ የሚለው ፣ አይደለም ፣ ምርጫው ፣ ቁ. ፯፻፶፬ን ፣ ብቻ ፣ ከሥራ ፣ ላይ ፣ እናውል ፣ ወይስ ፣ ቁ. ፯፻፶፬ ፣ እና ፣ ቁ. ፬፻፹፰ን ፣ በአንድነት ፣ በሥራ ፣ ላይ ፣ እናውል ፣ የሚል ፣ ነው ። ሁለተኛውን ፣ ምርጫ ፣ በሁለት ፣ ምክንያቶች ፣ ለመቃወም ፣ ይቻላል ። አንደኛ ፣ እንዲህ ፣ ካደረግን ፣ ሁለተኛውን ፣ ሦስተኛውንና ፣ አራተኛውን ፣ ጉዳዮች ፣ በሚመለከቱ ፣ ቅጣቶች ፣ መካከል ፣ ልዩነት ፣ ሊኖር ፣ አይችልም ፣ ሁለተኛ ፣ ለመጀመሪያው ፣ ጉዳይ ፣ መፍትሔ ፣ መሠረት ፣ ይሆናሉ ፣ ብለን ፣ ያቀረብናቸውን ፣ ሐሳቦች ፣ አድክሞ ፣ መፍትሔውንም ፣ አጠራጣሪ ፣ ያደርገዋል ።

ሁለተኛው ፣ ነጥብ ፣ ተጨማሪ ፣ ገለጻ ፣ ያስፈልገዋል ። ለአንደኛው ፣ ጉዳይ ፣ የቀረበው ፣ መፍትሔ ፣ የቁጥር ፣ ፬፻፹፰ን ፣ አቀማመጥ ፣ በመመልከት ፣ ቁጥሩ ፣ በአንዳንድ ፣ የእሳት ፣ አይነቶች ፣ በሕዝብ ፣ ፀጥታ ፣ ላይ ፣ ስለሚደርስ ፣ አደጋ ፣ የተደነገገ ፣ ነው ፣ ብለን ፣ በሰጠነው ፣ ውሳኔ ፣ ላይ ፣ የተመሠረተ ፣ ነው ፣ ስለዚህ ፣ “ወንጀል ፣ ለመሥራት ፣ አቅዶ” የሚለው ፣ ሐረግ ፣ ስለተባለው ፣ አደጋ ፣ ያለውን ፣ አንድ ፣ ዓይነት ፣ ስሜት ፣ የሚያመለክት ፣ መሆን ፣ አለበት ፣ ስለእሳቱ ፣ ኃይል ፣ ምንም ፣ ሳያወሳ ፣ ወንጀልን ፣ ለመሥራት ፣ አቅዶ ፣ ወይም ፣ የጎበረት ፣ አደጋን ፣ ለማድረስ ፣ አስ

ቦ : እሳት : ስላያያዘ : ሰው : ይናገራል ። ስለዚህ : ይህን : ቁጥር : በሁለተኛው : ጉዳይ ላይ : ተፈጻሚ : ለማድረግ : ከፈለግን : “ወንጀልን : ለመሥራት : አቅዶ :” በሚለው : ሐረግ : ላይ : ስለአንደኛው : ጉዳይ : ስንነጋገር : ያደረግናቸውን : ወሰኖች : ማንሳት : አለብን ። በአንድ : ቃል : ወይም : ሐረግ : ትርጉም : በየጊዜው : መቀያየር : ደግሞ : ወላዎይነት : (ኢንኮንሲስተንሲ) : ስለሚፈጥር : ጥሩ : ድርጊት : አይመስልም ። በቁጥር : ፳፻፶፭ : እና : ፳፻፲ : ስለአእምሮ : ሁኔታ : ሳይሆን : “በሕዝብ : ፀጥታ : ላይ : አደጋ : ስለሚያደርስ : አደገኛ : መሣሪያ” ይናገራሉ ። አደገኛው : መሣሪያ : “እሳት” ነው : ብንል : ይህ : የተባለው : ሐረግ : “ማናቸውም : እሳት” “የተወሰነ : ኃይል : ያለው : ማናቸውም : እሳት” ወይም : “ማናቸውም : የሕዝብ : ጸጥታን : በአደጋ : ላይ : የሚጥል : እሳት” የሚል : ትርጉም : ሊኖረው : ይችላል ። ስለአንደኛው : ሁኔታ በተነጋገርንበት : ጊዜ : “ማናቸውም : እሳት” የሚለውን : ትርጉም : ትተነዋል ። ይህንንም : ያደረግነው : ይህ : ፍቺ : ሁለት : ልዩ : ጥቅሞችን : ማለት : የሕዝብ ፣ ፀጥታንና : ንብረትን : አንድ : የወንጀል : ተግባር : አደጋ : የደረሰባቸው : እንደሆነ : ድንጋጌዎቹ : ቅጣቱ : እንዲከብድ : ይፈቅዳሉ : ወይም : ያዛሉ : ከሚለው : አሳብ : ጋር : ተስማሚ : ስላልሆነ : ነው ። ይኸውም : ዓላማ : “የተወሰነ : መጠን : ያለው : ማናቸውም : እሳት” የሚለውን : ፍቺ : እንድናስወግድ : ያደርገናል ። እንዲህ : ያሉ : የእሳት : ዓይነቶች : በሙሉ : በሕዝብ : ፀጥታ : ላይ : አደጋ : እንዲጥሉ : አልታሰቡ : ይሆናል ። ወይም : አላደረሱ : ይሆናል ። ስለዚህ : እንደዚህ : ያሉ : የእሳት : ዓይነቶች ሁሉ : በተባሉበት : ሁለት : ጥቅሞች : (ኢንተረስትስ) : ላይ : ጉዳት : ስለማያመጡ : ከባድ : ቅጣት : እንዲሰጥ : የሚያደርጉት : ምክንያቶች : አይኖሩም ። በተጨማሪም : በ፫ኛው : ጉዳይ : እንደምንመለከተው : ትንሽ : እሳት : በሕዝብ : ጸጥታ : ላይ : አደጋን : ሊያደርስ : ይችላል ። ቁጥር : ፳፻፶፭ንና : ፳፻፲ን : ለቁጥር : ፬፻፹፰ : እና : ፳፻፶፫-፶፬ ረዳት : አድርጎ : በሙሉ ሰድ : በመጠኑ : ጠባዩን : በለወጠ : ዘዴ : (መንገድ) : ይህንኑ : ውጤት : ለማግኘት : ይቻላል ። ደህና : አእምሮ : ባለው : ሰው : ግምት : መሠረት : ቁጥር : ፬፻፹፰ : ሳይጣስ : ቁጥር : ፳፻፶፭ን : ተፈጻሚ : ማድረግ : አይገባም ። በአሁኑ : ጉዳይ : ላይ : ቁጥር : ፬፻፹፰ : ተፈጻሚ : አይሆንም : ብለን : ስለወሰንን : ቁጥር : ፳፻፶፭ም : ተፈጻሚነት : የለውም : ማለት : ተገቢ : ነው ።

ሠ- ሦስተኛ : ጉዳይ :

ሦስተኛው : ጉዳይ : ሁለተኛው : ጉዳይ : ያልመለሰውን : ጥያቄ : የሚመልስ : ነው ። ለመጀመሪያ : ጊዜ : በአተረጓጎማችን : ውስጥ : ለቁጥር : ፬፻፹፰ : መጣስ : የሚያስፈልገውን : የሕሊና : ሁኔታ : እናገኛለን ። በሌላ : በኩል : ደግሞ : ምንም : ከባድ : ጉዳት : ስላልደረሰ : በሀብት : ላይ : ጉዳት : ስለማድረስ : (የሚያወሱት : ቁጥሮች : ተፈጻሚነት : ይኖራቸው : ይሆን ? ቁጥር : ፬፻፹፰ በጉዳዩ : ላይ : ተፈጻሚ : ለመሆን : መቻሉን : ከፍሬ : ነገሩ : ለመረዳት : ይቻላል ። እላይ : እንደተመለከተው : በቁጥሩ : ኃይለ : ቃል : መሠረት : መኖር : ያለበት : ሁኔታ : የጉዳቱ : መድረስ : ወይም : የአደገኛነት : ጠባይ : ሳይሆን : አንድ : ነገርን : ለማድረስ : አስቦ : እሳትን : መለኮስ : ብቻ : ነው ። አደጋው : ካልደረሰ : ወይም : የአደገኛነት : ጠባይ : ካልተፈጠረ : የአድራጊውን : አሳብ : ለማወቅ : አያዳግትም : ወይ : የሚል : ጥያቄ : እዚህ : ላይ : ይቀርብ : ይሆናል ። ነገር : ግን : ወንጀሉ : ተሠርቷል : ብሎ : ክስ : ለማቅረብ : የሚያስፈልገው : አንድ : ነገርን : በማሰብ : የተፈጸመ : ተግባር : ሲሆን : የአሁኑ : ጉዳይ : ሁለቱንም : አሟልቶ : ይዛል ።

የቁጥሮች : ፳፻፶፫ : ፳፻፶፬ : እና : ፳፻፶፭ : በዚህ : ጉዳይ : ላይ : ተፈጻሚ : መሆን : ይበልጥ : አጠራጣሪ : ሙስሎ : ይታያል ። በቁጥር : ፳፻፶፫ : እና : በቁጥር : ፳፻፶፬ :

ኃይለ ፡ ቃል ፡ መሠረት ፡ እነዚህን ፡ ቁጥሮች ፡ በመተላለፍ ፡ ተደርገዋል ፡ ሊባል ፡ የሚችሉት ፡ ወንጀሎች ፡ ውጤት ፡ ያገኙ ፡ በንብረት ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ በማድረስ ፡ የተሠሩ ፡ ወንጀሎችን ፡ ብቻ ፡ ይመስላሉ ። እነዚህ ፡ ቃላት ፡ ይህ ፡ የንብረት ፡ መፍረስ ፡ አድራጊው ፡ በሕዝብ ፡ ፀጥታ ፡ ላይ ፡ አደጋ ፡ ለማድረስ ፡ ባለው ፡ ፍላጎት ፡ ሰበብ ፡ የተገኘ ፡ ውጤት ፡ እንጂ ፡ ራሱን ፡ የቻለ ፡ የመጀመሪያ ፡ ዓላማ ፡ አይደለም ፡ የሚለውን ፡ አሳብ ፡ አይደግፉም ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ። የነዚህም ፡ ውሳኔዎች ፡ ውጤት ፡ ተደጋግሞ ፡ ተነግሮአል ። ቁጥር ፡ ፬፻፶፫ ፡ ወይም ፡ ቁጥር ፡ ፮፻፶፬ ፡ ከቁጥር ፡ ፬፻፶፭ ፡ እና ፡ ከቁጥር ፡ ፳፫ ፡ ጋር ፡ በተነበበ ፡ ወቅት ፡ ተፈጻሚ ፡ ከሆኑ ፡ በቁጥር ፡ ፬፻፹፰ ፡ መጣስ ፡ የሚደርሰው ፡ የ፲ ፡ ዓመት ፡ እሥራት ፡ ከ፲፫ ፡ እስከ ፡ ፲፭ ፡ ዓመት ፡ ሊረዝም ፡ መቻሉ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ እንዲረዝም ፡ ግዴታና ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕጉ ፡ ልዩ ፡ ክፍል ፡ እያንዳንዱ ፡ ውሳኔ ፡ የራሱ ፡ ብቻ ፡ የሆነ ፡ የተለየ ፡ ሥራ ፡ አለው ፡ ብለን ፡ ካመንን ፡ አንዱ ፡ ብቻውን ፡ ሊያገለግል ፡ የሚችልበት ፡ በርከት ፡ ያሉ ፡ ሁኔታዎች ፡ እንዲኖሩ ፡ ያስፈልጋል ።

ወንጀለኛው ፡ በራሱ ፡ ንብረት ፡ ወይም ፡ በጠፍ ፡ መሬት ፡ እሳት ፡ የሚለኩስ በት ፡ ጊዜ ፡ እምብዛም ፡ ስለማይገኝ ፡ እንደዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ ሁኔታ ፡ ቁጥር ፡ ፬፻፹፰ ፡ ለታቀደበት ፡ ዓላማ ፡ “የማያጠራጥር ፡ ምሳሌ” ተብሎ ፡ ሊጠቀስ ፡ አይገባውም ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ። ልዩነት ፡ መፈጠር ፡ ያለበት ፡ የሕሊና ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ ነው ፡ የወንጀለኛው ፡ የሕሊና ፡ ፍላጎት ፡ ሕዝብን ፡ ለመጉዳት ፡ ከሆነ ፡ ቁጥር ፡ ፬፻፹፰ ፡ ብቻ ፡ አግባብ ፡ ይኖረዋል ። ነገር ፡ ግን ፡ ፍላጎቱ ፡ የሌላውን ፡ ሰው ፡ ንብረት ፡ ለመጉዳት ፡ ከሆነ ፡ ቁጥር ፡ ፮፻፶፬ ፡ ወይም ፡ ፮፻፶፫ ፡ ተፈጻሚ ፡ ይሆናል ። ቅጣቱ ፡ የሚከብደውና ፡ ሁለቱም ፡ ውሳኔዎች ፡ በተደራረቡነት ፡ ተፈጻሚ ፡ የሚሆኑት ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ሁለቱ ፡ ፍላጎቶች ፡ ማለት ፡ ሕዝብን ፡ መጉዳትና ፡ የሌላውን ፡ ንብረት ፡ መፍረስ ፡ አንድነት ፡ ተጣምረው ፡ በሚገኙ ፡ በት ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ከ፩—፲ ፡ ዓመት ፡ የሚደርስ ፡ ጽኑ ፡ እሥራት ፡ ፫ኛውን ፡ ጉዳይ ፡ ለሚመስሉ ፡ ሁኔታዎች ፡ በቂ ፡ ቅጣት ፡ ነው ። የቁጥር ፡ ፮፻፶፭ ፡ “የተለየ ፡ አሠራሮች” የሚለው ፡ ሐረግ ፡ እላይ ፡ ያቀረብነው ፡ ትርጉም ፡ ትክክል ፡ መሆኑን ፡ ያመለክተናል ።

እላይ ፡ ካደረግነው ፡ ምሳሌ ፡ ጋር ፡ የማይስማሙ ፡ ክርክሮች ፡ አሉ ። እነዚህ ፡ ነጥቦች ፡ ለሁሉም ፡ ሰው ፡ ባይሆንም ፡ እንኳን ፡ ለጸሐፊው ፡ አጥጋቢ ፡ ሆነው ፡ ይታያሉ ። ቁጥር ፡ ፬፻፹፰ ፡ የራሱ ፡ የተለየ ፡ ሥራ ፡ አለው ። ይኸውም ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ እሳት ፡ በማስነሳት ፡ የሕዝብን ፡ ጸጥታ ፡ በአደጋ ፡ ላይ ፡ የሚጥሉትን ፡ ወይም ፡ ሥጋት ፡ የሚፈጥሩትን ፡ ወንጀሎች ፡ መቅጣት ፡ ነው ። ቁጥር ፡ ፮፻፶፫ና ፡ ፮፻፶፬ም ፡ እንደዚሁ ፡ የግላቸው ፡ የሆነ ፡ የተወሰነ ፡ ተግባር ፡ አላቸው ፤ እርሱም ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ የሌላውን ፡ ሰው ፡ ንብረት ፡ የሚያበላሹትን ፡ ተገቢ ፡ ቅጣት ፡ መስጠት ፡ ነው ። በሕዝብ ፡ ላይ ፡ አደጋ ፡ ሳይፈጠር ፡ የሌላውን ፡ ሰው ፡ ንብረት ፡ በእሳት ፡ ማቃጠል ፡ እንደሚቻል ፡ አይተናል ። ነገር ፡ ግን ፡ የግል ፡ ሀብትን ፡ ሳይቃጥሉ ፡ በእሳት ፡ አደጋ ፡ በሕዝብ ፡ ጸጥታ ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ ማምጣት ፡ አይቻልም ። የሌላ ፡ ሰው ፡ ንብረት ፡ ሳይቃጠል ፡ በሕዝብ ፡ ፀጥታ ፡ ላይ ፡ አደጋ ፡ ይፈጠራል ። ለማለት ፡ በጣም ፡ ያስቸግራል ። ምንም ፡ እንኳን ፡ የግል ፡ ንብረትን ፡ ማቃጠል ፡ የመጀመሪያው ፡ ዓላማ ፡ ባይሆንም ፡ በደራሲው ፡ አስተያየት(ና) ፡ በቁጥር ፡ ፶፰ ፡ መሠረት ፡ አድራጊው ፡ አስቦ ፡ ሠርቶታል ። ለማለት ፡ ይቻላል ። በቁጥር ፡ ፶፰(፩) ፡ ሁለተኛውን ፡ ዐረፍተነገር ፡ “የአጥፊነት ፡ ተግባር ፡ በራሱ ፡ ፈቃድና ፡ አሳብ ፡ እንደተፈጸመ ፡ የሚቆጠረው ፡ ጥፋተኛው ፡ ይህ ፡ ሥራው ፡ በወንጀል ፡ ቅጣትን ፡ እንደሚያመጣበት ፡ እየተረዳ ፡ የሆነው ፡ ይሁን ፡ በማለት ፡ ይህንኑ ፡ የወንጀል ፡ ተግባሩን ፡ ዐውቆ ፡ በገዛ ፡ ፈቃዱ ፡ በፈጸመ ፡ ጊዜ ፡ ነው” የሚለውን ፡ እንኳን ፡ ተወትብናደርግ ፡ ከዋናው ፡ የወንጀል ፡ ዓላማ ፡ በቀጥታ ፡ የሚከተለው ፡ ሌላው ፡ ወንጀል ፡ በአ

ድራጊው ፡ ሙሉ ፡ ፍላጎት ፡ እንደተደረገ ሆኖ ፡ ይቆጠራል ፤ ለምሳሌ ፡ የሕዝብን ፡ ፀጥታ ፡ በቃጠሎ ፡ አደጋ ፡ ላይ ፡ ለመጣል ፡ ንብረትን ፡ በእሳት ፡ ማቃጠል ፡ አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፣¹⁶ እንደዚህ ፡ ሲሆን ፡ ሁለቱም ፡ ፍላጎቶች ፡ ተገኙ ፡ ማለት ፡ ነው ። ሁለቱም ፡ ቁጥሮች ፡ ፳፻፶፫ ፡ እና ፡ ፳፻፶፬ ፡ የሚገልጹት ፡ ፈልጎ ፡ ወይም ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ ስለማጥፋት ፡ ስለሆነ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በርግጥ ፡ ንብረት ፡ ባይበላሽ ፡ ለማበላሸት ፡ በመሞከር ፡ ብቻ ፡ ሊያስከስስ ፡ ይችላል ።

የቀረን ፡ አስቸጋሪ ፡ ነገር ፡ በእንግሊዝኛው ፡ ንብረትን ፡ ለማጥፋት ፡ “የተለየ ፡ ፍላጎት” የሚለውን ፡ ሐረግ ፡ ትርጉም ፡ መወሰን ፡ ነው ። ከዚህ ፡ የምንረዳው ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፶፭ ፡ ተፈጻሚ ፡ እንዲሆን ፡ የወንጀለኛው ፡ ፍላጎት ፡ (አሳብ) ፡ መኖር፡አለበት።ግን፡ እንዲሁ ፡ ብሎ ፡ በማመን ፡ ሊደርስ ፡ የሚችለውን ፡ ሁኔታ ፡ እንመልከት ፡- አንድ ፡ ሰው ፡ የጠላቱን ፡ ቤት ፡ ብቻ ፡ ለማቃጠል ፡ ፈልጎ ፡ ግን ፡ በእሳቱ ፡ ሕተማውን ፡ ሁሉ ፡ በሥጋት ፡ ላይ ፡ ጣለው ። ቍ. ፳፻፶፭ ፡ ለዚህ ፡ ሁኔታ ፡ ተፈጻሚ ፡ ይሆናል። አጥፊውም ፡ በረዥም ፡ ጊዜ ፡ እሥራት ፡ ይቀጣል ። ሌላው ፡ ሰው ፡ ደግሞ ፡ በሕብረት ፡ ሰቡ ፡ ላይ ፡ ቁጭቱን ፡ ለመወጣት ፡ ቢሻና ፡ ሁከት ፡ ለመፍጠር ፡ ብቻ ፡ በመፈለግ ፡ እንዲህም ፡ ሲያደርግ ፡ በንብረት ፡ ላይ ፡ ሊደርስ ፡ የሚችለውን ፡ ጉዳት ፡ ፈቅዶና ፡ ተቀብሎ ፡ እሳት ፡ ለኮስ ፡ ይህ ፡ ከፍተኛ ፡ ወንጀል ፡ ሊሠራ ፡ አቅዶ ፡ የነበረው ፡ ሰው ፡ የሚከሰሰው ፡ ቁጥር ፡ ፬፻፹፰ን ፡ በመጣስ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ይህም ፡ ለአእምሮ ፡ ግምት ፡ ግራ ፡ ነው ። እንዲሁ ፡ ማድረጉ ፡ ልዩነት ፡ የሌለው ፡ መከፋፈል ፡ መፍጠር ፡ ይሆናል ፤ ወይም ፡ የተፈጠረው ፡ ልዩነት ፡ እኛ ፡ የደረሰንበትን ፡ ውጤት ፡ ይቃረናል ። ስለዚህ ፡ ይህን ፡ መቀበል ፡ ተገቢ ፡ አይደለም ።

አንድ ፡ ሰው ፡ የእሳት ፡ ቃጠሎ ፡ አድርጎል ፡ ተብሎ ፡ ሲፈረድበት ፤ በጠፋው ፡ ንብረት ፡ መጠን ፡ ደግሞ ፡ ንብረትን ፡ በማጥፋት ፡ ሊቀጣ ፡ ይችላል ። እንጂ ፤ ንብረትን ፡ ለማጥፋት ፡ በመሞከር ፡ በተደራቢ ፡ ወንጀል ፡ ሊቀጣ ፡ አይችልም ። በደራሲው አስተያየት ፡ ግን ፡ “የተለየ ፡ አሠራሮች” የሚለው ፡ ሐረግ ፡ እንዴት ፡ ይህን ፡ ለማለት ፡ እንደሚያስችል ፡ ግልጽ ፡ አይደለም ። ስለቁጥር ፡ ፳፻፶፬ ፡ በሁለተኛው ፡ ጉዳይ ፡ የተሰጠውን ፡ ፍቺ ፡ ለሦስተኛውም ፡ ከተጠቀምንበት ፡ የሦስተኛው ፡ ጉዳይ ፡ ወንጀለኛ ፡ በከባድ ፡ የንብረት ፡ መጥፋት ፡ ሙከራ ፡ (ቁጥር ፡ ፳፻፶፬) ፡ ሊከሰስ ፡ ይቻላል፤ በተደራቢ ፡ ደግሞ ፡ ቁጥር ፡ ፬፻፹፰ን ፡ ጥሷል ፡ ተብሎ ፡ ለመክሰስ ፡ ይቻላል ። ግን ፡ ከዚህ ፡ የተቃረነ ፡ ፍቺ ፡ ሊሰጥ ፡ ይቻላል ።

በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ተከላኹ ፡ በተደራቢ ፡ ወንጀል ፡ ሊፈረድበት ፡ ከተቻለ ፡ በደራሲው ፡ አስተያየት ፡ መጀመሪያ ፡ የሚከተለው ፡ ጥያቄ ፡ መመለስ ፡ አለበት ። ተደራቢ ፡ ወንጀል ፡ በሚሆንበት ፡ ጊዜ ፡ ቁ. ፳፻፶፭ ፡ ፳፫ ፡ ፬፻፶፪ ፡ ለእሳት ፡ ቃጠሎ ፡ ከሚሰጠው ፡ ከፍተኛ ፡ ቅጣት ፡ (፲ ፡ ዓመት) ፡ እንዲበልጥ ፡ ያስገድዳሉን ፡ ወይስ ፡ ቢበልጥ ፡ አይቃወሙም ፡ ማለት ፡ ነው? የግድ ፡ ቅጣቱ ፡ ከ፲ ፡ ዓመት ፡ ይብለጥ ፡ የሚለው ፡ አሳብ ፡ “በሕግም ፡ በግልጽ ፡ ተወስኖ ፡ ሲገኝ ፡ ፍ/ቤቱ ፡ (በቁጥር ፡ ፻፹፬ ፡ መሠረት) ፡ ቅጣቱን ፡ ማክበድ ፡ አለበት ፡ (ቁጥር ፡ ፳፫ ፡ (፪))” ከሚለው ፡ የቁጥር ፡ ፻፺፪ ፡ አባባል ፡ ውጤት ፡ ጋር ፡ ይመስላል ። ቅጣትን ፡ ማክበድ ፡ ማለት ፡ የሚከተሉት ፡ ሁለት ፡ ፍሬዎች ፡ ሊኖሩት ፡ ይችላል ። አንደኛ ፡ ለአንዱ ፡ ወንጀል ፡ ብቻ ፡ ከሚሰጠው ፡ ቅጣት ፡ ማብለጥ ፤ ፪ኛ ፡ ለአንደኛው ፡ ወንጀል ፡ ሊሰጠው ፡ ከሚገባው ፡ ቅጣት ፡ ወሰን ፡ እንዲ

16. እዚህ ፡ ላይ ፡ ፒ ፡ ግራቩንን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፶፮ ፡ ይመለከቷል ።

ያልፍ፡ ግን፡ በቁጥር፡ ፻፹፱፡ እንዲያልፍ፡ መብት፡ የተሰጠው፡ ድረስ፡ ለማክበድ፡ ነው። ቅጣቱ፡ ከበድ፡ ካለው፡ ወንጀል፡ ከፍተኛ፡ ቅጣት፡ ወሰን፡ መብላጥ፡ አለበት፡ የሚለው፡ ፍቺ፡ ከሕሊና፡ ግምት፡ የራቀ፡ ነው። የግድ፡ መፈጸም፡ ያለባቸው፡ ሚዛናዊ፡ ፍትሕ፡ እንዳይሰጥ፡ ሊያደርጉ፡ ይችላሉ። ይህም፡ የሚሆነው፡ ዳኛው፡ እንደ፡ ጉዳዩ፡ ሁኔታ፡ ቅጣቱን፡ ሊወስን፡ ባለመቻሉ፡ ነው። እዚህ፡ የግድ፡ መሰጠት፡ ያለበት፡ የቅጣት፡ ጊዜ፡ በርግጥ፡ ከባድ፡ ነው። እንዲህ፡ ማድረጉ፡ የፓርላሜንቱ፡ ዓላማ፡ ነው። ማለት፡ የወንጀልኛ፡ መቅጫውን፡ ሕግ፡ ጠቅላላ፡ አያያዝ፡ መቃረን፡ ይሆናል። በሕጉ፡ ጠቅላላ፡ አያያዝ፡ ዳኞች፡ እያንዳንዱን፡ ጉዳይ፡ መርምረው፡ እንዲፈርዱ፡ ሰፋ፡ ያለ፡ ነፃነት፡ ተሰጥተዋል። ለማለት፡ ያስደፍራል። በተጨማሪም፡ በቁጥር፡ ፻፺፪፡ የተጠቀሰው፡ ቁጥር፡ ፻፹፱፡ “ፍርድ፡ ቤቱ፡ ቅጣትን፡ የሚወስነው፡ ከሁሉ፡ ይልቅ፡ ከባድ፡ ለሆነው፡ ጥፋት፡ የተወሰነውን፡ ቅጣት፡ ነው።” (አንክሮው፡ የደራሲው፡ ነው)፡ ስለሚል፡ ሁሉጊዜ፡ ይህ፡ ቅጣት፡ መሰጠት፡ አለበት፡ ማለት፡ አይቻልም። ሦስተኛው፡ ጉዳይ፡ በቁጥር፡ ፻፶፭፡ ሥር፡ ሆኖ፡ ተደራራቢ፡ ቅጣቶች፡ የሚገባው፡ ከሆነ፡ ብዙዎች፡ ሰዎች፡ ይህ፡ ሁኔታ፡ ከ፲፡ ዓመት፡ ይበልጥ፡ ቅጣት፡ ይገባል። ብለው፡ የሚያምኑ፡ አይመስልም። ሌላውንም፡ ትርጉም፡ ቢመርጥ፡ ዳኛው፡ ከፍተኛ፡ ቅጣት፡ ከመወሰን፡ አይታገድም፡ ነገር፡ ግን፡ እንደሁኔታው፡ ቅጣቱን፡ እንዲያቃልል፡ ይፈቀድለታል። ስለዚህ፡ ቁጥር፡ ፻፺፪፡ ዳኛው፡ ለአንድ፡ ከባድ፡ ጥፋት፡ ብቻውን፡ ቢፈጽም፡ ኖሮ፡ ይሰጠው፡ ከሚገባው፡ ከፍተኛ፡ ቅጣት፡ ይበልጥ፡ መስጠት፡ እንዳለበት፡ ብቻ፡ ያደርገዋል። ተብሎ፡ መተርጎም፡ አለበት፡ የተደራረበው፡ ቅጣት፡ መጠን፡ ግን፡ የወንጀሉ፡ ሁኔታ፡ እንዲህ፡ እንዲሆን፡ ካለሰገደደ፡ የወንጀሉን፡ የመጨረሻ፡ ከፍተኛ፡ ቅጣት፡ መስጠት፡ አያሻም።

ረ/ አራተኛ፡ ጉዳይ፡

የደራሲውን፡ ትርጓሜ፡ ከተቀበልን፡ ይህ፡ ጉዳይ፡ ምንም፡ እንኳን፡ ከበድ፡ ያለ፡ ቅጣት፡ ቢገባው፡ ከሦስተኛው፡ የተለየ፡ አይደለም። ደራሲው፡ ለሦስተኛው፡ ጉዳይ፡ የሰጠውን፡ ፍቺ፡ የማይቀበሉ፡ ቢኖሩ፡ ይህ፡ አራተኛ፡ ጉዳይ፡ የአሳት፡ ቃጠሎ፡ እና፡ የንብረት፡ ማጥፋት፡ ወንጀል፡ ቅጣቶች፡ በተደራራቢነት፡ ሊሰጥበት፡ የሚገባ፡ መሆኑን፡ ያምናሉ።

፱/ የወንጀልኛ፡ መቅጫ፡ ቁጥር፡ ፪፡ በአተረጓጎም፡ ላይ፡ ወሰን፡ ይሆን ? ¹⁷

እስከ፡ አሁን፡ ድረስ፡ በሕግ፡ በኩል፡ ያለበትን፡ ወሰን፡ ሳናወሳ፡ ስለቁጥሮች፡ አተረጓጎም፡ በሰፊው፡ ተናግረናል። ነገር፡ ግን፡ ሕጋዊ፡ ወሰኖች፡ አሉ። እነሱም፡ በተሻሻለው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፶፭ና፡ በወንጀልኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፪፡ ተገልጾታል። ከዚህም፡ ቀጥሎ፡ በነዚህ፡ ቁጥሮች፡ ስለተጠቀሰው፡ “የሕግነቱ፡

17. ስለ፡ “የሕግነቱ፡ መሠረት” በሰፊው፡ የሚያትቱ፡ መጻሕፍት፡- አንሰል፡ “ለፍሎጂ፡ አንድራግ፡ ፔናል” ሬቼ፡ ኢንተርናሲየናል፡ ደ፡ ድራግ፡ ፔናል፡ ፲፱፻፺፩፡ ገጽ፡ ፪፻፸፮። ግላሴ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ጄ፡ ግራቨን፡ “ሌ፡ ፕረንሲፕል፡ ደላ፡ ሌጋሊቲ” እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ጄ፡ ሆል፡ ጄኔራል፡ ፕሪንሲፕልስ፡ ኦቫ፡ ክራሚናል፡ ሎው፡ ምዕራፍ ፪። ማህሰብ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ተሪንቲቱት፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ጄ፡ ዊሊያምስ፡ ክራሚናል፡ ሎው፡ ዘ፡ ጄኔራል፡ ፓርት፡ ምዕራፍ፡ ፲፪። ኤክስፖዚ፡ ደ፡ ሞቲፍ፡ እላይ፡ የተጠቀሱት፡-

መሠረት።” (ፕሪንስፕል፡ ኦቭ፡ ሊጋሊቲ)፡ በሰፊው፡ እንነጋገራለን ። ይህንን፡ ገለጸ፡ እስከ፡ አሁን፡ በተጠቀምንባቸው፡ ዘዴዎች፡ በመጠቀም፡ ልንጀምር፡ እንችላለን፤ ግን፡ እነዚህ፡ ዘዴዎች፡ ብዙ፡ ሊረዱን፡ እንደማይችሉ፡ እናውቃለን ። በወንጀለኛው፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ የመጀመሪያ፡ ታላቅ፡ ክፍል፡ ፩ኛ/ መጽሐፍ፡ ውስጥ፡ የተጠቀሱትን፡ መሠረተ-አሳቦች፡ ለመረዳትና፡ ተግባራቸውን፡ ለማወቅ፡ ለመሠረተ-አሳቦቹ፡ ምንጭ፡ የሆኑትን፡ ጉዳዮችና፡ የተሰጠውን፡ ፍቺ፡ ማወቅ፡ በጣም፡ አስፈላጊ፡ ነው ። በወንጀል፡ ሕግ፡ አተረጓጎም፡ “የሕግነቱ፡ መሠረት።” (ፕሪንስፕል፡ ኦቭ፡ ሊጋሊቲ)፡ በጣም፡ ጠቃሚ፡ ስለሆነ፡ እላይ፡ የተጠቀሰውን፡ ውሳኔ፡ ለጊዜው፡ እንተዋለን ። የዚህኑ፡ መሠረተ-አሳብ፡ ታሪክ፡ አስተዳደግና፡ አሁን፡ ያለንበትን፡ ደረጃ፡ በመመርመር፡ ይህ፡ መሠረተ-አሳብ፡ ምን፡ ተግባር፡ እንደሚያከናውን፡ ለማወቅ፡ እላይ የተጠቀምንባቸውን፡ ዘዴዎች፡ (ቴክኒኮች)፡ አሁን፡ ስንገለገልባቸው፡ ምን፡ ዓይነት፡ ጥንቃቄዎች፡ ማድረግ፡ እንደሚያስፈልግ፡ ማወቅ፡ ይገባል ።

የሚገጥመን፡ አንዱ፡ ታላቅ፡ ችግር፡ ስለሕግ፡ አወጣጥ፡ ሥነ፡ ጽሑፎች፡ (ሊጂቪ ሌቲቭ፡ ማቴሪያልስ)፡ እጥረት፡ ወይም፡ አለመገኘት፡ ነው ። በነዚህም፡ እጠት፡ ምክንያት፡ ስለሕግ፡ መንግሥት፡ ቁጥር፡ ፶፪ም፡ ሆነ፡ ስለ፡ ወ. መ. ሕግ፡ ቁጥር፡ ፪፡ ታሪክ፡ ማወቅ፡ ያስችግራል ። በወንጀል፡ ሕግ፡ ቁጥሮች፡ አፈታት፡ ላይ፡ ስለ፡ ሕግ፡ አወጣጥ፡ ሥነ፡ ጽሑፎች፡ ስላላቸው፡ ጥቅም፡ ያሉንን፡ ጥያቄዎች፡ ለምሳሌ፡ እነዚህ፡ ስነጽሑፎች፡ በታወጀው፡ ሕግ፡ የተገኘን፡ “ግልጽ፡ ስህተት።” እንድናርም፡ ያስችሉን፡ እንደሆነ፡ ማወቅ፡ እና፡ የመሳሰሉ፡ ጥያቄዎችን፡ ለመወያየት፡ እድል፡ የለንም፡ ማለት፡ ነው ። ስለነዚህ፡ ጥያቄዎች፡ መነጋገር፡ በአውሮፓ፡ የሕግ፡ ሊቆች፡ መካከል፡ የሞቀ፡ ክርክርን፡ ፈጥሯል ። ይህ፡ ጥያቄ፡ ኢትዮጵያ፡ ውስጥ፡ ቢነሳ፡ ከአውሮፓም፡ ይልቅ፡ የከረረ፡ ይሆን፡ ነበር ። ሕጋዊ፡ ሥነጽሑፎች፡ የሚታተሙ፡ ከሆነ፡ ፕሮብሌሙ፡ የግድ፡ አንድ፡ መፍትሔ፡ እንዲሰጠው፡ ይገባል ።

ሀ/ የመጀመሪያው፡ ስለ፡ “የሕግነቱ፡ መሠረት።” አስተያየት፡

የተሻሻለው፡ የ፲፱፻፵፰፡ ዓ.ም. ሕግ፡ መንግሥት፡

ምዕራፍ፡ ፫፡

ስለሕዝባዊ፡ መብቶችና፡ ተግባሮች፡ አንቀጽ፡ ፶፭ ።

“ማንኛውም፡ ሰው፡ ወንጀሉን፡ ከመሥራቱ፡ በፊት፡ የሚያስቀጣ፡ መሆኑ፡ በሕግ፡ ባልታወጀ፡ በማናቸውም፡ ወንጀል፡ አይቀጣም፤ ወይም፡ ወንጀልን፡ በሠራበት፡ ጊዜ፡ ጸንቶ፡ ባለው፡ ሕግ፡ ተወስኖ፡ ከነበረው፡ በበለጠ፡ ቅጣት፡ አይቀጣም።”

የኢትዮጵያ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ (፲፱፻፵፱)፡
 መጀመሪያ፡ ታላቅ፡ ክፍል፡ ፤ ጠቅላላ፡ ክፍል፡ ፩ኛ፡ መጽሐፍ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ስለመጣስና፡ ስለወንጀል፡ አድራጊው፡
 ምዕራፍ፡ ፩፡ የሕጉ፡ ሥልጣን፡ ወሰን፡

“ቁጥር፡ ፩፡ ጉዳዩና፡ ግቡ፡

የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ግብ፡ ስለ፡ ጠቅላላው፡ ጥቅም፡ ሥርዓትና፡ ስላምን፡ የመንግሥትንና፡ የዜጎችን፡ ጸጥታ፡ መጠበቅና፡ ማረጋገጥ፡ ነው ።

የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ በጠቅላላው፡ ለወንጀለኞች፡ ማስጠንቀቂያ፡ ሲሆን፤ ይህ፡ ማስጠንቀቂያ፡ በቂ፡ ባልሆነበት፡ ጊዜ፡ የወንጀለኞች፡ መቅጫ፡ ማረማያ፡ እንዲሁም፡ ከጥፋትና፡ ከወንጀል፡ እንዲወገዱ፡ ማድረጊያ፡ ነው ።

፩/ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፤ ቅጣት ፡ የሚያስከትሉትን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ጥፋቶች ፡ እንዲሁም ፡ በአድራጊዎች ፡ ላይ ፡ የሚፈጽሙትን ፡ ቅጣቶችና ፡ ጥንቃቄዎች ፡ አስተካክሎ ፡ ይወስናል ።

አስቀድሞ ፡ በሕግ፡ያልተመለከተውን ፡ ጥፋት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንደ ፡ ሕግ ፡ መጣስ ፡ ሊቆጥረውና ፡ በሕግም ፡ ላይ ፡ ተለይቶ ፡ ባልተመለከተ ፡ አድራጎት ፡ ወይም ፡ ጉድለት ፡ ቅጣትን ፡ ሊወስን ፡ አይችልም ። በሕጉም ፡ ከተወሰኑት ፡ ቅጣቶችና ፡ ጥንቃቄዎች ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ቅጣት ፡ መፈጸም ፡ አይቻልም ።

በሕግ ፡ አስቀድሞ ፡ ባልተመለከቱት ፡ አድራጎቶች ፡ ላይ ፡ ከዚህ ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ ይመሳሰላል ፡ ለማለት ፡ መፍረድ ፡ ክልክል ፡ ነው ።

፪/ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ የሕግን ፡ ትርጓሜ ፡ አያግድም ።

ሕጉ ፡ የሚያሻማ ፡ በሆነ ፡ ጊዜ ፡ ሕግ ፡ ሰጪው ፡ ሕጉን ፡ ለመስጠት ፡ በፈለገው ፡ ስሜትና ፡ ሊደርስበት ፡ ያሰበውን ፡ ግብ ፡ ለማረጋገጥ ፡ በሚችልበት ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በሕጉ ፡ መንፈስ ፡ ሊተረጎመው ይችላል ።

፫/ ማንም ፡ ሰው ፡ ባንድ ፡ የወንጀል ፡ ሥራ ፡ ሁለት ፡ ጊዜ ፡ አይቀጣም ።”

ከተጠቀሱት ፡ ሁለት ፡ ቁጥሮች ፡ ጠቃሚ ፡ አስተያየቶችን ፡ ለማግኘት ፡ ይቻላል።

በመጀመሪያ ፡ የሕግ ፡ መንግሥቱን ፡ አንቀጽ ፡ ፶፮ ፡ እንውሰድ ። ይህ ፡ አንቀጽ ፡ የሚገኘው ፡ ስለሕዝብ ፡ መብቶችና ፡ ተግባሮች ፡ በሚናገረው ፡ ምዕራፍ ፡ ሥር ፡ ነው ። ከአንቀጹ ፡ አነጋገር ፡ እንደምንረዳው ፡ ስለሕዝብ ፡ ተግባሮች ፡ ምንም ፡ አያወሳም ። ይልቁንም ፡ በግልጽ ፡ ስለ ፡ መብት ፡ መክበር ፡ ስለሚገባው ፡ መብቱ ፡ ይናገራል ። እንዳይደረግ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ ሊፈጸም ፡ የሚችለው ፡ በሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ ብቻ ፡ ስለሆነ ፡ መንግሥቱ ፡ ከሚወስዳቸው ፡ አንዳንድ ፡ እርምጃዎች ፡ መጠበቅ ፡ ይኖርበታል ። ይህም ፡ የሆነበት ፡ ምክንያት ፡ ምናልባት ፡ እነዚህ ፡ መንግሥቱ ፡ የሚወስዳቸው ፡ እርምጃዎች ፡ (ድርጊቶች) ፡ እርምጃው ፡ የተወሰደበትን ፡ ሰው ፡ የሚያስጉት ፡ ወይም ፡ አግባብ ፡ የሌላቸው ፡ ይሆናሉ ። በተለይ ፡ የተከለከለው ፡ የመንግሥት ፡ እርምጃ ፡ (ድርጊት) ፡ ወንጀሉ ፡ ከመሠረቱ ፡ በፊት ፡ ባልወጣ ፡ ሕግ ፡ ሰውን ፡ ጥፋተኛ ፡ ማድረግና ፡ (ወይም) ፡ መቅጣት ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ከሆነ ፡ መጀመሪያ ፡ ሲታሰብ ፡ በፊት ፡ ስለተባለው ፡ ነገር ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ ሳይኖር ፡ በሰው ፡ ላይ ፡ ጥፋተኛ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ መፍረድ ፡ ወይም ፡ ማሰር ፡ ተገቢ ፡ አለመሆኑ ፡ ወይም ፡ የእንደዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሥልጣን ፡ መኖር ፡ አደገኛ ፡ መሆኑ ፡ መታመን ፡ አለበት ። ይህ ፡ ውሳኔ ፡ ከወንጀል ፡ ሕግ ፡ ዓላማ ፡ ብቻ ፡ የተወሰደ ፡ አይደለም ። “ሕዝባዊ ፡ መብቶች” እና ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ የመንግሥቱን ፡ ጠቅላላ ፡ አቋም ፡ የሚመለከቱ ፡ ናቸው ። የተጠቀሰውም ፡ መሠረተ—አሳብ ፡ ሕግ ፡ መንግሥቱን ፡ የሚመለከት ፡ እንጂ ፡ የወንጀል ፡ ሕግ ፡ አይደለም ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ይህ ፡ መሠረተ—አሳብ ፡ ከወንጀል ፡ ሕግ ፡ አስተዳደር ፡ ጋር ፡ ታላቅ ፡ ግንኙነት ፡ ቢኖረውም ፡ ስሜቱ ፡ የፖለቲካ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ልንገምት ፡ እንችላለን ።

የቁጥር ፡ (፪) (፩) ፡ ሁለተኛና ፡ ሦስተኛ ፡ ዐረፍተ ፡ ነገሮች ፡ የያዙት ፡ መሪ ፡ አሳብ ፡ በሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ ቁጥር ፡ ፶፮ ፡ ውስጥ ፡ የሠፈረውን ፡ ይመስላል ። የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ የጸደቀው ፡ ሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ከዋለ ፡ በኋላ ፡ ስለሆነ ፡ የተባለው ፡ የ. መ. ሕ. ቁጥር ፡ (፪) (፩) ፡ የሚመለከተው ፡ ይህንኑ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ጥመን ፡ ተገቢ ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ባይሆንም ፡ እንኳን ፡ ሲተረጎም ፡ ሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ ከሁሉ ፡ ሕጎች ፡ በላይ ፡ ስለሆነ ፡ ከሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ ዓላማ ፡ ጋር ፡ እንዲስማማ ፡

ተደርገው፡ መተርጉም፡ አለበት። ነገር፡ ግን፡ የወ. መ. ሕግ፡ ቁጥር፡ (፪)፡ ከሕገ፡ መንግሥቱ፡ ቁጥር፡ ፶፮፡ ይልቅ፡ ሰፊ፡ ያለ፡ ይመስላል። ምክንያቱም፡ ሕግ፡ ሰጪው፡ ስለ፡ አንዳንድ፡ ነገር፡ ሕግ፡ ከማውጣቱ፡ በፊት፡ ጥፋተኛ፡ ነው፡ ብሎ፡ መፍረድ፡ ወይም፡ መቅጣት፡ ምን፡ ማለት፡ ወይም፡ ምን፡ ዓይነት፡ ድርጊቶች፡ እንደሆኑ፡ ገልጿል። ፍ/ቤት “በሕጉ (ም)፡ ከተወሰኑት፡ ቅጣቶችና፡ ጥንቃቄዎች፡ በቀር፡ ሌላ፡ ቅጣት፡ መፈጸም፡ አይቻልም።” ከማለቱም፡ በላይ፡ “በሕግ፡ አስቀድሞ፡ ካልተመለከቱት፡ አድራጎቶች፡ ላይ፡ ከዚህ፡ ሕግ፡ ጋራ፡ ይመሳሰላል፡ በማለት፡ መፍረድ፡ ከልክል፡ ነው።” ይላል። ነገር፡ ግን፡ ፍ/ቤቱ፡ “የሕግን፡ ትርጓሜ።” አልተከተለም፡ ሲተረጉምም፡ “ሕግ፡ ሰጪው፡ ሕጉን፡ ለመስጠት፡ በፈለገው፡ ስሜትና፡ ሊደርስበት፡ ያሰበውን፡ ግብ፡ ለማረጋገጥ፡ በሚቻልበት፡ መንገድ፡ ፍ/ቤቱ፡ በሕጉ፡ መንፈስ፡ ሊተረጎመው፡ ይችላል።” ምንም፡ እንኳን፡ እነዚህ፡ ሐረጎች፡ አንድ፡ የተወሰነ፡ ፍቺ፡ ባይኖራቸውም፡ በቁጥሩ፡ ስለተሰጠው፡ “ስልጣን።” ወሰን፡ ለማድረግ፡ የተወሰደ፡ መከራ፡ ነው። በሕጉ፡ መንፈስ፡ ሕጉን፡ ለመስጠት፡ በተፈለገው፡ ስሜትና፡ ግብ፡ መተርጉም፡ በተጠቀሰው፡ ወሰን፡ ውስጥ፡ ሲሆኑ፡ “በይመስላል።” መተርጉም፡ ግን፡ ከወሰኑ፡ ውጭ፡ ነው።

የሕገ፡ መንግሥቱ፡ አንቀጽ፡ ፶፭ና፡ የወ. መ. ሕግ፡ ቁጥር፡ ፪፡ የተደነገጉበት፡ አንዱ፡ ምክንያቶች፡ በኢትዮጵያ፡ ሕብረተ፡ ሰብ፡ ውስጥ፡ የመተዳደሪያ፡ ደንቦችን በማውጣት፡ ፍ/ቤት፡ ከፓርላሜንት፡ በታች፡ መሆኑን፡ ለመግለጽ፡ ይሆናል። ፍ/ቤት፡ አዳዲስ፡ ወንጀሎችን፡ መፍጠር፡ አይችልም። ተግባሩ፡ ፓርላሜንት፡ ያወጣውን፡ መንፈስ፡ ስሜትና፡ ግብ፡ መከተል፡ ነው። ይህ፡ የፍ/ቤት፡ የበታችነት፡ በፖለቲካ፡ ረገድ፡ ሕዝባዊ፡ መብቶችን፡ ለመጠበቅ፡ ጠቃሚ፡ ነው። ተብሎ፡ መቆጠር፡ አለበት። ከ፲፱፻፵፰ቱ፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ ጠቅላላ፡ አቋም፡ ልንረዳ፡ የምንችለው፡ የሕግ፡ ማውጣቱ፡ ሥልጣን፡ ለፓርላማውና፡ ለንጉሠ፡ ነገሥቱ፡ ተሰጥቷል። የፍ/ቤቶች፡ ሥልጣን፡ በወጣው፡ ሕግ፡ መሠረት፡ መፍረድ፡ ብቻ፡ ነው። በተጨማሪም፡ ከዚህ፡ ለማወቅ፡ የሚቻለው፡ የፍ/ቤቶች፡ ለሕግ፡ አውጭው፡ ባለሥልጣን፡ የበታች፡ መሆናቸውን፡ ነው። ይህ፡ የበታችነት—የበላይነት፡ ደረጃ፡ መፍጠር፡ የአገሪቷ፡ የፖለቲካ፡ አቋም፡ ሲሆን፡ የሚያሳየውም፡ ያሉት፡ ልዩ፡ ልዩ፡ የመንግሥት፡ መሥሪያ፡ ቤቶች፡ ምንምን፡ ዓይነት፡ ሥራዎችን፡ በሚገባ፡ ሊሠሩ፡ እንደሚችሉ፡ ነው። ሕግ፡ ሰጪው፡ ክፍል፡ ሕግን፡ ሲያወጣ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ የዳኝነትን፡ ተግባር፡ በወጡት፡ ሕጎች፡ መሠረት፡ ማከናወን፡ ተግባራቸው፡ ነው። በተለይም፡ በወንጀል፡ ሕግ፡ የፍ/ቤቶች፡ የበታችነት፡ በልዩ፡ ሕግ፡ ስለወጣ፡ እንዲህ፡ ያለ፡ ደረጃ፡ መፈጠሩ፡ በጣም፡ ጠቃሚ፡ ነው። ተብሎ፡ ሳይታሰብበት፡ አልቀረም።

ለምን፡ ይሆን፡ በወንጀል፡ ሕግ፡ ብቻ፡ የሕግ፡ አውጭና፡ የፍ/ቤት፡ መለያየት፡ በተለይ፡ ጠቃሚ፡ መስሎ፡ የታየው? የወ. መ. ሕግ፡ ቁጥር፡ ፩፡ በሙሉም፡ ባይሆን፡ በከፊል፡ መልስ፡ ይሰጠናል። ቁጥሩ፡ “የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ በጠቅላላው፡ ለወንጀለኞች፡ ማስጠንቀቂያ፡ ሲሆን፤ ይህ፡ ማስጠንቀቂያ፡ በቂ፡ ባልሆነበት፡ ጊዜ፡ የወንጀለኞች፡ መቅጫ፡ ማረሚያ፡ እንዲሁም፡ ከጥፋትና፡ ከወንጀል፡ እንዲወገዱ፡ ማድረጊያ፡ ነው።” ይላል። ከዚህም፡ የምንረዳው፡ የወ. መ. ሕግ፡ ዋና፡ ዓላማ፡ ማስጠንቀቂያ፡ በመስጠት፡ ወንጀል፡ እንዳይፈጸም፡ መከላከል፡ ሲሆን፡ ወንጀለኞችን፡ መቅጣትና፡ ማረም፡ ተከታይ፡ ዓላማዎች፡ መሆናቸውን፡ ነው። ወንጀል፡ እንዳይሠራ፡ ለመከላከል፡ ከተፈለገ፡ አስቀድሞ፡ ምን፡ ድርጊቶች፡ ወይም፡ ተግባሮች፡ ወንጀል፡ እንደሆኑ፡ ማስታወቅ፡ እና፡ ለእነርሱም፡ ተገቢ፡ ቅጣታቸውን፡ መግለጽ፡ ያሻል። ፍ/ቤቶች፡ አንድ፡ ወንጀል፡ ከተሠራ፡ በኋላ፡ በጉዳዩ፡ ላይ፡ ፍርድ፡ ስለሚሰጡ፡ ወንጀሉ፡ ከመሠራቱ፡ በፊት፡ ለመከላከል፡ የመቻላቸው፡ ዕድል፡ በጣም፡ የመነመነ።

ነው ። በቀደምትነት ፣ ወንጀሎችን ፣ የማስታወቂያ ፣ ተግባር ፣ በአጭሩና ፣ በሚገባ ፣ የተጻፉ ፣ ለንጉሠ ፣ ነገሥቱ ፣ ግዛት ፣ በአንድ ፣ ዓይነት ፣ ሁኔታ ፣ ሥራ ፣ ላይ ፣ የሚውሉ ሕጎች ፣ (ኮድስ) ፣ ያስፈልጋሉ ። በቁጥር ፣ ፩ ፣ የተጠቀሰው ፣ የወ. መ. ሕ. ማስጠንቀቂያ ፣ የመሆኑ ፣ የወ. መ. ሕግ ፣ ግብ ፣ ፍ/ቤቶችን ፣ ለሕግ ፣ ሰጪው ፣ ባለሥልጣን ፣ የበታች ፣ ማድረግ ፣ አንዱ ፣ ምክንያት ፣ ነው ።

አስቀድሞ ፣ ወንጀል ፣ የሚባሉትን ፣ ድርጊቶችና ፣ ተገቢ ፣ ቅጣታቸውን ፣ ማወሰን ፣ አስፈላጊ ፣ የሆነበት ፣ አንዱ ፣ ምክንያት ፣ መንግሥት ፣ በተለይም ፣ ዳኞቹ ፣ እንደፈለጉት ፣ በአገሬው ፣ ሕዝብ ፣ ላይ ፣ እንዳይፈረዱ ፣ ለመከላከል ፣ ነው ። በቀደምት ፣ መንግሥት ፣ ወንጀል ፣ የሆኑትን ፣ ድርጊቶች ፣ ካስታወቀ ፣ በሚሠራበት ፣ ጊዜ ፣ ወንጀል ፣ ያልሆነውን ፣ ወንጀል ፣ ነው ፣ ለማለት ፣ አይቻልም ፣ እንዲህ ፣ ከሆነ ፣ ደግሞ ፣ ዳኞች ፣ ስለተደረገው ፣ ወንጀል ፣ የግል ፣ ስሜታቸውን ፣ ሊከተሉ ፣ ነፃ ፣ እይሆኑም ። የአገሬው ፣ ሕዝብ ፣ በወንጀል ፣ ጉዳይ ፣ ላይ ፣ ያለው ፣ ስሜት ፣ ከፍ ፣ ያለ ፣ ስለሆነ ፣ ወንጀሉ ፣ ከመሠራቱ ፣ በፊት ፣ የሚያስቀጣ ፣ መሆኑን ፣ ማስታወቅ ፣ ለሕዝቡ ፣ የሚያደርገው ፣ ተከላካይነት ፣ በጣም ፣ ጠቃሚ ፣ ነው ። በፍትሕ ፣ ብሔር ፣ ክስ ፣ አንዱ ፣ ሰው ፣ ከሌላው ፣ ጋር ፣ ይካሰሳል ። መንግሥቱ ፣ በዚህ ፣ ጉዳይ ፣ ተካፋይ ፣ የሚሆነው ፣ እንደ ፣ አሟጋች ፣ ዳኛ ፣ እንጂ ፣ የተከራካሪዎቹን ፣ ነፃነት ፣ በቀጥታ ፣ አይነካም ። ጉዳዩ ፣ የወንጀል ፣ ክስ ፣ ከሆነ ፣ ግን ፣ አብዛኛውን ፣ ጊዜ ፣ ተከላካይ ፣ የሚግባተው ፣ ከመንግሥት ፣ ጋር ፣ ሲሆን ፣ መንግሥትም ፣ የሚወስነው ፣ ተከላካይ ፣ አድርጓል ፣ በተባለው ፣ ጥፋት ፣ የተነሳ ፣ ሕይወቱን ፣ ነፃነቱን ፣ ወይም ፣ ንብረቱን ፣ ይገፈፍ ፣ ወይስ ፣ አይገፈፍ ፣ የሚለውን ፣ ጥያቄ ፣ ነው ። አስቀድሞ ፣ ስለድርጊቱ ፣ ጥፋት ፣ መሆንና ፣ ስለቅጣቱ ፣ በቂ ፣ ማስጠንቀቂያ ፣ ሳይሰጡ ፣ የሰውን ፣ ሕይወት ፣ ነፃነት ፣ ወይም ፣ ንብረት ፣ መግፈፍ ፣ እራሱ ፣ የማይገባና ፣ ከፍትሕ ፣ የራቀ ፣ ነው ። ለማለት ፣ አይቻልምን ? አንድ ፣ በወንጀል ፣ ሕግ ፣ ምሁር ፣ የሆነ ፣ እንግሊዛዊ ፣ እንደሚከተለው ፣ ጽፋል ፡- “በቀደምት ፣ በወጣና ፣ በተወሰነ ፣ ሕግ ፣ መሠረት ፣ ካልሆነ ፣ በስተቀር ፣ ወንጀል ፣ ወይም ፣ ቅጣት ፣ መኖር ፣ የለበትም ፣ ይህም ፣ ከፈረንሳይ ፣ ሬፕሎቭን ፣ ጀምሮ ፣ ባሉት ፣ አብዛኛዎቹ ፣ አዋቂዎች ፣ ግምት ፣ የተከከለኛ ፣ ፍርድ ፣ ዓላማ ፣ ነው ። በወንጀል ፣ (ሕግ) ፣ በኩል ፣ ያለውን ፣ አቋም ፣ ሕዝቡ ፣ አስቀድሞ ፣ መረዳት ፣ አለበት ፣ እንዲህ ፣ ካልሆነ ፣ ሕዝቡን ፣ መቅጣት ፣ ጥቅም ፣ የሌለውና ፣ መሠረተ ፣ ቢስ ፣ ጭካኔ ፣ ነው ። ማናቸውም ፣ ዓይነት ፣ ቅጣት ፣ ቢሆን ፣ ሕግን ፣ በመጣስ ፣ የሚመጣ ፣ የመብት ፣ ወይም ፣ ጥቅም ፣ ማጣት ፣ ነው ። ይህ ፣ ዓላማው ፣ ከሌለ ፣ ግን ፣ አግባብ ፣ የሌለው ፣ የኃይል ፣ ሥራ ፣ ስለሆነ ፣ ሕብረተ ፣ ሰቡን ፣ የሚያናጋ ፣ ውጤት ፣ ያመጣል ።”¹⁸

የኢትዮጵያም ፣ ሕገ ፣ መንግሥት ፣ የተጻፈው ፣ ይህን ፣ እምነት ፣ መሠረት ፣ በማድረግ ፣ ነው ። ለማለት ፣ ያስደፍራል ።

“ወንጀል ፣ ከመሠራቱ ፣ በፊት ፣ የሚያስቀጣ ፣ መሆኑ ፣” መታወቅ ፣ ለወንጀል ፣ ሕግ ፣ አፈጻጸምና ፣ ሕዝቡንም ፣ ለመጠበቅ ፣ አስፈላጊ ፣ ከሆነ ፣ በሕግ ፣ የተፈቀደው “ትርጓሜና” በቁጥር ፣ ፪ ፣ ለዳኞች ፣ የተከለከለው ፣ “በይመስላል ፣ መፍረድ” ምን ፣ ማለት ፣ እንደሆኑ ፣ ጊዜያዊ ፣ ፍቺ ፣ ለመስጠት ፣ ይቻላል ። አንድ ፣ ሕግ ፣ አንድን ፣ ተግባር ፣ ወንጀል ፣ ነው ፣ ብሎ ፣ አስቀድሞ ፣ ማስጠንቀቂያ ፣ ከሰጠና ፣ ለርሱም ፣ ተገቢውን ፣ ቅጣት ፣ ከደነገገ ፣ ሕጉ ፣ በተጣሰ ፣ ጊዜ ፣ በተባለው ፣ መሠረት ፣ ቅጣቱ ፣ መፈጸም ፣ አለበት ፣ ማንኛውም ፣ ሕግ ፣ በግልጽ ፣ በተነገረ ፣ አኳኋን ፣ አንድን ፣

18. ዊሊያምስ ፣ እላይ ፣ በተጠቀሰው ፣ አርዕስት ፣ ገጽ ፣ ፳፻፳፭—፳፯ ፣

ድርጊት፡ ወንጀል፡ ነው፡ ካላለ፡ በቀር፡ ያንን፡ ድርጊት፡ ፍ/ ቤቱ፡ ሊቀጣው፡ አይገባም። “በይመስላል፡ መፍረድ፡” ማለት፡ አንድ፡ ሰው፡ ሕጉን፡ ሲያነብ፡ ወንጀል፡ አይደለም፡ ግን፡ እንደምንም፡ ከሌሎች፡ ድንጋጌዎች፡ ጋር፡ በማመሳሰል፡ ድርጊቱን፡ እንደ፡ ወንጀል፡ መቁጠር፡ ነው። ሕግን፡ የመተርጉም፡ መብት፡ ማለት፡ ደግሞ፡ አንባቢው፡ ለሚያነበው፡ ሕግ፡ የራሱን፡ ሚዛናዊ፡ ፍቺ፡ መስጠት፡ ነው። (ምንም፡ እንኳን፡ ይህ፡ በጣም፡ ግልጽ፡ የሆነ፡ ፍቺ፡ ባይሆን)፤ ይሁንና፡ ትርጉም፡ ቢሰጥ፡ በሕግ፡ ሰጪው፡ ስሜት፡ ግብና፡ መንፈስ፡ መሠረት፡ መሆን፡ ይኖርበታል።

ይህ፡ “ትርጓሜ”፡ እላይ፡ በሰፊው፡ እንደገለጽነው፡ መሆኑን፡ መገንዘብ፡ አስቸጋሪ፡ አይደለም። ከዚህ፡ በፊት፡ የገለጽናቸው፡ የትርጓሜ፡ ገደቦች፡ በቁጥር፡ ፪፡ የተደገፉ፡ ይመስላሉ። ግቦቹ፡ ሊታወቁ፡ የሚችሉት፡ ከሕጉ፡ (ኮድ)፡ ቃላት፡ ጠቅላላ፡ አያያዝና፡ አቀማመጥ፡ ሲሆን፡ አሁን፡ ባለው፡ በኢትዮጵያ፡ ስሜት፡ (ቫሊው)፡ መሠረት፡ ነው። ከእንግዲህ፡ ጠለቅ፡ ብለን፡ የቁ፡ ፪ን፡ ታሪክና፡ ታሪካዊ፡ አስተዳደግ፡ ብንመረምር፡ መልካም፡ ነው።

ለ/ “የሕግነቱ፡ መሠረት” አጭር፡ ታሪክ።

፩/ መሠረቱ፡ 19

በጽሑፍ፡ የተወሰነ፡ ሕግ፡ ከሌለ፡ በስተቀር፡ ወንጀልም፡ ሆነ፡ ቅጣት፡ መኖር የለበትም፡ የሚለው፡ መሠረተ—አሳብ፡ መጀመሪያ፡ ጉልቶ፡ የታየው፡ በ፲፰ኛው፡ መቶ፡ ክፍለ፡ ዘመን፡ መጨረሻ፡ ከፈረንሳይ፡ ሬፑብሊክን፡ ጀምሮ፡ ነው። ይኸው፡ መሠረተ—አሳብም፡ በፈረንሳይ፡ የሰው፡ መብቶች፡ አዋጅ፡ ውስጥ፡ ገብቶ፡ ነበር። አሁን፡ በኢትዮጵያ፡ ውስጥ፡ እንዳለው፡ ሁሉ፡ በዚያን፡ ጊዜም፡ በፈረንሳይ፡ አገር፡ ይህ፡ መሠረተ—አሳብ፡ የሕዝቡን፡ የፖለቲካ፡ መብት፡ ለመጠበቅ፡ የተደረገ፡ እንጂ፡ ለወንጀል፡ ሕግ፡ ፖሊሲ፡ እንዲሆን፡ አልነበረም። ታላቁ፡ የፈረንሳይ፡ ሬፑብሊክን፡ (ንቅናቄ)፡ ከመንሳቱ፡ በፊት፡ የነበረው፡ የፈረንሳይ፡ መንግሥት፡ ዳኞች፡ ከንጉሡ፡ ወይም፡ ከባላባቶቹ፡ ጋር፡ ግንኙነት፡ ነበራቸው። እነርሱም፡ የዳኝነት፡ ሥልጣናቸው፡ ለመንግሥቱ፡ የፖለቲካ፡ ኃይል፡ በሚሰጠው፡ መንገድ፡ ወንጀልን፡ እንደፈለጋቸው፡ የሚፈጥሩበት፡ እና፡ ቅጣቶችን፡ እንደፈለጋቸው፡ እንዲወስኑበት፡ ይፈቀድላቸው፡ ነበር። በዚህም፡ ዘዴ፡ ንጉሡና፡ ባላባቶቹ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግን፡ በዳኞቻቸው፡ በኩል፡ የፖለቲካ፡ መሣሪያ፡ በማድረግ፡ ጠላቶቻቸውን፡ ጨቁነው፡ ይኖሩ፡ ነበር። ዳኞቹም፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫን፡ ሕግ፡ ተቆጣጣሪ፡ የሌለበትና፡ እንደፈለጉ፡ ለጭቆና፡ የሚጠቀሙበት፡ መሣሪያ፡ እያደረጉ፡ ሲጠቀሙበት፡ ቆይተው፡ ነበር። “የሕግነቱ፡ መሠረት”፡ የሚባለውም፡ መሠረተ—አሳብ፡ የተነሳው፡ ይህንን፡ የጭቆና፡ ድርጊት፡ ለመቃወም፡ ሲሆን፡ ይህንን፡ ለማድረግ፡ መንግሥት፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕጉን፡ ነስቀድሞ፡ እንዲያውጅ፡ ጠየቀ።

አሁን፡ በኢትዮጵያ፡ እንዳለው፡ ሁሉ፡ ይህ፡ አሳብ፡ በዚያን፡ ጊዜ፡ የነበረውን፡ የመንግሥት፡ የሥልጣን፡ አከፋፈል፡ ያሳያል። ዘግየት፡

19. ግለሴ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፳፻፺፩ና፡ የሚከተሉት፡—
 ጆ፡ ግራቩን፡ “ሌ፡ ፕሪንሲፕ፡ ደላ፡ ሌጋሊቲ” እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፫፻፹፫ና የሚከተሉት።
 ሆል፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስቶች፡ ገጽ፡ ፴ና፡ የሚከተሉት።
 ማህሉብ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ታሪካዊ፡ መግቢያና፡ ገጽ፡ ፱።
 ተርንቮቲት፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስቶች፡ ገጽ፡ ፪፻፲፫ና፡ የሚከተሉት።

ብለው ፡ ስለ ፡ መንግሥት ፡ ሥልጣን ፡ (ሴፕሬሽን ፡ ኦቭ ፡ ፓወርስ) ፡ አሳብ ፡ ያቀረቡትም ፡ ሰዎች ፡ እነዚህ ፡ ዳኞች ፡ ወንጀልን ፡ በይመሰላል ፡ መፍጠር ፡ የለባቸውም ፡ ብለው ፡ የነበሩት ፡ የፖለቲካ ፡ ፋላስፋዎች ፡ ነበሩ ። የሕዝቡን ፡ መብት ፡ ለመጠበቅም ፡ ሆነ ፡ የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ በተሻለ ፡ ሁኔታ ፡ እንዲከናወን ፡ የፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የሕግ ፡ አውጪዎችና ፡ የሕግ ፡ አስፈጻሚዎች ፡ ተግባር ፡ በግልጽ ፡ እንዲለይና ፡ እያንዳንዱም ፡ ሥራውን ፡ ሲያካሄድ ፡ ራሱን ፡ የቻለና ፡ ከሌላው ፡ ሥራ ፡ የማይተዳደር ፡ እንዲሆን ፡ ተገቢ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ አጥብቀው ፡ ተከራክሩ ። ምንም ፡ እንኳን ፡ በወንጀል ፡ ሕግ ፡ ብቻ ፡ በተለይ ፡ ቀድሞ ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ መኖር ፡ አለበት ፡ ቢባልም ፡ ይህ ፡ በሌሎችም ፡ የሕግ ፡ ክፍሎች ፡ ውስጥ ፡ ይሠራበት ፡ ነበር ። ጉዳዩ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔርም ፡ ሆነ ፡ የወንጀል ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ወሳኞች ፡ እንዲሆኑ ፡ እንጂ ፡ ሕግ ፡ አውጪዎች ፡ ሊሆኑ ፡ እንደማይገባቸው ፡ ታወቀ ። እንደወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሁሉ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕጎችም ፡ ታወጀው ፡ ነበር ። ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ጉዳይ ፡ ሲፈርዱ ፡ በወንጀል ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ እንደሚፈጸመው ፡ ሁሉ ፡ በምን ፡ ሥልጣን ፡ ተመርኩዘው ፡ ፍርድ ፡ እንደሚሰጡ ፡ ይጠየቁ ፡ ጀመር ። ፍ/ቤቶችም ፡ በውሳኔአቸው ፡ በሕግ ፡ ከተሰጠው ፡ ውጪ ፡ ለመሥራት ፡ ወይም ፡ ሕጉን ፡ እንኳን ፡ ሰፊ ፡ አድርጎ ፡ በመተርጎም ፡ ጉዳዩን ፡ እንዲያጠቃልል ፡ ለማድረግ ፡ አለመፍቀዳቸውን ፡ ይገልጹ ፡ ነበር ። “ሕግን ፡ የሚናገር ፡ አፍ” (ማውዘ ፡ ዛን ፡ ስፒክስ ፡ ዘ ፡ ሎው) ፡ ሆነው ፡ መሥራት ፡ እንጂ ፡ ሌላ ፡ ተግባር ፡ እንዳልነበራቸው ፡ ገለጹ ።

በዚያኑ ፡ ጊዜ ፡ የተገለጸው ፡ የፖለቲካ ፡ አስተሳሰብ ፡ የተለየ ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ‘የሕግነቱን ፡ መሠረት’ ፡ የሚደግፍ ፡ የወ. መ. ሕግ ፡ መሪ ፡ አሳብ ፡ ተፈጠረ ። ይህ ፡ አስተያየት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ወ. መ. ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩ ፡ እንደተጠቀሰው ፡ የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ተቀዳሚ ፡ ዓላማ ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ በመስጠት ፡ ወንጀል ፡ እንዳይፈጸም ፡ መከላከል ፡ ነው ። ይህ ፡ አስተያየት ፡ የተመሠረተው ፡ ሰዎች ፡ በተፈጥሮ ፡ አስበው ፡ የሚሠሩ ፡ ስለሆኑ ፡ የሚሠሩት ፡ ሥራ ፡ ወንጀል ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ቅጣትን ፡ የሚያስከትል ፡ መሆኑን ፡ ካወቁ ፡ ሕጉን ፡ ያከብራሉ ፡ በሚል ፡ መሠረታዊ ፡ ዕምነት ፡ ላይ ፡ ነው ።

የወደፊቱ ፡ ወንጀልኛ ፡ ምን ፡ ምን ፡ ድርጊቶች ፡ ሕግን ፡ የሚጥሱ ፡ መሆናቸውን ፡ በግልጽ ፡ ከተረዳና ፡ ለነዚህም ፡ ጥፋቶች ፡ የሚደርሰውን ፡ ቅጣት ፡ ካወቀ ፡ ወንጀሉን ፡ ከሠራ ፡ በኋላ ፡ የሚደርስበትን ፡ ቅጣት ፡ ወንጀሉ ፡ ካስገኘለት ፡ ጥቅም ፡ ወይም ፡ ደስታ ፡ ጋር ፡ አመዛዝኖ ፡ ጉዳቱ ፡ ሲያመዝን ፡ ወንጀል ፡ ከመሥራት ፡ ይቆጠባል ፡ ተብሎ ፡ ተገምቶ ፡ ነበር ። የወንጀሎቹ ፡ ቅጣቶች ፡ በሚገባ ፡ ታሰበው ፡ ከተወሰኑ ፡ ወንጀልኛው ፡ ከጥቅሙ ፡ ይልቅ ፡ ጉዳቱ ፡ ይበዛብኛል ፡ ብሎ ፡ ስለሚያስብ ፡ እንኳን ፡ ወንጀሉን ፡ መፈጸም ፡ ወንጀሉን ፡ ለመፈጸም ፡ ከሚያደርገው ፡ ሙከራ ፡ ይታገዳል ፡ ተብሎ ፡ ይታሰብ ፡ ነበር ። እርግጥ ፡ ነው ፡ ለእንዲህ ፡ ዓይነቱ ፡ አስተሳሰብ ፡ ወንጀሎች ፡ በግልጽ ፡ ተጽፈው ፡ እንዲገኙና ፡ ተገቢ ፡ ቅጣታቸውም ፡ እንዲወሰን ፡ ያስፈልጋል ። ወንጀልኛው ፡ የወንጀል ፡ ድርጊት ፡ ቢፈጽም ፡ የማይጠቀም ፡ መሆኑን ፡ የሚገነዘበው ፡ እንዲህ ፡ ሲሆን ፡ ብቻ ፡ ነው ። ምን ፡ ምን ፡ ድርጊቶች ፡ የሚያስቀጡ ፡ መሆናቸውን ፡ መግለጽ ፡ የወንጀሉ ፡ ተግባር ፡ እስኪፈጸም ፡ ድረስ ፡ ማዘግየት ፡ በሕዝቡ ፡ ላይ ፡ ጠቅላላ ፡ ፍራቻንና ፡ ጥርጣሬን ፡ ማሳደሩ ፡ አይቀርም ። ይህም ፡ ጥርጣሬና ፡ ፍራቻ ፡ በጥሩውም ፡ በመጥፎውም ፡ ሰው ፡ ዘንድ ፡ የሚሰማ ፡ ስለሆነ ፡ ጥሩዎቹን ፡ የመንፈስ ፡ ፀጥታ ፡ ሰጥቶ ፡ መጥፎዎቹን ፡ ወንጀል ፡ እንዳይሠሩ ፡ ሊያደርግ ፡ በፍጹም ፡ አይችልም ።

በሚገባ ፡ የሚያገለግሉ ፡ ሕጎችን ፡ ለመደንገግ ፡ ይቻላል ፡ የሚል ፡ እምነት ፡ ነበር ። ይህ ፡ ፅንሰ-አሳብ ፡ በአውሮፓ ፡ የኢንዱስትሪ ፡ ለውጥ ፡ መጥቶ ፡ የከተማ ፡

ሕብረተ ሰብ ፡ ከመፍጠሩ ፡ በፊት ፡ የተፈጠረ ፡ ነገር ፡ ነበር ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡ በአው
ሮፓ ፡ የለውጥ ፡ (የመኸሻል) ፡ ፍጥነት ፡ መጠነኛ ፡ ነበር ፤ ኅብረተ ሰብም ፡ ያልተወሳ
ሰበ ፡ ስለ ፡ ነበር ፡ የሰዎችን ፡ ኑሮ ፡ አረማመድ ፡ የሚመራ ፡ የወንጀልና ፡ የፍትሕ ፡
ብሔር ፡ ሕጎች ፡ በቀላሉ ፡ ለማውጣት ፡ የሚቻል ፡ መስሎ ፡ ታይቶ ፡ ነበር ። አንድ ፡
ኅብረተ ሰብ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ አስተያየት ፡ አስተሳሰብና ፡ መንፈስ ፡ ነበረው ፡ ተብሎ ፡
ስለታሰበ ፡ ሕዝቡን ፡ የሚመራው ፡ ፍጹም ፡ የሆነ ፡ ሕግ ፡ ለማውጣት ፡ ይቻላል ፡
ተብሎ ፡ ተገምቶ ፡ ነበር ። በወንጀል ፡ ሕግ ፡ በተለይ ፡ የሕብረተ ሰብ ፡ የሞራል ፡
ስሜት ፡ አንድ ፡ ስለሆነ ፡ ጥቂቶች ፡ “ወንጀሎች” ን ፡ ብቻ ፡ መግለጽ ፡ እንደሚያስ
ፈልግና ፡ እነዚህን ፡ ለመግለጽ ፡ ቃላትን ፡ በጥንቃቄ ፡ መጠቀም ፡ ብቻ ፡ ይበቃል ፡
ይባል ፡ ነበር ።

በሕግ ፡ ቅንጅቶች ፡ (ሲስተምስ) ፡ ውስጥ ፡ ሁሉ ፡ በፍ/ቤትና ፡ በሕግ ፡ ሰጪው ፡
ባለሥልጣን ፡ መካከል ፡ የሥልጣን ፡ መለያየት ፡ እንዲኖር ፡ የጋለ ፡ ፍላጎት ፡ ነበር ።
ሕግ ፡ ሰጪው ፡ ባለሥልጣን ፡ ተግባሩ ፡ ሕግ ፡ ማውጣት ፡ ብቻ ፡ ሲሆን ፡ ፍ/ቤት ፡
ደግሞ ፡ በሕጉ ፡ መሠረት ፡ ፍርድ ፡ መስጠት ፡ ነበር ። ከዚህም ፡ የተነሳ ፡ የተጻፉ ፡
ሕጎች ፡ (ኮድስ) ፡ የወንጀለኛም ፡ ሆነ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ዳኞች ፡ ሊከተሏቸው ፡ የሚ
ገቡ ፡ ብቸኛ ፡ የሕግ ፡ ምንጮች ፡ ሆኑ ፤ ለማናቸውም ፡ ውሳኔ ፡ ከተጻፈው ፡ ሕግ ፡ በየ
ትኛው ፡ መሠረት ፡ እንደተሠራ ፡ መግለጽ ፡ የግድ ፡ አስፈላጊ ፡ ነበር ። ይህም ፡ አስተ
ያየት ፡ በተለይ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ እንዲሠራበት ፡ “የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡”
አጥብቆ ፡ አስፈላጊ ፡ መሆኑን ፡ አረጋገጠ ፤ ይህም ፡ የሆነበት ፡ ምክንያት ፡ የሕዝብ ፡
ነፃነት ፡ ሕጋዊ ፡ ባለሆነ ፡ መንገድ ፡ (አርቢ ትረጊንስ) ፡ ፍ/ቤቶች ፡ እንዳይገፉት ፡ ነው ። ቅጣ
ትን ፡ በመግለጽ ፡ ወንጀል ፡ እንዳይሠራ ፡ ማገድ ፡ የሚለውም ፡ የወንጀል ፡ ሕግ ፡ ፖሊስ ፡
ይህንን ፡ ይደግፍል ። ይህ ፡ ቅንጅት ፡ ዛሬ ፡ ሲታይ ፡ ግትርና ፡ ጥልቀት ፡ የሚያንሰው ፡
ሆኖ ፡ ተገኝቷል ። ወንጀሎች ፡ በከፍተኛ ፡ ጥንቃቄና ፡ ዝርዝር ፡ ሁኔታ ፡ ተገልጸው ፡
ነበር ፡ ለያንዳንዱ ፡ ወንጀል ፡ የሚገቡ ፡ ቅጣቶች ፡ እንደነገሩ ፡ ሁኔታ ፡ ዳኛው ፡ በተ
ወሰነ ፡ ልዩነት ፡ ውስጥ ፡ ከፍና ፡ ዝቅ ፡ ለማድረግ ፡ እንዳይችል ፡ ወደላይና ፡ ወደታች ፡
እንደማይሉ ፡ ሆነው ፡ ተወሰኑ ። መተርጉም ፡ አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ በተገኘ ፡ ጊዜ ፡ (ይህ ፡
የሚያጋጥመው ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነበር) ፡ በተቻለ ፡ መጠን ፡ ሕጉን ፡ እንዲ
ጠጋ ፡ አስፈልጎ ፡ ነበር ። ከጠቃሚዎቹ ፡ የሕግ ፡ መሠረተ—አሳቦች ፡ አንዱ ፡ የሕጉ ፡
ፍቺ ፡ አጠራጣሪ ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፡ የፍርድ ፡ ቤቱ ፡ አስተያየት ፡ የሚያመዘነው ፡ ለተከ
ሳሹ ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ ነው ። ይህ ፡ አስተያየት ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ቦታ ፡ አልነበረውም ።
በእርግጥም ፡ ዳኛው ፡ “ሕግን ፡ የሚናገር ፡ አፍ ፡” ብቻ ፡ ነበር ።

ዪ/ የመሠረተ ፡ አሳቡ ፡ (የዶክትሪኑ) እድገት ።²⁰

ስለተጻፉ ፡ ሕጎች ፡ በተለይም ፡ ስለወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ የነበረው ፡ የሕግ ፡
አውጭው ፡ ክፍል ፡ ግትርነት ፡ እንዲወገድ ፡ ያደረጉት ፡ ምክንያቶች ፡ በፈረንሳይ ፡

20. የሲቪል ፡ ሎው ፡ አተረጎምን ፡ የሚመለከቱ ፡ መጻሕፍት ፡ —
ኤክሎፍ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
ፍራንክሊን ፡ “ኤም ፡ ገርኒ ፡ ኤንድ ፡ ቫስቲስ ፡ አይደልስ ፡ ኤንድ ፡ ሚተድ ፡ ኢን ፡ ዘ ፡ ዩናይትድ ፡ እስ
ቴትስ ፡” ረከይ ፡ ዴቱድ ፡ ሱር ፡ ሌ ፡ ሶርስ ፡ ደ ፡ ድርዋ ፡ ኢን ፡ ሎንድ ፡ ደ ፡ ገርኒ ፡ ፕላ ፡ ጂ ፡
ገጽ ፡ 6 ።
ገርኒ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
ቫሚት ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
ሰርኒ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
አሰቶን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስትና ፡ ገጽ ፡ 122 ፡ እና ፡ የሚከተሉት ።

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ይገኛሉ ። ይህንን ፡ ሕግ ፡ ከአወጡት ፡ መካከል ፡ ፓርታሊስ ፡ የሚባለው ፡ አዋቂ ፡ ሕግ ፡ አውጪዎች ፡ ለሚመጡት ፡ ፕሮብሌሞች ፡ ሁሉ ፡ መልስ ፡ ለማግኘት ፡ ወይም ፡ ለመተንበይ ፡ አለመቻላቸውን ፡ ገልጿል ።²¹ ስለ ሆነም ፡ ዳኞች ፡ አስቀድሞ ፡ ሕግ ፡ ያልወጣቸው ፡ ጉዳዮች ፡ ሲያጋጥሟቸው ፡ በሕጉ መንፈስ ፡ እየተመሩ ፡ እንዲፈረዱ ፡ አስታወቃቸው ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ ስለአንድ ፡ ጉዳይ ፡ አስቀድሞ ፡ ሕግ ፡ ቢያወጣም ፡ ባያወጣም ፡ ዳኞች ፡ የግድ ፡ በቀረበላቸው ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ውሳኔ ፡ መስጠት ፡ አለባቸው ። በፓርታሊስም ፡ አስተያየት ፡ ሕግ ፡ ያልወጣላቸው ፡ ጉዳዮች ፡ መኖራቸውን ፡ ማወቅና ፡ መቀበል ፡ ሌላ ፡ ለነሱ ፡ በተለይ ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ አለ ፡ ብሎ ፡ ራስን ፡ ከማታለል ፡ የተሻለና ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ግን ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ለነበሩት ፡ ዳኞች ፡ ይህንን ፡ የሕግ ፡ ማውጣት ፡ ተግባርንና ፡ የሥልጣን ፡ መከፋፈልን ፡ ማስማማት ፡ አልቻሉም ፡ ነበር ። ከዚህም ፡ የተነሳ ፡ ዳኞች ፡ ፊታቸውን ፡ ከዚህ ፡ ምክር ፡ መልሰው ፡ ለሚገጥማቸው ፡ ጉዳይ ፡ ሁሉ ፡ በቀጥታ ፡ ተፈጻሚ የሚሆኑ ፡ ሕጎችን ፡ ይፈልጉ ፡ ጀመር ።

ወደ ፡ ፲፱ኛው ፡ መቶ ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ መጨረሻ ፡ ገደማ ፡ በዛ ፡ ያሉ ፡ የፈረንሳይ ፡ ሊቆች ፡ በተለይም ፡ ጄኒ ፡²² ይህን ፡ ግትር ፡ የሕግ ፡ አስተሳሰብ ፡ በግልጽ ፡ ተቃወመው ። እነሱም ፡ ዳኞች ፡ “ሕግ ፡ መፍጠራቸው ፡ (ማውጣታቸው)” የማይቀር ፡ መሆኑን ፡ አመልክተው ፡ ይህም ፡ የሚሆንበት ፡ ምክንያት ፡ ቋንቋ ፡ ራሱ ፡ በቂ ፡ የሆነ

ኤም ፡ አንሴል ፡ “ከራሲያን ፡ ዴዘንፍራስቶን ፡ ፓር ፡ ለ፣ ገፍኹ” በሉተን ፡ ሶሲየቲ ፡ ሌገርሰላቲቭ ፡ ኮምፓሬ ፡ ገጽ ፡ ፯፩ ፡
 አንሴል ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ኤም ፡ አንሴል ፡ ሶሻል ፡ ዲፊንሽን ፡ ገጽ ፡ ፩፻፲፩—፲፮ ፡ ፩፻፴፫—፴፬ ፡ አንዲኔአስ ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፮ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ።
 ጄ ፡ አንዲኔአስ ፡ “ዘ ጄኔራል ፡ ፕሮቪንቲቭ ፡ ኤፊክትስ ፡ እቭ ፡ ፓኒሽመንት” የኒቨርሲቲ ፡ እቭ ፡ ፔንሲ ፡ ልቪኒያ ፡ ሎው ፡ ሪቪው ፡ ፑል ፡ ፩፻፲፬ ፡ ገጽ ፡ ፱፻፵፱ ።
 ደሎዝ ፡ ኤንሲክሎፒዲ ገፍሪዲክ ፡ ድሩዋ ፡ ክሪሚናል ፡
 “ድሩዋ ፡ ክሪሚናል” ክፍል ፡ ፲፫—፳፪ ፡
 “አንፍራክሲያን” ክፍል ፡ ፱—፳፪ ።
 ደክለቲክ ፡ “ላናሎገር ፡ አንድሩዋ ፡ ፔናል” ሬቩ ፡ ደ ፡ ድሩዋ ፡ ኢንተርናሲየናል ፡ ኤደድሩዋ ፡ ኮምፓሬ ፡ ልዩ ፡ እትም ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፺፬ ።
 ዣር ፡ “ለንተርፕራታሲያ ፡ ሊተራል ፡ ዴ ፡ ሎዋ ፡ ፔናል” ረከይ ፡ ዴቱድ ፡ ሲዮር ፡ ሌ ፡ ሶርስ ፡ ዱ ድሩዋ ፡ አን ፡ ሎንር ፡ ዴ ፡ ዣር ፡ ፫ ፡ ገፍ ፡ ፫፻፳ ።
 ግላሲ ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ጄ ፡ ግራቭን ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ጄ ፡ ግራቭን ፡ “ሌ ፡ ፕሪንሲፕ ፡ ደላ ፡ ሌጋሊቲ” አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ፒ ፡ ግራቭን ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፱—፲፪ ።
 ሆል ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፳፯ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ።
 ሌጋል ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ሎግሮስ ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ማሕሰብ ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ማንሐይም ፡ ክሪሚናል ፡ ጀስቲስ ፡ ኤንድ ፡ ሶሻል ፡ ሪኮንስትራክሽን ፡ ገጽ ፡ ፪፻፵፯ ፡
 እና ፡ የሚከተሉት ፡ ማርሻልንና ፡ ዣስፐር ፡ ድሩዋ ፡ ክሪሚኔል ፡
 ቨርሮትስ ፡ እና ፡ አርሲያንስ ፡ “አን ፡ ሊጋል ፡ ላንክሺንስ” የኒቨርሲቲ ፡ እቭ ፡ ቪጋት ፡ ሎው ፡ ሪቪው ፡
 ፑል ፡ ፴፬ ፡ ገጽ ፡
 ቶርንቭት ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ዊሊያምስ ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 21. በ ፡ ሰረጊ ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፳፪ ፡ እንደተጠቀሰው ።
 22. አላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ፳ ፡ የተጠቀሰው ፡ ጽሑፍ ።

ነና፡ የተወሰነ፡ ትርጉም፡ የሌለው፡ ከመሆኑ፡ የተነሳ፡ ዳኛው፡ ፍቺውን፡ ሲመርጥ፡ ሕጉን፡ ሊለውጠው፡ መቻሉ፡ ሲሆን፡ ሌላው፡ ደግሞ፡ ሕግ፡ ሰጪው፡ ሰው፡ እንደ መሆኑ፡ መጠን፡ ወደፊት፡ የሚደረጉት፡ ለውጦች፡ የሚያመጡትን፡ ፕሮብሌም፡ ሁሉ፡ ለማወቅ፡ በጣም፡ የሚያዳግተው፡ በመሆኑና፡ ፍ/ቤት የሚቀርቡትን፡ አንዳንድ ጉዳይ፡ ለመተንበይ፡ አስቸጋሪ፡ ስለሆነ፡ ነው። አዋቂዎቹ፡ ሕግ፡ ሰጪው፡ እነዚህን፡ የተባሉትን፡ ጉዳዮች፡ ፍ/ቤቶች፡ እንደ፡ አመጣጣቸው፡ እየተቀበሉ፡ በሕጌ መንፈስ፡ እየተመረኮዙ፡ ፍርድ፡ እንዲሰጡባቸው፡ ሥልጣን፡ ሰጥተዋል፡ ብሎ፤ መከራከር፡ ሕግ፡ ሰጪው፡ ለሁሉም፡ ጥያቄ፡ አስቀድሞ፡ በተጻፈ፡ ሕግ፡ መልስ፡ ሰጥቷል፡ ብሎ፡ እራሱን፡ ከማታለል፡ ይሻላል፡ የሚል፡ እምነት፡ ነበራቸው። እንዲህም፡ ሆኖ፡ የፍ/ቤት፡ ለሕግ፡ ሰጭው፡ የበታች፡ መሆንን፡ እምነውበታል፤ ሕግ፡ ሰጪው፡ የተቀበለውን፡ መንገድ፡ ፍ/ቤት፡ ሊሠርዘው፡ አይችልም፤ በተጨማሪም፡ የሕግ፡ ሰጪውን፡ ዓላማ፡ በሚቃረን፡ መንገድ፡ ውሳኔ፡ መስጠት፡ አይችልም። ነገር፡ ግን፡ የፕሮብሌሙ፡ መፍትሔ፡ በግልጽ፡ ካልተሰጠ፡ ፍ/ቤት፡ ለዚያ፡ ፕሮብሌም፡ መፍትሔ፡ “ሕግ፡ ማውጣት፡ ተግባሩ፡ ነው”፡ ብለው፡ ተከራክሩ።

እነኚህ፡ ሊቆች፡ አሳባቸውን፡ የሚገልጽ፡ የአተረጓጎም፡ መሠረተ—አሳብ፡ አወጡ። ይህ፡ “ነፃ፡ ሳይንቲፊካዊ፡ ምርምር” (ፍሪ፡ ሳይንቲፊክ፡ ሪሰርች)፡ የሚባለው፡ ዘዴ፡ (ቴክኒክ)፡ የሕጋዊ፡ ፖሊሲን፡ ዓላማና፡ ግብ፡ በመከተል፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ የሕግ አውጪው፡ የበታች፡ መሆናቸውን፡ ያምንበታል። ፍርድ፡ ቤቶች፡ ባሉት፡ ሕጎችና፡ በሌሎች፡ ጠቃሚ፡ ሕግ፡ ነክ፡ ጽሑፎች፡ እየተጠቀሙ፡ ከዚህ፡ በፊት፡ በቀረቡላቸው፡ ጉዳዮች፡ ላይ፡ የሕግ፡ አውጪውን፡ ፍላጎት፡ እያገኙ፡ አሁን፡ እፈታቸው፡ ለቀረቡላቸው፡ ጉዳዮች፡ ፍርድ፡ መስጠት፡ ይኖርባቸዋል። በተጨማሪም፡ ፍርድ ቤቶች፡ ባንድ፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ ውሳኔ፡ ሲሰጡ፡ የሰጡት፡ ውሳኔ፡ የሚያስከትለውን፡ ተመልክተው፡ ሕግ፡ አውጪው፡ ስለእንደዚህ፡ ዓይነቱ፡ ሁኔታ፡ አስቦበት፡ ቢሆን፡ ኖሮ፡ በዚሁ፡ ዓይነት፡ መንገድ፡ ይወሰን፡ ነበር፡ ወይ፡ ብለው፡ አመዛዝነው፡ መወሰን፡ ያስፈልጋቸዋል። ይህ፡ ዘዴ፡ የወጣው፡ የሕጉ፡ ትርጉም፡ ግልጽ፡ ሆኖ፡ ባልተገኘበት፡ ጊዜ፡ ብቻ፡ እንዲጠቅም፡ ሳይሆን፡ በሕግ፡ ያልተወሰነ፡ ሁኔታ፡ ቢያጋጥም፡ እንኳን፡ የውሳኔውን፡ ውጤት፡ ከሕግ፡ አውጪው፡ ፍላጎት፡ ጋር፡ አዛም ዶና፡ ጊዜው፡ ከሚጠይቀውና፡ ከሚፈቅደው፡ አስተሳሰብ፡ ጋር፡ አዋህዶ፡ በጠቅላላ ላው፡ የሕግ፡ አወጣጠን፡ ዘዴ፡ ተመርኩዞ፡ “በይመስላል” ለመፍረድ፡ እንዲያስችልም፡ ጭምር፡ ነው።

ይህ፡ “ነፃ፡ ሳይንቲፊካዊ፡ ምርምር” የሚባለው፡ ቅንጅት፡ ከላይ፡ የገለጽነውን የአተረጓጎም፡ ዘዴ፡ በብዙ፡ መንገድ፡ ይመስላል፡ ግን፡ ይህንን፡ ቅንጅት፡ ያቀረቡት፡ ሰዎች፡ ለወንጀል፡ ሕግ፡ ተፈጻሚ፡ ይሆናል፡ ብለው፡ አስበው፡ አልነበረም። የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕጎች፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ ለጉዳዩ፡ ተፈጻሚ፡ የሚሆን፡ ሕግ፡ አልወጣምና፡ አናይም፡ ብለው፡ እንዳይመልሱ፡ የሚያግዳቸው፡ ድንጋጌዎች፡ አሏቸው።²³ ይህ፡ ለአንድ፡ ጉዳይ፡ ብቻ፡ ተፈጻሚ፡ የሚሆን፡ አስቀድሞ፡ የተዘጋጀ፡ ሕግ፡ “ከሌለ”፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ የራሳቸውን፡ ሕግ፡ ለማውጣት፡ ይችላሉ፡ እንደማለት፡

23. ምንም፡ እንኳን፡ እንደዚህ፡ ዓይነቱ፡ የሕግ፡ አውጭው፡ አስተያየት፡ ቢታይም፡ ቅሉ፡ የኢትዮጵያ፡ ወንጀለኛ፡ መቅሜ፡ እንደዚህ፡ ያለ፡ ቁጥር፡ የለውም።
በጽሑፉ፡ ውስጥ፡ ያለው፡ መለያየት፡
ገፍን፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡
ሌጋል፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡
እስቶን፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፪፻፲፪፡ ውስጥ፡ ይገኛል።

ያህል : ነው ። የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕጎች : ግን : ይህን : የሚቃረን : መምሪያ : አላቸው ።

ይኸውም : “የሕግነቱ : መሠረት :” ማለትም : አስቀድሞ : ያልተመለከተውን : ጥፋት : ፍርድ : ቤቱ : እንደ : ሕግ : መጣስ : ሊቆጥረውና : በሕግም : ላይ : ተለይቶ : ባልተመለከተ : አድራጎች : ቅጣት : ሊወሰን : አለመቻሉ : ነው ። በዚህም : መምሪያ : መሠረት : ስለሁኔታው : አስቀድሞ : ሕግ : ያልተደነገገ : ሲሆን : ፍትሕን : የሚያዳ ላው : ለተከሳሹ : ነው ። ስለዚህ : በተለይ : በወንጀል : ጉዳዮች : ላይ : ፍርድ : ቤቶች : የሕግ : አውጪው : የበታች : ናቸው : ይህም : የሆነበት : እንዳየነው : በተለይ : በፖለቲካ : ጉዳዮች : አስተሳሰብ : የተነሳ : ነው ። በፍትሕ : ብሔር : ሕጎች : ላይ : ግን : ክርክሩ : በከላሽና : በተከሳሽ : መካከል : ሲሆን : ሁልጊዜ : አንዱ : ወገን : እንዲረታ : ያስፈልጋል ። ሕግ : አውጪው : ለጉዳዩ : አስቀድሞ : ሕግ : ሳያወጣለት : ቅርቶ : እንደሆነ : እንደ : ወንጀል : ጉዳይ : ፍትሕ : የሚያዳላው : ለተከሳሹ : ነው : የሚል : ምንም : ዓይነት : የሕግ : መሠረተ—አሳብ : ወይም : ሕዝባዊ : መብት : የለም ። በወንጀል : ጉዳይ : ፍርድ : ቤቱ : መንግሥት : እንደከሳሽ : ሆኖ : የተከሳሹን : ሕይወት : ነግነት : ወይም : ንብረት : ይግፈፍ : የሚለውን : ጥያቄ : ይወስናል። “የሕግነቱ : መሠረትም :” የሚያወሳው : አስቀድሞ : ባልተወሰነና : ባልተገለጸ : ሁኔታ : የተከሳሹን : መብቶች : መግፈፍ : አግባብ : ያለመሆኑን : ነው ።

ይሁን : እንጂ : የወንጀል : ሕግ : ምሁራን : ይህ : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግና : በፍትሕ : ብሔር : ሕግ : አተረጓጎም : መካከል : የተፈጠረው : ልዩነት : ጠቃሚ : የሆነ : ጥያቄ : ማዘሉን : ለመገንዘብ : ብዙ : ጊዜ : አልወሰደባቸውም ። ይህም : ጥያቄ : ይህ : ሕግ : ያልተደነገገለት : ነገር : ምንድነው : የሚል : ነው ። ምንም : እንኳን : የፍትሕ : ብሔርን : ሕጎች : ለመጻፍ : የሚሠራባቸው : ቃላት : በዛ : ያሉ : የማይጨበጡ : አሳቦችን : ያዘሉ : ቢሆኑም : ለወንጀለኛ : መቅጫ : ሕጎች : መጻፊያ : የምንጠቀምባቸው : ቃላት : ከዚህ : ያላነሱ : አሻሚዎች : ናቸው ። የወንጀልን : ሕግ : የሚደነግገው : የሕግ : አውጪ : ክፍል : ከፍትሕ : ብሔር : ሕግ : አውጪ : ይበልጥ : የማይሳሳት : ወይንም : የወደፊቱን : ለመተንበይ : የበለጠ : ችሎታ : ያለው : አይደለም ። ተከሳሹን : ይበልጥ : የሚደግፍ : የወንጀል : ሕግ : አተረጓጎም : መመሪጡ : አስፈላጊ : ኖሯልን ? ይህም : አተረጓጎም : ሁልጊዜ : ባያስፈልግ : ኖሮ : ፍ/ቤቶች : በምን : ገደብ : ተወስነው : አንድ : ጉዳይ : በሕግ : አውጪው : ክፍል : ተወስኗልና : ቅጣት : ሊሰጥበት : ይገባል : ለማለት : ይችሉ : ነበር ?

የወንጀል : ሕግ : አተረጓጎም : ለዳኞች : ሰፊ : ያለ : የግል : ሥልጣን : እንዲሰጣቸው : የሚለው : አስተሳሰብ : ተቀባይነት : እንዲኖረው : የረዳው : የዚህ : አስተሳሰብ : የአመጣጥ : ታሪክ : ነው ። ከነዚህም : ታሪኮች : አንዱ ፤ ቀደም : ሲል : ተጠቅሷል : ይህም : ብንወድም : ባንወድም : ዳኞች : ሕግን : በመፍጠር : ረገድ : ተካፋይነት : አላቸው : የሚለው : ነው ። ሁለተኛም : “የመንግሥት : የሥልጣን : መከፋፈል :” የሚባለውን : መሠረተ—አሳብ : በማሻሻል : ሕጉ : ለአንድ : ለተለየ : ፍትሕ : ብሔር ነክ : ለሆነ ጉዳይ : በግልጽ : መፍትሔ : በማይሰጥበት ጊዜ : ዳኞች : ውሳኔ : እንዲሰጡበት : የሕግ : አውጪነት : ሥልጣን : ይሰጣቸው : የሚል : አስተሳሰብ : ነው ። ሦስተኛ : የሕግነቱ : መሠረት : መንግሥት : ሥልጣኑን : ተደግፎ : ሕዝብ : እንዳይበድል : ይከላከልለታል : የሚለው : በጥብቅ : ይታመንበት : የነበረው : መሠረተ—አሳብ : ባሁኑ ጊዜ : ላለ : ማለቱ : ነው ። በመጨረሻም : ወንጀልን : ለመቋቋም : አስቀድሞ : እያንዳንዱን : ቅጣት : መወሰን : በዚህም : አማካይነት : ለሕዝቡ : ማስጠንቀቂያ : መስጠት ይገባል : የሚለው : የወንጀል : ሕግ : መሠረተ—አሳብ : እና : አቀናባባር : ጥልቅ : ለውጥ : ደርሶበታል ።

የሕግነቱ፡ መሠረት፡ መሠረተ—አሳብ፡ የፍርድ፡ ቤቶችን፡ አሠራር፡ መልክ፡ በማስ
 ያዝ፡ ረገድ፡ ጥሩ፡ ውጤት፡ ስላስገኘ፡ የሕዝብን፡ መብት፡ የመጠበቅ፡ ሥራው፡ ያነሰ፡
 ዋጋ፡ እየተሰጠው፡ ሄደ። ይህም፡ ሲሆን፡ ሕግ፡ በማውጣት፡ ረገድ፡ ተወዳዳሪ፡ በሌ
 ለው፡ ሥልጣንና፡ “በኢንዱስትሪያል፡ ሪፑሎቭን” ምክንያት፡ የሚወጡት፡ ሕጎች፡
 ያለመጠን፡ በመበርከታቸው፡ ሕግ፡ አውጭው፡ ክፍል፡ የበለጠ፡ የሕዝብ፡ መብት፡
 ጨቋኝ፡ መምሰል፡ ጀመረ። በዚህ፡ መሠረት፡ ፍ/ቤቶች፡ ደግሞ፡ የሕዝቡ፡ መብት፡
 ጠባቂ፡ እንጂ፡ ሊጨቁኑ፡ ይችላሉ፡ ተብለው፡ አልተገመቱም። ይህም፡ ሊሆን፡ የቻለው፡
 ይበልጠው፡ የሕግነቱ፡ መሠረትን፡ በመሳሰሉት፡ መሠረተ—አሳቦች፡ ምክንያት፡ ቢሆን
 ም፡ ውጤቱ፡ የዚህ፡ መሠረተ—አሳብ፡ አስፈላጊነት፡ እያነሰ፡ መሄድ፡ ነበር። ለዚህ፡
 መሠረተ—አሳብ፡ አስፈላጊነት፡ መቀነስ፡ ሌላ፡ ምክንያት፡ የሆነው፡ ደግሞ፡ በፖለቲካ፡
 ሆነ፡ በሕገ፡ መንግሥት፡ ረገድ፡ አለ፡ ሕግ፡ የሕዝቡ፡ መብት፡ እንዲያነፈግ፡ የሚጠብ
 ቀው፡ ድንጋጌ፡ ነፍስ፡ መግደል፡ በግብረ፡ ሥጋ፡ የመድፈር፡ ሥራ፡ ሌብነት፡ በመ
 ሳሰሉ፡ ተራ፡ ወንጀሎች፡ ላይ፡ ያለው፡ ጠቃሚነት፡ አነስተኛ፡ መሆኑ፡ ነው። እነዚ
 ህን፡ የመሳሰሉት፡ ወንጀሎች፡ ለፍርድ፡ ሲቀርቡ፡ የተጻፈው፡ ሕግ፡ በጠባቡ፡ ቢተ
 ረጎምም፡ ባይተረጎምም፡ ፖለቲካ፡ ነክነት፡ ሊኖራቸው፡ አይችልም። ደግሞም፡
 ለነዚህ፡ ተግባሮች፡ ሕጉ፡ በግልጽ፡ ቢደነገግ፡ ባይደነገግ፡ ከመከሰሰ፡ አያድንም።
 ፖለቲካ፡ ነክ፡ በሆኑ፡ ወንጀሎች፡ የሕግነቱ፡ መሠረት፡ ውጤት፡ ሊኖረው፡ ይችላል።
 ሕዝብን፡ የሚጫኑ፡ ሕጎችን፡ ማውጣት፡ ሕዝቡ፡ የበለጠ፡ እንዲያውቃቸው፡
 ስለሚያደርግ፡ እነዚህን፡ ሕጎች፡ ባወጣው፡ መንግሥት፡ ላይ፡ ተቃውሞ፡ እንዲያ
 ሰሙ፡ ያነሳሳቸው፡ ይሆናል። በዚህም፡ ረገድ፡ እንኳን፡ የሕዝቡን፡ መብት፡ ሊያስከ
 ብሩ፡ የሚችሉት፡ በአስተዳዳሪዎቹ፡ ሥልጣን፡ ላይ፡ የሚደረገው፡ ገደብና፡ የገጥ
 ዎቹ፡ ጠባይ፡ መሆናቸው፡ ይታመናል። ይህ፡ አሳብ፡ በግልጽ፡ ባይሰረዝም፡
 በብዙ፡ መንገዶች፡ በቀላሉና፡ በእርግጥ፡ ከጥቅም፡ ውጭ፡ ሆኗል። በብዙ፡ ምክንያ
 ቶች፡ ጉድለት፡ ሊገኝበትም፡ ይችላል። ከነዚህም፡ በየጊዜው፡ የሚወጡት፡ ሕጎች፡
 አጅግ፡ የበዙ፡ ስለሆኑ፡ ሕዝቡ፡ መብቱንና፡ መንግሥቱ፡ የሚያደርገውን፡ ሊያውቅ፡
 ሳይችል፡ ሲቀር፡ ዳኞች፡ እንደፍላጎታቸው፡ እንዲወስኑ፡ የሚያስችሉ፡ ጠቅላላ፡
 በሆነ፡ አነጋገር፡ እና፡ ግልጽ፡ ባልሆኑ፡ ቃላት፡ የተጻፉ፡ ሕጎች፡ በመውጣቸው፡
 እንደ፡ የአገዳ፡ “ግዞት” ያሉት፡ ፖለቲካ፡ ነክ፡ የሆኑ፡ እርምጃዎች፡ እንደ፡ ወንጀል፡
 ሳይቆጠሩ፡ መቅረታቸው፡ ነው።²⁴ በመጨረሻም፡ መንግሥት፡ ለዚህ፡ ዘይቤ፡
 ባለው፡ አክብሮት፡ እና፡ በመንግሥት፡ ፖለቲካ፡ ነክ፡ ውሳኔ፡ መካከል፡ ያለው፡
 ግንኙነት፡ ትክክለኛ፡ አለመሆኑ፡ ታውቋል። ከሁለቱ፡ የፋሺሽት፡ መንግሥታት፡
 ናዚ፡ ጀርመኒ፡ የሕግነቱ፡ መሠረትን፡ ጨርሷል፡ ስታስወግድ፡ የሙሶሊኒየ፡ ኢጣሊያ፡
 ግን፡ እንዳለ፡ አቆይታዋለች፡ በሌላ፡ በኩል፡ ደግሞ፡ የፖለቲካ፡ “ትክክለኛነት”
 አለ፡ በሚባልበት፡ በዴሞክራሲ፡ የሕግ፡ መንፈስ፡ መሠረት፡ አስፈላጊ፡ መስሎ፡
 ከተገኘ፡ ዳኞች፡ በሕግ፡ አስቀድሞ፡ ባልተመለከቱት፡ አድራጎቶች፡ ላይ፡ “ከሌላ፡ ሕግ፡
 ጋር፡ ይመሳሰላል” በማለት፡ ወንጀል፡ በመፍጠር፡ እንዲፈረዱ፡ ተፈቅዶላቸዋል።

24. የኢትዮጵያ፡ ወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፸፯፡ የንደዚህ፡ ዓይነቱ፡ ድንጋጌ፡ ዓይነተኛ፡ ምሳሌ፡
 ነው። ምንም፡ እንኳን፡ አንድ፡ በመሳሳት፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫውን፡ ሕግ፡ የጣሰ፡ የመሰለውም፡
 ሰው፡ (የሠራውን፡ ሥራ፡ ጥፋት፡ የሚያደርግ፡ ድንጋጌ፡ ሳይኖር)፡ ወንጀለኛ፡ ባይሆንና፡ ቅጣት፡ ባይ
 ደርስበትም፡ ቁጥር፡ ፸፯፡ “በዚህ፡ ሰው፡ ላይ፡ ሊደረግ፡ የሚገባው፡ የመጠበቂያ፡ ደንብና፡ በተለ
 ይም፡ ስለመልካም፡ ጠባይ፡ ዋስትና፡ በእጁ፡ ስለሚገኘው፡ አደገኛ፡ ዕቃ፡ መወረስ፡ የሚፈጸመው፡
 ደንብ፡ እንደተጠበቀ፡ ነው።” ይላል። ይህ፡ “ጥንቃቄ” ነው፡ እንጂ፡ “ቅጣት” አይደለም፡
 ስለዚህም፡ ቁጥር፡ ፪፡ የሚጠይቀውን፡ አይግስም፡ ነገር፡ ግን፡ የተጠቀሰው፡ ሰው፡ ነገነትና፡ ንብ
 ረት፡ ያላግባብ፡ የተነካ፡ መሆኑ፡ ግልጽ፡ መሆኑን፡ አለበት።

በገጠነኛው ፡ መቶ ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ ወንጀለኛው ፡ ሊመራመር ፡ የሚችል ፡ ደስታንና ፡ መከራን ፡ የሚያመዘዝን ፡ ሰው ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ስለሚገመት ፡ ሊያደርጋቸው ፡ የማይገቡትን ፡ ተግባሮች ፡ በሚያስረዱትና ፡ ወንጀሉን ፡ በመሥራት ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ከሚያገኘው ፡ ጥቅም ፡ እጅግ ፡ የላቀ ፡ ቅጣት ፡ በሚያዙ ፡ ሕጎች ፡ ሊመራ ፡ ይችላል ፡ የሚል ፡ አስተሳሰብ ፡ ነበረ ፡ ዛሬ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ አስተሳሰብ ፡ ተለውጧል ፡ በመጀመሪያ ፡ በየጊዜው ፡ በሚፈልቁት ፡ መጠናቸው ፡ እጅግ ፡ የበዛ ፡ ሕጎች ፡ ምክንያት ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ ሊያውቃቸው ፡ ይገባል ፡ ማለት ፡ ስለማይቻል ፡ አስቀድሞ ፡ ማስጠንቀቅ ፡ የሚለው ፡ አሳብ ፡ ተቀባይነቱ ፡ ተቀንሷል ፡ ስለዚህ ፡ ወንጀል ፡ ይሠራ ፡ ይሆናል ፡ የሚባለው ፡ ሰው ፡ አስቀድሞ ፡ ጥቅሙንና ፡ ጉዳቱን ፡ ያመዘዝናል ፡ የሚለው ፡ አሳብ ፡ ትክክለኛ ፡ ሳይሆን ፡ ቀረ ፡ በዛሬው ፡ ጊዜ ፡ ተራው ፡ ሰው ፡ ሕጎቹን ፡ ሊያውቅ ፡ የሚችለው ፡ በብዙ ፡ ችግር ፡ ነው ፡ በጊዜውም ፡ እንኳን ፡ ያልተሟሉ ፡ ሊሆኑ ፡ ከመቻላቸውም ፡ በላይ ፡ በትክክል ፡ ላይረዳቸው ፡ ይችላል ፡ ሁለተኛ ፡ አስቀድሞ ፡ ማስጠንቀቅ ፡ ውጤት ፡ እንዲኖረው ፡ ቢፈለግ ፡ ፍጹም ፡ ትክክለኛ ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ የሚለውን ፡ አሳብ ፡ የሚቃወሙ ፡ ሰዎች ፡ አሉ ፡ ወንጀልን ፡ ተንትኖ ፡ መግለጽ ፡ ወንጀለኞች ፡ የተከለከለውን ፡ ተግባር ፡ በሚፈጽሙበት ፡ ጊዜ ፡ ከዚያ ፡ ሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ ለማምለጥ ፡ ዘዴ ፡ እንዲፈጥሩ ፡ ይረዳቸዋል ፡ የሚል ፡ ክርክር ፡ ያቀርባሉ ፡ በጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ የተጻፈ ፡ ሕግም ፡ ወንጀል ፡ ይፈጽም ፡ ይሆናል ፡ የሚባለውን ፡ ሰው ፡ ተግባር ፡ ሊያስቀጣው ፡ መቻሉን ፡ ካስገነዘበው ፡ በቂ ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ ሊሆነው ፡ ይችላል ፡ ይልቁንም ፡ የቃላቱ ፡ ትርጓሜ ፡ በጣም ፡ ግልጽ ፡ ካለመሆኑ ፡ የተነሳ ፡ የተከለከለውን ፡ ተግባር ፡ ከመፈጸም ፡ ሊቆጥበው ፡ ከቻለ ፡ ወንጀለኛ ፡ የሚያሰኘውን ፡ ተግባር ፡ ካጣራ ፡ በኋላ ፡ ከቃላቱ ፡ ውጭ ፡ የሆነ ፡ መጥፎ ፡ ተግባር ፡ ለመፈጸም ፡ ሊያበረታታው ፡ ከሚችለው ፡ አስተሳሰብ ፡ የተሻለ ፡ ውጤት ፡ ሊኖረው ፡ ይችላል ።

በወንጀል ፡ ፅንሰ—አሳብ ፡ ውስጥ ፡ የተደረገው ፡ ትልቁ ፡ ለውጥ ፡ ግን ፡ ከዚህም ፡ የበለጠ ፡ ነው ፡ ይህም ፡ ተራው ፡ ወንጀለኛ ፡ አስቦ ፡ አመዘዝኖ ፡ የሚሠራና ፡ የፈጸመውም ፡ ወንጀል ፡ እንደ ፡ “ዕዳ ፡” ተለክቶ ፡ የሚከፈል ፡ ነገር ፡ ነው ፡ ይል ፡ የነበረው ፡ አሳብ ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ውድቅ ፡ ሆኗል ፡ ከጊዜ ፡ ወደ ፡ ጊዜ ፡ ወንጀለኛው ፡ ደካማ ፡ ጉድለት ፡ ያለበት ፡ ትክክለኛ ፡ ውሳኔ ፡ እንዳያደርግ ፡ ወይም ፡ በኅብረተ ፡ ሰቡ ፡ አሠራር ፡ እንዳይተባበር ፡ በአካባቢው ፡ ያነሱ ፡ ወይም ፡ ያለመጠን ፡ የበዙ ፡ የሚገፋፉት ፡ ነገሮች ፡ የሚደርሱበት ፡ ሰው ፡ መሆኑ ፡ ይበልጥ ፡ እየታመነ ፡ ሄዷል ፡ ወደፊት ፡ የሚደርስበትን ፡ ከማመዘዝን ፡ ይልቅ ፡ ላለፈውና ፡ ላለበት ፡ ሁኔታ ፡ ከዘር ፡ ለወረሰው ፡ ባሕርይው ፡ ለአካባቢው ፡ ጉድለቶችና ፡ ፍላጎቶች ፡ ደህንኛው ፡ ኅብረተ ፡ ሰብ ፡ ለማይቀበላቸው ፡ ለነዚህ ፡ ኃይሎች ፡ ታዝዞ ፡ ይሆናል ፡ በዚህ ፡ አቅጣጫ ፡ ደግሞ ፡ ወንጀለኛውን ፡ ምን ፡ ማድረግ ፡ እንደሚገባ ፡ በሚታስብበት ፡ ጊዜ ፡ የአድራጎቶቹ ፡ መጥፎነት ፡ ሳይሆን ፡ የወንጀለኛውን ፡ “አደገኛነት ፡” እንደመለከደ ፡ አድርጎ ፡ የመውሰድ ፡ ዝንባሌ ፡ አይሏል ፡ ይህም ፡ ማለት ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ድፍረት ፡ የሚባለውን ፡ የማይጨበጠውን ፡ ፅንሰ—አሳብ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ቅጣት ፡ ይገባዋል ፡ የሚለው ፡ ጥያቄ ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ቀርቷል ፡ በምትኩ ፡ ይህን ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ድፍረት ፡ የፈጸመው ፡ ይህ ፡ ሰው ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ አያያዝ ፡ በደረግለት ፡ ይሻላል ፡ የሚል ፡ ጥያቄ ፡ ተተክቷል ፡ ይህንን ፡ የመጨረሻውን ፡ ጥያቄ ፡ ለመመለስ ፡ አሳቡን ፡ በሌላ ፡ መልክ ፡ ማቅረብ ፡ ያስፈልጋል ፡ “ምን ፡ ያህል ፡ ቅጣት ፡ ይገባዋል ፡” ሳይሆን ፡ “ወደፊት ፡ የግብረ ፡ ሰቡን ፡ አደኗር ፡ እንዲከተል ፡ እንዴት ፡ ለማስተማር ፡ ይቻላል ፡” ይህ ፡ ካልተቻለ ፡ ደግሞ ፡ “እንደገና ፡ ጥፋቱን ፡ እንዳይደግም ፡ እንዴት ፡ ሊጠበቅ ፡ ይችላል ፡” የሚል ፡ መሆን አለበት ።

ይህ ፡ የመጨረሻው ፡ ለውጥ ፡ ቅጣትን ፡ በሚመለከቱ ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ላይ ፡ በተለይ ፡ ጉልቶ ፡ የሚታይ ፡ ነው ። ቀድሞ ፡ ይታመንበት ፡ እንደነበረው ፡ ለአንድ ፡ ጥፋት ፡ የተወሰነ ፡ ቅጣት ፡ ከመደንገግ ፡ ይልቅ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ ከ—እስከ በሚል ፡ መልክ ፡ ቅጣትን ፡ መወሰን ፡ ጀመረ ። ይኸውም ፡ በጉዳዩ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ተመሥርቶ ፡ እንዲወሰን ፡ በማለት ፡ ነው ። ከነዚህ ፡ ቁጥሮች ፡ እንደ ፡ ጥሩ ፡ ምሳሌ ፡ ሊሆን ፡ የሚችለው ፡ ቁ. ፳፻፳፬ ፡ ነው ። ይህ ፡ ቁጥር ፡ በአምስት ፡ ዓመት ፡ እና ፡ በሃያ ፡ ዓመታት ፡ መካከል ፡ የመሰለውን ፡ ቅጣት ፡ እንዲወሰን ፡ ለዳኛው ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጠዋል ። ቅጣትን ፡ ማቅለልንና ፡ ማክበድን ፡ የሚመለከቱትን ፡ ድንጋጌዎች ፡ በተመሳሳይ ፡ መንገድ ፡ ለመግለጽ ፡ ይቻላል ። ዳኞች ፡ ቅጣት ፡ በሚወስኑበት ፡ ጊዜ ፡ የውሳኔ አቸው ፡ መመዘኛ ፡ እንዲሆናቸው ፡ የተሰጣቸው ፡ መምሪያ ፤ የወንጀለኛው ፡ ሁኔታ ፡ “አደገኛነቱ” ወይም ፡ ለመሻሻል ፡ ያለው ፡ ተስፋ ፡ የሚሉት ፡ ናቸው ። (ይህን ፡ የሚመለከተው ፡ የኢትዮጵያ ፡ የወ. መ. ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፹፯ ፡ ነው) ። ለገብረተ ፡ ስቡ ፡ ጠቃሚ ፡ አባሎች ፡ ለመሆን ፡ የበለጠ ፡ ወይም ፡ ያነሰ ፡ ዕድል ፡ አላቸው ፡ በማለት ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ የተለዩ ፡ ውሳኔዎች ፡ ያዘጋጁላቸው ፡ የተለዩ ፡ ወንጀለኞች ፡ አሉ ። እንግዲህ ፡ ባንድ ፡ በኩል ፡ የወጣት ፡ አጥፊዎችን ፡ የሚመለከቱ ፡ ውሳኔዎች ፡ እና ፡ የተግባራቸው ፡ መንሾ ፡ በከፊል ፡ የአእምሮ ፡ ጉድለት ፡ ወይም ፡ በሽታ ፡ ለሆነ ፡ ሰዎች ፡ ከእስራት ፡ ይልቅ ፡ ሕክምና ፡ ይታዘዝላቸው ፡ የሚሉ ፡ ሕጎች ፡ ሲኖሩ ፡ በሌላው ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ ጽኑ ፡ ግዞት ፡ ደጋግመው ፡ ወንጀል ፡ የሚሠሩ ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡ ቅጣትን ፡ በጥብቅ ፡ ማክበድ ፡ ነው ። የሚሉ ፡ ይገኛሉ ። በጠቅላላው ፡ ዳኛው ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ ለመወሰን ፡ በጣም ፡ ሰፊ ፡ የሆነ ፡ በራሱ ፡ የመወሰን ፡ ሥልጣን ፡ ተሰጥቶታል ። የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ዳኛው ፡ የሚሰጠው ፡ ማንኛውም ፡ ውሳኔ ፡ በሕግ ፡ መሠረተ—አሳብ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ የተፈቀደ ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ ወደሚለው ፡ አስተሳሰብ ፡ ተወስኗል ። ይህ ፡ አባባል ፡ በተለይ ፡ ለወንጀል ፡ የወጣ ፡ ፖሊሲ ፡ መሆኑ ፡ ቀርቷል ። ይልቁንስ ፡ የሕዝብን ፡ ደህንነት ፡ ለመጠበቅ ፡ ዳኛው ፡ በወንጀል ፡ ነገር ፡ ውሳኔ ፡ ለመስጠት ፡ ያለው ፡ ሥልጣን ፡ ከሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ የተሰጠው ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ የሚል ፡ ደክም ፡ ያለ ፡ የፖለቲካ ፡ ዘይቤ ፡ ነው ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግን ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ በምንመለከትበት ፡ ጊዜ ፡ ግን ፡ ሰውን ፡ ወንጀል ፡ ከመሥራት ፡ እንዲርቅ ፡ ለማድረግ ፡ አስቀድሞ ፡ ማስጠንቀቅ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። የሚለው ፡ አስተሳሰብ ፡ በአብዛኛዎቹ ፡ ተመራማሪዎች ፡ ዘንድ ፡ አሁንም ፡ ይደገፋል ። በመጀመሪያ ፡ ሕግ ፡ እያለ ፡ ሰዎች ፡ ለምን ፡ ወንጀል ፡ ይፈጽማሉ ፡ ለሚለው ፡ ጥያቄ ፡ የአንዳንድ ፡ ሰዎችን ፡ አደገኛነት ፡ በመጥቀስ ፡ ለመመለስ ፡ በቻልም ፡ የተቀሩት ፡ ሰዎች ፡ ሕግ ፡ በሌለበት ፡ አካባቢ ፡ የወንጀል ፡ ተግባር ፡ የሌለበት ፡ ኑሮ ፡ ሊኖሩ ፡ መቻላቸውን ፡ አያረጋግጥልንም ። አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ ሕግ ፡ እያለ ፡ ከወንጀል ፡ አለመራቃቸውን ፡ ብናውቅም ፡ የሕግ ፡ መኖር ፡ ወንጀል ፡ ከመፈጸም ፡ ያራቃቸው ፡ ሰዎች ፡ ጨርሶ ፡ የሉም ፡ ለማለት ፡ አንዳችም ፡ መረጃ ፡ የለንም ። ሁለተኛ ፡ የአዲሱ ፡ አሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ ይህን ፡ አስተሳሰብ ፡ በትክክልና ፡ እርግጠኛ ፡ በሆነ ፡ ሁኔታ ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ መቻሉን ፡ እንዲያስረዱ ፡ ለመጠየቅ ፡ የሚገፋፉን ፡ ምክንያቶች ፡ አሉ ። “አደገኛነት” የተሰኘው ፡ አባባል ፡ በጣም ፡ ሰፊና ፡ እንደሁኔታው ፡ ተለዋዋጭ ፡ ስለሆነ ፡ በ“አደገኛነት” ላይ ፡ ተመሥርቶ ፡ የሚሰጥ ፡ የጥንቃቄ ፡ ግዞት ፡ ሲታዘዝ ፡ ወይም ፡ ሕክምና ፡ እንዲደረግ ፡ ውሳኔ ፡ ሲሰጥ ፡ ስለዚህ ፡ ውልበት ፡ ጊዜ ፡ ውጤቱ ፡ ይበልጡኑ ፡ የሚወሰነው ፡ ያለጥርጥር ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ በሚያውሉት ፡ ሰዎች ፡ አስተሳሰብና ፡ ዓላማዎች ፡ ላይ ፡ በመመሥረት ፡ ነው ። በቀላሉ ፡ ለፖለቲካ ፡ ወይም ፡ ለግል ፡ ጥቅም ፡ ሊውል ፡ ይችላል ። እነዚህን ፡ አደጋ

ዎች ፡ እንዴት ፡ ለማራቅ ፡ እንደሚቻል ፡ አልተገለጸም ። በመጨረሻም ፡ “አደገኛ ነት ።” የሚለው ፡ አስተሳሰብ ፡ ከተመሠረተባቸው ፡ እምነቶች ፡ አንዱ ፡ ወደ ፡ ጎብረ ፡ ሰብ ፡ ለመመለስ ፡ የሚደረገውን ፡ “ጥንቃቄ ።” የሚቃረነው ፡ “ቅጣት ።” እንደትክክለኛ ፡ የወንጀል ፡ ሕግ ፡ ዓላማ ፡ መቆጠሩ ፡ መቅረት ፡ አለበት ፡ የሚል ፡ ይመስላል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ በወንጀል ፡ ነገር ፡ ቅጣትን ፡ መወሰን ፡ ተበዳዩን ፡ ወገን ፡ ያረካል ፡ ወይም ፡ ለደረሰው ፡ ጥፋት ፡ ዋጋ ፡ እንደማስከፈል ፡ ይቆጠራል ፡ በማለት ፡ ጎብረተ ፡ ሰቡ ፡ የሚያምነውን ፡ ጨርሶ ፡ ሊተው ፡ ይችላል ፡ ሊተውም ፡ ይገበዋል ፡ ለማለት ፡ እጅግ ፡ አጠራጣሪ ፡ ነው ። ሕዝቡን ፡ ከወንጀል ፡ ማራቅ ፡ የሚለው ፡ አስተሳሰብ ፡ ደግሞ ፡ በያንስ ፡ በሕግ ፡ ማስጠንቀቂያነት ፡ ከወንጀል ፡ ሥራ ፡ ያልተቆጠቡ ፡ ሰዎች ፡ ስለተግባራቸው ፡ ኃላፊዎች ፡ ስለሆኑ ፡ ሊቀጡበት ፡ ይገባል ፡ የሚል ፡ እምነት ፡ አዝሏል ።

ስለዚህ ፡ አብዛኞቹ ፡ የሕግ ፡ ሊቆች ፡ አሁንም ፡ ቢሆን ፡ አንዳንድ ፡ ድርጊቶች ፡ በሕዝቡ ፡ ላይ ፡ ከ—አስከ ፡ በማለት ፡ የሚወሰን ፡ ቅጣት ፡ ሊያስከትሉ ፡ የሚችሉ ፡ መሆናቸውን ፡ በመግለጽ ፡ አስቀድሞ ፡ የሚያስጠነቅቅ ፡ “የወንጀል ።” ይዘታን ፡ ይመርጣሉ ። ከላይ ፡ የተነጋገርንባቸው ፡ አሳቦች ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ተተንትኖ ፡ መገለጽ ፡ እንደሚገባው ፡ የነበራቸውን ፡ እምነት ፡ በመጠኑ ፡ ለውጠውታል ። በመጀመሪያ ፡ ከቀድሞ ፡ ይልቅ ፡ አሁን ፡ የሚወጡት ፡ ሕጎች ፡ ፍጹም ፡ በተጣራ ፡ ሁኔታ ፡ ይጻፉ ፡ የሚለው ፡ ፍላጎት ፡ በመጠኑ ፡ ተቀንሷል ። ሕጉ ፡ የሕዝቡን ፡ አድራጎት ፡ ለሕግ ፡ ተቃራኒ ፡ ሊሆን ፡ መቻሉን ፡ ማስረዳት ፡ ሲቀርቡት ፡ ዳኞች ፡ የሕጎቹን ፡ ዓላማ ፡ በመከተል ፡ ለሚያጋጥሟቸው ፡ የተለያዩ ፡ ሁኔታዎች ፡ ሊያስማሙት ፡ በሚያስችለው ፡ አኳኝ ፡ በጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ መጻፍ ፡ አለበት ። ሁለተኛ ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ቀድሞውንም ፡ እንደነበረ ፡ የሚያጠራጥሩ ፡ ሁኔታዎች ፡ በሚያጋጥሙበት ፡ ጊዜ ፡ በማንኛውም ፡ ጊዜ ፡ የወንጀል ፡ ሕጎች ፡ ተከላኩን ፡ እንደሚደግፉ ፡ አድርጎ ፡ መተርጎም ፡ አስፈላጊ ፡ መሆኑ ፡ ቀርቷል ። በዚህ ፡ ፈንታ ፡ የቁጥር ፡ ፪ ፡ ሕግ ፡ በጠቅላላው ፡ ተቀባይነት ፡ አግኝቷል ። ሕግን ፡ “መተርጎም ።” “አይታገድም ።” ይሁን ፡ እንጂ ፡ “በሕግ ፡ አስቀድሞ ፡ ባልተመለከቱት ፡ አድራጎቶች ፡ ላይ ፡ ከዚህ ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ ይመሳሰላል ፡ በማለት ፡ መፍረድ ፡ ክልክል ፡ ነው ።”

በትርጓሜ ፡ ላይ ፡ የተደረጉትን ፡ ገደቦች ፡ አሁን ፡ እንደምንረዳቸው ።²⁵

በ“ትርጓሜና” ፡ “በሕግ ፡ አስቀድሞ ፡ ባልተመለከቱት ፡ አድራጎቶች ፡ ላይ ፡ ከዚህ ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ ይመሳሰላል ፡ በማለት ፡ በመፍረድ ።” መካከል ፡ ያለው ፡ ልዩነት ፡ በጠቅላላው ፡ በሁለት ፡ ዓይነት ፡ አባባሎች ፡ ቀርቧል ። የመጀመሪያው ፡ አባባል ፡ “ትርጓሜ ።” ማለት ፡ አንድን ፡ ሕግ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ ላቀደው ፡ ሁኔታ ፡ ማዋል ፡ ነው ። በማለት ፡ ሲገልጽ ፡ “ወንጀል”ን ፡ በተመሳሳይ ፡ መፍጠርን ፡ ደግሞ ፡ አንድን ፡ ሕግ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ ይሠራበታል ፡ ብሎ ፡ ባላሰበው ፡ ግን ፡ የሕጉ ፡ መንፈስ ፡ ብቻ ፡ ተስማሚ ፡ ሆኖ ፡ በመገኘቱ ፡ ብቻ ፡ በአንድ ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ ማድረግ ፡ የሚል ፡ ነው ። ሁለተኛው ፡ ደግሞ ፡ “ትርጓሜ ።” ማለት ፡ በአንድ ፡ ሕግ ፡ ቃላት ፡ ፍቺ ፡ ሥር ፡ ለሚመጡ ፡ ሁኔታዎች ፡ ሁሉ ፡ በሕጉ ፡ መጠቀም ፡ (በቃላቱ ፡ አቀነባበርና ፡ በሕጉ ፡ ዓላማ ፡ በመሳሰሉት ፡ በመመራት ፡ ነው) ፡ ሲል ፡ ወንጀልን ፡ በተመሳሳይ ፡ መፍጠርን ፡ ደግሞ ፡ ከትርጓሜ ፡ የተለየ ፡ ማናቸውም ፡ የሕግ ፡ አጠቃቀም ፡ ነው ፡ ይለዋል ። ለምሳሌ ፡ የአንድ ፡ ሕግ ፡ ቃል ፡ ትርጓሜ ፡ ለአንድ ፡ ነገር ፡ ተስማሚ ፡ ባይሆንም ፡ የሕጉ ፡ መንፈስ ፡ ተስማሚ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ በሕጉ ፡ ለመጠቀም ፡ ይቻላል ፡ የሚል ፡ ነው ።

25. እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ፳ ፡ የተጠቀሰው ።

የነዚህ ፡ ሁለት ፡ አስተሳሰቦች ፡ መመሪያዎቻቸው ፡ የተለያዩ ፡ መሆናቸው ፡ ግልጽ ፡ ነው ። የመጀመሪያው ፡ የተገኘው ፡ ሕገ ፡ የሚመለከታቸው ፡ ይሆናሉ ፡ ተብለው ፡ “የታሰቡ” በሕገ ፡ መንፈስ ፡ መሠረት ፡ በዳኞች ፡ ከተዘረዘሩ ፡ ጉዳዮች ፡ ነው ። በዚህ ፡ አስተሳሰብ ፡ በሕገ ፡ ቃላት ፡ ትርጉም ፡ ሥር ፡ ቢሆንም ፡ ባይሆንም ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ በዚህ ፡ ሕግ ፡ መወሰን ፡ “ትርጓሜ ፡” እንጂ ፡ “ወንጀልን ፡ በተመሳሳይ ፡ መፍጠር ፡” አይባልም ። በሌላው ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ አንድ ፡ ጉዳይ ፡ በሕገ ፡ ቃላት ፡ ትርጉም ፡ ሥር ፡ ቢሆንም ፡ በሕግ ፡ አውጪው ፡ በቅድሚያ ፡ ያልታሰበ ፡ ከሆነ ፡ “ወንጀልን ፡ በተመሳሳይ ፡ መፍጠር ፡” ይባላል ። ለምሳሌ ፡ መኪናዎች ፡ ከመሠራታቸው ፡ በፊት ፡ የወጡት ፡ ሕጎች ፡ እንደ ፡ ጋሪ ፡ ያሉትን ፡ ሁሉ ፡ “ተሽከርካሪ” ይሏቸው ፡ ነበር ። በመጀመሪያው ፡ አስተሳሰብ ፡ እነዚህ ፡ ሕጎች ፡ በመኪናዎችም ፡ ላይ ፡ እንዲጸኑ ፡ ለማድረግ ፡ የሚቻለው ፡ “ወንጀልን ፡ በተመሳሳይ ፡ በመፍጠር ፡” ብቻ ፡ ነው ። ማለት ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ የተባሉትን ፡ ሕጎች ፡ በደነገበት ፡ ጊዜ ፡ መኪና ፡ የሚባል ፡ ነገር ፡ ይፈጠራል ፡ ብሎ ፡ ስላሳበ ፡ ነው ።

ሁለተኛው ፡ አስተሳሰብ ፡ ግን ፡ እንደመመሪያ ፡ አድርጎ ፡ የሚወስደው ፡ ከሕገ ፡ መንፈስ ፡ ይልቅ ፡ የሕጉን ፡ ቃላት ፡ ነው ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ሕግ ፡ አውጭው ፡ ክፍል ፡ አንድን ፡ ሁኔታ ፡ ሕጉን ፡ ባወጣበት ፡ ጊዜ ፡ ሊተነብይ ፡ ባይችልም ፡ ሁኔታው ፡ በቃላቱ ፡ ትርጉም ፡ ሥር ፡ ሊሆን ፡ ከቻለ ፡ “ትርጓሜ” እንጂ ፡ “ሕግን ፡ በተመሳሳይ ፡ መፍጠር ፡” አያስኝም ። ከላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ “ተሽከርካሪ” የሚለው ፡ ቃል ፡ ሲተረጎም ፡ መኪናን ፡ ሊያጠቃልል ፡ እስከቻለ ፡ ድረስ ፡ የቆየው ፡ ሕግ ፡ በመኪናዎች ፡ ላይ ፡ ሊሠራ ፡ ይችላል ። እርግጥ ፡ የዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ አተረጓጎም ፡ ግን ፡ ግዴታ ፡ አይሆንም ።

እንደደራሲው ፡ አሳብ ፡ ከሆነ ፡ ሁለተኛው ፡ ዘዴ ፡ ሊመረጥ ፡ የሚገባው ፡ ይመስላል ። የ“ትርጓሜና” የ“ወንጀል ፡ በተመሳሳይነት ፡ መፍጠር” ልዩነት ፡ ጠቃሚ ፡ ሆኖ ፡ የሚገኘው ፡ ከሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ጋር ፡ ስላለው ፡ ግንኙነት ፡ ነው ። ቀደም ፡ ብለን ፡ እንዳየነው ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ የተመሠረተው ፡ መንግሥት ፡ በቅድሚያ ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ ሊሰጥ ፡ ይገባል ። በሚል ፡ በፖለቲካና ፡ በወንጀል ፡ ዘይቤዎች ፡ ላይ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተነጋገርንበት ፡ ልዩነት ፡ ትርጉም ፡ እንዲኖረው ፡ ከተፈለገ ፡ እነዚህን ፡ ዓላማዎች ፡ በጉልህ ፡ ማሳየት ፡ ይኖርበታል ። ልዩነቱ ፡ ከሚከተሉት ፡ ሁለት ፡ አሳቦች ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ እንዲኖረው ፡ ያስፈልጋል ። እነሱም ፡ አስቀድሞ ፡ ሕጎቹን ፡ ማወጅና ፡ ሰፊ ፡ ያለ ፡ የዳኞችን ፡ በገዛ ፡ ሥልጣናቸው ፡ የመሥራት ፡ ነገን ፡ ማጥበብ ፡ ናቸው ። ሁለተኛው ፡ ዘዴ ፡ ነጻነት ፡ ማጥበብ ፡ የሕጉን ፡ ቃላት ፡ ትርጓሜ ፡ መለኪያ ፡ በማድረግ ፡ በቅድሚያ ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ ከተሰጠ ፡ ሕገ ፡ በዚያ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ እንዲሆን ፡ ሲፈቅድ ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ ባልተሰጠበት ፡ ሁኔታ ፡ ግን ፡ የሕጉን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ መዋል ፡ ይከለክላል ። ይህም ፡ ማለት ፡ የሕገ ፡ ቃላት ፡ በሚመለከቷቸው ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ ሁሉ ፡ ዳኛው ፡ ሕጉን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ አለበት ፡ ማለት ፡ አይደለም ። ሕጉን ፡ ከቃላቱ ፡ ትርጓሜ ፡ ሳይወጡ ፡ ተፈጻሚ ፡ የማድረግና ፡ ያለማድረግ ፡ ውሳኔ ፡ የሚመሠረተው ፡ ከላይ ፡ በሰፊው ፡ በተወያየንባቸው ፡ በሕገ ፡ ዓላማ ፡ በአስተሳሰብ ፡ ትክክልነትና ፡ መቃረንን ፡ በማስወገድ ፡ ላይ ፡ ነው ። ቢሆንም ፡ ከቃላቱ ፡ ትርጓሜ ፡ ውጪ ፡ መውጣትን ፡ በመከልከል ፡ “የሕግነቱ ፡ መሠረት” መከበሩን ፡ ያረጋግጣል ። የመጀመሪያው ፡ አሠራር ፡ የዚህን ፡ ዓይነት ፡ ማረጋገጫ ፡ አይሰጥም ። ስለዚህ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡ ሁለተኛው ፡ እያደር ፡ ይበልጥ ፡ እየተደገፈ ፡ የሚሄደው ።

በዚህኛውም : አስተሳሰብ : ቢሆን : የተደረገው : ገደብ : በመጀመሪያ : መስሎ : ከሚታየው : ያነሰ : ነው : በመጀመሪያ : “በሕግ : አስቀድሞ : ባልተመለከቱት : አድራጎቶች : ላይ : ከዚህ : ሕግ : ጋር : ይመሳሰላል : በማለት : በመፍረድ :” እና : በሌሎች : በወንጀል : ሕግ : ውስጥ : በይመስላል : የሚሠሩባቸው : ሁኔታዎች : ጥቅሞች : መለየት : ያሻል : በሕግነቱ : መሠረት : የተከለከለው : የመጀመሪያው : ብቻ : ነው : የሕግነቱ : መሠረት : ፍትሕ : ብሔር : በመሳሰሉት : ሕጎች : ከምንሠራበት : ጊዜ : ከምናደርገው : ጥንቃቄ : ይልቅ : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ስንሠራ : የበለጠ : ጥንቃቄ : እንድናደርግ : የሚያዘው : ከላይ : እንደተመለከትነው : የተከሳሹን : ደህንነት : ለመጠበቅ : ሲል : ነው : ለምሳሌ : አንድ : በቁጥር : ፸፱ : ውስጥ : ያልተጠቀሰ : ሁኔታ : ወንጀሉን : ሊያቀልሱት : ስለሚችል : በይመስላል : ይወሰድልኝ : ብሎ : ቢከራከር : ተቀባይነት : ያለው : መስሎ : ከተገኘ : የሕግነቱን : መሠረት : ወደ : ጎን : በመተው : ሕጉ : ተከሳሹን : በሚደግፍ : ሁኔታ : ይተረጎማል = በዚህ : ሁኔታ : ትልቁ : ችግር : ተከሳሹ : በቅድሚያ : ማስጠንቀቂያ : መሰጠቱ : ወይም : መንግሥት ያለሕግና : በፈቃዱ : መብቱን : እንዳይገፈው : መከላከሉ : አይደለም = አዲስ : ወንጀል : በዳኞች : አልተፈጠረም = ሕጉ : የወንጀል : ሕግ : በመሆኑ : ብቻ : ምንም : የተለየ : ገደብ : ሳይደረግበት : እንደሌሎቹ : ሕጎች : ሁሉ : ሊተረጎም : ይችላል =

ሁለተኛ : በ“ይመስላል :” የሚሠራበትን : የተለመደ : አስተሳሰብና : “በሕግ : አስቀድሞ : ባልተመለከቱት : አድራጎቶች : ላይ : ከዚህ : ሕግ : ጋር : ይመሳሰላል : በማለት : በመፍረድ :” መካከል : ያለውን : ልዩነት : መረዳት : ያስፈልጋል = የተለመደው : የ“ይመስላል :” አስተሳሰብ : የሚመሳሰሉ : ነገሮችን : በማዛመድ : የሚሠራበት : አስተሳሰብ : ነው : ሊቃውንት : እንደሚሉት : ሁሉ : ምናልባትም : ይህ : የሕግ : አስተሳሰብ : ዋና : ምሰሶ : ሲሆን : መሠረታዊ : የዴሞክራሲ : አሳሳችን : ያዘለ : ነው : በይመስላል : መሥራትን : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ከሚያዘባቸው : ከታወቁ : ሁኔታዎች : መካከል : ልዩ : ልዩ : ሁኔታዎችን : ከዘረዘሩ : በኋላ : “ወይንም : እነዚህን : በመሳሰሉ : ሁኔታዎች :” ወይም : “ወይንም : ሌሎችን : ዕቃዎች :” በሚሉ : ሐረጎች : የሚደመደሙ : ቁጥሮች : ይገኙባቸዋል = ቀደም : ብለን : የተነጋገርንበት : ቁጥር : ፱፻፹፰ : ከነዚህ : ዓይነቶች : ሕጎች : አንደኛው : ነው : “ሕገዓዎችን : ወይም : እነዚህን : የመሰሉትን : ማንኛዎቹንም : ዓይነቶች : ሥራዎች : ሰብሎችን : ወይም : የግብርና : ፍሬዎችን : ደኖችን : ዛፎችን : ወይም : ሌሎችን : ዕቃዎች :” በማለት : ያጠቃልላል = ይህ : ቁጥር : መጻሕፍትን : ማቃጠል : በመሳሰሉት : ድርጊቶች : ላይ : ተፈጻሚ : እንዳይደረግ : በማለት : የተሰመረበት : ሐረግ : በግልጽ : የተዘረዘሩትን : ነገሮች : የሚመሰሉትን : ነገሮች : ብቻ : የሚመለከት : ነው : የሚል : ትርጓሜ : እንዲሰጠው : ተብሏል = ምን : ነገሮች : የተዘረዘሩትን : እንደሚመስሉ : መምረጥ : የ“ይመስላል :” አስተሳሰብ : ነው : ይህም : የሚያገናኛቸውን : ተመሳሳይነት : በመፈለግና : እነዚህንም : እንደመለኪያ : በመጠቀም : ነው : የዚህ : ዓይነት : ቋሚ : አስተሳሰብ : አልተከለከለም = እንዲያውም : ሕጉ : በሥራ : ላይ : ሊውል : መቻሉን : ያስጠነቅቃል = የተከለከለው : “በሕግ : አስቀድሞ : ባልተመለከቱት : አድራጎቶች : ላይ : ከዚህ : ጋር : ይመሳሰላል : በማለት : መፍረድ :” ነው : ስለዚህ : በመሠረቱ : የተከለከለው : በይመስላል : መተርጎም : ሳይሆን : አንድ : መካከለኛ : አስተሳሰብ : ያለው : ሰው : ከሕጉ : ቃላት : የውሳኔውን : ዓይነት : ሊጠባበቅ : በማይችልበት : ሁኔታ : ይመስላል : በሚለው : አስተሳሰብ : ወንጀል : ተፈጽሟል : ብሎ : መፍረዱ : ነው =

ባለንበት : ጊዜ : እንደምንረዳው : ይህ : አስተሳሰብ : ከዚህ : ክልን : አሠራር አያልፍም = ለእያንዳንዱ : ወንጀል : የተወሰነ : ቅጣት : ይመደብ : አይልም = የሚ

ለው ፡ ሊሰጡ ፡ የሚቻሉት ፡ ቅጣቶችና ፡ የሚሰጡበትም ፡ ሁኔታዎች ፡ ይገለጹ ፡ ነው ።
 ጠባብ ፡ ወይም ፡ የማይመስል ፡ አተረጎምም ፡ ይሰጥ ፡ አይልም ፡ ግን ፡ ወንጀሎችን ፡
 ስንገልጽ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ በሕጉ ፡ ቃላት ፡ ያበጃቸው ፡ ገደቦችና ፡ የሕጉ ፡
 ዓላማዎች ፡ እንዲከበሩ ፡ ይጠይቃል ። ይህ ፡ አስተሳሰብ ፡ በመነጨበት ፡ ጊዜ ፡ እንደነበ
 ረው ፡ ሁሉ ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜም ፡ ዋናው ፡ ፖሊሲው ፡ የወንጀል ፡ ላይሆን ፡ ፖለቲካ ፡
 ነክ ፡ መሆኑን ፡ ከተገነዘብን ፡ እነዚህን ፡ ገደቦች ፡ በቀላሉ ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ።
 “በወንጀል ፡ ላይ ፡ ዘመቻ ፡ ማድረግ ፡” የሚለውን ፡ ዓላማ ፡ ከግብ ፡ ለማድረስ ፡
 ከሆነ ፡ የሕግ ፡ አውጪው ፡ መምሪያ ፡ የሕጉን ፡ ቋንቋና ፡ ዓላማ ፡ ባንድነት ፡ በሚያመ
 ለክቱት ፡ መሠረት ፡ ለመተርጎም ፡ ዳኞች ፡ ነፃ ፡ መሆን ፡ አለባቸው ፤ ነፃም ፡ ናቸው።
 መጠንቀቅ ፡ ያሻል ፡ የሚባለው ፡ የተሰጠው ፡ ሥልጣን ፡ ወይም ፡ የተፈለገው ፡
 አተረጎም ፡ ለመንግሥቱ ፡ አቋም ፡ ወይም ፡ ለሕዝቡ ፡ ፖለቲካዊ ፡ አኗኗር ፡ ተፃራሪ ፡
 ሆነው ፡ ሲገኙ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ሐ/ አስተሳሰቡን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ጥቅም ፡ ላይ ፡ ስለማዋል ።²⁶

የሕግነቱ መሠረት መጀመሪያ ወደ ኢትዮጵያ የመጣው በ፲፱፻፵፰ ዓ.ም. ተሻሽሎ ፡
 በወጣው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አማካኝነት ፡ ነው ። ቢሆንም ፡ የ፲፱፻፳፫ ፡ ሕገ ፡ መን
 ግሥት ፡ ዋናው ፡ ሕግ ፡ የማውጣት ፡ ሥልጣን ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱና ፡ በፓርላማ ፡
 ብቻ ፡ የተወሰነ ፡ መሆኑን ፡ በቅድሚያ ፡ ገልጿል ። ምንም ፡ እንኳን ፡ የ፲፱፻፳፫ ፡ የወ.
 መ. ሕግ ፡ ያልተደነገገባቸው ፡ ጉዳዮች ፡ ሲያጋጥሙ ፡ ከሌላ ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ በይመስላል ፡
 ሊፈረድ ፡ ይቻላል ፡ ቢልም ፡ ይህን ፡ ሥልጣን ፡ በጠ.ን.ኔ.ፍ/ቤት ፡ ብቻ ፡
 በመወሰን ፡ ገደብ ፡ አብጅቶለታል ። ይህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሕገ ፡ መንግሥቱ ፡
 ዋና ፡ ምንጭ ፡ የሆኑትን ፡ የግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥትን ፡ አሳብ ፡ በቅርቡ ፡ የማወቅ ፡
 እድል ፡ ነበረው ፡ ቢባል ፡ እንኳን ፡ በሕግ ፡ አውጪው ፡ እና ፡ በፍርድ ፡ ቤቶች ፡
 መካከል ፡ ያለው ፡ የሥልጣን ፡ ክፍያ ፡ እንደተጠበቀ ፡ ነው ። ለማለት ፡ ይቻላል ። ጠ.ን.ኔ.
 ፍ/ቤትም ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ አስቀድሞ ፡ የሕግ ፡ አውጭውን ፡ አስተ
 ያየት ፡ ሳያገኝ ፡ ውሳኔ ፡ የሚሰጥ ፡ አይመስልም ። ይህንንም ፡ ችላ ፡ ብንል ፡ የ፲፱፻፳፫ ፡
 የወ. መ. ሕግ ፡ ከትርጓሜ ፡ ይልቅ ፡ አንዳንድ ፡ አስተሳሰቦች ፡ በማራባት ፡ ብቻ ፡ ብዙ
 ዎች ፡ ጉዳዮች ፡ ይወሰኑበት ፡ በነበረው ፡ የፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ ዘመንና ፡ ዘግይቶ ፡ በተ
 ደረሰበት ፡ “የሕግነቱ መሠረት ፡” ዘመን ፡ መካከል ፡ እንደመሸጋገሪያ ፡ ሆኖ ፡ እንዲ
 ያገለግል ፡ የታሰበ ፡ ይመስላል ። እርግጥም ፡ የ፲፱፻፳፫ቱ ፡ የወ. መ. ሕግ ፡ ጥሩ ፡ የዚህ ፡
 ዓይነት ፡ መሸጋገሪያ ፡ ነው ። እንደብዙዎቹ ፡ የአውሮፓ ፡ ሕጎች ፡ እጅግም ፡ ዝርዝር ፡
 ባይሆንና ፡ ጥሩ ፡ ያጸጸፍ ፡ ዘዴ ፡ ባይኖረውም ፡ የኢትዮጵያን ፡ የሕግ ፡ ሰዎች ፡ ከተ
 ቀነባበረ ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ አስተዋውቆአቸዋል ፡ በተጨማሪም ፡ ሕግ ፡ ላይ ፡ ለተመሠረተ ፡
 ሕጋዊ ፡ አስተሳሰብም ፡ መነሻ ፡ ሆኖአቸዋል ።

በ፲፱፻፵፱ ዓ. ም. የወ. መ. ሕግ ፡ ቁ. ፪ ፡ በይበልጥ ፡ እንደተገለጸው ፡ ሁሉ ፡
 ኢትዮጵያ ፡ የወሰደችው ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ አስተሳሰብ ፤ በ፲፱፻፶ኛ ፡ መቶ ፡ ክፍለ፡
 ዘመን ፡ እንደነበረው ፡ ሳይሆን ፡ ባለንበት ፡ ጊዜ ፡ ያለ ፡ አስተሳሰብ ፡ ይመስላል ።
 ስለዚህ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ በተፈቀደው ፡ “በትርጓሜና” በተከለከለው ፡ “በይመስላል ፡” በመ
 ፍረድ ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ ሊመሠርት ፡ ሞክሯል ። “ትርጓሜ ፡” መስጠት ፡ የሚገ

26. ጂ ፡ ግራቭን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ፒ ፡ ግራብን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ኤክስፖዚ ፡ ደ ፡ ሞቲፍ ፡ እላይ ፡ የተጠቀሱት ፡
 ፲፱፻፳፫ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፲፩—፲፪

ባው ፡ በሕጉ ፡ “መንፈስ”ና ፡ በሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ “ግብ” እንዲሁም ፡ “ሕግ አውጪው ፡ ሕጉን ፡ ሲያወጣ ፡ በነበረው ፡ ስሜት” መሠረት ፡ መሆን ፡ አለበት። በሌላ ፡ አነጋገርም ፡ ትርጓሜው ፡ ሕግ ፡ አውጪ ፡ ሕጉን ፡ ሲያወጣ ፡ የነበረውን ፡ ግብ ፡ የሚፈጽም ፡ እስከሆነ ፡ ድረስ ፡ የሕጉን ፡ ቃላት ፡ በሚሰጡት ፡ ስሜት ፡ በማንኛውም ዓይነት ፡ ለመተርጎም ፡ ይቻላል ፡ ማለት ፡ ነው። የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ “ከዚህ ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ ይመሳሰላል ፡ በማለት ፡ መፍረድ” ማለት ፡ ምን ፡ ማለት ፡ መሆኑን ፡ ሳይገልጽ ፡ መቅረቱ ፡ አሳዛኝ ፡ ጉድለት ፡ ቢሆንም ፡ ያለንበትን፡ጊዜ ፡ ትርጉሙን ፡ ከአውጭውያን ፡ ትችት ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ፡ ይኸውም ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በሕጉ ፡ ቃላት ፡ ሚዛናዊ ፡ ትርጓሜ ፡ ስር ፡ ባይመደብም ፡ የሕጉ ፡ ግብ ፡ ይመለከተዋል ፡ ተብሎ ፡ ስለታመነ ፡ ብቻ ፡ የሕጉን ፡ መስክ ፡ በማስፋፋት ፡ ያንን ፡ ነገር ፡ እንዲጠቀልል ፡ ማድረግ ፡ ነው ፡ ይላል ። እንግዲያስ ፡ በዚህ ፡ ክፍል ፡ መጀመሪያ ፡ ላይ ፡ ለተጠየቀው ፡ ጥያቄ ፡ መልስ ፡ የግድ ፡ አሉታ ፡ መሆኑ ፡ ነው ፤ በአሠራሩ ፡ ዘዴዎች ፡ ላይ ፡ የተደረጉት ፡ ገደቦች ፡ በጥንቃቄ ፡ እስከተጠበቁ ፡ ድረስ ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ከላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ ዘዴዎች ፡ ላይ ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ ለውጥ ፡ ወይም ፡ ጥንቃቄ ፡ እንዲደረግ ፡ አያዝም ። ትርጉም ፡ ሰጭው ፡ ሰው ፡ ጠቃሚ ፡ ሆኖ ፡ ካገኘው ፡ ከነዚያ ፡ ዘዴዎች ፡ በማናቸውም ፡ ሊሠራ ፡ ይችላል ።

፫—የሕግነቱ ፡ መሠረት—በሕግ ፡ ሰጪው ፡ ላይ ፡ ገደብ ፡ ይሆን ?²⁷

የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ በወ. መ. ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ እንደተጻፈው ፤ በተለይ ፡ ዳኞችን ፡ የሚመለከት ፡ ይመስላል ። ያመጣጡ ፡ ታሪክ ፡ እንደሚያስረዳው ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ የተፈጠረው ፡ ዳኞች ፡ በሕዝቡ ፡ ሕይወት ፡ ላይ ፡ እንዳስፈለጋቸው ፡ ሊሠሩ ፡ የሚችሉ ፡ ናቸው ፡ ተብለው ፡ በሚፈሩበት ፡ ዘመን ፡ ነበር ። ዓላማውም ፡ ዳኞችን ፡ በሕግ ፡ ሰጪው ፡ ሥልጣን ፡ ስር ፡ ለማዋል ፡ ነበር ። በተለይም ፡ የወንጀል ፡ ፍርድና ፡ ቅጣት ፡ ዋጋ ፡ እንዲኖራቸው ፡ በፈለግ ፡ አስቀድሞ ፡ የተወሰነ ፡ የሕግ ፡ ሰጪው ፡ “ማስጠንቀቂያ” መኖር ፡ አለበት ፡ በማለት ፡ ታስቦ ፡ ነው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ታሪኩ ፡ እንደሚያስረዳው ፡ ይህ ፡ ግንኙነት ፡ የነበረት ፡ ሥራን ፡ መልክ ፡ ያዘ ። በዚህም ፡ መሠረት ፡ ሕግ ፡ ሰጪው ፡ በጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ የሚያወጣቸውን ፡ ሕጎች ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ከሆኑ ፡ አዳዲስ ፡ ሁኔታዎች ፡ ጋር ፡ በማስማማት ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ እንዲውሉ ፡ ተደረጉ ። የወንጀልን ፡ ነገር ፡ በሚመለከቱ ፡ ጉዳዮች ፡ የተደረገባቸው ፡ ገደብ ፡ ከሕጉ ፡ ቋንቋ ፡ አስቀድሞ ፡ ሊተነበይ ፡ በማይቻል ፡ ሁኔታ ፡ ሕጉን ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ እንዳያውሉ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ቀደም ፡ ብለን ፡ ሕግ ፡ ሰጪው ፡ ክፍል ፡ በግልጽ ፡ ባልተደነገጉ ፡ አንዳንድ ፡ ሁኔታዎች ፡ ይህንን ፡ የሕብረት ፡ ተግባራቸውን ፡ እንዲሠሩበት ፡ መፍቀድ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ የሚያዝባቸውንም ፡ ሁኔታዎች ፡ ተመልክተናል ። ሕግ ፡ የማውጣት ፡ ሥራ ፡ የግድ ፡ ለዳኞችም ፡ ሕግ ፡ የማውጣትን ፡ ሥልጣን ፡ የመስጠትን ፡ ተግባር ፡ ስለሚጨምር ፡ “ለዳኞች ፡ ሕግ ፡ የማውጣት ፡ ሥልጣን ፡ እንዳይሰጣቸው ፡ የሚከለክል ፡ ሕግ ፡ መንግሥታዊ ፡ ገደብ ፡ አለ ፡ ወይ ?” የሚል ፡ ጥያቄ ይነሳል ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍልና ፡ ዳኞች ፡ በሚያደርጓቸው ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ የተደረጉ ፡ ገደቦች ፡ አሉ ?

27. በሕግ ፡ አውጪው ፡ አነጋገር ፡ ግልጽነት ፡ የተለያየ ፡ ደረጃ ፡ ስለመኖሩ ፡ አንቤል ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ግላፊ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፱፻፪ ፡ ፱፻፲፫ ፡ ሆል ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፳፮ ፡ ፳፯ ፡ ማህሰብ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፴፬ ፡ እና ፡ ፴፯ ፡ የሚከተሉት ፡ ግንጎይም ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፪፻፮ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ፡ ተርጓሽቴት ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፪፻፲፩ ፡ ፪፻፳፬ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ፡

ደራሲው፡ ይህንን፡ ጥያቄ፡ ሲጠይቅ፡ የኢትዮጵያ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ አንድን፡ ሕግ፡ ሕገ፡ መንግሥቱን፡ ይቃረናል፡ ብለው፡ ዋጋ፡ ለማሳጣት፡ ሥልጣን፡ አላቸው፡ ወይስ፡ የላቸውም፡ በሚለው፡ ተዛማጅ፡ ጥያቄ፡ ላይ፡ ለመነጋገር፡ አስቦ፡ አይደለም። ይህ፡ እኛን፡ ባሁኑ፡ ጊዜ፡ የማይመለከተን፡ አስቸጋሪና፡ ጠቃሚ፡ ጥያቄ፡ ነው። በጠቅ፡ ላው፡ የኢትዮጵያ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ ይህ፡ ሥልጣን፡ ካላቸው፡ ዝቅ፡ ብለው፡ በተመለከቱት፡ በሕግ፡ አውጪው፡ የተደረጉትን፡ ገደቦች፡ ሁሉ፡ ለማስከበር፡ ይችላሉ፡ ማለት፡ ነው። አንድ፡ ሕግ፡ ለጻፍኛች፡ አለመጠን፡ ሰፊ፡ የሆነ፡ ሥልጣን፡ ስለሰጣቸው ለከዚህም፡ የተነሳ፡ ከሕገ፡ መንግሥቱ፡ ጋር፡ ባለመስማማቱ፡ ዋጋ፡ ቢስ፡ ሊያደርጉት፡ ባይችሉም፡ እንኳን፡ በዚያ፡ በተሰጣቸው፡ ሥልጣን፡ ባለመጠቀም፡ ወይም፡ በተቻለ፡ በጠባቡ፡ በመተርጎም፡ የሕግ፡ አውጪውን፡ አድራጎት፡ ሊወስኑት፡ ይችላሉ። በዚህ፡ አኳኋን፡ ቀደም፡ ሲሉ፡ የወጡትን፡ ሕጎች፡ ዋጋ፡ ቢስ፡ ናቸው፡ ሳይሉ፡ ሕግ፡ አውጪው፡ ክፍል፡ የበለጠ፡ ግልጽ፡ የሆኑ፡ ሕጎችን፡ እንዲያወጣ፡ ሲገፋፉት፡ ይችላሉ። በመጨረሻም፡ አንድ፡ ሰው፡ ፓርላማና፡ ንጉሠ፡ ነገሥቱ፡ ሕገ፡ መንግሥቱ፡ የደነገጋቸውን፡ ገደቦች፡ ለማክበር፡ ባላቸው፡ ፍላጎት፡ ለመተማመን፡ ይችላል። የኢትዮጵያ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ የተባሉትን፡ ገደቦች፡ ለማስከበር፡ ቢችሉም፡ ባይችሉም፡ በዚህ፡ ጽሑፍ፡ አማካኝነት፡ ሕግ፡ ሰጪው፡ የነዚህን፡ ገደቦች፡ መኖር፡ ተገንዝቦ፡ በነሱ፡ መሠረት፡ እራሱን፡ እንዲገታ፡ ለማድረግ፡ ከቻሉ፡ ጽሑፉ፡ ዓላማውን፡ በበቂ፡ ሁኔታ፡ ከግብ፡ አደረሰ፡ ለማለት፡ ይቻላል።

ሀ/ ሕግ፡ ወደኋላ፡ ተመልሶ፡ ተፈጻሚ፡ ስለመሆኑ፡²⁸

ከሁሉ፡ ይልቅ፡ በዓለም፡ ላይ፡ ተቀባይነት፡ ያለው፡ በሕግ፡ ሰጪው፡ አሠራር፡ ላይ፡ በተለይ፡ ወንጀልን፡ በሚመለከቱ፡ ነገሮች፡ የተደረገው፡ ገደብ፡ አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ ተሻሽሎ፡ በወጣው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፶፭፡ እና፡ በሕግነቱ፡ መሠረት፡ ቃላት፡ ውስጥ፡ ይገኛል። ይኸውም፡ አንድ፡ አድራጎት፡ በተፈጸመበት፡ ጊዜ፡ ወንጀል፡ ነው፡ የሚል፡ ሕግ፡ ካልኖረ፡ ሕግ፡ አውጪው፡ ክፍል፡ ይህንን፡ አድራጎት፡ ወንጀል፡ የሚያደርግ፡ አዲስ፡ ሕግ፡ አውጥቶ፡ ያንንም፡ ሕግ፡ ወደ፡ ኋላ፡ ተመልሶ፡ በዚያ፡ አድራጎት፡ ላይ፡ ተፈጻሚ፡ እንዲሆን፡ ለማድረግ፡ አይችልም፡ የሚል፡ ነው። ሕዝቡ፡ አንድ፡ አድራጎት፡ ወንጀል፡ መሆኑን፡ አውቆ፡ አሠራሩን፡ እንዲያስብበት፡ አስቀድሞ፡ ማስጠንቀቅ፡ ያስፈልጋል፡ በሚለው፡ አስተሳሰብም፡ ውስጥ፡ ይኸው፡ አሳብ፡ መገኘቱ፡ ግልጽ፡ ነው። ይህ፡ ሕግ፡ ከሌለ፡ ጻፍኛች፡ አደረጉ፡ እንደተባለውና፡ እንደተፈሩት፡ ሁሉ፡ በቅድሚያ፡ የተፈጸመውን፡ አድራጎት፡ ሕገ፡ ወደ፡ ኋላ፡ መልሶ፡ ወንጀል፡ እንዲያደርገው፡ ሕግ፡ አውጪው፡ ክፍል፡ በዘፈቀደ፡ ሊሠራ፡ ይችላል፡ ነበር። ለምሳሌ፡ ተቃዋሚውን፡ የፖለቲካ፡ ወገንና፡ የመሳሰሉትን፡ መንግሥት፡ ሊያሰወግዳቸው፡ በሚፈልግ፡ ሰዎች፡ ላይ፡ በቀላሉ፡ ተፈጻሚ፡ ይሆን፡ ነበር።

ይሁን፡ እንጂ፡ አንድ፡ ጻፍ፡ አንድን፡ ሕግ፡ በሚተረጎምበት፡ ጊዜ፡ ሕግ፡ ወደ፡ ኋላ፡ ተመልሶ፡ አይሠራም፡ በሚለው፡ ገደብ፡ አይታገድም። ምንም፡ እንኳን፡ አንድ ሕግ፡ በአንድ፡ ዓይነት፡ አድራጎት ላይ፡ ተፈጻሚ መሆኑ፡ አስቀድሞ፡ በግልጽ፡ ባይወሰንም፡ ጻፍኛው፡ ተፈጻሚ፡ ይሆናል፡ ካለ፡ ሊያደርገው፡ ይችላል። ምንም፡ እንኳን፡ አድራጎቱ፡ ከጻፍኛው፡ ውሳኔ፡ በብዙ፡ ወራት፡ ቢቀድም፡ ወይንም፡ ተከላኮ፡ አድራጎቱን፡ ያከናወነው፡ ተግባሩ፡ በዚያ፡ ሕግ፡ አልተከለከለም፡ በሚል፡ የተሳ

28. አንሴል፡ ማሪክሲያን፡ ዴ፡ ኢንፍራክሲያን፡ ኦላይብግርጊ፡ ማስረጃ፡ ፩፡ እንደተጠቀሰው፡ ገጽ፡ ፶፩። ፒ፡ ግራፕን፡ ኦላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፲፮።

ሳተ፡ እምነት፡ ቢሆንም፡ ዳኛው፡ በሕጉ፡ ሊጠቀም፡ ይችላል ። የወ. መ. ሕግ፡ ቁጥር፡ ፸፮፡ ስለዚህ፡ ጉዳይ፡ በግልጽ፡ ይናገራል፡ “በእርግጠኛ፡ እምነቱ፡ የሠራው፡ መስሎትና፡ ይህን፡ ያደረገው፡ በቅን፡ ልቡና፡ ለማድረግ፡ መብት፡ ያለው፡ መስሎትና፡ ከመሳሳት፡ ለመድረሱም፡ በቂና፡ እርግጠኛ፡ ምክንያት፡ ላለው፡ ሰው፡ ፍርድ፡ ቤቱ፡ ቅጣቱን፡ በመሰለው፡ ያቃልልለታል ።” (እንክርው፡ የደራሲው፡ ነው)፡ ይላል፡ እንጂ፡ ቅጣቱን፡ ያስቀርሰታል፡ አይልም ። ለመሳሳቱ፡ “በቂና፡ እርግጠኛ፡” ምክንያት፡ ለሌለው፡ ሰው፡ ቅጣቱ፡ አይቃልልለትም፡ ብሎ፡ መገመት፡ ይቻላል ።

ለ/ የሕጉ፡ ግልጽ፡ አለመሆን፡²⁹

በአሜሪካን፡ አገር፡ እንደ፡ ሕገ፡ መንግሥታዊ፡ መሠረተ—አሳብ፡ ሆኖ፡ የሚሠራበት፡ ተቀባይነት፡ ያገኘው፡ ሌላው፡ ገደብ፡ ደግሞ፡ ሕግ፡ አውጪው፡ ክፍል፡ የሚከለክላቸውን፡ ድርጊቶች፡ በጣም፡ ጠቅላላ፡ በሆነ፡ አነጋገር፡ ጽፎ፡ ለዳኞች፡ ከመጠን፡ ያለፈ፡ የሕግ፡ አውጪነት፡ ሥልጣን፡ እንዳይሰጥ፡ የሚል፡ ነው ።

ይህ፡ መሠረተ - አሳብ፡ ከሥልጣን፡ ክፍያ፡ ጋር፡ የተያያዘ፡ ነው ። ምክንያቱም፡ ብዙ፡ የሕግ፡ አውጪነት፡ ሥልጣን፡ ለፍርድ፡ ቤቶች፡ ከተሰጠ፡ በሕግ፡ አውጪውና፡ በፍርድ፡ ቤቶች፡ መካከል፡ ያለውን፡ አንዱን፡ ትልቅ፡ የሥልጣን፡ ወሰን፡ እንዲደበዝዝ፡ ያደርገዋል ። ሕግ፡ አውጪው፡ ምን፡ ዓይነት፡ አድራጎቶች፡ መቀጣት፡ እንደሚገባቸው፡ የመወሰን፡ ሥራውን፡ ትቶአል፡ ለማለት፡ ይቻላል ። በሌላው፡ በኩል፡ የጉዳዩ፡ ሕገ፡ መንግሥታዊ፡ ትንታኔ፡ አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ በአሜሪካን፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ በተገቢ፡ ሕጋዊ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ በሚለው፡ ሐረግ፡ ሥር፡ ይመጣል ። (ይህም፡ በኢትዮጵያ፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ ውስጥ፡ ከሚገኘው፡ ከአንቀጽ፡ ፵፫፡ ጋር፡ ተመሳሳይ፡ ነው) ። ይህ፡ የተደረገበት፡ ምክንያት፡ የሕጉ፡ ግልጽ፡ አለመሆን፡ በሕዝብ፡ ላይ፡ ሊያደርስ፡ የሚችለውን፡ አደጋ፡ ለመከላከል፡ መሆኑ፡ አያጠራጥርም ፤ ሕዝቡ፡ ምን፡ ድርጊቶች፡ ሕገወጥ፡ እንደሆኑ፡ ስለማያውቅ፡ ብዙ፡ ጠቃሚ፡ ተግባሮችን፡ ከመፈጸም፡ ይታገድ፡ ይሆናል ፤ ወይንም፡ ደግሞ፡ ስለተከለከሉ፡ ድርጊቶች፡ በቂ፡ ማስጠንቀቂያ፡ ሳይሰጠው፡ ይቆር፡ ይሆናል ። ሕጉ፡ ግልጽ፡ እስካልሆነ፡ ድረስ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ በሰሜትና፡ መሠረት፡ በሌለው፡ አሳብ፡ እየተገፋፉ፡ የፈለጉትን፡ ይፈጽሙ፡ ዘንድ፡ ነፃነት፡ ይኖራቸዋል ። እንዲህ፡ ከሆነ፡ ደግሞ፡ ሕዝቡ፡ ከዳኞቹ፡ ያልተገታ፡ ሥልጣን፡ ሊጠበቅ፡ አይችልም ። የሕግነቱ፡ መሠረት፡ በመጀመሪያ፡ የተፈጠረው፡ ይህንን፡ ለመቋቋም፡ ነበር ።

ግልጽ፡ ያልሆኑ፡ ሕጎች፡ ሰዎችን፡ ሕጋዊ፡ ተግባሮችን፡ እንዳያከናውኑ፡ ያግዷቸዋል፡ የሚለው፡ ግልጽ፡ ያልሆኑ፡ ሕጎችን፡ በሚመለከተው፡ የአሜሪካን፡ አገር፡ አስተሳሰብ፡ በተለይ፡ ትልቅ፡ ግምት፡ ተሰጥቶታል ። ሕግን፡ በመተርጎም፡ ረገድ፡

29. አምስተርዳም፡ “ዘ ኮይድ፡ ፎር፡ ቤግነስ፡ ዶክተሪን፡ ኢን፡ ዘ፡ ሱፕሪም፡ ኮርት ።” ሉው፡ ሪቪው፡ ፑል፡ ፳፻፱፡ (18፻፳፰)፡ ገጽ፡ ፳፮ ።
 እንደሚለከስ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፳፻፲ ።
 ግላሴ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፱፻፪፡ ፱፻፲ — ፲፮ ።
 ሆል፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፸፪፡ ፳፮፡ ፳፡ ፱፻፮፡ እና፡ የሚከተሉት ።
 ሱቪ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፳፻፳፡ እና፡ የሚከተሉት ።
 ግህሱብ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፱፱እና፡ የሚከተሉት፡ ፱፯፡ እና፡ የሚከተሉት ።
 ቶርንስቲት፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፳፻፳፱፡ እና፡ የሚከተሉት ።
 ዊሊያምስ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፳፻፸፰ ።

ዳኛው ፡ ሕግ ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ተመልሶ ፡ አይሠራም ፡ በሚለው ፡ አሳብ ፡ እንደግዴታገድ ፡ ቀደም ፡ ብለን ፡ ገልጸናል ። በሕግ ፡ አተረጎጥም ፡ ጊዜ ፡ የሕግን ፡ ወደኋላ ፡ ተመልሶ ፡ መሥራት ፡ አለመቆጣጠር ፡ በሕግ ፡ ትርጓሜ ፡ ሥር ፡ ይመደብ ፡ ይሆናል ፡ በሚል ፡ ፍርሃት ፡ ሕዝቡ ፡ ከብዙ ፡ ተግባሮች ፡ እንዲርቅ ፡ የማድረግ ፡ ውጤት ፡ አለው ። የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ትርጓሜ ፡ የማይመስል ፡ ወይም ፡ ተደርጎ ፡ የማያውቅ ፡ ቢሆንም ፡ እንኳ ፡ ሕግ ፡ አንድን ፡ ተግባር ፡ እንደሚከለክል ፡ አድርጎ ፡ መተርጎም ፡ መቻሉ ፡ ብቻ ፡ ሰዎች ፡ ያንን ፡ ተግባር ፡ እንዳይፈጽሙ ፡ ያግዳቸዋል ። የማይፈለጉ ፡ ድርጊቶች ፡ ብቻ ፡ በዚህ ፡ ግልጽ ፡ ባልሆኑ ፡ ሕጎች ፡ የሚወገዱ ፡ ቢሆኑና ፡ ግልጽ ፡ አለመሆናቸውም ፡ እስከተቻለ ፡ ድረስ ፡ በጥንቃቄ ፡ ተረቅቆ ፡ ቢቀነስ ፡ የሕግ ፡ ግልጽ ፡ አለመሆን ፡ የሚያስከትለው ፡ ተቀባይነት ፡ ባላጣም ፡ ነበር ። ክፋቱ ፡ ግን ፡ ግልጽ ፡ ያልሆነ ፡ ሕግ ፡ ሕጋዊና ፡ እንዲያውም ፡ በሕግ ፡ ልዩ ፡ ሥፍራና ፡ ጥበቃ ፡ የተሰጣቸው ፡ ተግባሮች ፡ እንዳይሠሩ ፡ ሊያደርግ ፡ ከመቻሉም ፡ በላይ ፡ በተለይ ፡ ለዚህ ፡ ጥቅም ፡ እንዲውል ፡ ተደርጎ ፡ ሊዘጋጅ ፡ ይችላል ። ለምሳሌ ፡ በሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ የተጠበቁ ትን ፡ የሃይማኖት ፡ ነፃነትንና ፡ የመሳሰሉትን ፡ ለመጨቆን ፡ ሊያገለግል ፡ ይችላል ። አጅግ ፡ ግልጽነት ፡ የጉደላቸው ፡ ሕጎች ፡ ሕዝቡ ፡ ሕጋዊ ፡ ወይንም ፡ በተለይ ፡ የተደገፉትን ፡ ተግባሮች ፡ እንዳያከናውኑ ፡ ለማድረግ ፡ መቻላቸው ፡ የሕግ ፡ ግልጽ ፡ አለመሆን ፡ የሚያስከትለው ፡ በተለይም ፡ ተቀባይነት ፡ የሌለው ፡ ውጤት ፡ ነው ። የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ውጤት ፡ ሊከተል ፡ መቻሉን ፡ ሲረዱ ፡ የአሜሪካን ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ድርጊቱ ፡ የተፈጸመው ፡ ተገቢ ፡ ባልሆነ ፡ ሕጋዊ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ነው ። የሚለውን ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ የሕግ ፡ ግልጽ ፡ አለመሆን ፡ ሕግ ፡ መንግሥቱን ፡ ይቃወማል ፡ ሲሉ ፡ ውድቅ ፡ ያደርጉታል ። ይህ ፡ ላይሆን ፡ የሚችለው ፡ ግልጽ ፡ አለመሆኑ ፡ በቀለሉ ፡ በትርጓሜ ፡ ሊወገድ ፡ የቻለ ፡ እንደሆነ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ለመገንዘብ ፡ እንደሚቻለው ፡ ሁሉ ፡ የዚህ ፡ ዓይነቶቹን ፡ ሕጎች ፡ ውድቅ ፡ መሆን ፡ የሚበዛው ፡ የታገዱት ፡ ተግባሮች ፡ የፖለቲካ ፡ ተግባሮችን ፡ የመሳሰሉ ፡ በጥብቅ ፡ ሕግ ፡ የሚደግፋቸው ፡ ሲሆን ፡ ነው።

የሕግን ፡ ግልጽ ፡ አለመሆን ፡ የሚቃወሙትን ፡ ሕጎች ፡ ለመረዳት ፡ የሚቀለን ፡ አንድ ፡ የተለየ ፡ ምሳሌ ፡ ብንጠቅስ ፡ ነው ። አሁን ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ በሁለተኛው ፡ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ ልዩ ፡ ክፍል ፡ ፈንታ ፡ ፓርላሜንት ፡ የሚከተለውን ፡ ሕግ ፡ አወጣ ፡ እንበል ።

ቁጥር ፡ ፪፻፵፰ ፡ አስቦ ፡ ወይም ፡ በቸልተኝነት ፡ በመንግሥት ፡ በአገር ፡ ወይም በዓለም ፡ አቀፍ ፡ ጥቅሞች ፡ በሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ በኅብረ ፡ ሰቡ ፡ ወይም ፡ በያንዳንዱ ፡ ቤተ ፡ ሰብ ፡ ወይም ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ የሚያደርሱ ፡ አድራጎቶችን ፡ የፈጸመ ፡ እንደየጉዳዩ ፡ ሁኔታ ፡ በጠቅላላ ፡ ክፍል ፡ ፪ኛ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ከተጠቀሱት ፡ አንዱ ወይም ፡ ከአንድ ፡ በላይ ፡ የሆኑ ፡ ቅጣቶች ፡ ይፈጸሙበታል ።

አንድ ፡ ሰው ፡ ይህን ፡ ሕግ ፡ ተላልፈሃል ፡ ተብሎ ፡ ተከሰሰ ፡ እንበል ። እሱም ፡ በሕግ ነቱ ፡ መሠረት ፡ ላይ ፡ ተመርኩዞ ፡ ይህ ፡ ሕግ ፡ ግልጽ ፡ ባለመሆኑ ፡ ሕግ ፡ መንግሥቱን ፡ ይገረራል ፡ ብሎ ፡ ተቃውሞውን ፡ ያቀርባል ። የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ተፈጻሚነት ፡ ያለው ፡ በዳኞች ፡ ላይ ፡ ብቻ ፡ ከሆነና ፡ የሚከለክላቸውም ፡ ከሕግ ፡ ቃላት ፡ እንዳያልፉ ፡ ብቻ ፡ ከሆነ ፡ አሁን ፡ ለተባለው ፡ ሁኔታ ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ተፈጻሚ ፡ አይደለም ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ግልጽ ፡ ባይሆን ፡ በቂ ፡ ሥልጣን ፡ የሚሰጣቸው ፡ ወንጀልን ፡ የሚገልጽ ፡ የተጻፈ ፡ ሕግ ፡ አለ ፡ ማለት ፡ ነው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የሕግ ነቱ ፡ መሠረትነት ፡ ተፈጻሚነቱ ፡ በሕግ ፡ አውጪዎችም ፡ ላይ ፡ ስለሆነ ፡ በሚያወጡት ፡ ሕግ ፡ አማካኝነት ፡ ለዳኞች ፡ በሚሰጡት ፡ መምሪያ ፡ ግልጽና ፡ ዝርዝር ፡ በመሆን ፡ ረገድ ፡ የተወሰነ ፡ ደረጃ ፡ እንዲኖራቸው ፡ ይፈለጋል ። ከላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡

የመሰሉ ፡ ሕጎች ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ መለኪያ ፡ ጋር ፡ በፍጹም ፡ አይመጣጠኑም ። ግልጽ ፡ ያልሆነው ፡ የሕጉ ፡ መልክ ፡ ወሰን ፡ የለውም ፡ ሕዝቡ ፡ እንዳያደርግ ፡ የተከለ ከለው ፡ ነገር ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ አያውቀውም ፡ ከዚህም ፡ የተነሳ ፡ ለገብረሰቡ ፡ ጠቃሚ ፡ የሆኑትን ፡ ተግባሮች ፡ ለማከናወን ፡ ይፈራ ፡ ይሆናል ፡ ዳኛው ፡ ነገሩን ፡ እንዳስፈለገው ፡ ለመበየን ፡ ከሕግ ፡ አውጪው ፡ ከመጠን ፡ ያለፈ ፡ ሥልጣን ፡ ስለተሰጠው ፡ ሕዝቡ ፡ መብቱን ፡ የሚከላከልበት ፡ ዘዴ ፡ የለውም ። ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ አንድን ፡ ሕግ ፡ ዋጋ ፡ ቢሰ ፡ ለማድረግ ፡ ሥልጣን ፡ ካላቸው ፡ ከላይ ፡ የተሰጠው ፡ ሕግ ፡ ሕገ ፡ መንግሥቱን ፡ በሚጸረር ፡ ሁኔታ ፡ ግልጽነትም ፡ ይጉድለዋል ፡ በማለት ፡ በርግጥ ፡ ውድቅ ፡ ያደርጉት ፡ ነበር ።

ከላይ ፡ ከተጠቀሰው ፡ ይልቅ ፡ ትንሽ ፡ ሻል ፡ ያለ ፡ ምሳሌ ፡ በመውሰድ ፤ ከፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ይልቅ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ለምን ፡ ግልጽና ፡ ዝርዝር ፡ የሆነ ፡ ሕግ ፡ እንደሚያስፈልግ ፡ እንመልከት ። የኢትዮጵያ ፡ ፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ እንቀጽ ፡ ፱ ፡ ምዕራፍ ፡ ፩ ፡ “ከውል ፡ ውጭ ፡ ስለሚደርስ ፡ ኃላፊነት።” የሚመለከት ፡ ነው ። በጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ ይህ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ክፍል ፡ ከወንጀል ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ ተመሳሳይነት ፡ አለው ። ቁጥር ፡ ፪ሺጽ፯ (፩) ፡ “አንድ ፡ ሰው ፡ በራሱ ፡ በኩል ፡ ምንም ፡ የገባው ፡ ግዴታ ፡ ባይኖር ፡ በራሱ ፡ ጥፋት ፡ በሌላው ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ ጉዳትን ፡ ካደረሰ ፡ አላፊ ፡ ነው።” ይላል ። “ጥፋት ፡” የሚለው ፡ ቃል ፡ በርከት ፡ ባሉ ፡ አጠቃላይ ፡ ቁጥሮች ፡ ተተርጉሟል ። ለምሳሌ ፡ ቁጥር ፡ ፪ሺ፴ (፩) ፡ “አንድ ፡ ሰው ፡ ሕሊናን ፡ ወይም ፡ መልካም ፡ ጠባይን ፡ ተቃዋሚ ፡ በሆነ ፡ ዓይነት ፡ የማይገባውን ፡ ሥራ ፡ የሠራ ፡ ወይም ፡ የሚገባውን ፡ ሳይሠራ ፡ የቀረ ፡ እንደሆነ ፡ ጥፋት ፡ ማድረጉ ፡ ነው።” ይላል ። ቁጥር ፡ ፪ሺ፴፫ (፩) ፡ ደግሞ ፡ “አንድ ፡ ሰው ፡ ስለሌላ ፡ ሰው ፡ ጥቅም ፡ የተሰጠውን ፡ ሥልጣን ፡ ለግል ፡ ጥቅም ፡ የሠራበት ፡ እንደሆነ ፡ አጥፊ ፡ ነው።” ይላል ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ከ፪ሺ፴፰ ፡ እስከ ፡ ፪ሺጽ፮ ፡ ያሉት ፡ ቁጥሮች ፡ “ቅጣት ፡” የሆኑ ፡ ሰውነትን ፡ መጉዳት ፡ (፪ሺ፴፰) ፡ የመሳሰሉ ፡ ምሳሌዎችን ፡ ቢዘረዝሩም ፡ አንድ ፡ ድርጊት ፡ እንደ ፡ ጥፋት ፡ ለመቆጠር ፡ በነዚህ ፡ በተዘረዘሩት ፡ ቁጥሮች ፡ ሥር ፡ የግድ ፡ መመደብ ፡ አይኖርበትም ። ፪ሺ፴፯ ፡ እና ፡ ፪ሺ፴፫(፩)ን ፡ በመሳሰሉት ፡ ቁጥሮች ፡ ሥር ፡ በተሰጡት ፡ ጠቅላላ ፡ “የቅጣት ፡” ትርጓሜዎች ፡ ሥር ፡ ከመጣ ፡ በቂ ፡ ይሆናል ።

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ አጻጻፍን ፡ ስንመለከት ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ቁጥሮች ፡ በሚገባ ፡ ተደንግገዋል ። አንድ ፡ ሰው ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ መጉዳቱን ፡ ለማስረዳት ፡ ከቻለ ፡ አንድ ፡ የተጨበጠ ፡ ጉድለት ፡ መድረሱና ፡ ምክንያትም ፡ የሆነው ፡ ተከላኹ ፡ መሆኑ ፡ ወዲያው ፡ ተረጋገጠ ፡ ማለት ፡ ነው ። በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ክርክር ፡ ጭብጡ ፡ የደረሰውን ፡ ኪሣራ ፡ ማን ፡ ይክፈል ፡ የሚል ፡ ነው ። ኪሣራውን ፡ መቻል ፡ ያለበት ፡ ተገባሪው ፡ ማለት ፡ ከላኩ ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ ወይስ ፡ ጉዳቱን ፡ ያደረሰው ፡ ይቻል ፡ የሚሰኙ ፡ ምክንያቶች ፡ አሉ? ዋናው ፡ ነገር ፡ የደረሰውን ፡ በገንዘብ ፡ የሚታሰብ ፡ ጉዳት ፡ ማሟላትና ፡ ጉድለቱም ፡ የግድ ፡ መሟላት ፡ ስላለበት ፡ ማን ፡ መክፈል ፡ እንዳለበት ፡ መወሰን ፡ ስለሆነ ፡ ኃላፊነትን ፡ የሚመለከቱትን ፡ ሕጎች ፡ በጣም ፡ ጠቅላላ ፡ በሆነ ፡ አነጋገር ፡ መደንገግ ፡ ተገቢ ፡ ነው ። ይህ ፡ ከሆነ ፡ በኋላ ፡ ዳኛው ፡ እንደነገሩ ፡ ሁኔታ ፡ ኃላፊነትን ፡ ለመወሰን ፡ ከፍተኛ ፡ ነገንት ፡ ይኖረዋል ። በሌላው ፡ በኩል ፡ በወንጀለኛ ፡ ጉዳይ ፡ አንድ ፡ የተረጋገጠ ፡ ጉዳት ፡ መድረሱ ፡ በፍጹም ፡ እርግጠኛ ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ። ወይም ፡ ደርሶ ፡ እንዲሆን ፡ አስፈላጊ ፡ አይደለም ። ለምሳሌ ፡ ምንም ፡ ዓይነት ፡ ጉዳት ፡ መድረሱ ፡ አልመድረሱ ፡ ግምት ፡ ውስጥ ፡ ሳይገባ ፡ ሰዎች ፡ በመሞከራቸው ፡ ብቻ ፡ ይቀጣሉ ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ ጉዳትም ፡ እንኳን ፡ ቢደርስ ፡ የወንጀል ፡ ክስ ፡ ዓላማ ፡ ያንን ፡ ጉዳት ፡ ለመከሰ ፡ አይደለም ። ምንም ፡ እንኳን ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻ ፡ አማካይነት ፡ ከወንጀሉ ፡ ክስ ፡ ጋር ፡ ሊጣመር ፡ ቢችልም ፡ ለጉዳት ፡ ማሟላት ፡

ላት ፡ የሚቀርብ ፡ ክስ ፡ ሁሉ ፡ በተለይ ፡ ተበዳይ ፡ ሰው ፡ መቅረብ ፡ ይኖርበታል ።
 የወንጀል ፡ ክስ ፡ ወይም ፡ ወንጀለኛውን ፡ ለማረም ፡ የሚወስዱት ፡ ጥንቃቄዎች ፡ ሁሉ ፡
 ዓላማቸው ፡ ሕዝብ ፡ ለሕብረተ ፡ ሰቡ ፡ ደህንነት ፡ ያለውን ፡ ስሜት ፡ ለማስከበር ፡
 እንጂ ፡ የግል ፡ ተበዳዮችን ፡ ለመካስ ፡ አይደለም ። መንግሥት ፡ የግል ፡ ተከላኸን ፡
 በመቃወም ፡ ሕይወቱን ፡ መብቱን ፡ ወይም ፡ ንብረቱን ፡ ሊገፈው ፡ ይቋቋመዋል ።
 ፍርድ ፡ ቤቱም ፡ ተከላኸ ፡ መቀጣት ፡ አለበት ፡ ብሎ ፡ እንዲወሰን ፡ መንግሥቱ ፡
 ለማሳመን ፡ ከቻለ ፡ በነገሩ ፡ ውስጥ ፡ አዲስ ፡ ጥፋት ፡ እንዲደርስ ፡ አደረገ ፡ ለማለት ፡
 ይቻላል ። ማንም ፡ ሌላ ፡ ሰው ፡ ሊያጣ ፡ የማይገባውንና ፡ ማንንም ፡ ተጎዳሁ ፡ ባይን ፡
 የማይክሰውን ፡ ሕይወቱን ፡ መብቱን ፡ ወይም ፡ ንብረቱን ፡ ተከላኸ ፡ እንዲሰጥ ፡
 ይጠይቃል ። በወንጀል ፡ ሕግ ፡ ከፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ይበልጥ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ የእርግጠ
 ኛነት ፡ ጥንቃቄ ፡ እንዲደረግ ፡ የሚፈለገው ፡ በመጀመሪያ ፡ ጉዳዩ ፡ መንግሥትን ፡ የሚ
 ያገባ ፡ ስለሆነና ፡ ሁለተኛም ፡ መንግሥት ፡ አዲስ ፡ ጥፋትን ፡ ወይም ፡ ጉድለትን ፡
 በተከላኸ ፡ ላይ ፡ ለማምጣት ፡ ስለሚፈልግ ፡ ነው ። ወንጀልን ፡ ለሚመለከቱ ፡ ጉዳዮች ፡
 እንደ ፡ ፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፴፫(፩) ፡ እና ፡ ፪፻፴፫(፩) ፡ ያሉ ፡ ሕጎች ፡ ያለ
 መጠን ፡ እርግጠኛነት ፡ ይጎድላቸዋል ። በመንግሥት ፡ ሥልጣን ፡ ላይ ፡ የተደረጉ
 ትን ፡ ገደቦች ፡ ሕዝቡ ፡ ምን ፡ ማድረግ ፡ እንደሌለበት ፡ አስቀድሞ ፡ በሚያስጠነቅቅ ፡
 ሁኔታና ፡ ሕዝቡንም ፡ በዘፈቀደ ፡ ከሚሠሩ ፡ አድራጎቶች ፡ በሚጠብቅ ፡ ትክክለኛ
 ነት ፡ አይገልጹም ።

ምን ፡ ያህል ፡ የእርግጠኛነት ፡ መቃጣት ፡ ነው ፡ “አለመጠን ፡ ሆነ” የሚለው ፡
 ጥያቄ ፡ እጅግ ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሊወገድ ፡ ከማይቻለው ፡ አጠራጣሪነት ፡
 ይልቅ ፡ ይበልጥ ፡ በተጣሩ ፡ ቃላት ፡ በመጠቀም ፡ በሚወገደው ፡ አጠራጣሪነት ፡
 ላይ ፡ የበለጠ ፡ ተቃውሞ ፡ ይደረጋል ። ለምሳሌ ፡ “ለሕሊና ፡ ተቃራኒ ፡ የሆኑ ፡ ተግ
 ባሮች” ፡ “ከፋት” ፡ የሚሉ ፡ ወሰናቸው ፡ እጅግ ፡ የሰፋ ፡ ቃላት ፡ በተለይ ፡ ጥርጣሬን ፡
 ያስከትላሉ ። ቀደም ፡ ሲል ፡ እንደተገለጸው ፡ ግልጽ ፡ ባልሆነው ፡ ሕግ ፡ እንደተከ
 ለከለው ፡ አድራጎት ፡ ዓይነት ፡ መልሱ ፡ ሊለዋወጥ ፡ ይችላል ። ለምሳሌ ፡ ተገቢ ፡
 አይደሉም ፡ ሊባሉ ፡ ከሚቻሉ ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነቶች ፡ ይልቅ ፡ የሃይማኖት ፡
 ነፃነትን ፡ ለመወሰን ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ ይበልጥ ፡ በጥንቃቄ ፡ መመርመር ፡ አለበት ።
 ይበልጥ ፡ ደግሞ ፡ ከመጀመሪያው ፡ ይልቅ ፡ በሁለተኛው ፡ ሕግ ፡ ማሕበራዊ ፡ ፍላጎቶች ፡
 ሊጨቁኑ ፡ ይችላሉ ። ከዚህም ፡ ጭቆና ፡ ይበልጥ ፡ ጉዳት ፡ ሊደርስ ፡ ይችላል ። አንድ ፡
 በአሳብ ፡ መልክ ፡ የቀረበ ፡ መምሪያ ፡ ዳኞች ፡ ባንድ ፡ ሕግ ፡ ላይ ፡ ያላቸውን ፡ አስተ
 ያየት ፡ በማየት ፡ ሊፈቀድ ፡ በሚገባ ፡ አተረጓጎምና ፡ አለመጠን ፡ ሰፊ ፡ በመሆኑ ፡
 ሊፈቀድ ፡ በማይገባ ፡ ሕግ ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ ለመፍጠር ፡ ይሞክራል ። ፍርድ ፡
 ቤቶች ፡ ሕጉን ፡ በመተርጎም ፡ አጠራጣሪውን ፡ ክፍል ፡ ለማስወገድ ፡ ከቻሉ ፡ ሕጉ ፡
 “አለመጠን ፡ ሰፊ” ነው ፡ አይባልም ። ለማስወገድ ፡ ካልተቻለ ፡ ግን ፡ ሕጉ ፡ “አለ
 መጠን ፡ ሰፊ” ነውና ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ አይገባም ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ ይበልጥ ፡
 ተጠንቅቆ ፡ እንደገና ፡ እንዲደነግግ ፡ መጠየቅ ፡ ያስፈልጋል ።³⁰

30. በአሜሪካ ፡ ጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንደተነገረው ፡
 ከሳሽ ፡ ዶምብሮውስኪ ፡ ተከላኸ ፡ ፈስተር ፡ (የአሜሪካን ፡ ጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ሪፖርተር ፡ ሾል ፡
 ፎሮም ፡ (1988) ፡ ገጽ ፡ 888-89 ።
 ከሳሽ ፡ ሹትልስዎርዝ ፡ ተከላኸ ፡ በርሚንግሐም ፡ (የአሜሪካ ፡ ጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ሪፖርተር ፡ ሾል ፡
 ፎሮም ፡ (1988) ፡ ገጽ ፡ 89 ።
 በአተረጓጎምና ፡ “በይመሰላል ፡ መፍረድ” መካከል ፡ ስላለው ፡ ልዩነት ፡ ፣ ግራቨንን ፡ እላይ ፡ በተጠ
 ቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ይመለከታል ።

በዚህ ፡ መሠረት ፡ በሕግ ፡ አውጪውም ፡ ሆነ ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ ላይ ፡ የተደረጉት ፡ ገደቦች ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ግብ ፡ አላቸው ። ይኸውም ፡ ሕዝቡ ፡ መንግሥት ፡ የሱን ፡ መብት ፡ የሚነካ ፡ ምን ፡ እርምጃ ፡ ለመውሰድ ፡ እንደሚችል ፡ አስቀድሞ ፡ እንዲያውቅ ፡ ማድረግ ፡ በዘፈቃድ ፡ መብቶቹን ፡ እንዳይነፈግ ፡ ማድረግ ፡ ነው ። ይህ ፡ ጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ ተገቢ ፡ ከሆነ ፡ “ሕጋዊነትን” የአሚሪካን ፡ የወንጀል ፡ ተመራማሪ ፡ ጄርም ፡ ሆል ፡ ባለው ፡ መንገድ ፡ ልንወስደው ፡ እንችላለን ። እሱ ፡ እንደሚለው ፡ ዋናው ፡ ነገር ፡ ሕግ ፡ አውጪውም ፡ ሆነ ፡ ሕጉን ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ የሚያውሉት ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በተገቢው ፡ “ወሰኛቸው” ፡ ውስጥ ፡ መሥራታቸው ፡ ነው ።³¹ ሕግ ፡ አውጪውም ፡ ሆነ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሕዝቡን ፡ ነፃነት ፡ በሚነኩ ፡ ጉዳዮች ፡ በምን ፡ ያህል ፡ ጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ ለመሥራት ፡ ይችላሉ? በዚህ ፡ መንገድ ፡ ሲታይ ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ለሕግ ፡ ሰጪው ፡ ለዳኛው ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ ነው ። በመሠረቱ ፡ “ግልጽ ፡ ሁኑ” ብሎ ፡ ያሰጠነቅቃል ። እያንዳንዱን ፡ ጉዳይ ፡ መለየትና ፡ ትክክለኝነት ፡ ሕዝቡ ፡ አቋሙን ፡ አስቀድሞ ፡ እንዲያውቅ ፡ መብቱ ፡ መሠረት ፡ በሌለው ፡ ነገር ፡ እንዳይገፈፍ ፡ ማድረግ ፡ ዘዴና ፡ ደንብ ፡ ማግኘት ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ እንዲኖሩ ፡ የሚፈልጋቸው ፡ ዋናዎቹ ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ።

፲፩- የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ በትርጓሜ ፡ ላይ ፡ ያስከተለው ፡ ስሜት ።

እንደ ፡ ሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ከሆነ ፡ ዳኛው ፡ ለአንድ ፡ ሕግ ፡ ማንኛውም ፡ የሚያነበው ፡ ሰው ፡ ከቃላቱ ፡ ሲረዳ ፡ የሚችለውን ፡ ትርጉም ፡ ሲሰጠው ፡ ይችላል ፡ ብለናል ፡ (ግን ፡ ሕጉ ፡ አለመጠን ፡ ሰፊ ፡ በመሆኑ ፡ ማንኛውንም ፡ ትርጓሜ ፡ ያለመቀበል ፡ ሥልጣኑ ፡ የተጠበቀ ፡ ነው) ። እንግዲህ ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ ሊመለስ ፡ የሚገባው ፡ ተያይዞ ፡ ለአተረጓጎም ፡ ዘዴ ፡ የሚረዳ ፡ ከሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ የምንረዳው ፡ ምን ፡ ነገር ፡ አለ የሚል ፡ ነው ።

ሀ/ የሕጉ ፡ ንጥረ - ነገሮች ፡ እጅግ ፡ አስፈላጊ ፡ ስለመሆናቸው ።³²

ቀደም ፡ ብለን ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍልና ፡ በልዩ ፡ ክፍሉ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ በሰፊው ፡ ገልጸን ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በልዩ ፡ ክፍሉ ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ ሕጎች ፡ ብቻቸውን ፡ በግልጽ ፡ የሚያስረዱትን ፡ ወንጀል ፡ ጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ በደንብ ፡ ይገልጻል ፡ ብለናል ። እንዲያውም ፡ የወንጀሉን ፡ ንጥረ - ነገሮች ፡ የሚተነትንበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። የተጠቀሰው ፡ ምሳሌ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፳፫ን ፡ ለመጣስ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ “አስቦ” አድራጎቱን ፡ መፈጸም ፡ አለበት ፡ የሚለው ፡ ነበር ። ይህ ፡ በቁጥር ፡ ፩፻፳፫ ፡ ውስጥ ፡ አልተጠቀሰም ፡ ግን ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ቁጥሮች ፡ ፶፯—፶፱ ፡ እና ፡ በጠቅላላው ፡ ሰውን ፡ መግደልን ፡ የሚመለከቱ ፡ ሕጎች ፡ ከተቀነባበሩበት ፡ ሁኔታ ፡ በቀላሉ ፡ መረዳት ፡ ይቻላል ። በወንጀል ፡ ነገሮች ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የሕግ ፡ አውጪው ፡ ግብ ፡ መጠበቁን ፡ የማረጋገጥና ፡ የማክበር ፡ ግዳጅ ፡ እንዳለባቸው ፡ በጥብቅ ፡ በማስጠንቀቅ ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ አንድ ፡ ፍርድ ፡ ተገቢ ፡ ለመሆን ፡ አስቀድሞ ፡ የወንጀል ፡ ንጥረ - ነገሮች ፡ ሁሉ ፡ መኖራቸው ፡ መረጋገጥ ፡ እንዳለበት ፡ ያስረዳል ። እነዚህም ፡ ንጥረ - ነገሮች ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ በመረዳት ፡ የሚገኙትና ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ በግልጽ ፡ የተጠቀሱት ፡ ናቸው ። ለዚህ ፡ የመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ አስተሳሰብ ፡ የበለጠ ፡ መግለጫ ፡ ቁጥር ፡ ፳፫(፪)ን ፡ በማንበብ ፡ ይገኛል ፡ “በሕግ ፡ ተደን

31. እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ፲፮ ፡ ውስጥ ፡ የተጠቀሰው ፡ ገጽ ፡ ፴፮ ።
 32. ፒ ፡ ግራቨን ፡ “ሌ ፡ ፕረንሲፕ ፡ ደ ፡ ላ ፡ ሌጋሊቱ” እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፫፻፺፫ ።

ግገው ፡ የተገለጹትና ፡ የወንጀልን ፡ ሥራ ፡ አፈጻጸም ፡ የሚያቋቁሙት ፡ የሞራል ፡ ወይም ፡ የግዙፍ ፡ ተግባሮች ፡ ጠባዮች ፡ ሁሉ ፡ በሙሉ ፡ አድራጎት ፡ ካልተፈጸሙ ፡ በቀር ፡ የሕግ ፡ መጣስ ፡ ተግባር ፡ እንደተሠራ ፡ አይቆጠርም ፡” (አንክሮው ፡ የደራሲው ፡ ነው) ።

ለ- ልዩ ፡ ወይም ፡ ቴክኒካዊ ፡ ከሆኑ ፡ ትርጉሞች ፡ ይልቅ ፡ የተለመደ ፡ አጠቃቀምን ፡ ስለመምረጥ ።³³

ዳኛ ፡ ምንጊዜም ፡ ቢሆን ፡ የሚወጣው ፡ ሕግ ፡ በተወሰነ ፡ ዓላማ ፡ እየተመራ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ስለሚያምን ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ አንድን ፡ ሕግ ፡ ባወጣ ፡ ጊዜ ፡ በሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ዓላማ ፡ ተመርቶ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ የማመን ፡ ሥልጣን ፡ አለው ። በሌላ ፡ አነጋገር ፡ ሕጉ ፡ የወጣው ፡ ተፈጻሚ ፡ ስለሚሆንበት ፡ ሁኔታ ፡ አስቀድሞ ሕዝብ ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ እንዲሰጥ ፡ ታስቦ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ዳኛው ፡ ሊያስብ ፡ ይችላል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ዳኛውም ፡ ቢሆን ፡ የወንጀልን ፡ ሕግ ፡ በቃላቱና ፡ በአጠቃቀሙ ፡ ተመርቶ ፡ እንዲተረጎም ፡ ይጠበቃል ።

ለቃላቱ ፡ ሊሰጡ ፡ ከሚችሉት ፡ ትርጉሞች ፡ መካከል ፡ አንዱን ፡ ሊመርጥ ፡ ከሚችልባቸው ፡ መመሪያዎች ፡ አንዱ ፡ ማስጠንቀቂያው ፡ የሚመለከተው ፡ ሰው ፡ ምን ፡ ትርጉም ፡ ይሰጠው ፡ ነበር ፡ ብሎ ፡ ማሰብ ፡ ነው ። ሕጉ ፡ ወንጀልን ፡ የሚመለከት ፡ ሲሆንና ፡ ጠቅላላ ፡ አጠቃቀም ፡ ሲኖረው ፡ ያንን ፡ ሕግ ፡ በልዩ ፡ ወይም ፡ ቴክኒካዊ ፡ በሆነ ፡ መንገድ ፡ መተርጎም ፡ ተከሳሹን ፡ ሊጎዳ ፡ የሚችል ፡ መሰሎ ፡ ከተገኘ ፡ ዳኛው ፡ የዚህ ፡ ዓይነቱን ፡ አተረጓጎም ፡ ከመስጠቱ ፡ በፊት ፡ መጠንቀቅ ፡ ያስፈልገዋል።

ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ አንድን ፡ ሕግ ፡ ሲያወጣ ፡ ጠቅላላ ፡ አሠራር ፡ ላይ ፡ እንዲውል ፡ በማለት ፡ ከሆነ ፡ ምናልባትም ፡ የተጠቀመባቸው ፡ ቃላት ፡ በተራ ፡ አጠቃቀማቸው ፡ በምንረዳቸው ፡ መልክ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ተራውን ፡ ቃል ፡ በተለየ ፡ መንገድ ፡ በመጠቀም ፡ ተራውን ፡ ሕዝብ ፡ ማታለል ፡ መቼም ፡ አይታሰብም ። ነገር ፡ ግን ፡ ሕጉ ፡ የሚመለከተው ፡ የተለየን ፡ ክፍል ፡ ከሆነ ፡ ለምሳሌ ፡ “የሕክምና ፡ ዕርዳታን ፡ ያለምክንያት ፡ ስለመከልከል” የሚለውን ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳ ፡ ግልጽ ፡ ያልሆኑ ፡ ቃላት ፡ ሲተረጎም ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ የዘወትር ፡ ፍቺአቸው ፡ ሌላ ፡ ቢሆን ፡ በተባለው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ ሰዎች ፡ በሚረዱት ፡ መንገድ ፡ መሆን ፡ አለበት ።

ሊሠራበት ፡ የሚገባ ፡ መመሪያ ፡ ይህ ፡ የተጠቀሰው ፡ ብቻ ፡ አይደለም ። ዳኛው ፡ የሕጉን ፡ አገባብ ፡ ዓላማና ፡ የመሰሉትን ፡ በማመዘዝን ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ለሕጉ ፡ ቃላት ፡ ወይም ፡ ሐረጎች ፡ የሰጠው ፡ ትርጉም ፡ ተራ ፡ ሰው ፡ ከሚረዳው ፡ የተለየ ፡ ትርጉም ፡ ሰጥቶታል ፡ ብሎ ፡ ለመወሰን ፡ ሥልጣን ፡ አለው ። ይህን ፡ በማድረጉ ፡ የሕግነቱን ፡ መሠረት ፡ አይጥስም ። ሆኖም ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ዓላማ ፡ የአንድን ፡ ሕግ ፡ ትርጉም ፡ ለመወሰን ፡ ሕጉ ፡ ተፈጻሚ ፡ የሚሆንበት ፡ ሰው ፡ እንዴት ፡ እንደሚረዳው ፡ ማሰብ ፡ ተገቢ ፡ መሆኑን ፡ ያመለክታል ።

33. ፍርድ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፹—፩፻፹፱
ሆል ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፵፮ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ፡
ሀርት ፡ እና ፡ ሳክስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፸፻፲፱ እና ፡ የሚከተሉት ፡ ፩፻፸፻፲፩ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ።
ራዲን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፳፻፷፮ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ።
እስቶን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፵፩—፵፪ ።

ይህ ፡ አስተሳሰብ ፡ የወንጀል ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ተከሳሾች ፡ በሚደግፍ ፡ ሁኔታ ፡ መተርጎም ፡ አለባቸው ፡ ወይም ፡ የቁጥሩ ፡ “ግልጽ ፡” ወይም ፡ “ቃል ፡ በቃል ፡” ትርጉም ፡ መወሰድ ፡ አለበት ፡ ከሚለው ፡ ቀደም ፡ ሲል ፡ ከተገለጸው ፡ አስተሳሰብ ፡ ጋር ፡ በመጠኑ ፡ ይመሳሰላል ። “ማስጠንቀቅ ፡” ከወንጀል ፡ ሕግ ፡ ጠቃሚ ፡ ዓላማዎች ፡ አንዱ ፡ ነው ፡ ከተባለ ፡ ዘንድ ፡ አንድ ፡ ሕግ ፡ በሌላ ፡ ዓይነት ፡ እንዲተረጎም ፡ የሚያስገድድ ፡ ሁኔታ ፡ ካላጋጠመ ፡ በስተቀር ፡ ሕጉ ፡ የሚመለከታቸው ፡ ሰዎች ፡ በሚረዱት ፡ መንገድ ፡ መተርጎም ፡ አለበት ። ይህ ፡ ዓይነቱ ፡ አድልዎ ፡ ለሕጉ ፡ “ግልጽ ፡ ትርጉም ፡” መስጠት ፡ ነው ፡ ሊባል ፡ ይቻላል ። በእርግጥ ፡ “ለተከሳሽ ፡ ማድላት ፡” ነው ፡ የሚለው ፡ አስተሳሰብ ፡ ግን ፡ ለተራ ፡ የሕግ ፡ ቃላት ፡ ሊሰጥ ፡ የሚገባውን ፡ ፍቺ ፡ ያለመጠን ፡ ያጋንነዋል ። ምንም ፡ እንኳን ፡ አንዱ ፡ ፍቺ ፡ “ግልጽ ፡” ቢሆን ፡ ዳኛው ፡ ለሕጉ ፡ ቃላት ፡ ወይም ፡ ሐረጎች ፡ ሊሰጡ ፡ ከሚቻሉት ፡ ብዙዎች ፡ ትርጉሞች ፡ ማንኛውንም ፡ የመምረጥ ፡ ሥልጣን ፡ አለው ።

ዋናው ፡ ነገር ፡ ፍትሕን ፡ ለማስገኘት ፡ ዳኛው ፡ በዚህ ፡ ሥልጣኑ ፡ እንዴት ፡ ሊሠራበት ፡ እንደሚገባው ፡ ነው ። ስለሕጉ ፡ ስሜት ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ በሚያነብበት ፡ ጊዜ ፡ የሚረዳውን ፡ ትርጉም ፡ ለሕጉ ፡ መስጠት ፡ ተገቢ ፡ ምርጫ ፡ ነው ።

ሐ/ የሕግን ፡ አለማወቅ ፡ ምክንያትነት ።³⁴

ምንም ፡ እንኳን ፡ አንድ ፡ ሕግ ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ ማድረግ ፡ ወይም ፡ አለማድረግ ፡ ወንጀል ፡ መሆኑን ፡ በመግለጽ ፡ በቅድሚያ ፡ ቢያስጠነቅቅም ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ አድራጎቱ ፡ ወንጀል ፡ መሆኑን ፡ በፍጹም ፡ ላያውቅ ፡ ይችላል ። ይህም ፡ መንግሥት ፡ ሕጉ ፡ ከወጣ ፡ በኋላ ፡ እንዳይታወቅ ፡ ሲል ፡ በተንኮል ፡ ስለሚደበቀው ፡ መሆን ፡ የለበትም ። መንግሥት ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ የመደበቅ ፡ ሥራ ፡ በፈጽሞ ፡ ግን ፡ ዳኞች ፡ ሕጉን ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ላለማዋል ፡ ሥልጣን ፡ አላቸው ። የሕዝቡ ፡ ሕግን ፡ አለማወቅ ፡ ሊመነጭ ፡ የሚችለው ፡ ሕጉ ፡ “ወንጀል ፡” ብሎ ፡ የሚጠራውን ፡ ተግባር ፡ ሕዝቡ ፡ ሞራልን ፡ የማይቃረን ፡ አድርጎ ፡ ሲቆጥረው ፡ ነው ። (ሞራልን ፡ የሚቃረን ፡ ከሆነ ፡ ግን ፡ ወንጀል ፡ ሊሆን ፡ ይችላልና) ። በዘመናችን ፡ የወንጀል ፡ ሕግ ፡ እጅግ ፡ የተወሳሰበ ፡ ከመሆኑ ፡ የተነሳ ፡ በጋዜጦች ፡ ካልተተኙ ፡ በጠበቃ ፡ ካልተመከሩ ፡ ወይንም ፡ በመሳሰሉት ፡ መንገዶች ፡ ካልሆነ ፡ በስተቀር ፡ የሕጎቹን ፡ “ማስጠንቀቂያ ፡” ሊሰሙ የሚችሉ ፡ ጥቂት ፡ ሰዎች ፡ ናቸው ። ይህም ፡ በተለይ ፡ ኢትዮጵያን ፡ በመሳሰሉ ፡ የዘመናዊ ፡ አኗኗር ፡ ጣጣ ፡ ገና ፡ አዲስ ፡ በሆነባቸው ፡ የሕግ ፡ መጻሕፍት ፡ የፍርድ ፡ ውሳኔዎችና ፡ የሕግ ፡ ዜና ፡ በሰፊው ፡ በማይገባቸው ፡ እንዲሁም ፡ ብዙው ፡ ሕዝብ ፡ ሕጎቹ ፡ የሚጻፉባቸውን ፡ ቋንቋዎች ፡ በማይረዳባቸው ፡ አገሮች ፡ ይበልጥ ፡ እውነተኛ ፡ አባባል ፡ ይሆናል ።

34. አንሴል ፡ ሶቫል ፡ ዲፈርንስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፳፮—፳፰ ፡ አንዲኔአስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፮ ።
 0ኒ ፡ “ላ ፡ ሚዝ ፡ አን ፡ ፕራቲክ ፡ ደ ፡ ሉዋ ፡ ዳ ፡ ሌ ፡ ናሲዮ ፡ አን ፡ ሹዋ ፡ ዲዩ ፡ ዴቬሎፕሚንት” ፡ ዘ ፡ ቱዌ
ልቭስ ፡ ኢንተርናሽናል ፡ ኮርስ ፡ ኢን ፡ ክራሚናሎጂ ፡ (ሂብሩ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ጅሩሳሌም ፡ ፩፻፺፮)
 ገጽ ፡ ፳፰ ።
 ግላሴ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፱፻፴፭ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ።
 ሀርት ፡ እና ፡ ሳክስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፶፻፳፰—፳፱ ።
 ግርካል ፡ እና ፡ ቼስፔር ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ቶርንቭቲት ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፱፻፳፫ ፡ ማስታወሻ ፡ ፫ ።

ይህ ፡ ሁኔታ ፡ ብዙዎችን ፡ ተመራማሪዎች ፡ ለብዙ ፡ ጊዜ ፡ ቋሚ ፡ ሆኖ ፡ የኖረው ፡
 “ሕግን ፡ አለማወቅ ፡ መከላከያ ፡ አይሆንም ፡” የሚለው ፡ ዘይቤ ፡ እንደገና ፡ እንዲመረ
 መር ፡ የሚል ፡ እምነት ፡ አሳድሮባቸዋል ። ሕጉ ፡ የሚወስናቸውን ፡ ቅጣቶች ፡ አስቀ
 ድሞ ፡ ማስታወቅ ፡ ጠቃሚ ፡ ነው ፡ ከተባለ ፡ ሕጎች ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ እጅግ ፡ የተ
 ወሳሰቡና ፡ ከሞራል ፡ ጥፋቶች ፡ ይልቅ ፡ የተደነገጉ ፡ ሕጎችን ፡ መተላለፍን ፡ የሚመ
 ለከቱ ፡ ስለሆነ ፡ ሕዝቡ ፡ ሊረዳቸውና ፡ ሊጠነቀቅ ፡ አለመቻሉን ፡ ማሰብም ፡ የግድ ፡
 አስፈላጊ ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ክርክር ፡ ያቀርባሉ ።

እነዚህ ፡ ተመራማሪዎች ፡ ለሚመለከቱዎቸው ፡ ሕጎች ፡ የሕፃንን ፡ መወለድ ፡
 አለማስመዝገብን ፡ የሚቀጣው ፡ ቁጥር ፡ ፯፻፳፫ ፡ ጥሩ ፡ ምሳሌ ፡ ነው ። ለዘመናዊ ፡
 ሀገሮች ፡ የልደት ፡ ምዝገባ ፡ ጠቃሚ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ፡ ይህንንም ፡ በወንጀል ፡ ሕግ ፡
 በመቅጣት ፡ ማስፈጸም ፡ የተለመደ ፡ ነው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ተራው ፡ ሕዝብ ፡ የተወለደ
 ውን ፡ ልጁን ፡ አለማስመዝገብ ፡ ወንጀል ፡ መሆኑን ፡ ሊያውቅ ፡ አይችልም ፡ ምክንያ
 ቱም ፡ የሞራልን ፡ ጠባይ ፡ መጣስ ፡ አይደለምና ፡ ነው ። ትክክለኛ ፡ ቢሆንም ፡ ባይ
 ሆንም ፡ በተራው ፡ ሕዝብ ፡ አስተያየት ፡ የሞራል ፡ ጠባዮችና ፡ የወንጀል ፡ ሕግ ፡ በጣም ፡
 ተመሳሳይነቶቹ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ስለተጻፈ ፡ ብቻም ፡ ያለበትን ፡
 ኃላፊነት ፡ በእርግጥ ፡ ሊያውቅ ፡ አይችልም ። ጠበቆች ፡ እንኳን ፡ ሳይቀሩ ፡ ሕጉን ፡ ጠንቅ
 ቀው ፡ የሚያነቡ ፡ ብዙ ፡ አይደሉም ። አንድ ፡ ሕግ ፡ በአንድ ፡ ዘዴ ፡ ሕዝቡ ፡ እንዲያው
 ቀው ፡ ካልተደረገ ፡ በስተቀር ፡ አንድን ፡ ሰው ፡ መቅጣት ፡ አድራጎቱ ፡ ጥፋት ፡ መሆ
 ኑን ፡ የማያውቀውንና ፡ በእውነትም ፡ ለመናገር ፡ ጥፋት ፡ ይሆናል ፡ ብሎ ፡ ለመገ
 መት ፡ ምንም ፡ መንገድ ፡ ያልነበረውን ፡ ሰው ፡ መቅጣት ፡ ነው ። ይህን ፡ በማሰብ ፡
 ይሆናል ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በቁጥር ፡ ፸፰ ፡ ሥር ፡ “ሕግን ፡ አለማወቅ ፡ ምክንያት ፡
 ሊሆን ፡ አይችልም ።” ቢባልም ፡ በቁጥር ፡ ፸፱ (፮) (ሀ) ፡ ስር ፡ በቅን ፡ ልቦና ፡ የተደ
 ረገ ፡ የሕግ ፡ አለማወቅ ፡ ወይም ፡ ስለሕጉ ፡ መሳሳት ፡ ቅጣቱ ፡ እንዲቃለል ፡ አንዳንድ ፡
 ጊዜም ፡ ቅጣቱ ፡ ፈጽሞ ፡ እንዲቀር ፡ የተደረገው ፡ ቴክኒካዊ ፡ የሆኑ ፡ ጥፋቶችን ፡
 ወይም ፡ ደንቦችን ፡ በመጣስ ፡ በሚደረጉ ፡ ጥፋቶች ፡ የሕግ ፡ መሠረትነት ፡ ምንም ፡
 ያህል ፡ መከላከያ ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ።

ይህን ፡ ለመሰለው ፡ ሁኔታ ፡ አንዱ ፡ መፍትሔ ፡ ደግሞ ፡ ለተባለው ፡ ጥፋት ፡ በመ
 ጠኑ ፡ ጠባብ ፡ የሆነ ፡ ትርጉም ፡ መስጠትን ፡ መምረጥ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። በሥራ ፡
 ላይ ፡ ቀደም ፡ ብለው ፡ ከሚገኙት ፡ የወንጀል ፡ ሕጎች ፡ ጋር ፡ ዝምድና ፡ የሌለው ፡
 አንድ ፡ ተግባር ፡ በሕግ ፡ አውጪው ፡ ወንጀል ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ሲደነገግ ፡ ሕዝቡ ፡ የዚ
 ህን ፡ ተግባር ፡ ወንጀልነት ፡ ካለማወቁም ፡ በላይ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ ራሱ ፡
 ይህ ፡ ሕግ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ እንደሚውል ፡ በጥንቃቄ ፡ ያሰበበት ፡ አይመስ
 ልም ። ሕጉ ፡ በግልጽ ፡ አንድ ፡ የታወቀ ፡ ተግባርን ፡ የሚመለከት ፡ ከሆነ ፡ በዚያ ፡ ተግ
 ባር ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ እንዲሆን ፡ ታስቦ ፡ የወጣ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ። እንዲህ ፡
 ግልጽ ፡ ባልሆነበት ፡ ሁኔታ ፡ ግን ፡ የሞራሉ ፡ ውሳኔ ፡ አዲስ ፡ ከመሆኑ ፡ የተነሳ ፡ በቂ ፡
 ምርመራ ፡ አልተደረገምና ፡ ለዚህ ፡ ሁኔታ ፡ ታስቦ ፡ የወጣ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ለማሰብ ፡
 በቂ ፡ ምክንያት ፡ አይኖርም ። ስለሕጎች ፡ ግልጽ ፡ አለመሆን ፡ ቀደም ፡ ብለን ፡ ስንነ
 ጋገር ፡ በሰጠናቸው ፡ ምክንያቶች ፡ መሠረት ፡ አዲስ ፡ ሕጎች ፡ በጠባቡ ፡ ይተርጎሙ ፡
 የሚለው ፡ አሳብ ፡ በተለይ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ እንደሕጋዊ ፡ የሚታዩትን ፡ ተግባሮች ፡
 ለሚነኩ ፡ ሕጎች ፡ ተስማሚ ፡ ነው ። ይህም ፡ የሚባለው ፡ ዳኞችም ፡ ሆኑ ፡ ሕግ ፡
 አውጪዎች ፡ አሠራራቸውን ፡ ግልጽ ፡ የማድረግ ፡ ኃላፊነት ፡ ስላለባቸው ፡ ነው ። አን
 ድን ፡ ሕግ ፡ ማውጣት ፡ ሕዝብን ፡ ከሕጋዊ ፡ ወይም ፡ ከተጠበቁ ፡ አድራጎቶች ፡ የሚ
 ያርቅ ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፡ ይህ ፡ ኃላፊነት ፡ ከምን ፡ ጊዜም ፡ የበለጠ ፡ ይሆናል ። እንዲህ ፡
 ላሉት ፡ ሕጎች ፡ ጠባብ ፡ ትርጉም ፡ በመስጠት ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ እጥፍ ፡ ተግባር ፡

ያከናውናሉ ፡ ባንድ ፡ በኩል ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ ኃላፊነቱን ፡ አክብሯል ፡ ብለው ፡ ሲያምኑ ፡ ኃላፊነቱን ፡ አክብሮ ፡ ካልተገኘ ፡ ደግሞ ፡ ያንን ፡ ኃላፊነት ፡ ያስከብራሉ ።

መ/ የሕዝቡ ፡ የሞራል ፡ ደረጃ ፡ ለሕጋዊ ፡ ማስጠንቀቂያዎች ፡ ድጋፍ ፡ ስለመሆኑ ።³⁵

ወንጀሎቹ ፡ ከባድ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ “ነውረኛ ፡” ወይም ፡ “አደገኛ ፡” ተብለው ፡ የሚጠሩ ፡ ከሆኑ ፡ ሁኔታው ፡ ስለልደት ፡ ማስመዝገብ ፡ ካልነው ፡ ፍጹም ፡ ተቃራኒ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። የዚህ ፡ ዓይነቶቹ ፡ ድርጊቶች ፡ የሚያስቀጡ ፡ መሆናቸውን ፡ ለማወቅ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ አያሻውም ። ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ በተለይም ፡ አብዛኛዎቹ ፡ በተጻፈ ፡ ሕግ ፡ ምክንያት ፡ ከወንጀል ፡ የሚርቁ ፡ ሰዎች ፡ እነዚህን ፡ አድራጎቶች ፡ የማይፈጽሙት ፡ በሕግ ፡ ውስጥ ፡ ስለተጻፉ ፡ ሳይሆን ፡ በሕዝቡ ፡ የሞራል ፡ አስተሳሰብ ፡ “ሰህተት ፡” “መጥፎ ፡” ወይም ፡ “መልካም ፡ ጠባይን ፡ የሚቃረኑ ፡” ናቸው ፡ ስለሚባሉ ፡ ነው ። ይህ ፡ ሊያሳዩን ፡ የሚችለው ፡ በይበልጥ ፡ የሚከበሩት ፡ የተጻፉት ፡ ሕጎች ፡ ሳይሆን ፡ የሞራል ፡ አስተሳሰቦች ፡ መሆናቸውን ፡ ነው ። በዚህም ፡ መሠረት ፡ አንዳንድ ፡ የሕግ ፡ ሊቃውንት ፡ ሕጉ ፡ ከሕዝቡ ፡ ሞራል ፡ ጋር ፡ የተያያዘ ፡ ከሆነ ፡ አተረጓጎሙ ፡ ቀለል ፡ ያለ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ፡ ይላሉ ።

ቢሆንም ፡ ይህንን ፡ አስተያየት ፡ ከመቀበላችን ፡ በፊት ፡ አንዳንድ ፡ ጥንቃቄዎችን ፡ ማድረግ ፡ ይኖርብናል ። እነዚህም ፡ ጥንቃቄዎች ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ በሕግ ፡ አውጪው ፡ በፍርድ ፡ ቤቶችና ፡ በሕዝቡ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ ለመመሥረትና ፡ አንዱን ፡ ካንዱ ፡ ለመጠበቅ ፡ ካለው ፡ ፖለቲካዊ ፡ ተግባር ፡ ጋር ፡ የተያያዘ ፡ ሆነው ፡ እናገኛቸዋለን ። አንደኛ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ሞራልን ፡ የሚቃረኑ ፡ ቢሆኑ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ እያወቀ ፡ እንደወንጀል ፡ ሊቀጣቸው ፡ ያልፈለጋቸው ፡ አድራጎቶች ፡ ይኖራሉ ። የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ውሳኔ ፡ መከበር ፡ እንዳለበት ፡ ግልጽ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ሁኔታ ፡ ውሳኔ ፡ ሰጪው ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ነውና ። ለምሳሌ ፡ ባላገቡ ፡ ወንዶችና ፡ ሴቶች ፡ መካከል ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነትና ፡ ሽርመጥና ፡ በወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ግብረ ፡ ሥጋን ፡ በጠቅላላው ፡ በሚመለከተው ፡ ክፍል ፡ አልተከለከሉም ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሕጎቹን ፡ ሲተረጉሙ ፡ እነዚህን ፡ ተግባሮች ፡ ወንጀል ፡ ናቸው ፡ ቢሉ ፡ በሕዝቡ ፡ ላይ ፡ የተፈጸመ ፡ በደል ፡ ባይኖርም ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ “አተረጓጎም” ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ አይቀጡ ፡ ያለውን ፡ መቅጣት ፡ ስለሚሆን ፡ ተገቢ ፡ አይደለም ። ሁለተኛ ፡ ከብዙ ፡ የተለያዩ ፡ አካባቢዎች ፡ እንደመምጣታቸው ፡ መጠን ፡ የሁሉም ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ የሞራል ፡ ደረጃ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ። ይህን ፡ በማሰብ ፡ ነው ፡ ፓርላሜንት ፡ ብዙዎችን ፡ ሕጎች ፡ ሲያወጣ ፡ በጥንቃቄ ፡ ብዙዎችን ፡ ኢትዮጵያውያንን ፡ እንደማይመለከቱ ፡ አድርጎ ፡ ያወጣው ። ቀደም ፡ ሲል ፡ የተወያየንበት ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ ጥሩ ፡ ምሳሌ ፡ ነው ። የኢትዮጵያ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በበኩላቸው ፡ ይህንን ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ የሚገባቸው ፡ አውሮፓውያን ፡ መሰሎቻቸው ፡ ከሚያደርጉት ፡ ይበልጥ ፡ በሕጉ ፡ ቋንቋ ፡ በመጠቀም ፡ ነው ። በመጨረሻም ፡ የ“ሞራልን ፡ መቃረን”

35. ፍራንክሊን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ።
ሀርት ፡ እና ፡ ሳክስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፶፭—፳፮ ።
ግላሴ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፱፻፴፭—፴፯ ።
ማህሰብ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፳ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ።
ዊሊያምስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፳፻፭—፳፻፱ ።

ስናስብ : የ“ፖለቲካ : ወንጀሎች” በሚባሉት : ተግባሮች : ላይ : ከፍተኛ : ጉዳት : ሊያደርስ : ይችላል ። በነዚህ : ሁኔታዎች : ግልጽ : ባልሆኑ : ድንጋጌዎች : ሕዝቡን : ፍሬያማ : ከሆኑ : ብዙ : ተግባሮች : ለማራቅ : ይቻላል ። ሕጎቹን : እንዳሻ : ለመተርጎም : ያለው : እድልም : አደገኛነቱ : ያንኑ : ያህል : ነው : በተለይም : የፖለቲካ : ተግባሮች : “መልካምነት” ምን : ያህል : አጭር : ዕድሜ : እንዳለው : ስንገነዘብ : ይበልጥ : እውነተኛነቱን : እንረዳለን ። ስለዚህ : ሕግ : አውጪው : ሕግ : ሲያወጣ : ገደብ : እንደሚያስፈልገው : ሁሉ : ዳኞችም : በሥራቸው : ገደብ : እንዲደረግባቸው : ይህ : ምክንያት : ይሆናል ።

፲፪- መደምደሚያ ።

ከዚህ : በላይ : የተነጋገርንባቸውን : ሁሉ : አንድ : ሕጉን : የሚተረጉም : ሰው : ሕጉን : ለመረዳት : ሲሻ : እራሱን : በሚጠይቃቸው : ጥያቄዎች : መልስ : ለማቅረብ : ይቻላል ።

የሕጉ : ቃላት : ፍቺ : ምን : ይሆን ? በሌላ : አነጋገር : ለቃላቱ : ምን : ምን : ፍቺዎች : ለመስጠት : ይቻላል ? ይህ : ሕግ : እንዲያከናውን : የታሰበው : ተግባር : ምን : ይሆን ? ከሕጎቹ : ጠቅላላ : ዓላማ : ውስጥ : አግባቡ : ምንድነው ? የዚህ : ሕግ : ሥራ : ከሌሎቹ : ሕጎች : አሠራር : እንዴት : ይለያል ?

ይህ : ሕግ : የሚመለከታቸው : ሰዎች : እንዴት : ይረዱት : ይሆን ? አስበውት : የማያውቁት : አዲስ : የጠባይ : ገደብ : ይሆንባቸዋል : ወይስ : ይብዛም : ይነስ : ከሞራላቸው : ደረጃ : ጋር : የተያያዘ : ስለሚሆን : የዚህ : ዓይነቱ : ሕግ : መውጣት : እንግዳ : አይሆንባቸው : ይሆን ?

ይህንን : ሕግ : በዚህ : ጉዳይ : ላይ : ተፈጻሚ : ማድረግ : የአሠራር : ውጤት : ይሰጣል ? የቅጣቱ : መጠን : የኢትዮጵያ : ሕግ : አውጪ : ክፍል : በዚህ : አድራጎት : ላይ : ይወሰናል : ተብሎ : የሚጠበቀው : ያህል : ነው ? ለዚህ : አድራጎት : መቅጣት : ምናልባት : ሕግ : አውጪው : ክፍል : እንዲቀጡ : የማይፈልጋቸውን : ተግባሮች : አደጋ : ላይ : ይጥል : ይሆን ? ሕጉን : በዚህ : ጉዳይ : ላይ : ተፈጻሚ : ማድረግ : ዓላማው : ነው : ተብሎ : የታሰበውን : ሳያሟላ : ይህንኑ : ሕግ : በሌላ : ጉዳይ : ላይ : የግድ : ተፈጻሚ : እንዲሆን : ማድረግን : አስፈላጊ : ያደርገው : ይሆን ?

ሕጉ : በአንድ : ጉዳይ : ላይ : ተፈጻሚ : ይሁን : ወይም : አይሁን : የሚለው : ውሳኔ : ጥሩ : ምክንያት : ሊኖረው : ይችላል ? የሕጉን : ቃላት : ዓላማና : በሌሎች : ጉዳዮች : ላይ : ተፈጻሚ : ማድረግን : ወይም : አለማድረግን : ስንመለከት : ሕጉ : ትርጉም : ይኖረዋል ?

ዳኛው : የሚፈርደው : ተከላኹን : በመቅጣት : ከሆነ : “የሕጉ : ቃላት : ትርጉም : ይህ : ነው” ብሎ : ለመናገር : መቻል : እንዳለበት : የሕግነቱ : መሠረት : ይጠይቃል ። በሕገ : መንግሥቱ : የሥልጣን : ክፍል : መሠረት : ዳኛ : የሕግ : አውጪው : የበታች : ስለሆነ : በማንኛውም : ጉዳይ : ፍትሐ : ብሔርም : ሆነ : ወንጀል : “የሕጉ : ቃላት : ከዚህ : የተለየ : ውሳኔ : እንድስጥ : አይፈቀድልኝም” ለማለት : መቻል : አለበት ። በዳኛው : የመተርጎምና : የመምረጥ : ሥልጣን : ላይ : የተደረገው : ሕገ : መንግሥታዊ : ገደብ : ይህ : ብቻ : ነው ። ይሁን : እንጂ : የሕግ : አውጪው : ታዛዥ : መሆኑና : የሕግነቱ : መሠረት : ዓላማዎች : ሕግን : ተርጓሚው : አተረጓጎሙ : ከሚከተሉት : ጥቂቶቹን : እንኳን : ማሟላት : ይኖርበታል : ብሎ : እንዲያምን : ያደርጉታል ።

ሊታወቁ፡ የሚቻሉትን፡ የሕጉን፡ ዓላማዎች፡ መከተል፡ ለያንዳንዱ፡ ሕግ፡
 በሕጉ፡ ጠቅላላ፡ አሠራር፡ መሠረት፡ የግሉ፡ የሆነ፡ ተግባር፡ መስጠት፡ ከጊዜ
 ው፡ የሞራል፡ ደረጃ፡ ጋር፡ ተስማሚ፡ የሆነ፡ ቅጣት፡ መወሰን፡ ሕጉ፡ ተፈጻ
 ሚ፡ የሚሆንባቸው፡ ሰዎች፡ ከሕጉ፡ ሊረዱት፡ የሚችሉትን፡ ትርጉም፡ መስ
 ጠት፡ ሕጋዊ፡ ወይም፡ የተጠበቁ፡ መብቶችን፡ የሚቃረን፡ ትርጉም፡ አለመስ
 ጠት፡ የሕግ፡ አውጪውን፡ ፖሊሲ፡ በመከተል፡ ለማመን፡ የማያስችግሩ፡ ጊዜ
 ያዊ፡ ምሳሌዎች፡ በመስጠት፡ ልዩነት፡ መፍጠር፡ =

በዳኞች፡ የትርጉም፡ ምርጫ፡ ሥልጣን፡ ላይ፡ የተደረገት፡ ገደቦች፡ እንዲህ፡ በማነ
 ሳቸው፡ መደነቅ፡ አይገባም፡ የአተረጓጎም፡ ደንቦች፡ የሚባሉት፡ በቃላት፡ የሚነ
 ገሩ፡ ድምጾች፡ ብቻ፡ ናቸው፡ አንዳንድ፡ ጠቃሚ፡ ፖሊሲዎችን፡ ቢያመለክቱም፡
 አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ ያጋንኛቸዋል፡ ዳኛው፡ ሲያማርጣቸው፡ የሚገባ፡ የትርጉም፡ ምር
 ጫዎች፡ አሉ፤ ወደፊትም፡ ይኖራሉ፡ “ደንቦች” የሚል፡ ስም፡ እየሰጡ፡ መል
 ኩን፡ በመለወጥ፡ ከመደበኛ፡ ይልቅ፡ የዚህን፡ እርግጠኛ፡ ነገር፡ መኖር፡ አምኖ፡
 ምርጫውን፡ የሚያበረታቱ፡ ዘዴዎችን፡ መፍጠር፡ ቅን፡ አሠራር፡ ይሆናል፡ አብ
 ዛኛው፡ ገደብ፡ ግን፡ የሚገኘው፡ ዳኞቹና፡ ሕግ፡ አውጪው፡ ተግባራቸውን፡ ለመ
 ፈጸም፡ በሚያሳዩት፡ ዝንባሌ፡ ነው፡ የሕግነቱ፡ መሠረት፡ ዋናው፡ ተግባር፡
 ለሕግ፡ አውጪውና፡ ለዳኛው፡ በወንጀል፡ ሕግ፡ መልክ፡ ምን፡ ዓይነት፡ ተገቢ
 ዝንባሌ፡ ማሳየት፡ እንዳለባቸው፡ ማሳሰብ፡ ነው፡ “አንድ፡ የተወሰነ፡ ሕግ፡ በማኅ
 በራዊ፡ ኑሮ፡ ውስጥ፡ በሚሠራበት፡ ጊዜ፡ የተቻለውን፡ ከፍተኛ፡ እርግጠኛነት፡
 ከማስገኘት፡ የበለጠ፡ ሊያደርግ፡ አይችልም፡” ከዚህም፡ ያነሰ፡ ሊሆን፡ አይችልም፡³⁶

36. ሆል፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፵፮፡ =

